

Fundusze Europejskie
Pomoc Techniczna

MINISTERSTWO
INFRASTRUKTURY
I ROZWOJU

UNIA EUROPEJSKA
FUNDUSZ SPÓJNOŚCI

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wisznice

na lata 2017 - 2023

Wisznice, maj 2017

Spis treści

Spis skrótów	6
Słowniczek pojęć	7
I. CZĘŚĆ WPROWADZAJĄCA	10
1. Wprowadzenie	10
2. Przyjęta metodyka prac.....	13
II. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNO-ANALITYCZNA.....	15
1. Położenie i historia	15
1.1. Położenie administracyjne i geograficzne	15
1.2. Sieć osadnicza.....	19
1.3. Rys historyczny	20
2. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych oraz skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych	24
2.1. Diagnoza sfery społecznej - demografia i infrastruktura społeczna	24
2.1.1. Liczba ludności.....	24
2.1.2. Gęstość zaludnienia	26
2.1.3. Struktura wieku mieszkańców.....	27
2.1.4. Ruch naturalny i wędrowniczy ludności	27
2.1.5. Prognoza demograficzna	28
2.1.6. Infrastruktura pomocy społecznej i wykluczenie społeczne	28
2.1.6.1. Infrastruktura pomocy społecznej i zdrowia.....	28
2.1.6.2. Wykluczenie społeczne	31
2.1.7. Infrastruktura szkół i edukacja	38
2.1.7.1. Infrastruktura wychowania i szkolnictwa.....	38
2.1.7.2. Poziom edukacji	42
2.1.8. Poziom zatrudnienia i rynek pracy	44
2.1.8.1. Poziom zatrudnienia.....	44
2.1.8.2. Rynek pracy i bezrobocie	44
2.1.8.3. Pracujący i wynagrodzenia	47
2.1.9. Bezpieczeństwo publiczne.....	50
2.1.10. Jakość i poziom kapitału społecznego.....	54
2.1.10.1. Organizacje pozarządowe	54

2.1.10.2. Frekwencja wyborcza	55
2.2. Diagnoza sfery gospodarczej	58
2.2.1. Przedsiębiorczość pozarolnicza	58
2.2.2. Rolnictwo	63
2.2.3. Turystyka	66
2.3. Diagnoza sfery środowiskowej	69
2.3.1. Uwarunkowania fizyczno-geograficzne	69
2.3.1.1. Rzeźba terenu	69
2.3.1.2. Budowa geologiczna	70
2.3.1.3. Gleby	70
2.3.1.4. Zasoby wodne	73
2.3.1.5. Klimat	74
2.3.1.6. Ochrona przyrody	77
2.3.2. Przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska	79
2.4. Diagnoza sfery przestrzenno-funkcjonalnej	81
2.4.1. Środowisko kulturowe	81
2.4.1.1. Dziedzictwo kulturowe	81
2.4.1.2. Kultura	81
2.4.2. Wyposażenie w infrastrukturę techniczną	83
2.4.2.1. Drogi i komunikacja	83
2.4.2.2. Gospodarka odpadami	86
2.4.2.3. System zaopatrzenia w wodę	86
2.4.2.4. System odprowadzania ścieków	87
2.4.2.5. Sieć gazowa	88
2.4.2.6. System ciepłowniczy	88
2.4.2.7. Infrastruktura elektroenergetyczna	88
2.4.2.8. Infrastruktura teleinformatyczna	89
2.5. Diagnoza sfery technicznej	91
2.5.1. Gospodarka mieszkaniowa	91
3. Wyznaczenie i charakterystyka obszarów zdegradowanych	94
3.1. Założenia ogólne	94
3.2. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji	94
3.2.1. Delimitacja obszarów zdegradowanych	94

3.3. Wyznaczenie obszaru rewitalizacji	97
3.4. Charakterystyka obszarów zdegradowanych	97
4. Zbiorcze zestawienie danych	99
5. Podsumowanie analizy obszaru zdegradowanego i rewitalizacji	100
6. Analiza SWOT obszaru rewitalizacji	104
III. CZĘŚĆ PLANISTYCZNA	106
1. Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji	106
2. Cele i kierunki działań rewitalizacyjnych w ramach LPR	109
3. Opis powiązań LPR z dokumentami strategicznymi i planistycznymi	117
3.1. Opis powiązań Programu z dokumentami o charakterze ponadlokalnym	117
3.2. Opis powiązań Programu z dokumentami o charakterze lokalnym	127
4. Projekty rewitalizacyjne	130
IV. CZĘŚĆ WDROŻENIOWO-EWALUACYJNA	174
1. Mechanizmy integrowania działań rewitalizacyjnych oraz ich komplementarność	174
1.1. Komplementarność problemowa	174
1.2. Komplementarność przestrzenna	175
1.3. Komplementarność źródeł finansowania	176
1.4. Komplementarność proceduralno-instytucjonalna	177
1.5. Komplementarność międzyokresowa	178
2. Ramy finansowe oraz źródła i modele finansowania przedsięwzięć i projektów rewitalizacyjnych	181
2.1. Ramy finansowe	181
2.2. Źródła i modele finansowania przedsięwzięć i projektów rewitalizacyjnych	192
3. Partycypacja społeczna	194
3.1. Partycypacja w procesie tworzenia LPR	194
3.2. Partycypacja w procesie wdrażania LPR	199
4. System realizacji (wdrażania), w tym monitoring skuteczności działań oraz sposób modyfikacji LPR	201
4.1. System realizacji (wdrażania) LPR	202
4.2. Monitoring i ewaluacja oraz ocena skuteczności podjętych działań	204
4.3. System budowania i wspierania partnerstw	208
4.4. System informacji i promocji	209
4.5. Sposób modyfikacji i aktualizacji LPR	210
5. Wskaźniki realizacji LPR	212

6. Strategiczna ocena oddziaływania LPR na środowisko	225
ZAŁĄCZNIKI	226
1. Wyniki badań społecznych	226
2. Wzór ankiety.....	232
3. Wzór fiszki projektowej.....	236
Spis tabel, wykresów, map, schematów i zdjęć	240
Spis tabel	240
Spis wykresów	242
Spis map	243
Spis schematów.....	244
Spis zdjęć	244

Opracowanie:

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023 powstał przy dofinansowaniu ze środków Unii Europejskiej w ramach projektu pn. "**Przygotowanie Gminnego Programu Rewitalizacji obszaru kryzysowego na terenie Gminy Wisznice**", który współfinansowany jest ze środków Funduszu Spójności w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna na lata 2014-2020 w ramach konkursu dotacji, pn. "Przygotowanie programów rewitalizacji (III edycja Konkursu)".

Eksperti uczestniczący w opracowaniu:

PIOTR JANCZAREK - KIEROWNIK ZESPOŁU

PRZEMYSŁAW BAJOR

MICHAŁ WRÓBLEWSKI

ARKADIUSZ PISARSKI

INGA KULICKA

Zamawiający:

Gmina Wisznice
ul. Rynek 35
21-580 Wisznice
e-mail: gmina@wisznice.pl
<http://www.wisznice.pl>

Wykonawca:

LUBELSKA FUNDACJA INICJATYW EKOLOGICZNYCH
ul. Lubelska 88
23-200 Kraśnik
e-mail: biuro@lfie.pl
www.lfie.pl

Prace nad Lokalnym Program Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023 prowadzone były przy ścisłej współpracy z pracownikami Urzędu Gminy Wisznice i jednostek organizacyjnych oraz uwzględniają wszystkie wyniki konsultacji społecznych.

Spis skrótów

UG - Urząd Gminy Wisznice

Gmina - Gmina Wisznice

PUP - Powiatowy Urząd Pracy w Białej Podlaskiej.

KPP - Komenda Powiatowa Policji w Białej Podlaskiej

GOPS - Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wisznicach

GUS - Główny Urząd Statystyczny

GUS BDL - Główny Urząd Statystyczny Bank Danych Lokalnych

Strategia - Strategia Rozwoju Gmin Partnerskich Doliny Zielawy na lata 2015-2023

RPO WL - Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020

PO WER - Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój na lata 2014-2020

Polubicze Wiejskie I - Polubicze Wiejskie Pierwsze (skrót użyty wyłącznie na wykresach)

Polubicze Wiejskie II - Polubicze Wiejskie Drugie (skrót użyty wyłącznie na wykresach)

Słowniczek pojęć

Słowniczek został opracowany na podstawie *Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020*¹ Ministerstwa Infrastruktury i Rozwoju oraz Ustawy o rewitalizacji².

Interesariusze rewitalizacji są to w szczególności:

- 1) mieszkańcy obszaru rewitalizacji oraz właściciele, użytkownicy wierzyci nieruchomości i podmioty zarządzające nieruchomościami znajdującymi się na tym obszarze, w tym spółdzielnie mieszkaniowe, wspólnoty mieszkaniowe i towarzystwa budownictwa społecznego,
- 2) mieszkańcy gminy inni niż wymienieni w pkt. 1,
- 3) podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność gospodarczą,
- 4) podmioty prowadzące lub zamierzające prowadzić na obszarze gminy działalność społeczną, w tym organizacje pozarządowe i grupy nieformalne,
- 5) jednostki samorządu terytorialnego i ich jednostki organizacyjne,
- 6) organy władzy publicznej;
- 7) podmioty, inne niż wymienione w pkt. 6, realizujące na obszarze rewitalizacji uprawnienia Skarbu Państwa.

Rewitalizacja – stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie programu rewitalizacji.

Stan kryzysowy to stan spowodowany **koncentracją negatywnych zjawisk społecznych** (w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym), współwystępujących z negatywnymi zjawiskami, w co najmniej jednej z następujących sfer:

- a) **gospodarczej** (w szczególności w zakresie niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw),
- b) **środowiskowej** (w szczególności w zakresie przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia, ludzi bądź stanu środowiska),

---

¹ Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 (MR/H 2014-2020/20(2)08/2016 z późn. zm. Minister Rozwoju, Warszawa, 2 sierpnia 2016 r.

² Ustawa z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2015 r. poz. 1777 z późn. zm.).

- c) **przestrzenno-funkcjonalnej** (w szczególności w zakresie niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, deficytu lub niskiej jakości terenów publicznych),
- d) **technicznej** (w szczególności w zakresie degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz braku funkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska).

Skalę negatywnych zjawisk odzwierciedlają mierniki rozwoju opisujące powyższe sfery, które wskazują na niski poziom rozwoju lub dokumentują silną dynamikę spadku poziomu rozwoju, w odniesieniu do wartości dla całej gminy.

Obszar zdegradowany to obszar, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy. Obszar zdegradowany może być podzielony na **podobszary**, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic pod warunkiem stwierdzenia stanu kryzysowego na każdym z podobszarów.

Obszar rewitalizacji to obszar obejmujący całość lub część obszaru zdegradowanego, cechujący się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk, na którym, z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, zamierza się prowadzić rewitalizację. Obszar rewitalizacji może być podzielony na **podobszary**, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych granic, **lecz nie może obejmować terenów większych niż 20% powierzchni gminy oraz zamieszkałych przez więcej niż 30% mieszkańców gminy.**

W skład obszaru rewitalizacji mogą wejść obszary występowania problemów przestrzennych, takich jak tereny przemysłowe (w tym portowe i wydobywcze), powojenne lub pokolejowe, wyłącznie w przypadku, gdy przewidziane dla nich działania są ściśle powiązane z celami rewitalizacji dla danego obszaru rewitalizacji.

Program rewitalizacji to narzędzie planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych aktywności w ramach rewitalizacji. Program rewitalizacji to inicjowany, opracowany i uchwalony przez samorząd gminny na podstawie art. 18 ust. 2 pkt. 6 ustawy o samorządzie gminnym, wieloletni program działań w sferze społecznej, ekonomicznej, przestrzennej, środowiskowej, kulturowej i technicznej, zmierzający do wyprowadzenia obszarów zdegradowanych ze stanu kryzysu oraz stworzenia warunków do ich zrównoważonego rozwoju. *Rewitalizacja* - wyprowadzanie ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez przedsięwzięcia całościowe (integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki), skoncentrowane terytorialnie i prowadzone we współpracy z lokalną społecznością, w sposób zaplanowany oraz zintegrowany przez określenie i realizację programów rewitalizacji.

Projekt rewitalizacyjny to zaplanowany w programie rewitalizacji i ukierunkowany na osiągnięcie jego celów albo logicznie powiązany z treścią i celami programu, zgłoszony do

objęcia albo objęty współfinansowaniem UE z jednego z funduszy strukturalnych albo Funduszu Spójności w ramach programu operacyjnego. Wynikanie projektu rewitalizacyjnego z programu rewitalizacji oznacza zatem albo wskazanie (wymienienie) go wprost w programie rewitalizacji albo określenie go w ogólnym (zbiorczym) opisie innych, uzupełniających rodzajów działań rewitalizacyjnych.

Pogłębiona diagnoza dla obszaru rewitalizacji to diagnoza dla wyznaczonego obszaru której celem jest dotarcie do możliwie pierwotnych źródeł problemów i zjawisk kryzysowych zdiagnozowanych na obszarze rewitalizacji oraz identyfikacja wewnętrznych potencjałów obszaru rewitalizacji (które stanowić będą podstawę dla koncepcji jego długofalowego rozwoju).

I. CZĘŚĆ WPROWADZAJĄCA

1. Wprowadzenie

Przemiany społeczno-gospodarcze na przestrzeni ostatniego ćwierćwiecza wywołane procesem globalizacji oraz transformacją ustrojową i wyzwaniem gospodarki wolnorynkowej spowodowały szereg niekorzystnych zjawisk i procesów na obszarach zarówno miejskich jak i wiejskich. Do czołowych problemów zaliczają się degradacja tkanki materialnej oraz narastające problemy w sferze społeczno-gospodarczej. W związku z zaistniałym stanem rzeczy bardzo ważną rolę nabrało planowanie i realizacja kompleksowych projektów rewitalizacyjnych, mających na celu poprawę sytuacji na zdegradowanych obszarach. Projekty te mają na celu odpowiedzenie na indywidualny zestaw problemów występujących na terenie poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego. Planowane działania obejmują sfery: przestrzenną, społeczną, gospodarczą, środowiskową i kulturową.

Prace nad wykonaniem dokumentu oparte zostały o Wytyczne Ministra Infrastruktury i Rozwoju w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020. Wytyczne w zakresie rewitalizacji, zostały wydane na podstawie art. 5 ust. 1 pkt 11 ustawy z dnia 11 lipca 2014 r. o zasadach realizacji programów w zakresie polityki spójności finansowanych w perspektywie finansowej 2014-2020 (Dz. U. poz. 1146, z późn. zm.), oraz z uwzględnieniem przepisów rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1303/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r.

Zgodnie z „Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych 2014-2020” jak również dokumentem „Narodowym Planem Rewitalizacji 2022- Założenia” rewitalizacja – to:

„Kompleksowy proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych poprzez działania całościowe (powiązane wzajemnie przedsięwzięcia obejmujące kwestie społeczne oraz gospodarcze lub przestrzenno-funkcjonalne lub techniczne lub środowiskowe), integrujące interwencję na rzecz społeczności lokalnej, przestrzeni i lokalnej gospodarki, skoncentrowane terytorialnie i prowadzone w sposób zaplanowany oraz zintegrowany poprzez programy rewitalizacji. Rewitalizacja zakłada optymalne wykorzystanie specyficznych uwarunkowań danego obszaru oraz wzmocnienie jego lokalnych potencjałów (w tym także kulturowych) i jest procesem wieloletnim, prowadzonym przez interesariuszy (m.in. przedsiębiorców, organizacje pozarządowe, właścicieli nieruchomości, organy władzy publicznej, etc.) tego procesu, w tym przede wszystkim we współpracy z lokalną społecznością. Działania służące wspieraniu procesów rewitalizacji prowadzone są w sposób spójny: wewnętrznie (poszczególne działania pomiędzy sobą) oraz zewnętrznie (z lokalnymi

politykami sektorowymi, np. transportową, energetyczną, celami i kierunkami wynikającymi z dokumentów strategicznych i planistycznych).³

Obszar może zostać wskazany jako **obszar zdegradowany**, jeśli znajduje się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych, w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, a także niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym oraz gdy występuje na nim co najmniej jedno z następujących negatywnych zjawisk:

- gospodarczych (w szczególności niski stopień przedsiębiorczości, słaba kondycja lokalnych przedsiębiorstw),
- środowiskowych (w szczególności przekroczenie standardów jakości środowiska, obecność odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska),
- przestrzenno-funkcjonalnych (w szczególności niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę techniczną i społeczną lub jej zły stan techniczny, brak dostępu do podstawowych usług lub ich niska jakość, niedostosowanie rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niski poziom obsługi komunikacyjnej, niedobór lub niska jakość terenów publicznych),
- technicznych (w szczególności degradacja stanu technicznego obiektów budowlanych, w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym, oraz нефункционowanie rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska).

Obszar cechujący się szczególną koncentracją wyżej wymienionych zjawisk, na którym gmina zamierza prowadzić rewitalizację z uwagi na istotne znaczenie dla rozwoju lokalnego, wyznacza się jako **obszar rewitalizacji**. Może on obejmować całość lub część obszaru zdegradowanego, ale nie może być większy niż 20% powierzchni gminy ani zamieszkały przez więcej niż 30% liczby jej mieszkańców. Zarówno obszar zdegradowany, jak i obszar rewitalizacji mogą być podzielone na podobszary, które nie muszą posiadać wspólnych granic, pod warunkiem stwierdzenia na każdym z nich występowania koncentracji opisanych wyżej negatywnych zjawisk. Tak obszar zdegradowany, jak i rewitalizacji mogą stanowić to samo terytorium.

Wyznaczenie w gminie zarówno obszaru zdegradowanego, jak i rewitalizacji wymagało przeprowadzenia diagnozy potwierdzającej spełnienie przez nie przesłanek określonych w wytycznych i wskazującej terytoria najbardziej zdegradowane pod względem społecznym, gospodarczym, przestrzenno-funkcjonalnym, technicznym. Diagnozę tę, stanowiącą podstawę do wyznaczenia terytoriów, które wymagają rewitalizacji w Gminie, prezentuje niniejszy dokument.

---

³ "Wytyczne w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych 2014-2020" s. 5, 6

Opierając się na wynikach przeprowadzonych analiz zawartych w poniższej diagnozie wyznaczono **obszar zdegradowany** obejmujący poniższe sołectwa: Curyn, Dołholiska, Małgorzacin, Rowiny, część Wisznic i Wygoda.

Z uwagi na fakt, że obszar zdegradowany obejmuje tereny najsilniej nasycone współwystępowaniem problemów społecznych, gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych i technicznych, a zatem najbardziej wymagające kompleksowej interwencji, za **obszar rewitalizacji** uznano obszary zamieszkane sołectwa lub ich części: Curyn, Rowiny i część Wisznic.

Rewitalizacja na przestrzeni ostatnich lat przybiera na znaczeniu. Traktowana jest już zarówno przez samorządy, ekspertów jak i samych mieszkańców zdegradowanych terenów jako czynnik warunkujący rozwój i umożliwiający poprawę jakości życia. Jest także wyraźnie zaakcentowana w dokumentach rządowych wyznaczających kierunki rozwoju kraju: Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego, Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030, Strategia Rozwoju Kraju 2020.

Zawarta w niniejszym dokumencie diagnoza społeczno-gospodarcza dla Gminy Wisznice spełnia wszystkie zapisy i wskazania wynikające z „Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014 – 2020”. Dokument Programu Rewitalizacji będzie stanowił podstawę formalną do ubiegania się o dofinansowanie planowanych działań rewitalizacyjnych ze środków Unii Europejskiej. Dokument będzie ponadto stanowił narzędzie umożliwiające przygotowanie oraz wdrażanie konkretnych działań, projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które przyczynią się do usunięcia zjawisk kryzysowych występujących na wskazanych obszarach. Realizacja Lokalnego Programu Rewitalizacji przyczyni się do rozwiązania problemów Gminy Wisznice oraz wspierania jej rozwoju i poprawy atrakcyjności.

Zawarta w dokumencie diagnoza ma charakter kompleksowy. Wyznaczanie dotkniętych kryzysem obszarów zostało dokonane w oparciu o analizę porównawczą bazującą na danych ilościowych i jakościowych.

Program odznacza się również komplementarnością zawartych w nim projektów w różnych wymiarach (zgodnie z „Wytycznymi ...” projekty odznaczają się komplementarnością: przestrzenną, problemową, proceduralno-instytucjonalną, międzyokresową oraz źródeł finansowania).

2. Przyjęta metodyka prac

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023 składa się z czterech zasadniczych części:

- **wprowadzającej** (rozdział 1. Wprowadzenie i rozdział 2. Przyjęta metodyka prac.
- **diagnostyczno-analitycznej** (rozdział 1. Położenie i historia, rozdział 2. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych oraz skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych, rozdział 3. Wyznaczenie i charakterystyka obszarów zdegradowanych, rozdział 4. Zbiorcze zestawienie danych, rozdział 5. Podsumowanie analizy obszaru zdegradowanego i rewitalizacji, rozdział 16. Analiza SWOT obszaru rewitalizacji),
- **planistycznej** (rozdział 1. Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji, rozdział 2. Cele i kierunki działań rewitalizacyjnych w ramach LPR, rozdział 3. Opis powiązań LPR z dokumentami strategicznymi i planistycznymi, rozdział 4. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne,
- **wdrożeniowo-ewaluacyjnej** (rozdział 1. Mechanizmy integrowania działań rewitalizacyjnych oraz ich komplementarność, rozdział 2. Ramy finansowe oraz źródła i modele finansowania przedsięwzięć i projektów rewitalizacyjnych, rozdział 3. Partycypacja społeczna, rozdział 4. System realizacji (wdrażania), w tym monitoring skuteczności działań oraz sposób modyfikacji LPR, rozdział 5. Wskaźniki realizacji LPR, rozdział 5. Strategiczna ocena oddziaływania LPR na środowisko.

W ramach prac nad **częścią diagnostyczną** w pierwszej kolejności przeprowadzono prace przygotowawcze polegające na zgromadzeniu materiałów źródłowych oraz danych dotyczących gminy, zarówno ilościowych, jak i jakościowych ze szczególnym uwzględnieniem problemów rewitalizacji. W ramach diagnozowania stanu obecnego Gminy Wisznice zinwentaryzowano liczne dane statystyczne z GUS oraz informacje z różnych źródeł (dane Urzędu Gminy Wisznice i jednostek organizacyjnych gminy, wnioski z ankiet zebranych podczas konsultacji społecznych oraz uzyskanych drogą elektroniczną, wnioski zgłaszane podczas konsultacji społecznych) identyfikując problemy będące podstawą określenia obszaru wskazanego do rewitalizacji. Dokumentami źródłowymi dla opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023 była **Strategia Rozwoju Gmin Partnerskich Doliny Zielawy na lata 2015-2023** i **Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Wisznice**. Problemy zidentyfikowane ww. dokumentach strategicznych zostały uwzględnione podczas opracowania części diagnostycznej w LPR, a wskaźniki odpowiednie dla poszczególnych problemów zostały przeanalizowane w skali wszystkich sołectw i miejscowości. Analiza problemów społecznych została uzupełniona analizą wskaźników odpowiednich dla problemów gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych i technicznych.

Drugi etap prac to **faza wyboru obszaru** do rewitalizacji. Wybór obszaru został dokonany na podstawie wielokryterialnej analizy uwzględniającej problemy społeczne, gospodarcze oraz przestrzenne, w tym również środowisko kulturowe i atrakcyjność turystyczną **we wszystkich sołectwach i miejscowościach gminy**. Dokonano analizy danych udostępnionych przez: Powiatowy Urząd Pracy w Białej Podlaskiej, Komisariat Policji w Wisznicach, Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wisznicach, działające na obszarze gminy stowarzyszenia i szkoły. Przeprowadzona analiza umożliwiła wskazanie obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji w Gminie Wisznice, na którym zidentyfikowano sytuację kryzysową. Na obszarze zdegradowanym występują gorsze niż średnio w gminie wskaźniki problemów społecznych, współwystępujące z gorszymi wskaźnikami dotyczącymi problemów gospodarczych, środowiskowych, przestrzenno-funkcjonalnych i technicznych. Obszar sołectw wchodzący w skład obszarów zdegradowanych, w których zidentyfikowano najgorszą sytuację społeczną, na którą nawarstwia się największa liczba innych zdiagnozowanych problemów został uznany za obszar do rewitalizacji.

Etap trzeci prac to **faza planowania działań na obszarze rewitalizowanym**, która składa się z wizji stanu docelowego obszaru rewitalizacji, identyfikacji celów rewitalizacji, planowania działań i harmonogramu ich realizacji, określenia budżetu dla Programu. Planowanie działań objęło identyfikację projektów społecznych i infrastrukturalnych poprzez zgłaszanie propozycji przez członków Zespołu ds. rewitalizacji oraz przedstawicieli różnych środowisk lokalnych jak organizacje pozarządowe.

Jednym z ostatnich etapów prac nad LPR było opracowanie systemu wdrażania oraz monitorowania efektów podejmowanych działań rewitalizacyjnych. W systemie wdrażania zidentyfikowano projekty rewitalizacyjne, opracowano harmonogram realizacji i szczegółowy plan finansowy, opisano komplementarność projektów i określono źródła finansowania. Ten etap prac objął również przygotowanie pierwszego projektu LPR.

Kluczowym elementem prac nad Lokalnym Programem Rewitalizacji było zapewnienie włączenia lokalnej społeczności w proces jego opracowania. Mieszkańcy gminy zostali włączeni w proces diagnozowania problemów na obszarze gminy, wyznaczenia obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji, określenia celów rewitalizacji oraz identyfikacji projektów rewitalizacyjnych. Konieczne dla osiągnięcia przyjętych celów i zrealizowania projektów rewitalizacyjnych było nawiązanie dialogu z szerokim kręgiem interesariuszy i przeprowadzanie transparentnego procesu konsultacji społecznych. W trakcie **konsultacji społecznych** udostępniono do wglądu projekt Lokalnego Programu Rewitalizacji w siedzibie Urzędu Gminy Wisznice i na stronie internetowej Urzędu Gminy.

Etap odstani to **opracowanie dokumentu końcowego** uwzględniającego wnioski i uwagi zgłoszone w trakcie konsultacji społecznych.

II. CZĘŚĆ DIAGNOSTYCZNO-ANALITYCZNA

1. Położenie i historia

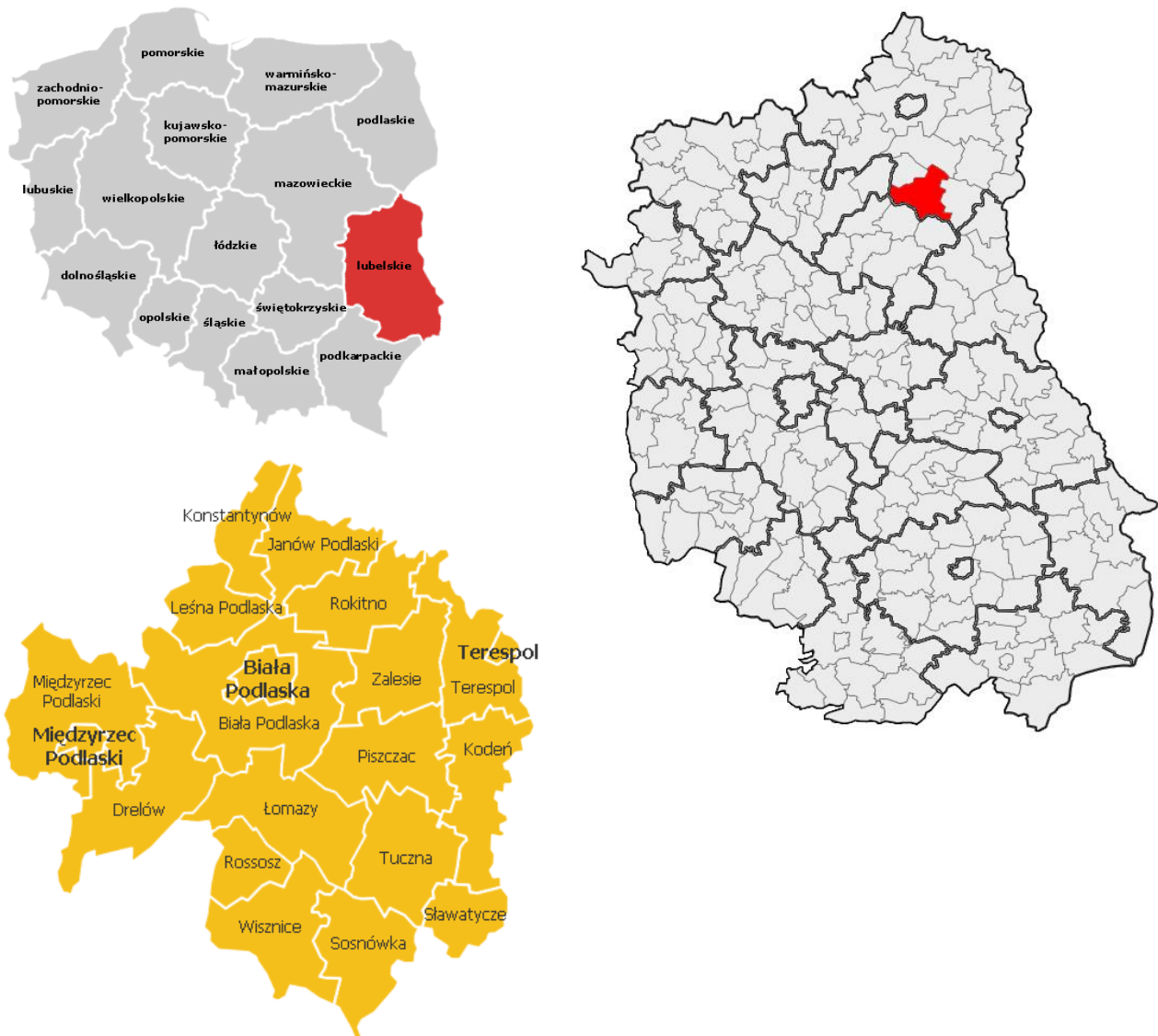
1.1. Położenie administracyjne i geograficzne

Położenie administracyjne

Gmina Wisznice jest jedną z gmin wiejskich województwa lubelskiego, leży w północno-wschodniej części województwa, w powiecie białskim. Gmina sąsiaduje z następującymi gminami: Jabłoń, Komarówka Podlaska, Łomazy, Milanów, Podedwórze, Rossosz, Sosnówka.

W skład Gminy Wisznice wchodzi 16 sołectw: Curyn, Dołholiska, Dubica Dolna, Dubica Górna, Horodyszczce, Łyniew, Małgorzacin, Marylin, Polubicze Dworskie, Polubicze Wiejskie Drugie, Polubicze Wiejskie Pierwsze, Ratajewicze, Rowiny, Wisznice, Wisznice-Kolonia, Wygoda.

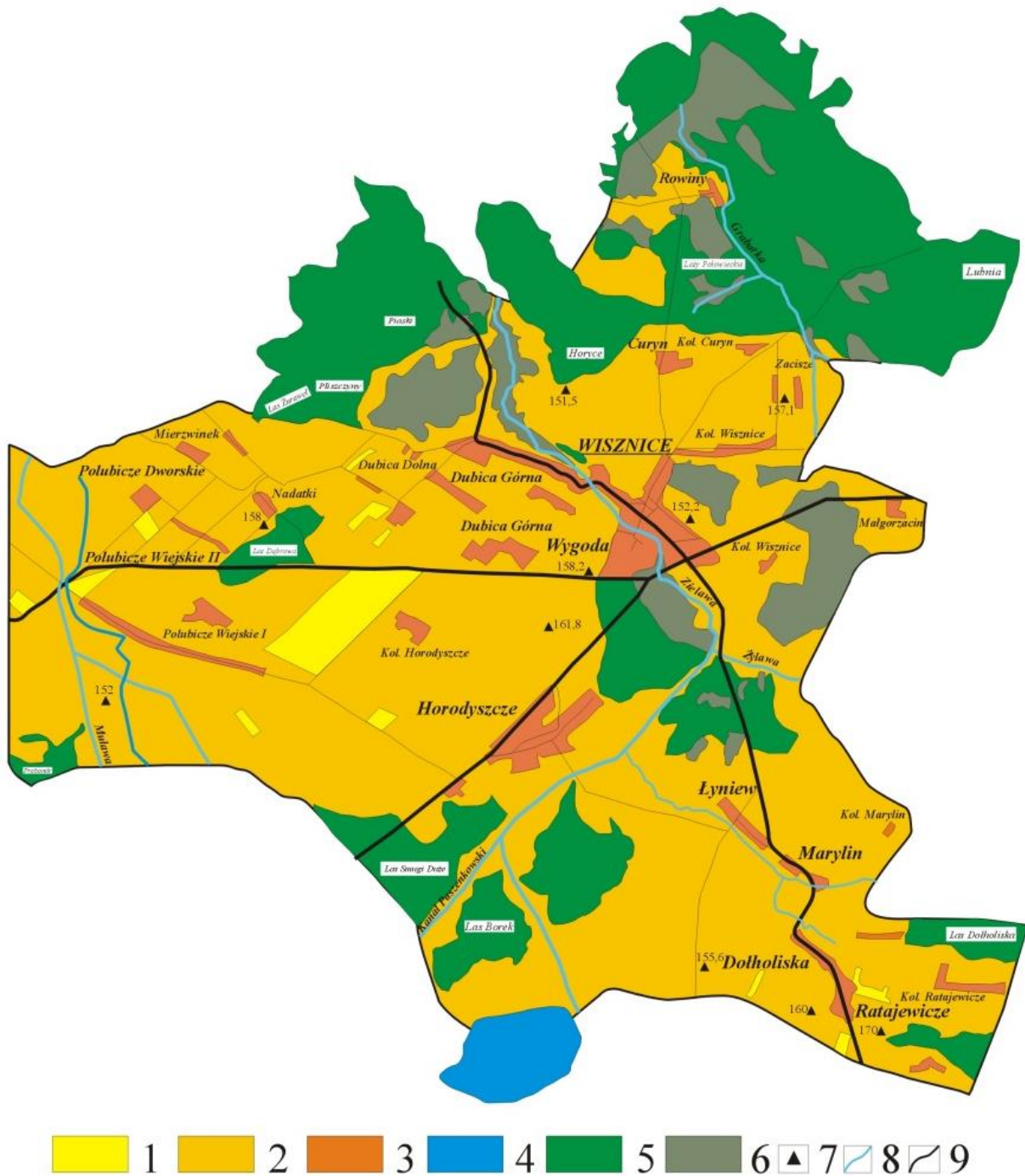
Mapa 1. Położenie geograficzne Gminy Wisznice na mapie Polski, województwa lubelskiego i powiatu białskiego.

Źródło: [https://pl.wikipedia.org/wiki/Wisznice_\(gmina\)](https://pl.wikipedia.org/wiki/Wisznice_(gmina))

Mapa 2. Mapa Gminy Wisznice.

1 - sady, 2 - tereny użytkowane rolniczo, 3 - tereny zajęte przez osadnictwo, 4 - tereny pod wodami, 5 - tereny leśne, 6 - tereny podmokłe, 7 - Punkty wysokościowe, 8 - ciek wodne, 9 - drogi.

Źródło: <https://www.wisznice.pl>

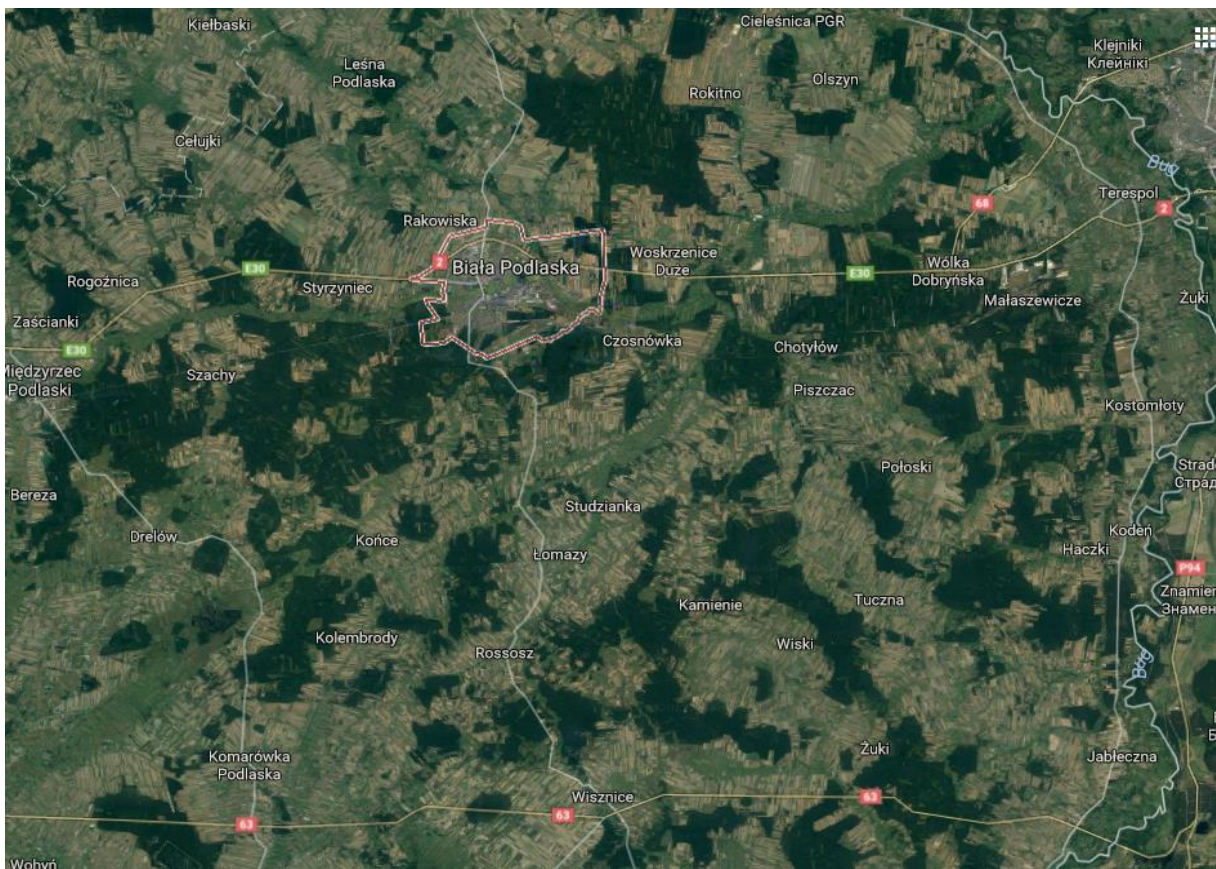
Mapa 3. Położenie Gminy Wisznice na mapie administracyjnej powiatu białskiego.

Legenda: miasto na prawach powiatu gmina miejska gmina miejsko/wiejska gmina wiejska

Źródło: <http://administracja.mswia.gov.pl/adm/baza-jst/mapa-administracyjna/278,MAPA-ADMINISTRACYJNA.html>

Mapa 4. Układ sieci osadniczej powiatu białskiego.

Źródło: <https://www.google.pl/maps>

Mapa 5. Układ sieci osadniczej Gminy Wisznice i centrum gminy.

Źródło: <https://www.google.pl/maps>

Położenie geograficzne

Obszar Wisznic położony jest w peryferycznej, południowo-zachodniej części prekambryjskiej struktury tektonicznej, jaką jest platforma wschodnioeuropejska. Ta część platformy określana jest mianem struktury zrębowej podlasko-lubelskiej. Najbardziej podniesionym elementem tektonicznym tej struktury jest zrąb łukowski. W obrębie zrębu łukowskiego wyróżniono szereg mniejszych bloków, m.in. tzw. blok Wisznic na obszarze, którego położone są Wisznice.

Podłoże krystaliczne na tym obszarze znajduje się stosunkowo płytko, na głębokości około 485 m⁴. Najstarszymi skałami są utwory grupy sławatyckiej (wend dolny), na którą składają się liczne lawy bazaltowe, tufy, tufity, konglomeraty i brekcje wulkaniczne⁵. Miąższość kompleksu skał wulkanogenicznych i wulkanogeniczno - osadowych wynosi 58 m⁶. Na zrębie łukowskim grupa sławatycka spoczywa wprost na podłożu krystalicznym.

Powyżej grupy sławatyckiej występują bezpośrednio skały jurajskie, co wskazuje na znaczne braki w profilu stratygraficznym. Na obszarze Wisznic występują jedynie osady jury środkowej (baton, kelowej) oraz jury górnej (oksford). Sedymentacje osadów jury środkowej rozpoczynają piaskowce drobnoziarniste oraz skały ilaste, plastyczne, z licznymi kongrecjami pirytu. Wyżej leżące osady reprezentowane są przez organodetrytyczne wapienie krynoidowe z przewarstwieniami piaskowców drobnoziarnistych. Utwory jury górnej (oksford) to: wapienie organodetrytyczne, z fragmentami małż, ślimaków, koralii i głowonogów, a także wapienie detrytyczne, z licznymi kongrecjami i wkładkami krzemieni⁵.

1.2. Sieć osadnicza

Osadnictwo na terenie gminy Wisznice związane jest z równinami wodnolodowcowymi i wysoczyznami morenowymi. Ośrodki osadnicze powstawały w sąsiedztwie dolin rzek Zielawy i Muławy. Większość miejscowości powstała jeszcze przed XVI w. Były wśród nich: Wisznice, Horodyszczce, Dubica, Polubicze, Łyniew oraz Dołholiska. Przeważającym na tym terenie typem zabudowy jest ulicówka.

W mniejszych miejscowościach dominuje układ rozproszony. Niektóre miejscowości m.in. Horodyszczce lokowane były na prawie brandenburskim, o czym świadczy charakterystyczny układ. Na terenie gminy do II wojny światowej dominowała zabudowa drewniana, która zaczęła ustępować miejsca zabudowie murowanej. Status takich

---

⁴ Dolecki, L., Gardziel, Z., Nowak, J. 1995. Objasnienia do szczegółowej mapy geologicznej Polski, skala 1:50 000, arkusz Wisznice. 1-80, Państwowy Instytut Geologiczny, Warszawa.

⁵ <http://slp.pgi.gov.pl>.

⁶ Areń, B., Lenzion, K. 1978. Charakterystyka stratygraficzno-litologiczna wendu i kambru dolnego. W: B. Areń (Red.), Wybrane problemy stratygrafii i litologii wendu oraz dolnego kambru na platformie prekambryjskiej w Polsce. Prace Instytutu Geologicznego, s. 7-43 i 90, Wydawnictwa Geologiczne, Warszawa.

miejsowości jak Wisznice czy Horodyszczce zmienił się, gdyż były one kiedyś miastami, a obecnie są osadami lub wsiami. W 1870 roku Wisznice utraciły prawa miejskie i zostały włączone do gminy Horodyszczce z siedzibą w Dubicy.

Obecną sieć osadniczą gminy tworzy 16 sołectw:

- 1) Curyń,
- 2) Dołholiska,
- 3) Dubica Dolna,
- 4) Dubica Górna,
- 5) Horodyszczce,
- 6) Wisznice-Kolonia,
- 7) Małgorzacin,
- 8) Marylin,
- 9) Łyniew,
- 10) Polubicze Dworskie,
- 11) Polubicze Wiejskie Pierwsze,
- 12) Polubicze Wiejskie Drugie,
- 13) Ratajewicze,
- 14) Rowiny,
- 15) Wisznice Osada,
- 16) Wygoda.

1.3. Rys historyczny

Dzieje miejscowości Wisznice, dziś osady a dawniej miasta, sięgają odległych czasów. Przemawia za długim rodowodem już sama nazwa. Nie jest wykluczone, że losy jej związane były w czasach zamierzchłych z leżącymi nieopodal Horodyszczami, istniejącymi w okresie Księstwa Włodzimiersko-Halickiego.

W związku z położeniem w pasie granicznym Wisznice wchodziły, na dłużej lub krócej, w skład Polski, Litwy jak i również Rusi. Tereny te określano mianem Podlasie ("Pollexini", "Podlachia", "Podlasze"), czyli obszar graniczny między Mazowszem, Prusami, Litwą, Rusią.

Przed 1416 r. sióło Wisznice (t.j. mała wieś licząca do kilkunastu domów) występowało na ziemi parczewskiej należąc do Korony Polskiej. Najstarszą notatką, jaką dotychczas zdołano znaleźć, jest notatka następującej treści: "Panu Naciowi, staroście Brzeskiemu, Woin, Lubicze, Wisznice, Jabłoczno, Kijany i pole Horodyszczów dał sam Wieki Książę. Działo się to około roku 1453 za panowania Kazimierza Jagiellończyka, gdy Wielkim Księciem Litewskim był jego brat, Aleksander."

Następnie w 1446 r. decyzją króla Kazimierza Jagiellończyka z dużą częścią ziem przygranicznych odłączone zostały od Korony Polskiej i przyłączone do starostwa brzeskiego W. Ks. Litewskiego i nadane w posiadanie ówczesnemu staroście brzeskiemu Mikołajowi Nasucie. A zatem powstanie Wisznic wiązać należy co najmniej z początkiem XV wieku. Nie

sposób jednak ustalić na ile lat, czy dziesięcioleci, należy przesunąć metrykę osadniczą przed wymienioną wyżej datę.

Wisznice - średniowieczna osada o charakterze wsi targowej powstała w miejscu krzyżujących się lokalnych, ale ważnych traktów komunikacyjnych i handlowych. Osada związana była ze wsią i dworem Sapiehów. Rozciągała się południkowo wzdłuż odnogi traktatu krakowsko - wileńskiego /dziś ul. Rowińska/ w kształcie ulicówki, z placem targowym jako rozszerzoną ulicą. Naturalną granicą południową była dolina rzeki Zielawy.

Układ ulic stał się kopią układu drożnego. Rynek wymierzono w miejscu istniejącego wcześniej wiejskiego placu targowego, powiększając go i nadając regularny kształt. Miał kształt prostokąta o bokach około 68x244 m. Na północy granicą Rynku były dawne ulice Chełmska i Wolańska. W połowie długości przecinała je wąska uliczka prowadząca do synagogi i dalej za wygon miejski. Na zachodzie zaś graniczył z fasadami domów zajezdnych i kramów.

Wyjście z rynku ulicy Chełmskiej wybiegało na kościół. Cmentarz kościelny był wschodnią granicą placu rynkowego. Cerkiew parafialna znajdowała się w południowej części placu przy wyjściu na ulicę Zadworną. Linie graniczną z tej strony wytyczała granica cmentarza cerkiewnego, probostwo i budynki dworskie. W tym miejscu stał również budynek burmistrza.

Od początku XVI wieku Wisznice należały do magnackiego rodu Sapiehów i były osadą położoną z dala od większych miast, na piaskach i błotach podlaskich przy szlaku dróg wiodących z Radzyna i Parczewa w kierunku Bugu, do Sławatycz i Włodawy oraz przez Łomazy do Białej Podlaskiej.

Przez ponad trzy wieki dzieje Wisznic związane były z magnackim rodem Sapiehów, wywodzącym się ze Smoleńszczyzny. Pojawiły się dwie linie Sapiehów - czerejska i kodeńska, z których każda wypuściła odnogi. Protoplastą linii kodeńskiej tego rodu był Semen Sapieha, który w pierwszej połowie XV wieku był pisarzem króla Kazimierza Jagiellończyka. Jego synem był Iwan Sapieha (ok. 1450-1517), w roku 1506 sekretarz królewski Zygmunta Starego, wojewoda witebski od 1511, podlaski od 1513, wielokrotny poseł do Moskwy i Rzymu, organizator stałej obrony granic polsko-litewskich przed Tatarami, w 1514r. uczestnik wojny z Moskwą. Nabył on od Ruszczyców i Chaczka Kodeń nad Bugiem. Jako miasto Wisznice zostały określone dopiero na początku XVI w.

Najprawdopodobniej wraz z okolicznymi terenami musiały powrócić do dóbr królewskich skoro w 1511 r. na sejmie w Brześciu Litewskim, właśnie z rąk króla Zygmunta Starego, Jan (Iwana) Sapieha otrzymał przywilej na założenie miasteczka w Kodniu. Wystawił tam murowany zameczek. Następnie nabywał wsie położone na Podlasiu oraz otrzymywał w darze z przywilejami królewskimi.

W II połowie XVI w. Wisznice stanowią centrum dóbr wisznickich złożone z miasteczka Wisznice z rynkiem w centrum, kramami i ratuszem, z sąsiadującymi z nimi dworem

i folwarkiem, w skład których wchodziły takie wsie jak: Rowinne (Rowiny), Sadowe, Perechod (Przechód), Rozwadowe (Rozwadówka), Sosnówka, Mutwica (Motwica), Doholesie (Dołholiska), Pohorelickie (Pogorzelec), Czeputki Hackie, Zabołocie (Zabłocie), Lipniskie (Lipinki), Łunowe (Łyniew).

W 1579 r. Wisznice występowały już jako miasto, prawa miejskie otrzymały najpóźniej w tym roku. Historykom nie jest znany ani przywilej lokacyjny wydany w kancelarii królewskiej, ani dyplom właściciela. Trudno wobec tego określić zakresy prawne dokumentu, ustalających sposób sprawowania władzy administracyjnej i sądowej, obciążenia i przywileje mieszczan.

Przeniesiona na prawo magdeburskie wieś pozostała w przedlokacyjnym miejscu w okolicy dzisiejszej ulicy Rowińskiej. Uporządkowano działki i grunta. Śródmiejskie place budowlane o wymiarach 30-37 na 43, 63, 75 łokci prezentowały typ działki miejskiej, charakterystycznej dla małych miasteczek powiatu brzeskiego. Natomiast działki o charakterze rolniczym, o długości przekraczającej 100 m, wytyczały frontem większą część ulicy Rowińskiej, część ulicy Kościelnej, a nawet przy Rynku.

Zabudowę miejską otaczał wał z rowem i parkiem. Elementy te miały charakter znaku granicznego, a nie umocnienia. W głównych ulicach ustawiono roгатki z zaporami. Poza obrębem miasta, przy trakcie do Chełma rozbudowano folwark plebański, złożony z ośmiu zagrod włościańskich i budynków gospodarczych.

W XVII wieku spotkać można było ulice: Chełmska (dziś Kościelna), Zadworna (później Horodyska), Rowińska, Wójtowa.

Na początku XVII stulecia dobra wisznickie wraz z miasteczkiem Wisznice i dworem w wyniku podziału rodzinnego przechodzą w 1614 r. w ręce Krzysztofa Sapiehy, krajczego, stolnika i podczaszego W. Ks. Litewskiego, obrońcy Chocimia. Właściciel ten funduje w miasteczku Wisznice drewniany kościół rzymskokatolicki bogato go uposażając w fundusze zabezpieczone na dobrach wisznickich. Dokumentem z 1630 r.

Po upadku Rzeczypospolitej szlacheckiej Wisznice jako miasteczko prywatne Sapiehów i siedziba hrabstwa włączone zostały do cyrkułu białskiego pod zaborem austriackim. Zachowują status siedziby parafii grekokatolickiej i dekanatu w diecezji chełmskiej i parafii rzymskokatolickiej.

Po 1918 r. Wisznice jako osada licząca ponad 1400 mieszkańców, gdzie ponad 50% ogółu mieszkańców stanowili Żydzi zachowała status gminy Horodyszczce w pow. włodawskim w woj. lubelskim. Stanowiła siedzibę parafii obrzędu wschodniobizantyjskiego (do 1929 r.), parafii rzymskokatolickiej a następnie parafii dekanatu w diecezji siedleckiej oraz żydowskiej gminy wyznaniowej.

We wrześniu 1939r. Wisznice były miejscem przemarszu różnych oddziałów Wojska Polskiego, w tym grupy zaporowej płk. Tadeusza Zieleniewskiego. Na przełomie września i października 1939r. na krótko znalazła się osada pod okupacją wojsk sowieckich, gdzie

w imieniu władz okupacyjnych władzę nominalną pełnił miejscowy Komitet Robotniczo-Chłopski.

Po 1944 r. Wisznice zachowały status gminy woj. lubelskiego w pow. włodawskim ze wsiami: Curyń, Dubica Dolna i Dubica Górna, Rowiny, kol. Wisznice, Wygoda, osada i kol. Horodyszczce, Dołholiska, Łyniew, Polubicze Dworskie i Wiejskie, Ratajewicze.

Lata 90 w Wisznicach tak jak w całym kraju przeszły pod znakiem reform. Od 1990 Rada Gminy Wisznice mogła samodzielnie decydować o potrzebach i wydatkować je na cele bliskie mieszkańcom gminy. Według ustawy gmina przejęła szkoły od 1 stycznia 1996 r. Miejscowość gminna uzyskała więc szansę na przekształcenie się w ośrodek o znaczeniu ponadlokalnym.

Z racji położenia są ważnym węzłem komunikacyjnym i handlowym, a przede wszystkim gminy. W promieniu 30 km. nie ma większej miejscowości. Znajdują się tu: siedziba gminy, szkoła podstawowa, gimnazjum, Liceum Ogólnokształcące, Poradnia Psychologiczno - Pedagogiczna i inne instytucje. Odbywają się cotygodniowe targi. Wisznice znajdują się w strefie przygranicznej niedaleko przejścia granicznego w Sławatyczach. W Wisznicach znajduje się również skrzyżowanie dróg krajowych, wojewódzkich, jeden z najważniejszych szlaków w Polsce. Trasa Radzyń - Sławatycze była w latach 90 modernizowana i budowana z funduszy Phare. Podobnie jak wybudowane na tej trasie rondo. W kolejnych latach zaplanowano rozbudowę drogi z Wisznic do Radzyna.

W latach 1990 - 1994 zakończono telefonizację gminy oraz wykonano mechaniczno - biologiczną oczyszczalnię ścieków "Bio-Cler" i kanalizację sanitarną.

Wybudowano również Gminny Ośrodek Kultury. To dzięki niemu prowadzone są w zależności od potrzeb stałe formy pracy (imprezy lokalne, konkursy, wystawy, przedstawienia okolicznościowe). Od 2002 r. funkcjonuje tu darmowa kawiarenka internetowa, utworzona dzięki staraniom, nieżyjącego już, Marka Żegockiego. W tym samym okresie rozpoczęto budowę Centrum Administracyjno - Handlowego (tzw. "ratusza") w centrum Wisznic. Od 2007 r. w budynku mieści się siedziba Urzędu Gminy Wisznice, Rady Gminy Wisznice, Urząd Stanu Cywilnego w Wisznicach oraz Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej, zaś od 2016 r. także Ośrodek Doradztwa Rolniczego w Grabanowie Zespół w Wisznicach. Ponadto na parterze znajdują się punkty usługowo - handlowe.

Zmiany dotknęły również gminną drużynę sportową. "Tytan" w latach 1995 - 1998 grał już w V Lidze. Natomiast po restrukturyzacji BOZPN w 2000 roku, występował jako białkopodlaska klasa okręgowa. W 2002 roku poszerzono działalność sportową o drużynę piłki nożnej kobiet.

2. Diagnoza czynników i zjawisk kryzysowych oraz skala i charakter potrzeb rewitalizacyjnych

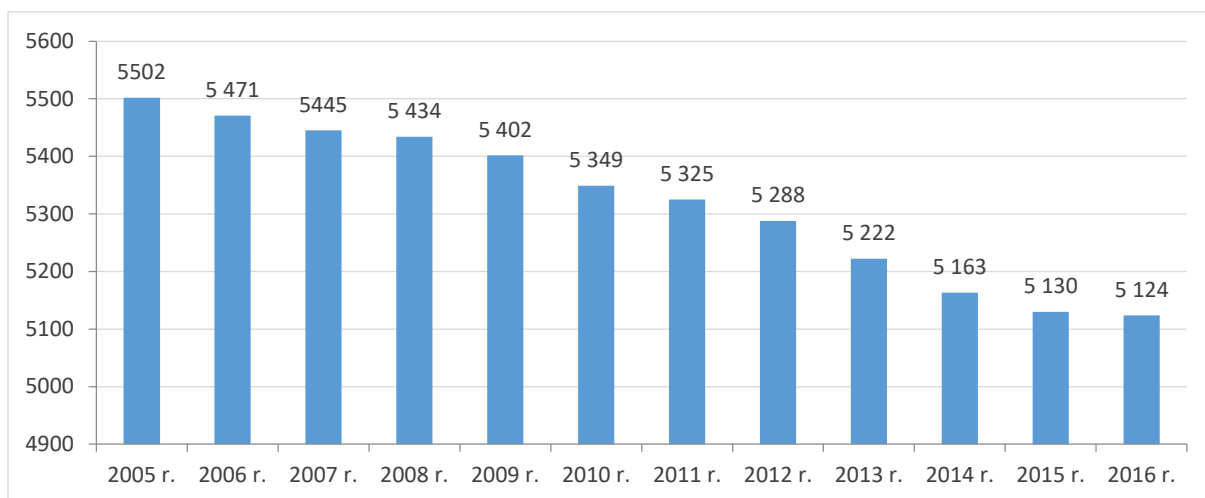
2.1. Diagnoza sfery społecznej - demografia i infrastruktura społeczna

2.1.1. Liczba ludności

Do podstawowych charakterystyk zbiorowości ludzkiej należą jej liczebność i rozmieszczenie. Liczba mieszkańców gminy w całym badanym okresie stopniowo malała. Ogólnie od 2006 roku liczba osób zamieszkujących gminę zmniejszyła się o 347 osób (6,34%).

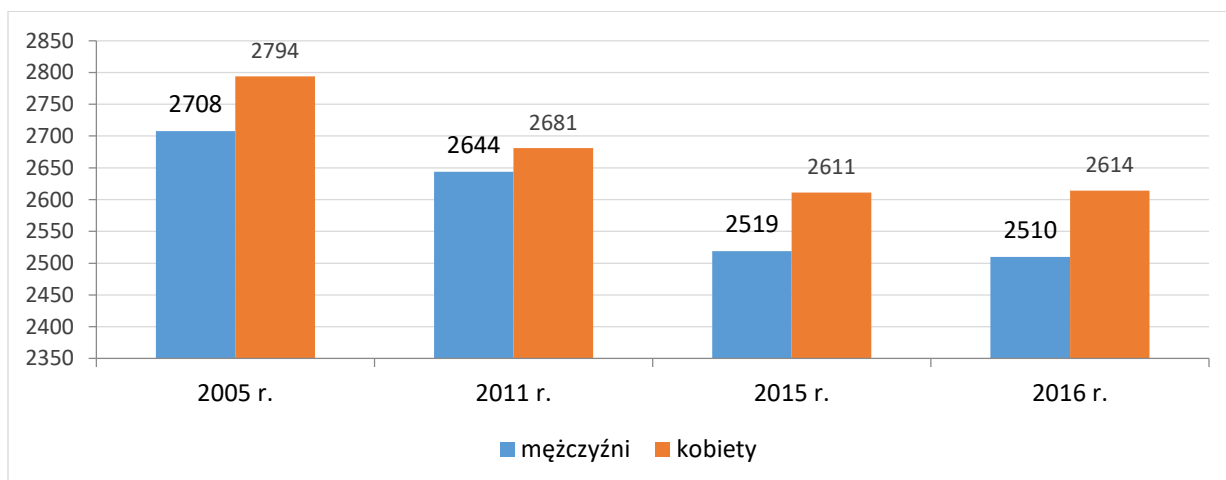
Wykres 1. Liczba mieszkańców gminy w latach 2005-2016.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych otrzymanych z Urzędu Gminy Wisznice.

W gminie obserwuje się wzrost współczynnika feminizacji, czyli stosunku liczby kobiet na 100 mężczyzn, który w 2016 roku wyniósł 104 kobiet/100 mężczyzn (w 2005 roku wskaźnik ten wynosił 103 kobiet/100 mężczyzn). W 2016 roku teren gminy zamieszkiwało 2 510 mężczyzn i 2 614 kobiet. Tym samym kobiety stanowiły 51,02% ludności gminy.

Wykres 2. Zmiana liczby ludności w gminie w wybranych latach.

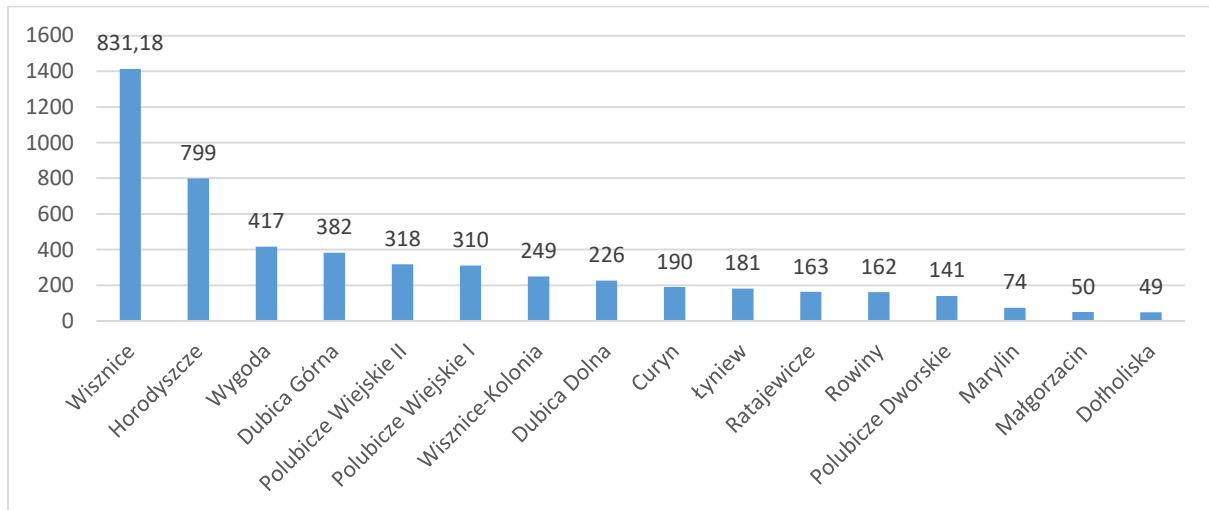

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych UG.

Analiza danych wykazała, iż pod względem zaludnienia największymi miejscowościami w gminie są: Wisznice (831,18 mieszkańców – 27,58% ogółu ludności w gminie), Horodyszczce (799 mieszkańców – 15,59%) i Wygoda (417 mieszkańców – 8,14%).

Wykres 3. Liczba ludności w poszczególnych miejscowościach gminy w 2016 roku.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych UG.

Tabela 1. Liczba ludności w poszczególnych sołectwach gminy w 2016 roku.

L.p.	Sołectwo	Liczba ludności 2016	% mieszkańców gminy
1.	Curyn	190	3,71%
2.	Dołholiska	49	0,96%
3.	Dubica Dolna	226	4,41%
4.	Dubica Górna	382	7,46%
5.	Horodyszczce	799	15,59%
6.	Łyniew	181	3,53%
7.	Małgorzacin	50	0,98%
8.	Marylin	74	1,44%
9.	Polubicze Dworskie	141	2,75%
10.	Polubicze Wiejskie Pierwsze	310	6,05%
11.	Polubicze Wiejskie Drugie	318	6,21%
12.	Ratajewicze	163	3,18%
13.	Rowiny	162	3,16%
14.	Wisznice	1413	27,58%
15.	Wisznice-Kolonia	249	4,86%
16.	Wygoda	417	8,14%
Razem:		5124	100,00%

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych UG.

2.1.2. Gęstość zaludnienia

Gęstość zaludnienia jest miarą przyporządkowującą populację do powierzchni. Gęstość zaludnienia w gminie wynosiła w 2016 roku 29,15 osób na km².

Tabela 2. Gęstość zaludnienia wg. miejscowości.

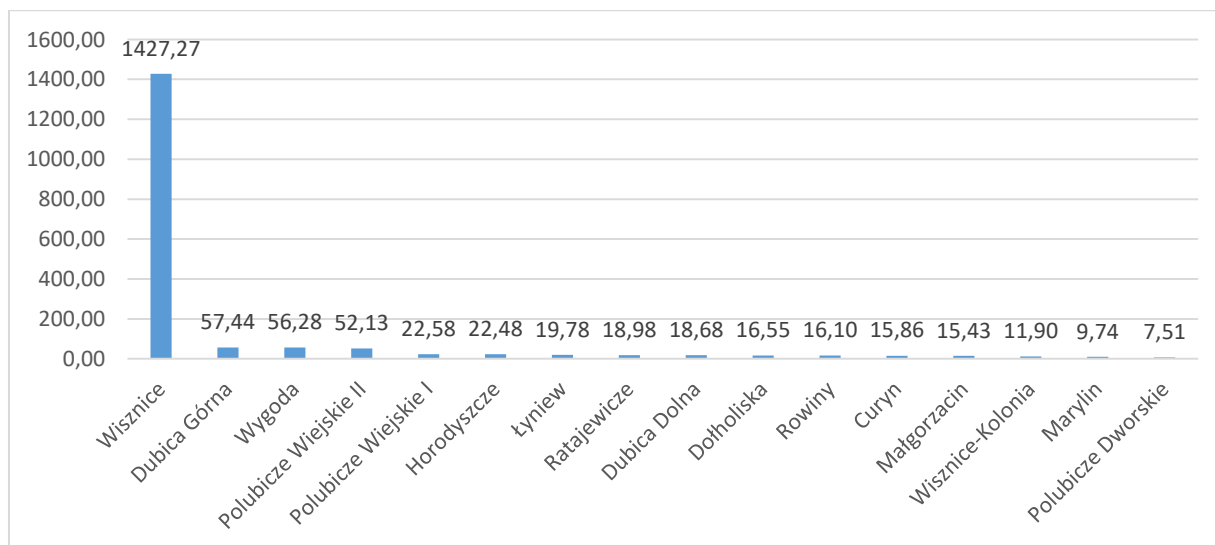
L.p.	Sołectwo	Ludność 2016	Powierzchnia całkowita miejscowości [ha]	Powierzchnia całkowita miejscowości [km ²]	Gęstość zaludnienia
1.	Curyn	190	1 198	11,98	15,86
2.	Dołholiska	49	296	2,96	16,55
3.	Dubica Dolna	226	1 210	12,1	18,68
4.	Dubica Górna	382	665	6,65	57,44
5.	Horodyszczce	799	3 554	35,54	22,48
6.	Łyniew	181	915	9,15	19,78
7.	Małgorzacin	50	324	3,24	15,43
8.	Marylin	74	760	7,6	9,74
9.	Polubicze Dworskie	141	1 878	18,78	7,51
10.	Polubicze Wiejskie Pierwsze	310	1 373	13,73	22,58
11.	Polubicze Wiejskie Pierwszel	318	610	6,1	52,13
12.	Ratajewicze	163	859	8,59	18,98
13.	Rowiny	162	1 006	10,06	16,10
14.	Wisznice	1 413	170	1,7	831,18
15.	Wisznice-Kolonia	249	2 021	20,21	12,32
16.	Wygoda	417	741	7,41	56,28
Razem:		5 124	17 580	175,8	29,15

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych UG.

Najgęściej zaludnionymi miejscowościami gminy są: Wisznice (141,3 os/km²), Dubica Górna (57,44 os/km²) i Wygoda (56,28 os/km²). Natomiast do najmniej zaludnionych należą: Polubicze Dworskie (7,51 os/km²), Marylin (9,74 os/km²) i Wisznice-Kolonia (11,90 os/km²).

Wykres 4. Gęstość zaludnienia w poszczególnych miejscowościach gminy.

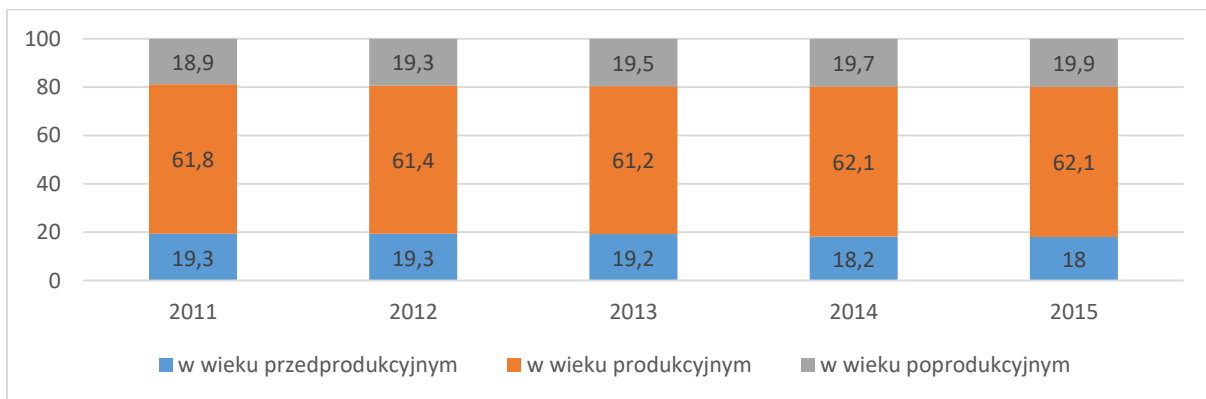
Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych UG.

2.1.3. Struktura wieku mieszkańców

Struktura ludności według wieku określa proces starzenia się ludności, definiowany najogólniej, jako zmiany stanu i struktury według wieku ludności, w ogólnej liczbie udziału osób starszych. Jak wynika z danych BDL GUS (2015) struktura wieku mieszkańców przedstawia się następująco: 18% stanowią osoby w wieku przedprodukcyjnym, 62,1% w wieku produkcyjnym oraz 19,9% w wieku poprodukcyjnym. W gminie występuje niekorzystny trend - zwiększa się odsetek osób w wieku poprodukcyjnym, zmniejsza natomiast mieszkańców w wieku przedprodukcyjnym. Świadczy to o starzeniu się społeczeństwa gminy.

Wykres 5. Ludność wg. ekonomicznych grup wieku w latach 2011-2015.

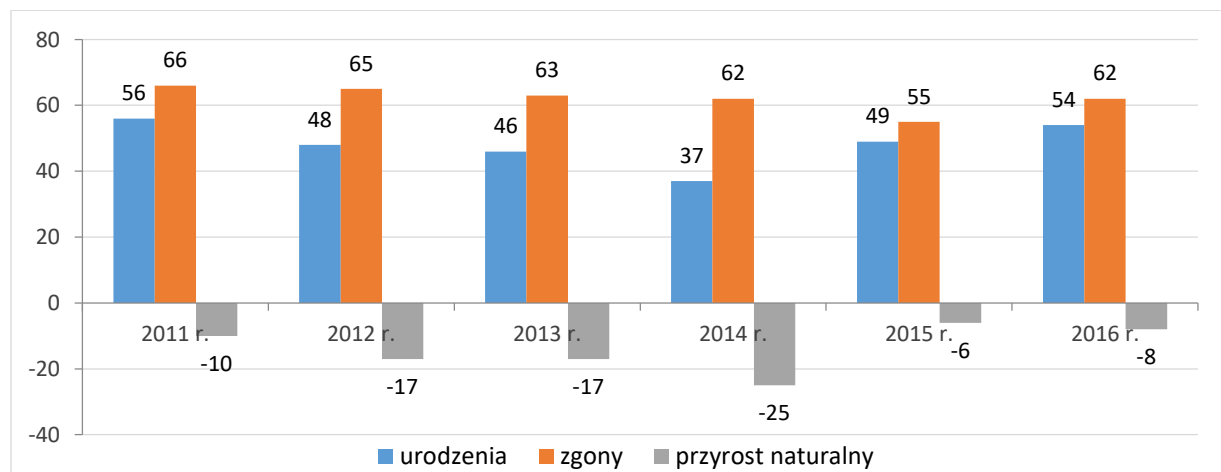
Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych BDL GUS

2.1.4. Ruch naturalny i wędrownikowy ludności

Na liczbę ludności w Gminie ma wpływ przyrost naturalny oraz saldo migracji. Analizując wykres można zauważyć, że wskaźnik przyrostu naturalnego jest niekorzystny. Zgodnie z danymi Urzędu Gminy Wisznice od 2011 r. przyrost naturalny w gminie jest ujemny. W 2015 roku wyniósł -8. Przyrost naturalny na 1000 mieszkańców wyniósł -1,6 i był identyczny jak średnia dla powiatu (-1,6) i wyższy niż średnia dla województwa (-1,4).

Wykres 6. Przyrost naturalny w gminie w latach 2011-2015.

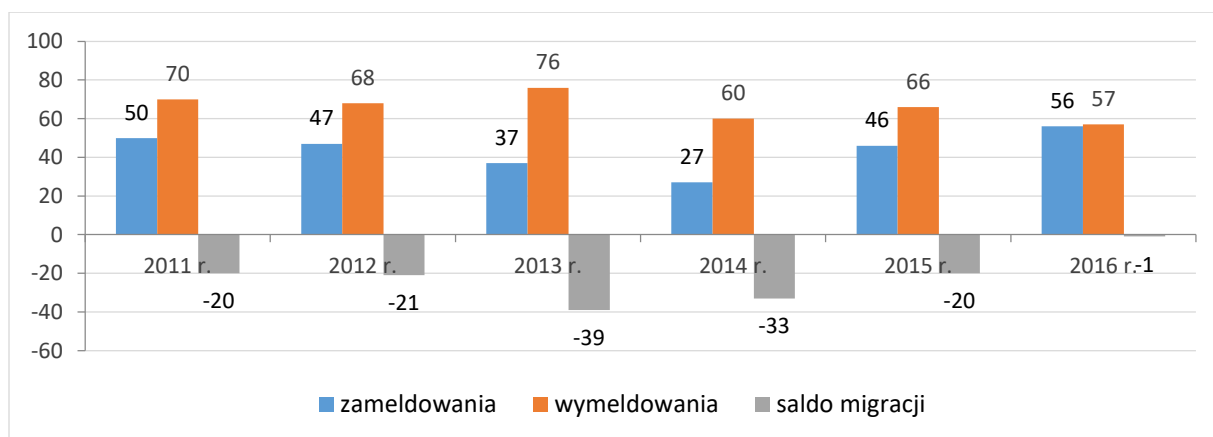

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych Urzędu Gminy Wisznice.

Wskaźnik salda migracji na przestrzeni lat 2011-2016 w Gminie podlegał dużym wahaniom. Przez cały badany okres był ujemny. najniższy był w 2013 r. (-39). W 2016 roku wyniósł on -1.

Wykres 7. Saldo migracji w Gminie w latach 2011-2016.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych BDL GUS i UG.

2.1.5. Prognoza demograficzna

Biorąc pod uwagę prognozy liczby ludności Głównego Urzędu Statystycznego w 2050 r. powiat bialski zamieszkiwany będzie przez 95 527 osób, czyli o 15,18% osób mniej niż w roku 2015 (112 619). Zgodnie z prognozą teren Gminy Wisznice do 2050 roku opuści około 30% ogółu ludności w porównaniu do 2015 roku. Ogólny spadek liczby ludności w powiecie bialskim wynika z zachodzących zmian w strukturze demograficznej i gospodarczej na terenie całego kraju, szczególnie w Polsce Wschodniej.

Tabela 3. Prognoza zmian liczby ludności na obszarze wiejskim dla województwa lubelskiego i powiatu bialskiego.

Jednostka terytorialna	Prognoza na rok 2020	Prognoza na rok 2025	Prognoza na rok 2030	Prognoza na rok 2035
Województwo Lubelskie	1 116 050	1 093 573	1 065 075	1 031 784
Powiat Bialski	110 891	109 225	107 308	104 926

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych BDL GUS.

2.1.6. Infrastruktura pomocy społecznej i wykluczenie społeczne

2.1.6.1. Infrastruktura pomocy społecznej i zdrowia

Opieka społeczna

Opiekę społeczną na terenie Gminy Wisznice zapewnia Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej. GOPS prowadzi wiele działań mających na celu umożliwienie osobom i rodzinom przezwyciężenie trudnych sytuacji życiowych, których nie są w stanie pokonać wykorzystując własne uprawnienia, zasoby i możliwości.

Pomoc społeczna wspiera osoby i rodziny w wysiłkach zmierzających do zaspokojenia niezbędnych potrzeb i umożliwia im życie w warunkach odpowiadających godności człowieka. Obowiązkiem osób korzystających z pomocy społecznej jest współudział w rozwiązywaniu swojej trudnej sytuacji życiowej.

Opieka zdrowotna

Na terenie gminy działa Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej.

Istnieje od 01.05.1998 r. w wyniku reorganizacji służby zdrowia na bazie Gminnego Ośrodka Zdrowia w Wisznicach. Początkowo na kontrakcie z Wojewodą Białkopodlaskim, później z Kasą Chorych a obecnie z Narodowym Funduszem Zdrowia. Prowadzi działalność z zakresu podstawowej opieki zdrowotnej wynikającej z kompetencji lekarza rodzinnego, pielęgniarki i położnej i środowiskowej. Posiada własną karetkę i punkt pobierania materiałów do badań laboratoryjnych.

Na terenie gminy funkcjonuje także Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna.

Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna w Wisznicach istnieje od roku 1981. W placówce obecnie pracuje pięciu pracowników pedagogicznych. Jest to zespół profesjonalistów ciągle podnoszących swoje kwalifikacje na różnego rodzaju kursach.

Otwierając się na potrzeby tego środowiska oprócz diagnozy psychologicznej, pedagogicznej i logopedycznej prowadzona jest między innymi:

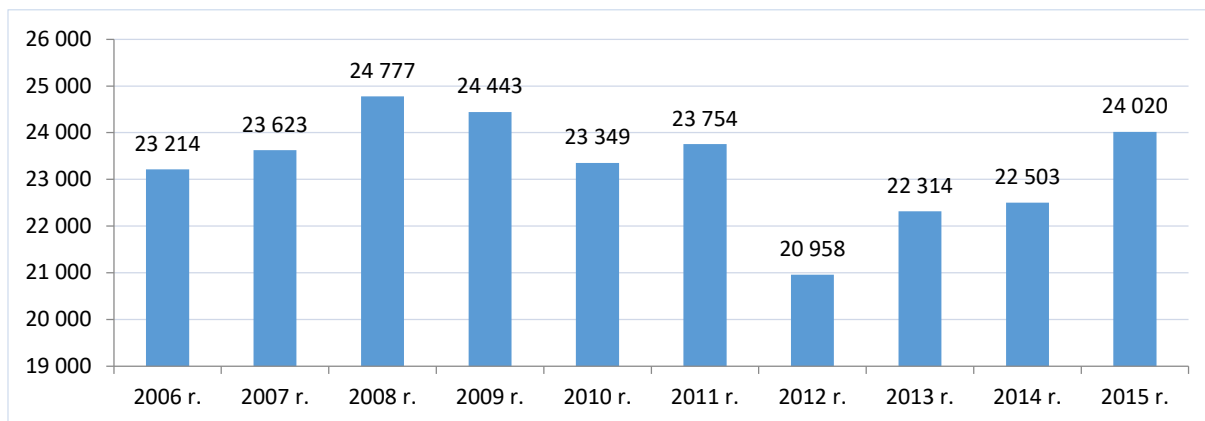
- terapia dzieci wykazujących trudności w czytaniu i pisaniu
- terapia dzieci sprawiających trudności wychowawcze
- terapia dzieci upośledzonych
- terapia dzieci i młodzieży zaburzonej emocjonalnie
- terapia rodzin
- terapia logopedyczna
- warsztaty z zakresu profilaktyki uzależnień
- warsztaty antystresowe
- zajęcia usprawniające skutecznie uczenie się, koncentrację uwagi, pamięć
- pomoc młodzieży klas trzecich gimnazjum jak i czwartych LO w podjęciu decyzji co do wyboru dalszego kształcenia. Oprócz metod standardowych tj. diagnoza organizowane są warsztaty zawodoznawcze.

Poradnia pracuje z młodzieżą dyslektyczną. To placówka, która jest szansą dla uczniów uzdolnionych. Dzieci i młodzież mogą w ten sposób wyrównać deficyty rozwojowe oraz rozwijać swoje zainteresowania. Dla wielu ludzi Poradnia Psychologiczno-Pedagogiczna stanowi oparcie w najtrudniejszych problemach życiowych.

W Gminie Wisznice nie ma szpitala. Chorzy korzystają z opieki szpitalnej w Białej Podlaskiej, Parczewie, Włodawie, Radzynie Podlaskim i Lublinie. W Wisznicach działa całodobowo pogotowie, które posiada zespół złożony lekarza, ratownika i kierowcy (udzielają pomocy na miejscu zdarzenia, zachorowania czy wypadku).

Wykres 8. Ilość porad lekarskich udzielonych w Gminie Wisznice w latach 2006-2015.

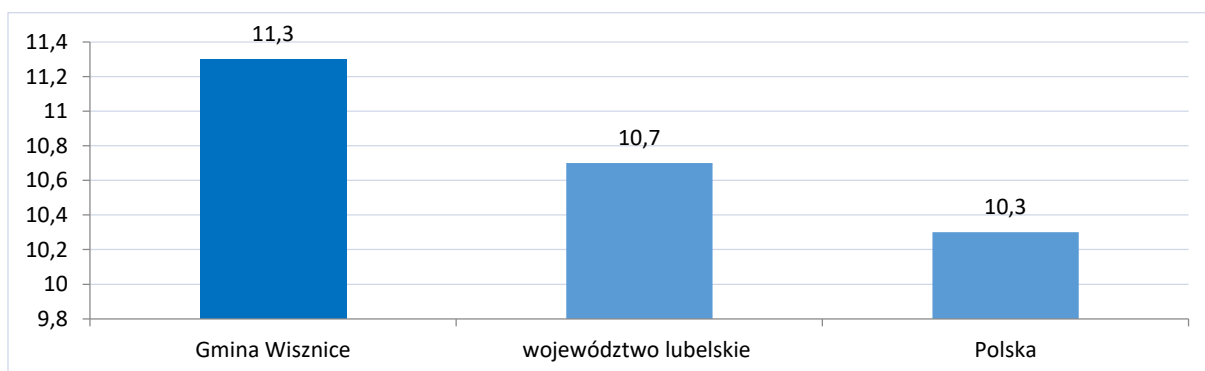

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych BDL GUS.

W 2013 roku 48,7% zgonów w Gminie Wisznice spowodowanych było chorobami układu krążenia, przyczyną 20,2% zgonów w gminie Wisznice były nowotwory, a 7,3% zgonów spowodowanych było chorobami układu oddechowego.

Na 1000 ludności gminy Wisznice przypada 11,33 zgonów. Jest to więcej od wartości średniej dla województwa lubelskiego oraz znacznie więcej od wartości średniej dla kraju.

Wykres 9. Ilość zgonów na 1000 ludności w Gminie Wisznice, województwie lubelskim i Polsce w 2015 r.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych BDL GUS.

2.1.6.2. Wykluczenie społeczne

Z usług Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej korzysta 3,1% mieszkańców gminy. Pomoc udzielana jest głównie w formie zasiłków pieniężnych, pomocy rzeczowej, poradnictwa specjalistycznego oraz finansowania posiłków dla dzieci. Ośrodek realizuje zarówno zadania własne, jak i zlecone Gminie z zakresu opieki społecznej.

Tabela 4. Rodziny objęte pomocą społeczną w latach 2005 – 2016.

Rok	Liczba rodzin	Łączna wysokość wydatkowanych środków w złotych (bez DPS)	Średnia wysokość świadczeń przypadających w roku na rodzinę
2005	182	170186	438,62
2006	170	168389	537,98
2007	154	215169	1397,20
2008	136	239112	1758,18
2009	134	271237	2024,16
2010	140	281130	2008,07
2011	139	307613	2213,04
2012	141	314963	2233,78
2013	136	301724	2218,56
2014	127	263312	2073,32
2015	122	275000	2254,10
2016	99	280567	2834,00

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wisznicach.

Tabela 5. Udzielona pomoc społeczna w latach 2005 – 2016.

Rok	Liczba osób objęta pomocą	Liczba rodzin objęta pomocą
2005	388	182
2006	313	170
2007	284	154
2008	271	136
2009	257	134
2010	269	140
2011	272	139
2012	272	141
2013	247	136
2014	232	127
2015	212	122
2016	158	99

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wisznicach.

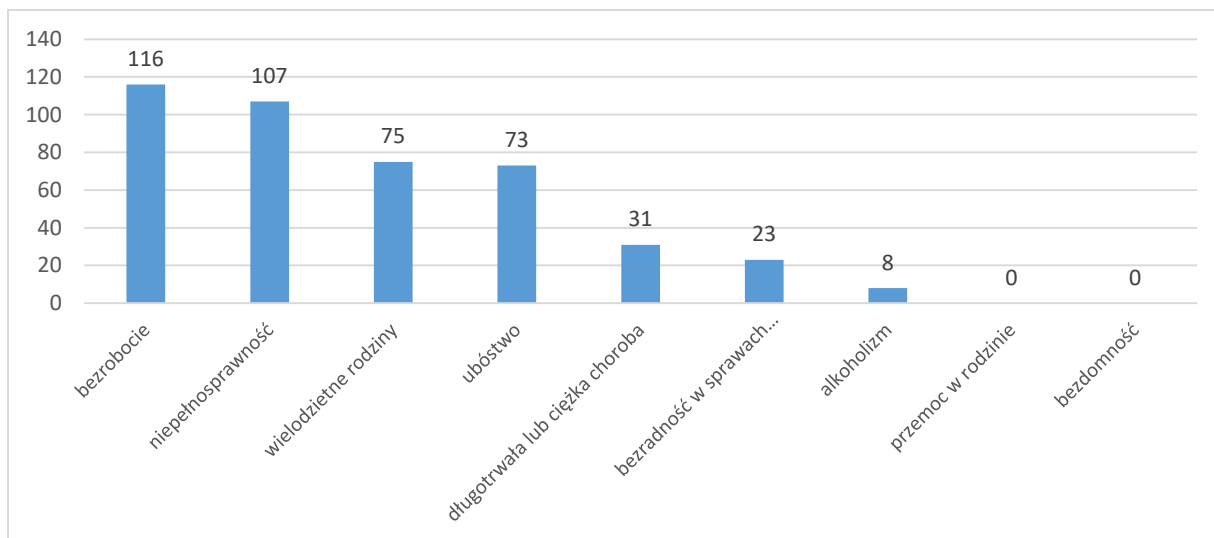

Do najczęstszych powodów korzystania z pomocy społecznej należą w gminie:

- ✓ bezrobocie
- ✓ niepełnosprawność
- ✓ wielodzietne rodziny

Wykres 10. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w 2016 roku.

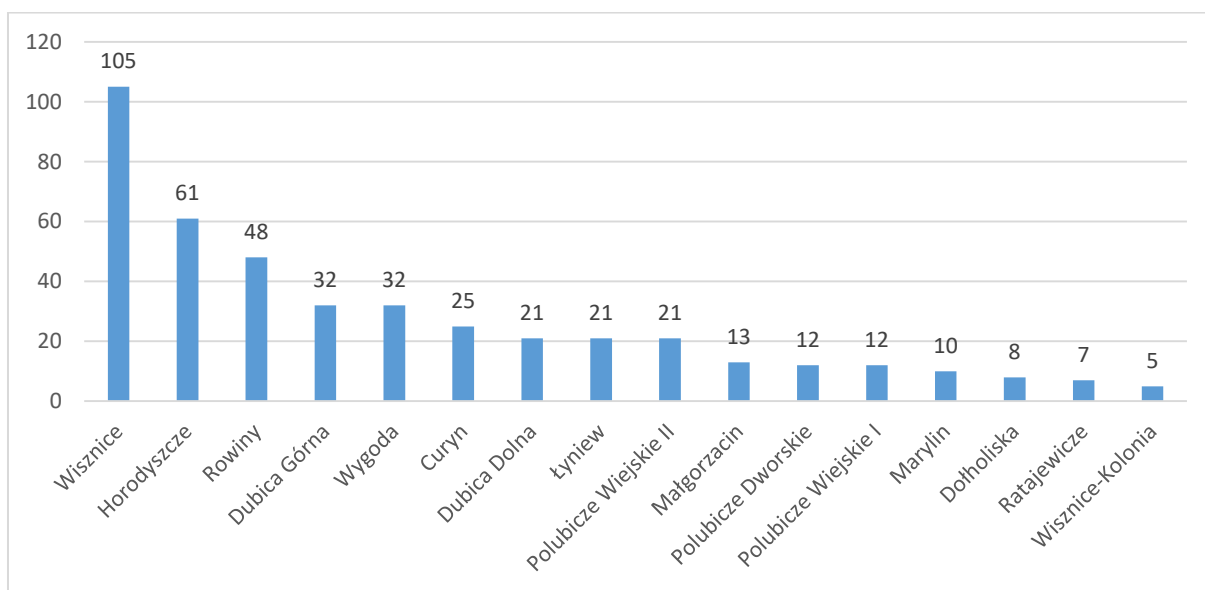

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wisznicach.

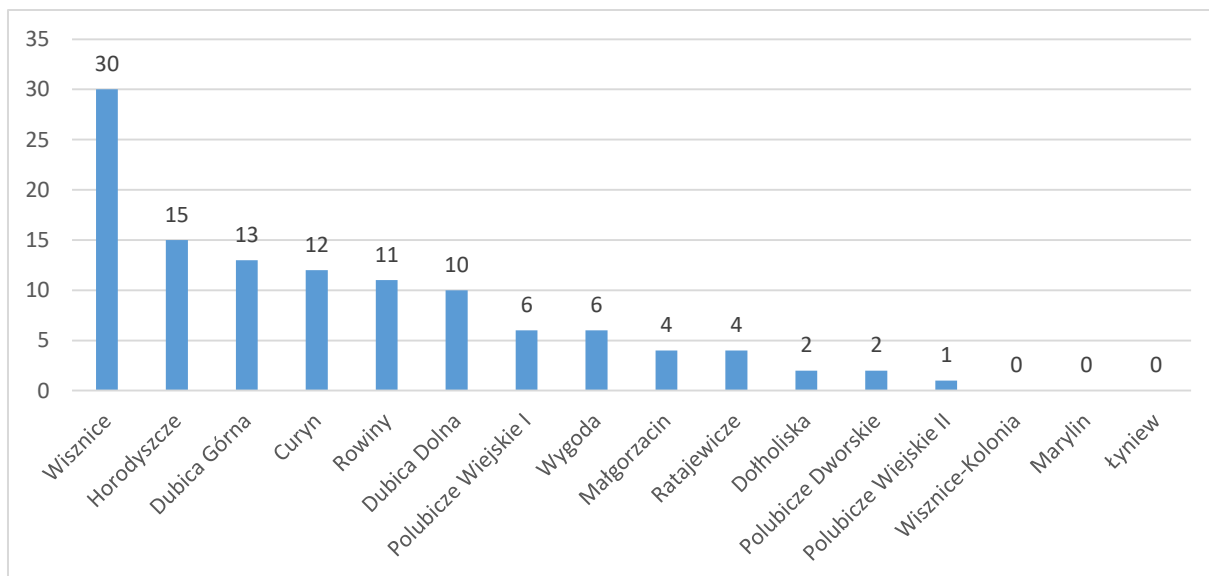
Najwięcej osób korzystających z pomocy społecznej zamieszkiwało w miejscowościach: **Wisznice** (105 osób – 24,25% ogółu osób korzystających z pomocy społecznej), **Horodyszczce** (61 osób – 14,09%) i **Rowiny** (48 osób – 11,09%).

Wykres 11. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w 2016 roku na poziomie miejscowości.

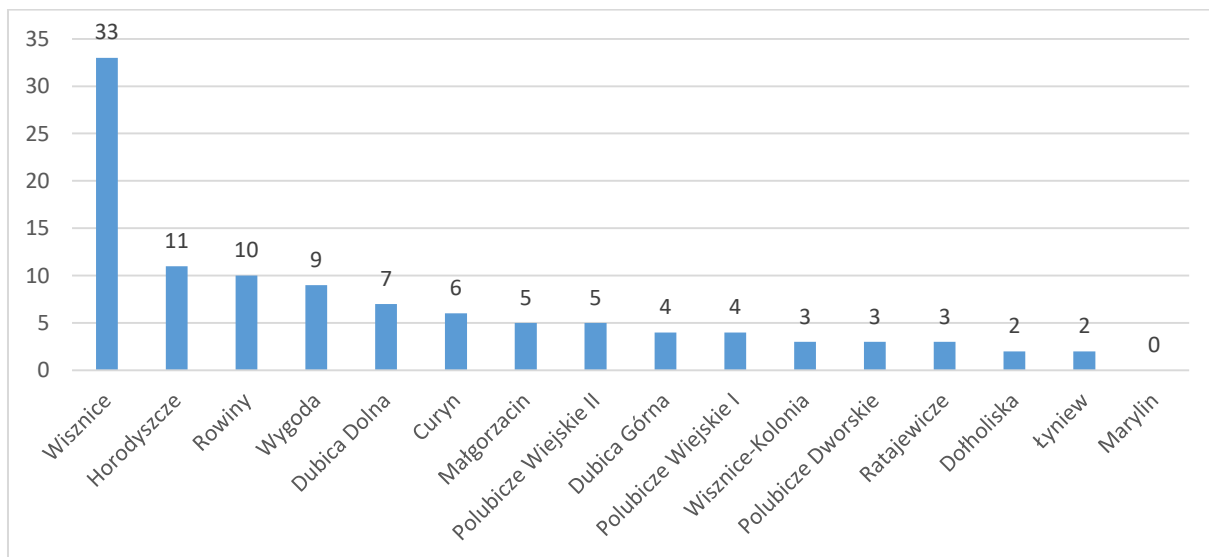
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wisznicach.

Najwięcej osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia zamieszkiwało w miejscowościach: **Wisznice** (30 osób – 25,86% ogółu osób korzystających ze świadczeń z tytułu bezrobocia), **Horodyszczce** (15 osób- 12,93%), **Dubica Górna** (13 osób – 11,21%).

Wykres 12. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia w Gminie w 2016 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wisznicach.

Najwięcej osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności zamieszkiwało w miejscowościach: **Wisznice** (33 osoby – 30,84% ogółu osób korzystających ze świadczeń z tytułu niepełnosprawności), **Horodyszczce** (11 osób – 10,28%), **Rowiny** (10 osób – 9,35 %).

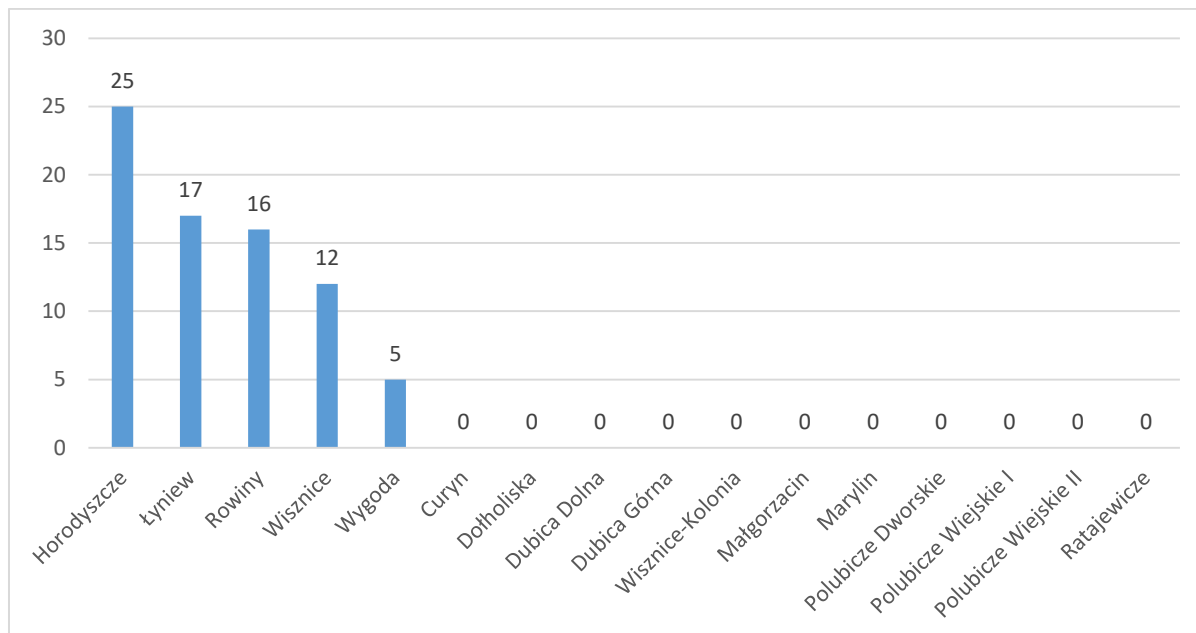
Wykres 83. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w Gminie w 2016 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wisznicach.

Najwięcej osób korzystających z pomocy społecznej z powodu wielodzietności zamieszkiwało w miejscowościach: **Horodyszczce** (25 osób – 33,33% ogółu osób korzystających ze świadczeń z tytułu wielodzietności), **Łyniew** (17 osób- 22,67%) oraz **Rowiny** (16 osób- 21,33%).

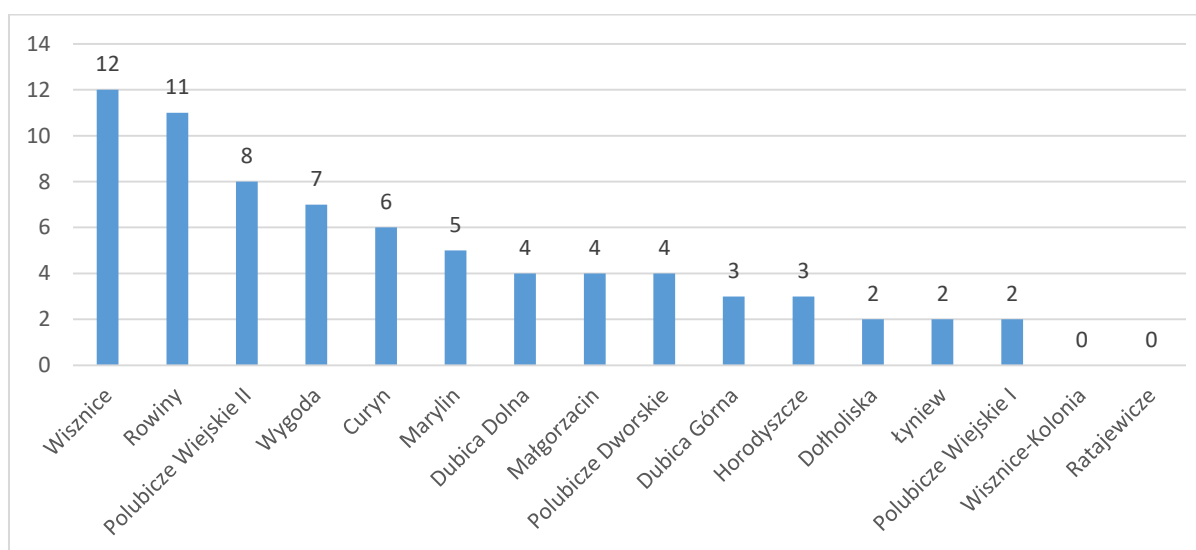
Wykres 14. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu wielodzietności w Gminie w 2016 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wisznicach.

Najwięcej osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa zamieszkiwało w miejscowościach: **Wisznice** (12 osób – 16,44% ogółu osób korzystających ze świadczeń z tytułu ubóstwa), **Rowiny** (11 osób- 15,07%) oraz **Polubicze Wiejskie Drugie** (8 osób – 10,96%).

Wykres 95. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w Gminie w 2016 roku.

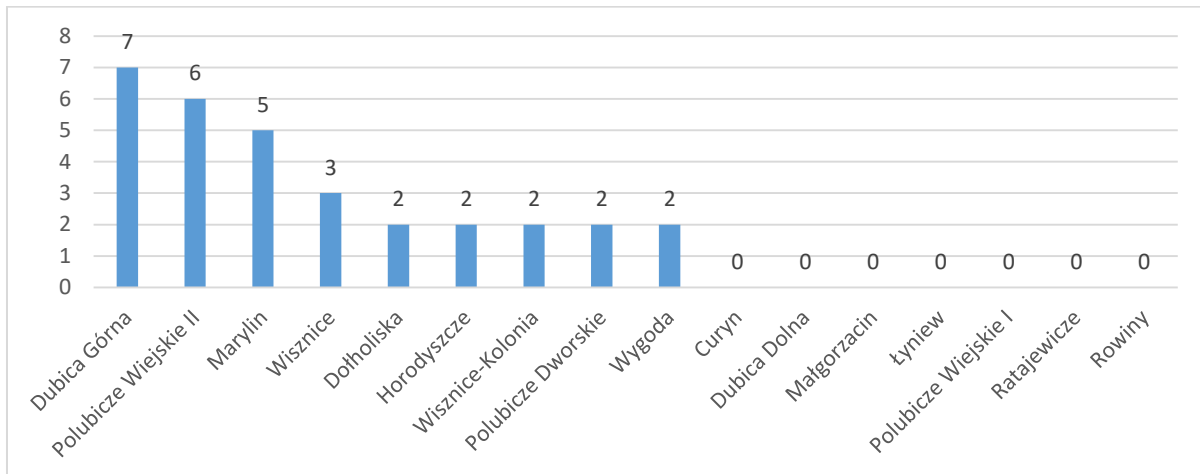

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wisznicach.

Najwięcej osób korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby zamieszkiwało w miejscowościach: **Dubica Górna** (7 osób – 22,58% ogółu osób korzystających ze świadczeń z tytułu długotrwałej lub ciężkiej choroby), **Polubicze Wiejskie Drugie** (6 osób- 19,35%) oraz **Marylin** (5 osób- 16,13%).

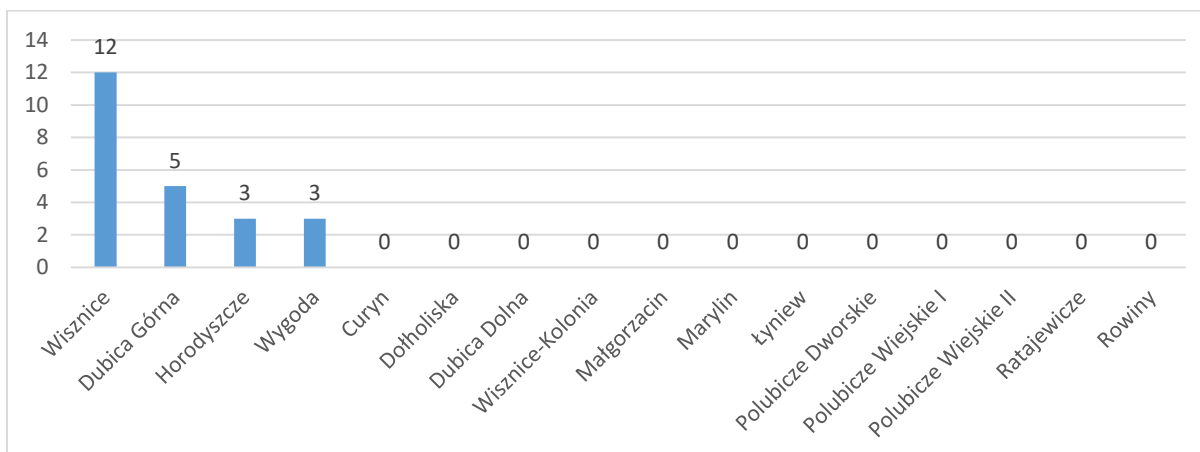
Wykres 106. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby w Gminie w 2016 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wisznicach.

Najwięcej osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych zamieszkiwało w miejscowościach: **Wisznice** (12 osób – 52,17% ogółu osób korzystających ze świadczeń z tytułu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych), **Dubica Górna** (5 osób – 21,74%), **Horodyszcze** (3 osoby – 13,04%).

Wykres 117. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w Gminie w 2016 roku.

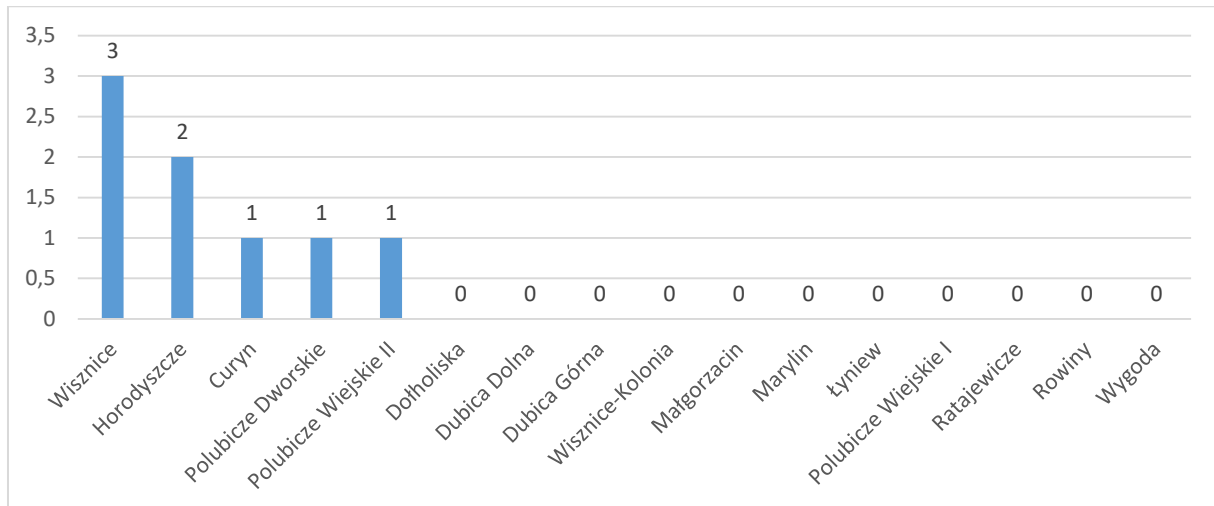

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wisznicach.

Najwięcej osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu zamieszkiwało w miejscowościach: **Wisznice** (3 osoby – 37,50% ogółu osób korzystających ze świadczeń z tytułu alkoholizmu), **Horodyszczce** (2 osoby- 25%).

Wykres 128. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu w Gminie w 2016 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wisznicach.

Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej współpracuje z wieloma instytucjami i organizacjami pozarządowymi. Biorąc jednak pod uwagę identyfikowane potrzeby, należy podkreślić konieczność zwiększania, rozwijania i modernizacji infrastruktury pomocy społecznej, by żadna z grup społecznych nie była zagrożona zjawiskiem trwałego wykluczenia.

Najwięcej osób w przeliczeniu na 100 mieszkańców korzystających z pomocy społecznej ze względu na ubóstwo, bezrobocie, niepełnosprawność, długotrwałą lub ciężką chorobę, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, wielodzietność, przemoc w rodzinie, alkoholizm zamieszkiwało sołectwa: Curyn, Dołholiska i Rowiny.

Dużo osób w przeliczeniu na 100 mieszkańców korzysta z pomocy społecznej także z miejscowości: Dubica Górna, Małgorzacin, Wisznice, Horodyszczce i Polubice Dworskie.

Szczegółowe dane dotyczące korzystania z pomocy społecznej mieszkańców poszczególnych miejscowości Gminy Wisznice i wskaźniki je obrazujące zostały zaprezentowane w poniższej tabeli.

Tabela 6. Liczba osób korzystających ze wszystkich form pomocy społecznej w podziale na poszczególne sołectwa Gminy Wisznice.

L.p.	Sołectwo	Liczba ludności 2016	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej 2016	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej / 100 mieszkańców	z powodu ubóstwa 2016	z powodu ubóstwa / 100 mieszkańców	z powodu bezrobocia 2016	z powodu bezrobocia / 100 mieszkańców	z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności 2016	z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności / 100 mieszkańców	z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby 2016	z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby / 100 mieszkańców	z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych 2016	z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych / 100 mieszkańców	z powodu wielodzietności 2016	z powodu wielodzietności / 100 mieszkańców	Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu 2016	z powodu alkoholizmu / 100 mieszkańców	SUMA NIEKORZYSTNYCH ZJAWISK
1.	Curyń	190	44	23,16	6	3,16	12	6,32	6	3,16	0	0,00	0	0,00	0	0,00	1	0,53	5
2.	Dołholiska	49	20	40,82	2	4,08	2	4,08	2	4,08	2	4,08	0	0,00	0	0,00	0	0,00	5
3.	Dubica Dolna	226	23	10,18	4	1,77	5	2,21	7	3,10	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	1
4.	Dubica Górna	382	61	15,97	3	0,79	13	3,40	4	1,05	7	1,83	5	1,31	0	0,00	0	0,00	4
5.	Horodyszczce	799	100	6,26	3	0,38	10	1,25	11	1,38	2	0,25	3	0,38	25	3,13	2	0,25	3
6.	Łyniew	181	35	19,34	2	1,10	0	0,00	2	1,10	0	0,00	0	0,00	17	9,39	0	0,00	2
7.	Małgorzacin	50	12	24,00	4	8,00	4	8,00	5	10,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	4
8.	Marylin	74	10	13,51	5	6,76	0	0,00	0	0,00	5	6,76	0	0,00	0	0,00	0	0,00	2
9.	Polubicze Dworskie	141	16	11,35	4	2,84	2	1,42	3	2,13	2	1,42	0	0,00	0	0,00	1	0,71	3
10.	Polubicze Wiejskie Pierwsze	310	23	7,42	2	0,65	6	1,94	4	1,29	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0
11.	Polubicze Wiejskie Drugie	318	29	9,12	8	2,52	1	0,31	5	1,57	6	1,89	0	0,00	0	0,00	1	0,31	2
12.	Ratajewicze	163	15	9,20	0	0,00	4	2,45	3	1,84	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0
13.	Rowiny	162	63	38,89	11	6,79	11	6,79	10	6,17	0	0,00	0	0,00	16	9,88	0	0,00	5
14.	Wisznice	1 413	160	16,99	12	0,85	40	2,83	33	2,34	3	0,21	12	0,85	12	0,85	3	0,21	4
15.	Wisznice-Kolonia	249	5	2,01	0	0,00	0	0,00	3	1,20	2	0,80	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0
16.	Wygoda	417	53	5,52	7	1,68	6	1,44	9	2,16	2	0,48	3	0,72	5	1,20	0	0,00	1
RAZEM/Średnio dla Gminy:		5 124	669,00	15,86	73,00	2,58	116,00	2,65	107,00	2,66	31,00	1,11	23,00	0,20	75,00	1,53	8,00	0,13	2,56

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej.

2.1.7. Infrastruktura szkół i edukacja

2.1.7.1. Infrastruktura wychowania i szkolnictwa

Zaspokojenie potrzeb edukacyjnych młodych mieszkańców Gminy realizowane jest przez palcówki podległe samorządowi gminnemu w zakresie przedszkola, szkolnictwa podstawowego i gimnazjalnego. Poniższe tabele przedstawiają dane dotyczące szkół z terenu Gminy. Na terenie gminy działa 5 szkół podstawowych, 1 gimnazjum i 1 szkoła średnia.

Tabela 7. Charakterystyka szkół podstawowych z terenu Gminy (stan na 2016 r.).

Lp.	Miejscowość	Przedszkole/ punkt przedszkolny	Szkoła podstawowa	Gimnazjum	Szkoła zawodowa	Szkoła średnia
1.	Curyn					
2.	Dołholiska	1	1			
3.	Dubica Dolna	1	1			
4.	Dubica Górna					
5.	Horodyszczce	1	1			
6.	Wisznice-Kolonia					
7.	Małgorzacin					
8.	Marylin					
9.	Łyniew					
10.	Polubicze Dworskie					
11.	Polubicze Wiejskie Pierwsze	1	1			
12.	Polubicze Wiejskie Drugie					
13.	Ratajewicze					
14.	Rowiny					
15.	Wisznice	1	1	1		1
16.	Wygoda					
Razem:		5	5	1	0	1

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z UG.

Tabela 8. Charakterystyka szkół podstawowych z terenu Gminy.

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ogółem	5	5	5	5	5	5
pomieszczenia szkolne	47	47	46	b.d.	b.d.	b.d.
oddziały w szkołach	26,5	26,5	25,5	23,5	25,5	24,5
uczniowie	309	294	291	283	303	313
absolwenci	48	73	52	51	45	49
nauczyciele pełnozatrudnieni i niepełnozatrudnieni w przeliczeniu na etaty	b.d.	32,56	34,6	33,7	36,76	35,36
współczynnik solaryzacji brutto	98,1	98	98,64	96,59	91,96	84,82
uczniowie uczący się języka angielskiego	309	294	291	283	303	313
uczniowie uczący się języka rosyjskiego	104	85	88	82	88	15
komputery w szkole	95	95	96	b.d.	b.d.	b.d.
komputery z dostępem do Internetu	80	80	80	b.d.	b.d.	b.d.
komputery przeznaczone do użytku uczniów	84	84	84	b.d.	b.d.	b.d.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL.

Od 1 września 1999 r. reforma oświaty wprowadziła jeszcze jeden poziom edukacji młodzieży – gimnazja. Na terenie gminy funkcjonuje 1 gimnazjum.

Tabela 9. Charakterystyka Publicznego Gimnazjum.

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ogółem	1	1	1	1	1	1
pomieszczenia szkolne	14	15	15	0	0	0
oddziały w szkołach	9	9	8	8	7	6
uczniowie	183	194	166	171	148	143
absolwenci	72	54	76	45	62	51
nauczyciele pełnozatrudnieni i niepełnozatrudnieni w przeliczeniu na etaty	b.d.	15,67	14,32	15,43	13,86	11,69
współczynnik skolaryzacji brutto	96,83	97,49	93,26	98,84	100	100
uczniowie uczący się języka angielskiego	183	194	166	168	146	141
uczniowie uczący się języka rosyjskiego	129	192	165	169	144	141
komputery w szkole	32	32	32	b.d.	b.d.	b.d.
komputery z dostępem do Internetu	29	29	29	b.d.	b.d.	b.d.
komputery przeznaczone do użytku uczniów	28	28	28	b.d.	b.d.	b.d.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS

Na terenie gminy funkcjonuje również jedna szkoła ponadgimnazjalna: Liceum Ogólnokształcące im. Władysława Zawadzkiego w Wisznicach. Zgodnie z danymi BDL GUS w 2015 roku uczęszczało do niego 139 uczniów – czyli o 43,5% mniej niż w 2010 roku.

Tabela 10. Charakterystyka liceum ogólnokształcącego.

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ogółem	1	1	1	1	1	1
oddziały	9	9	9	8	7	6
uczniowie	246	229	215	178	163	139
absolwenci	59	78	74	75	60	61
uczniowie przypadający na 1 oddział	27,33	25,44	23,89	22,25	23,29	23,17
zdawalność egzaminów maturalnych	96,5	93,0	85,3	77,3	69,1	72,0
absolwenci, którzy otrzymali świadectwo dojrzałości	55	66	58	51	38	41
absolwenci, którzy przystąpili do egzaminu maturalnego	57	71	68	66	55	57
komputery w szkole	50	56	46	b.d.	b.d.	b.d.
komputery z dostępem do Internetu	50	56	46	b.d.	b.d.	b.d.
pracownie komputerowe	2	2	2	b.d.	b.d.	b.d.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS

Oddziały przedszkolne są zlokalizowane przy szkołach podstawowych. W 2015 roku uczęszczało do nich 123 dzieci w wieku od 3 do 6 lat.

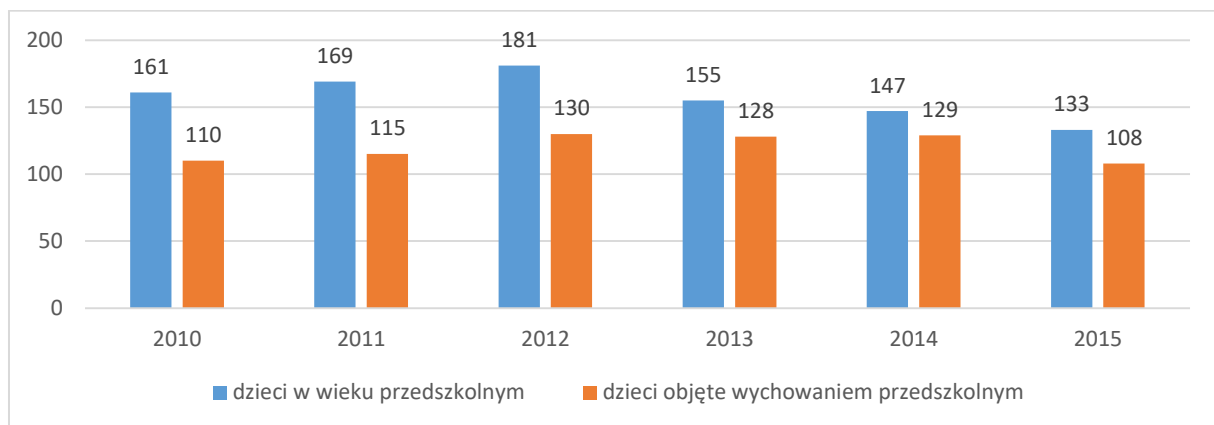
Tabela 11. Oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych.

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
ogółem	5	5	5	5	5	5
oddziały (klasy, grupy)	5,5	4,5	8,5	9,5	10	9,5
dzieci	79	83	154	174	160	128
dzieci od 3 do 6 lat	79	81	147	171	153	123

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy.

Wskaźnikiem obrazującym politykę społeczną w gminie jest liczba dzieci w wieku 3–5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym. W latach 2010–2015 liczba dzieci w przedszkolach wahała się. W 2010 roku liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w gminie wyniosła 110, w 2015 r. - 108. Największa liczba dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym była w 2012 roku (130 dzieci), najmniejsza w 2015 roku (108 dzieci).

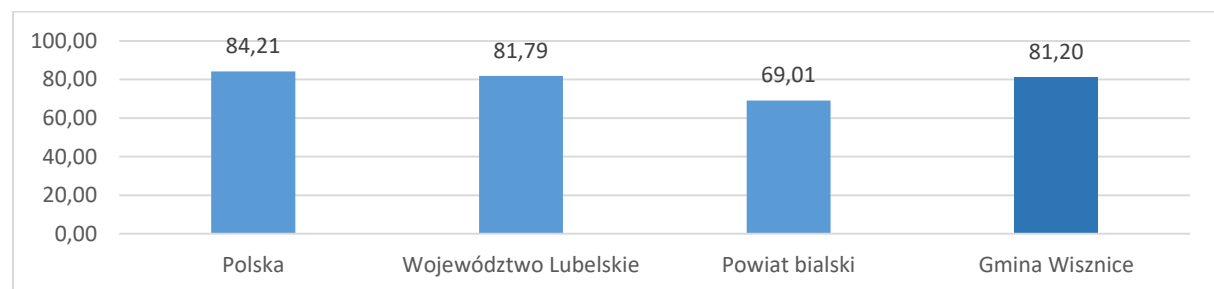
Wykres 139. Liczba dzieci w wieku 3-5 lat ogółem i objętych wychowaniem przedszkolnym w latach 2010-2015.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL.

Biorąc pod uwagę odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym w gminie występował wyższy odsetek dzieci objętych wychowaniem przedszkolnym niż w powiecie, ale niższy niż w województwie i kraju.

Wykres 20. Odsetek dzieci w wieku 3–5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w 2015 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa, powiatu i Gminy.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL.

Poniższa tabela przedstawia obwody szkolne poszczególnych miejscowości.

Tabela 12. Obwody szkolne poszczególnych miejscowości w gminie.

L.p.	Miejscowość	Miejscowość ze szkołą i miejscowością podlegające pod szkołę
1.	Curyn	Obwód szkolny Wisznice – szkoła Podstawowa, obwód szkolny Wisznice - gimnazjum
2.	Dołholiska	Miejscowość ze szkołą podstawową, obwód szkolny Wisznice - gimnazjum
3.	Dubica Dolna	Miejscowość ze szkołą podstawową, obwód szkolny Wisznice – gimnazjum
4.	Dubica Górna	Obwód szkolny Dubica, obwód szkolny Wisznice – gimnazjum
5.	Horodyszcze	Miejscowość ze szkołą podstawową, obwód szkolny Wisznice – gimnazjum
6.	Wisznice-Kolonia	Obwód szkolny Wisznice – szkoła Podstawowa, obwód szkolny Wisznice – gimnazjum
7.	Małgorzacin	Obwód szkolny Wisznice – szkoła Podstawowa, obwód szkolny Wisznice – gimnazjum
8.	Marylin	Obwód szkolny Dołholiska – szkoła Podstawowa, obwód szkolny Wisznice – gimnazjum
9.	Łyniew	Obwód szkolny Dołholiska – szkoła Podstawowa, obwód szkolny Wisznice – gimnazjum
10.	Polubicze Dworskie	Obwód szkolny Polubicze, obwód szkolny Wisznice – gimnazjum
11.	Polubicze Wiejskie Pierwsze	Miejscowość ze szkołą podstawową, obwód szkolny Wisznice – gimnazjum
12.	Polubicze Wiejskie Drugie	Obwód szkolny Polubicze, obwód szkolny Wisznice – gimnazjum
13.	Ratajewicze	Obwód szkolny Dołholiska – szkoła Podstawowa, obwód szkolny Wisznice – gimnazjum
14.	Rowiny	Obwód szkolny Wisznice – szkoła Podstawowa, obwód szkolny Wisznice – gimnazjum
15.	Wisznice	Miejscowość ze szkołą podstawową oraz gimnazjum
16.	Wygoda	Obwód szkolny Wisznice – szkoła Podstawowa, obwód szkolny Wisznice - gimnazjum

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z UG.

Poniższa tabela przedstawia infrastrukturę szkolnictwa oraz sportowo-rekreacyjną na terenie poszczególnych miejscowości w gminie. Publiczne placówki oświatowe znajdują się w pięciu miejscowościach (**Dołholiska**, **Dubica Dolna**, **Horodyszcze**, **Polubicze Wiejskie Pierwsze**, **Wisznice**). Infrastruktura sportowo-rekreacyjna znajduje się przy obiektach szkolnych.

Tabela 13. Infrastruktura szkolnictwa, sportowa i rekreacyjna na terenie poszczególnych miejscowości w gminie.

L.p.	Miejscowość	Infrastruktura sportu i rekreacji: boisko, orlik, plac zabaw, siłownia, inne (jakie?) (brak infrastruktury, stan infrastruktury zadowalający, stan infrastruktury zadowalający dobry)	Infrastruktura szkolnictwa: szkoła podstawowa, gimnazjum, szkoła zawodowa, szkoła średnia
1.	Curyn	-	-
2.	Dołholiska	boisko, plac zabaw – stan infrastruktury zadowalający	szkoła podstawowa
3.	Dubica Dolna	boisko, plac zabaw – stan	szkoła podstawowa

		infrastruktury dobry	
4.	Dubica Górna	-	-
5.	Horodyszcze	boisko, plac zabaw – stan infrastruktury zadawalający	szkoła podstawowa
6.	Wisznice-Kolonia	-	-
7.	Małgorzacin	-	-
8.	Marylin	-	-
9.	Łyniew	-	-
10.	Polubicze Dworskie	-	-
11.	Polubicze Wiejskie Pierwsze	boisko, plac zabaw – stan infrastruktury zadawalający	szkoła podstawowa
12.	Polubicze Wiejskie Drugie	-	-
13.	Ratajewicze	-	-
14.	Rowiny	-	-
15.	Wisznice	boisko - orlik, siłownia, plac zabaw – stan infrastruktury dobry	szkoła podstawowa, gimnazjum
16.	Wygoda	-	-

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z UG.

2.1.7.2. Poziom edukacji

Niełatwo zmierzyć obiektywnie poziom edukacji i negatywne zjawiska związane z tym obszarem odnosząc się do poszczególnych miejscowości gminy. Brakuje danych statystycznych. Aby zbadać ten element wykorzystano wskaźnik jakim jest wynik z egzaminu szóstych klas. Nie w każdej miejscowości istnieje Szkoła Podstawowa co pokazuje tabela 16, ale znany jest rozkład miejscowości, które są w sferze oddziaływania danej szkoły podstawowej.

Tabela 14. Średni wynik egzaminu 6 klas zgodnie z rejonizacją (w %).

L.p.	Szkoła Podstawowa	Średni wynik egzaminu 6 klas zgodnie z rejonizacją					
		2011 r.	2012 r.	2013 r.	2014 r.	2015 r.	2016 r.
1.	Curyn	26,15	21,00	24,22	25,20	29,70	24,00
2.	Dołholiska	28,00	27,76	26,40	22,80	33,40	24,00
3.	Dubica Dolna	21,25	22,20	24,00	28,66	36,30	23,70
4.	Dubica Górna	21,25	22,20	24,00	28,66	36,30	23,70
5.	Horodyszcze	27,83	25,56	20,78	29,30	29,20	24,85
6.	Wisznice-Kolonia	26,15	21,00	24,22	25,20	29,70	24,00
7.	Małgorzacin	26,15	21,00	24,22	25,20	29,70	24,00
8.	Marylin	28,00	27,76	26,40	22,80	33,40	24,00
9.	Łyniew	28,00	27,76	26,40	22,80	33,40	24,00
10.	Polubicze Dworskie	21,67	20,00	19,00	-	38,00	26,00
11.	Polubicze Wiejskie Pierwsze	21,67	20,00	19,00	-	38,00	26,00
12.	Polubicze Wiejskie Drugie	21,67	20,00	19,00	-	38,00	26,00
13.	Ratajewicze	28,00	27,76	26,40	22,80	33,40	24,00
14.	Rowiny	26,15	21,00	24,22	25,20	29,70	24,00
15.	Wisznice	26,15	21,00	24,22	25,20	29,70	24,00
16.	Wygoda	26,15	21,00	24,22	25,20	29,70	24,00

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z UG.

W tabeli powyżej wpisano miejscowości według osiąganego wyniku. W analizie wskaźnikowej przyjęto, że do wyznaczania obszaru zdegradowanego przyjmuje się sołectwa, w których wartość negatywnego wskaźnika jest mniej korzystna od średniej dla Gminy (32,98 w 2015 r. i 24,52 w 2016 r.). W tym przypadku można mówić o sołectwach: **Curyn, Małgorzacin, Rowiny, Wisznice, Wisznice-Kolonia i Wygoda oraz Dubica Dolna, Dubica Górna i Horodyszcze**. Zgodnie z rejonizacją przyjęto że wszystkie miejscowości przyporządkowane do danej szkoły uzyskały taki sam wynik.

Tabela 15. Poziom edukacji wg średniego wyniku egzaminu 6 klas zgodnie z rejonizacją w poszczególnych sołectwach Gminy Wisznice w latach 2015-2016.

L.p.	Sołectwo	Średni wynik egzaminu 6 klas zgodnie z rejonizacją 2015	Średni wynik egzaminu 6 klas zgodnie z rejonizacją 2016	SUMA NIEKORZYSTNYCH ZJAWISK
1.	Curyn	29,7	24	2
2.	Dołholiska	33,4	-	0
3.	Dubica Dolna	36,3	23,7	1
4.	Dubica Górna	36,3	23,7	1
5.	Horodyszcze	29,2	24,85	1
6.	Łyniew	33,4	-	0
7.	Małgorzacin	29,7	24	2
8.	Marylin	33,4	-	0
9.	Polubicze Dworskie	38	26	0
10.	Polubicze Wiejskie Pierwsze	38	26	0
11.	Polubicze Wiejskie Drugie	38	26	0
12.	Ratajewicze	33,4	-	0
13.	Rowiny	29,7	24	2
14.	Wisznice	29,7	24	2
15.	Wisznice-Kolonia	29,7	24	2
16.	Wygoda	29,7	24	2
RAZEM/Średnio dla Gminy:		32,98	24,52	0,94

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z UG.

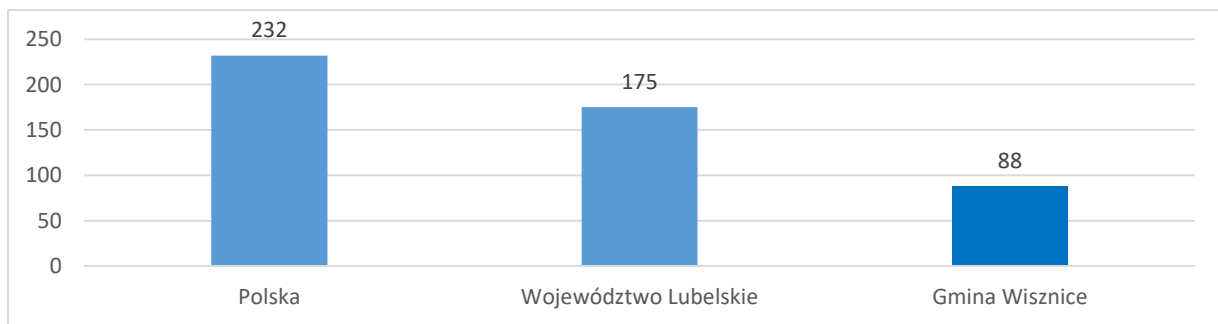

2.1.8. Poziom zatrudnienia i rynek pracy

2.1.8.1. Poziom zatrudnienia

W Gminie Wisznice na 1000 mieszkańców pracuje 88 osób. Jest to o wiele mniej od wartości dla województwa lubelskiego (175 osób) oraz od wartości dla Polski (232 osoby). 48,7% wszystkich pracujących ogółem stanowią kobiety, a 51,30% mężczyźni.

Wykres 21. Pracujący na 1000 ludności w Gminie Wisznice, województwie lubelskim i Polsce w 2015 r.*

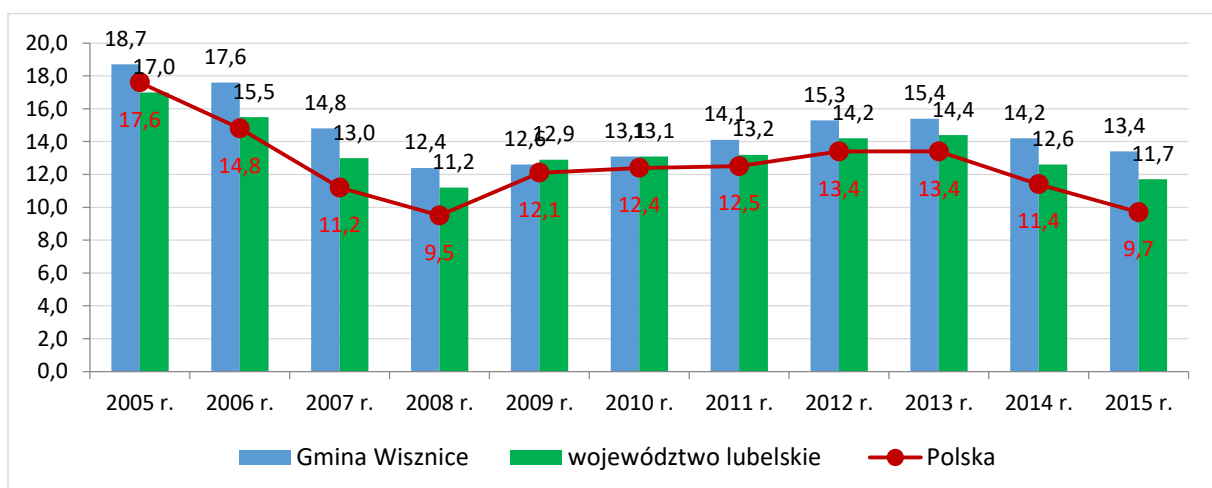
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS.

* Bez pracujących w jednostkach budżetowych działających w zakresie obrony narodowej i bezpieczeństwa publicznego, osób pracujących w gospodarstwach indywidualnych w rolnictwie, duchownych oraz pracujących w organizacjach, fundacjach i związkach; bez podmiotów gospodarczych o liczbie pracujących do 9 osób, wg faktycznego miejsca pracy i rodzaju działalności.

2.1.8.2. Rynek pracy i bezrobocie

Bezrobocie rejestrowane w Gminie Wisznice wyniosło w 2015 roku 13,4% (14,4% wśród kobiet i 12,5% wśród mężczyzn). Poziom stopy bezrobocia rejestrowanego w Gminie Wisznice jest wyższy niż notowany dla województwa lubelskiego (11,7%) oraz dużo wyższy dla poziom bezrobocia całej Polski (9,7%).

Wykres 22. Szacunkowa stopa bezrobocia rejestrowanego w Gminie Wisznice na tle województwa lubelskiego i Polski w latach 200-2015 (w%).

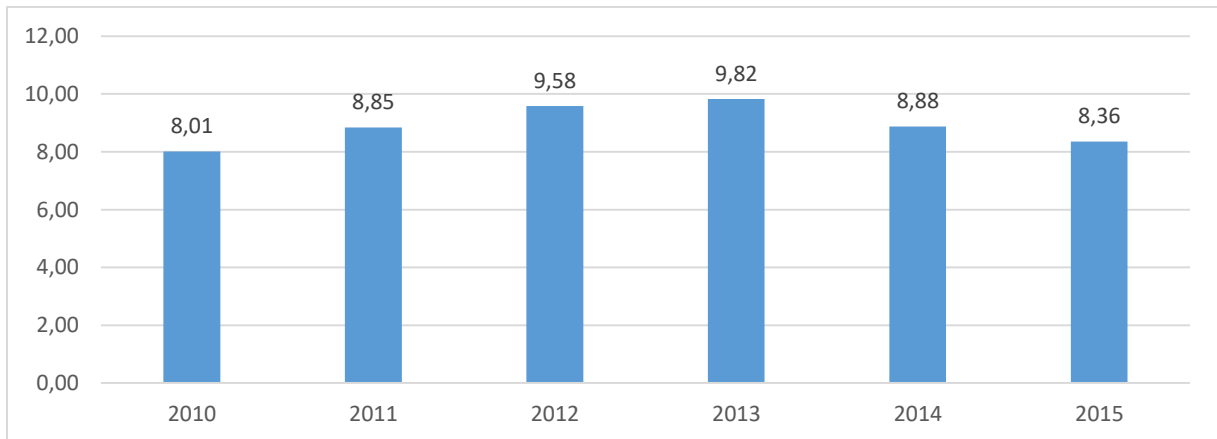
Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z GUS.

Sytuację na rynku pracy odzwierciedla udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym. W Gminie wskaźnik ten podlegał wahaniom między 2010

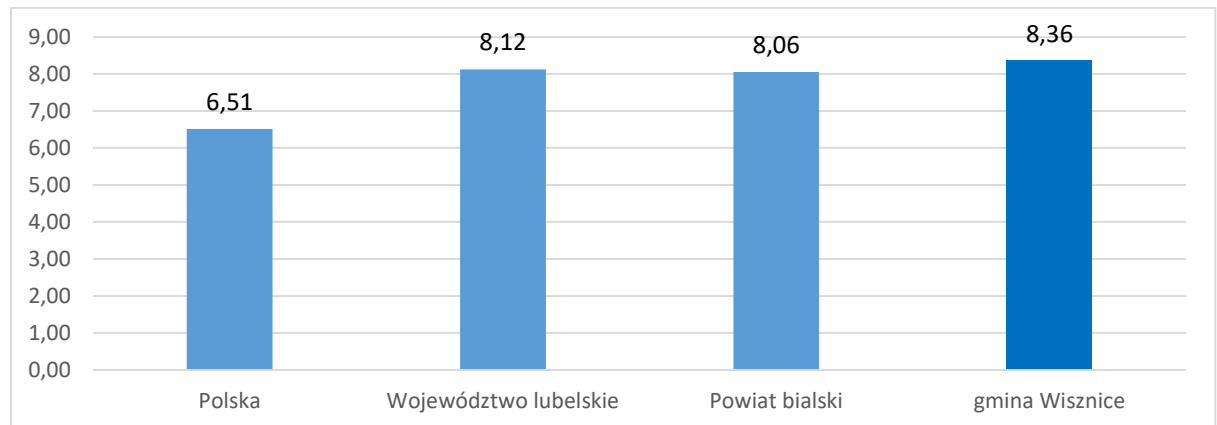
a 2015 rokiem. W 2015 roku udział bezrobotnych zarejestrowanych wśród osób w wieku produkcyjnym wyniósł 8,36%. Udział ten był wyższy niż dla powiatu, województwa i Polski. Należy jednak pamiętać, że jest to tylko jeden ze sposobów podawania wielkości bezrobocia. Stopa bezrobocia obliczona tym sposobem będzie zawsze niższa, bo liczebność ludności w wieku produkcyjnym jest zawsze większa od liczebności *ludności aktywnej ekonomicznie*⁷. W Polsce najczęściej podawaną stopą bezrobocia jest wartość bezrobocia rejestrowanego obliczana na poziomie powiatu, wypada ona przeciętnie ok 1,5% poniżej stopy bezrobocia ustalonej w badaniu BAEL.

Wykres 23. Udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie w latach 2005–2015.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL

Wykres 24. Udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2015 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa, powiatu i gminy.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL

⁷ Stopa bezrobocia według definicji Międzynarodowej Organizacji Pracy (w ramach BAEL – Badania Aktywności Ekonomicznej Ludności, co kwartał na próbie rotacyjnej 20 000 gospodarstw domowych).

Tabela 16. Struktura bezrobocia w gminie w latach 2010-2015.

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Liczba bezrobotnych zarejestrowanych						
Ogółem	258	285	305	308	279	261
w tym: kobiety	125	134	144	144	135	126
Z prawem do zasiłku	13	13	15	9	8	16
w tym: kobiety	3	4	9	4	4	7
w tym: poprzednio pracujących	139	148	174	183	174	167
w tym: zwolnionych z przyczyn dotyczących zakładu pracy	6	6	10	7	4	10
w tym: dotychczas niepracujące	117	130	126	125	105	95
Po raz pierwszy	69	80	80	84	63	56
Liczba bezrobotnych wyrejestrowanych						
Ogółem:	22	16	24	15	22	25
z powodu podjęcia pracy	4	7	12	6	17	15
Bezrobotni wg wykształcenia						
Wyższe	32	46	49	40	30	27
Policealne i średnie zawodowe	72	75	73	74	68	69
Średnie ogólnokształcące	33	38	40	46	43	33
Zasadnicze zawodowe	70	64	66	77	69	68
Gimnazjalne i poniżej	51	62	77	71	69	64
Bezrobotni wg wieku						
18-24	74	77	75	72	58	46
25-34	92	103	113	118	109	96
35-44	41	44	51	55	49	55
45-54	35	36	40	37	37	32
55-59	14	20	19	20	21	22
60 i więcej	2	5	7	6	5	10
Bezrobotni wg czasu pozostawania bez pracy						
do 1 miesiąca	25	19	25	17	23	18
1-3 miesiące	62	37	39	32	29	35
3-6 miesięcy	48	33	45	37	24	35
6-12 miesięcy	29	54	55	61	51	33
12-24 miesiące	44	73	54	66	47	41
powyżej 24 miesięcy	50	69	87	95	105	99

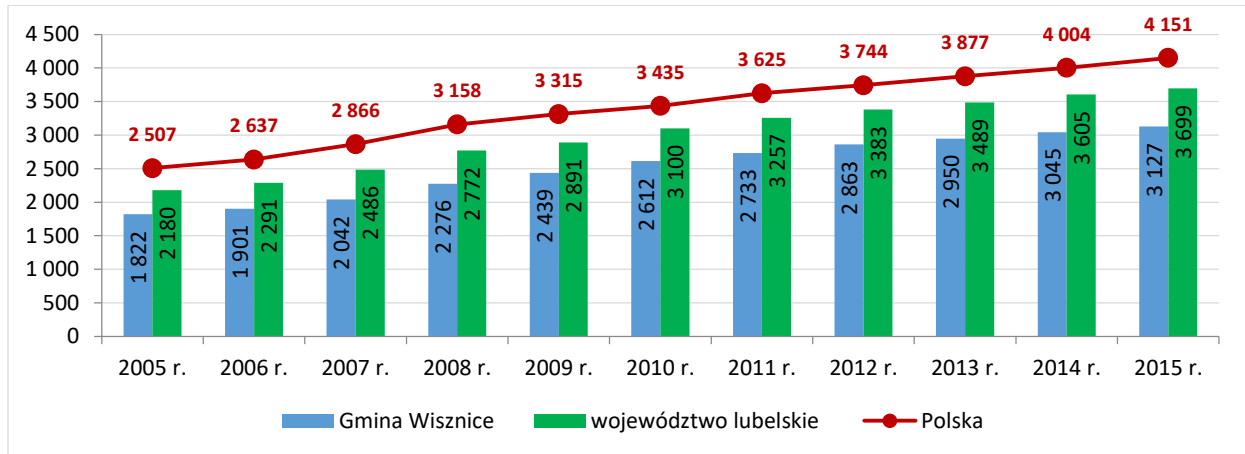
Źródło: Opracowanie własne na podstawie informacji z Powiatowego Urzędu Pracy.

2.1.8.3. Pracujący i wynagrodzenia

Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w Gminie Wisznice w 2015 r. wyniosło 3 127,01 zł, co odpowiada 75,30% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce.

Wykres 25. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (w zł) w Gminie Wisznice na tle województwa lubelskiego i Polski w latach 2005-2015.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL

Wśród aktywnych zawodowo mieszkańców Gminy Wisznice 173 osoby wyjeżdża do pracy do innych gmin, a 33 pracujących przyjeżdża do pracy spoza gminy - tak więc saldo przyjazdów i wyjazdów do pracy wynosi -140.

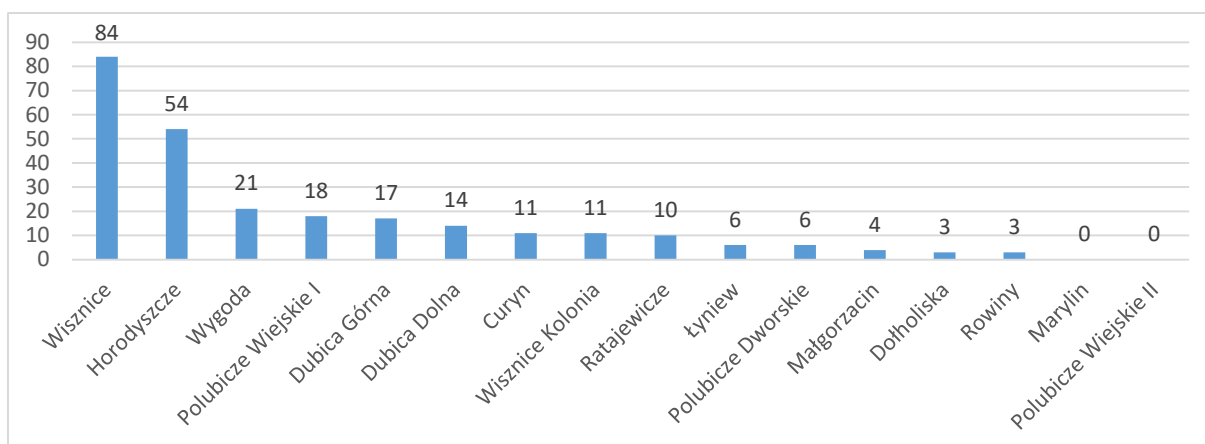
58,1% aktywnych zawodowo mieszkańców Gminy Wisznice pracuje w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), 9,9% w przemyśle i budownictwie, a 6,1% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) oraz 6,1% pracuje w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości).

Zgodnie z danymi PUP w 2016 na terenie gminy zarejestrowanych było 262 bezrobotnych. Najwięcej zarejestrowanych osób bezrobotnych zamieszkiwało w miejscowościach: Wisznice (84 – 32,06% ogółu bezrobotnych na terenie gminy), Horodyszczce (54- 20,61%) i Wygoda (21- 8,02%).

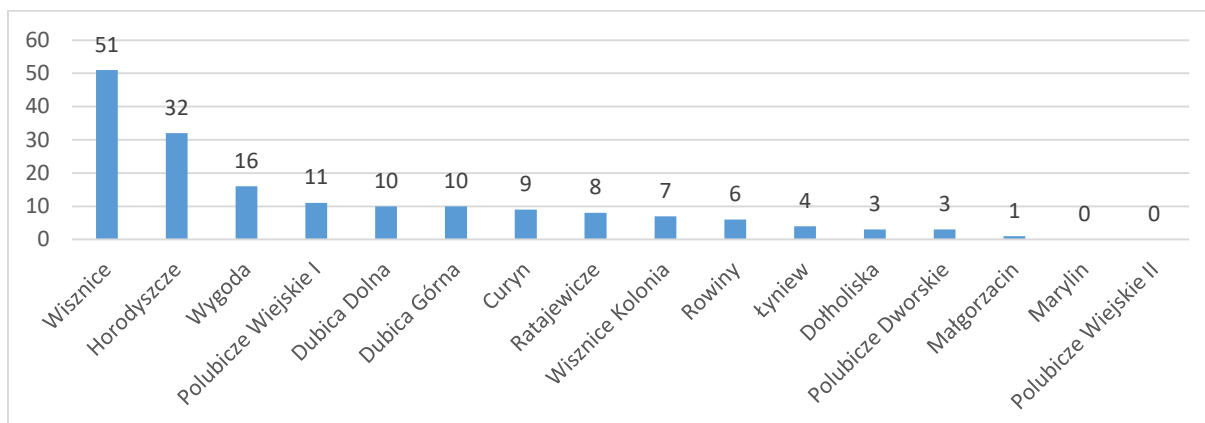
Wykres 26. Liczba osób bezrobotnych na poziomie miejscowości w 2016 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP.

Bezrobocie jest jednym z podstawowych czynników prowadzących do wykluczenia społecznego. Dlatego kluczowe jest podejmowanie działań minimalizujących poziom tego zjawiska. Szczególny nacisk winien być położony na wsparcie grup znajdujących się w trudnej sytuacji na rynku pracy, zwłaszcza osób długotrwale bezrobotnych, które stanowią 65,3% ogółu mieszkańców pozostających bez pracy na terenie gminy. Najwięcej długotrwale bezrobotnych zamieszkiwało sołectwa: Wisznice (51), Horodyszcze (32), Wygoda (16).

Wykres 27. Liczba bezrobotnych i długotrwale bezrobotnych wg miejscowości w 2016 roku.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP.

Bezrobocie jest jednym z podstawowych czynników prowadzących do wykluczenia społecznego. Dlatego kluczowe jest podejmowanie działań minimalizujących poziom tego zjawiska. **Szczególny nacisk winien być położony na wsparcie grup znajdujących się w trudnej sytuacji na rynku pracy, zwłaszcza osób długotrwale bezrobotnych powyżej 24 miesięcy, które stanowią ponad 37% ogółu mieszkańców pozostających bez pracy na terenie gminy.**

Najwięcej osób bezrobotnych i długotrwale bezrobotnych na 100 mieszkańców zamieszkuje sołectwa: Curyn, Dołholiska, Dubica Dolna, Horodyszcze, Polubice Wiejskie Pierwsze, Ratajewicze, Wisznice i Wygoda.

Dużo osób bezrobotnych i długotrwale bezrobotnych w odniesieniu średniej dla całej gminy zamieszkuje także w sołectwach: Małgorzacin i Rowiny.

Tabela 17. Liczba bezrobotnych i długotrwale bezrobotnych na 100 mieszkańców wg poszczególnych sołectwach Gminy Wisznice w 2016 roku.

L.p.	Sołectwo	Liczba osób bezrobotnych 2016	Liczba osób bezrobotnych/ 100 mieszkańców	Liczba osób długotrwale bezrobotnych 2016	Liczba osób długotrwale bezrobotnych/ 100 mieszkańców	Suma niekorzystnych zjawisk
1.	Curyn	11	5,79	9	4,74	2
2.	Dołholiska	3	6,12	3	6,12	2
3.	Dubica Dolna	14	6,19	10	4,42	2
4.	Dubica Górna	17	4,45	10	2,62	0
5.	Horodyszczce	54	6,76	32	4,01	2
6.	Łyniew	6	3,31	4	2,21	0
7.	Małgorzacin	4	8,00	1	2,00	1
8.	Marylin	0	0,00	0	0,00	0
9.	Polubicze Dworskie	6	4,26	3	2,13	0
10.	Polubicze Wiejskie Pierwsze	18	5,81	11	3,55	2
11.	Polubicze Wiejskie Drugie	0	0,00	0	0,00	0
12.	Ratajewicze	10	6,13	8	4,91	2
13.	Rowiny	3	1,85	6	3,70	1
14.	Wisznice	84	5,94	51	3,61	2
15.	Wisznice-Kolonia	11	4,42	7	2,81	0
16.	Wygodą	21	5,04	16	3,84	2
RAZEM/Średnio dla Gminy:		262,00	4,63	171,00	3,17	1,13

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PUP.

2.1.9. Bezpieczeństwo publiczne

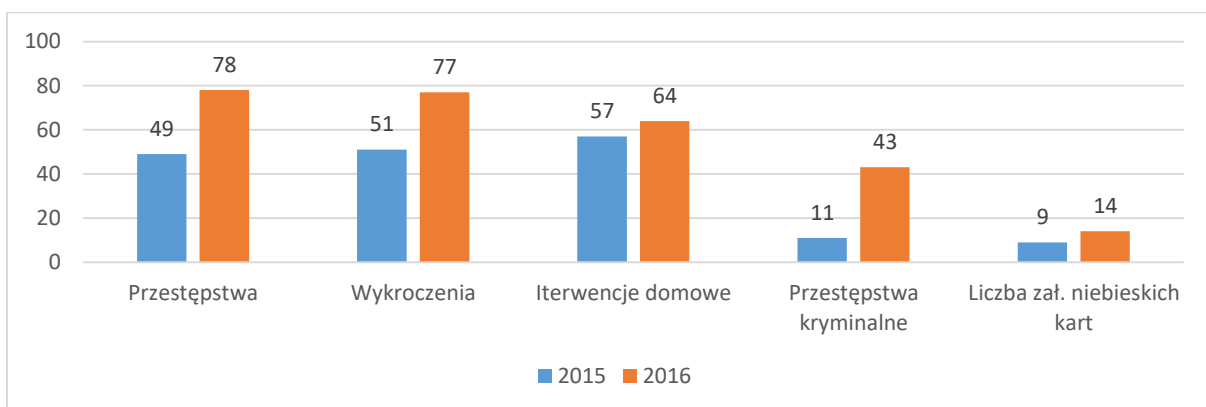
Poczucie bezpieczeństwa – lub jego brak – przesądza, o jakości życia i rozwoju społeczeństwa. Dlatego ochrona bezpieczeństwa i porządku publicznego należą do zasadniczych zadań instytucji państwa i samorządu. Bezpieczeństwu publicznemu zagraża przestępczość, mimo tego, że stanowi margines życia społecznego, poprzez swą intensywność i częstotliwość może mieć wpływ na formowanie się postaw i zachowań ludności oraz odciskać ślad w jej funkcjonowaniu. Za bezpieczeństwo na terenie gminy odpowiada Komisariat Policji w Wisznicach.

Zgodnie z danymi Komisariatu Policji w Wisznicach na terenie gminy w 2016 roku dokonano łącznie:

- 78 przestępstw
- 77 wykroczeń
- 64 interwencji domowych
- 43 przestępstw kryminalnych

Założono ponadto 14 niebieskich kart. Zestawienie przestępstw i wykroczeń ujawnionych na terenie gminy znajduje się na wykresie poniżej.

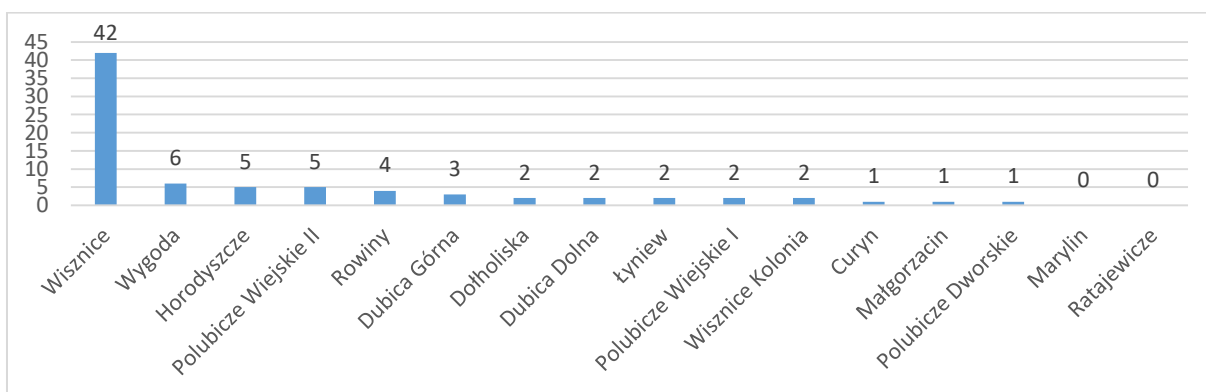
Wykres 28. Zestawienie liczby przestępstw i wykroczeń ujawnionych na terenie Gminy Wisznice w 2015 i 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Komisariatu Policji.

Najwięcej przestępstw w 2016 roku popełniono w sołectwach: Wisznice (42) i Wygoda (6).

Wykres 29. Liczba przestępstw w 2016 r.

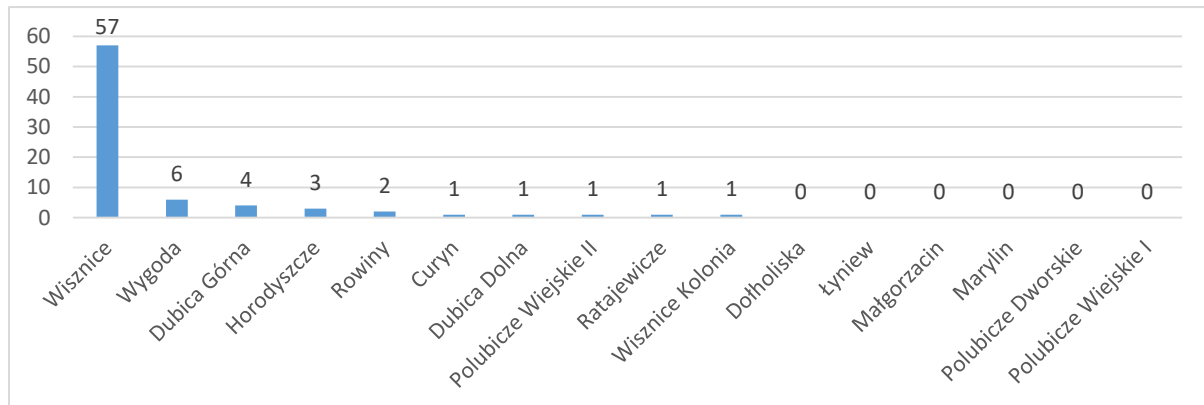

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Komisariatu Policji.

Najwięcej wykroczeń popełniono w sołectwach: Wisznice (57) i Wygoda (6).

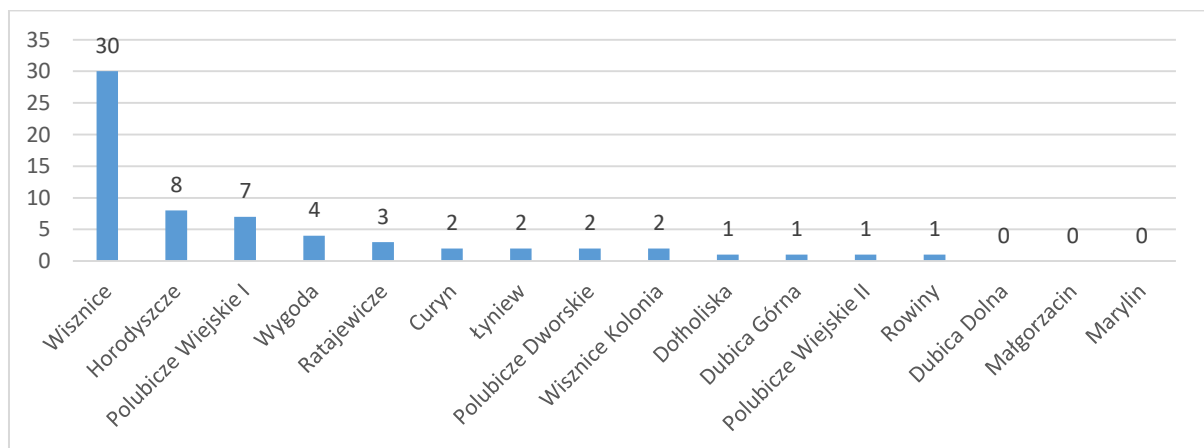
Wykres 30. Liczba wykroczeń w 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Komisariatu Policji.

W 2016 roku najwięcej interwencji domowych przeprowadzono w sołectwach Wisznice (30) i Horodyszczce (8).

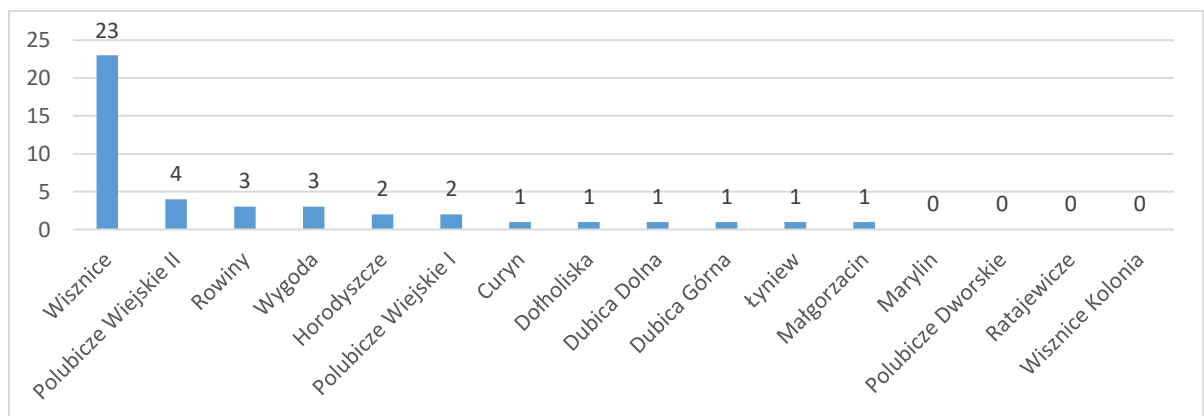
Wykres 31. Interwencje domowe w 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Komisariatu Policji.

Najwięcej przestępstw kryminalnych zanotowano w Wisznicach (23) i Polubiczach Wiejskich II (4).

Wykres 32. Przestępstwa kryminalne w 2016 r.

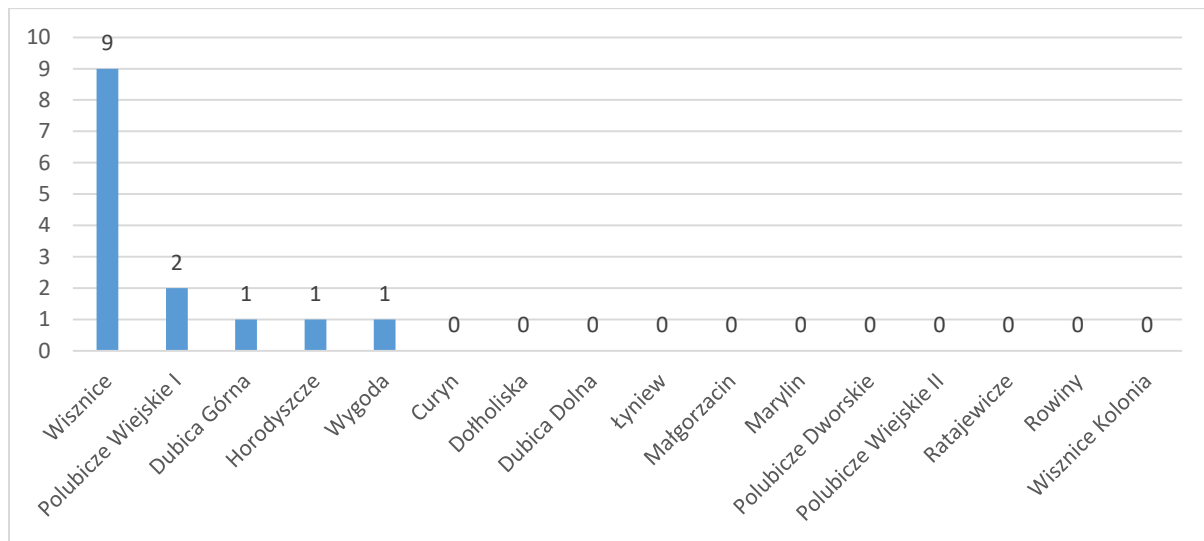

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Komisariatu Policji.

Najwięcej niebieskich kart założono w sołectwach: Wisznice (8) i Polubicze Wiejskie Pierwsze (2).

Wykres 33. Liczba założonych niebieskich kart w 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Komisariatu Policji.

Najwyższy poziom przestępczości, jako suma: liczby przestępstw, wykroczeń, interwencji domowych, przestępstw kryminalnych, "Niebieskich Kart" na 100 mieszkańców stwierdzono w sołectwach: Dołholiska, Rowiny, Wisznice i Wygoda.

Wyższy poziom przestępczości od średniej dla całej gminy stwierdzono także w sołectwach: Dubica Dolna, Dubica Górna, Małgorzacin, Polubicze Wiejskie Pierwsze i Polubicze Wiejskie Drugie.

Tabela 18. Poziom przestępczości na 100 mieszkańców w poszczególnych sołectwach Gminy Wisznice w 2016 roku.

L.p.	Sołectwo	Liczba przestępstw	Liczba przestępstw na 100 mieszkańców	Liczba wykroczeń	Liczba wykroczeń na 100 mieszkańców	Interwencje domowe	Interwencje domowe na 100 mieszkańców	Przestępstwa kryminalne	Przestępstwa kryminalne na 100 mieszkańców	Liczba założonych Niebieskich Kart	Liczba założonych niebieskich kar na 100 mieszkańców	SUMA NIEKORZYSTNYCH ZJAWISK
1.	Curyn	1	0,53	1	0,53	2	1,05	1	0,53	0	0,00	1
2.	Dołholiska	2	4,08	0	0,00	1	2,04	1	2,04	0	0,00	3
3.	Dubica Dolna	2	0,88	1	0,44	0	0,00	1	0,44	0	0,00	0
4.	Dubica Górna	3	0,79	4	1,05	1	0,26	1	0,26	1	0,26	2
5.	Horodyszczce	5	0,63	3	0,38	8	1,00	2	0,25	1	0,13	2
6.	Łyniew	2	1,10	0	0,00	2	1,10	1	0,55	0	0,00	1
7.	Małgorzacin	1	2,00	0	0,00	0	0,00	1	2,00	0	0,00	2
8.	Marylin	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0	0,00	0
9.	Polubicze Dworskie	1	0,71	0	0,00	2	1,42	0	0,00	0	0,00	1
10.	Polubicze Wiejskie Pierwsze	2	0,65	0	0,00	7	2,26	2	0,65	2	0,65	2
11.	Polubicze Wiejskie Drugie	5	1,57	1	0,31	1	0,31	4	1,26	0	0,00	2
12.	Ratajewicze	0	0,00	1	0,61	3	1,84	0	0,00	0	0,00	1
13.	Rowiny	4	2,47	2	1,23	1	0,62	3	1,85	0	0,00	3
14.	Wisznice	42	2,97	57	4,03	30	2,12	23	1,63	9	0,64	5
15.	Wisznice-Kolonia	2	0,80	1	0,40	2	0,80	0	0,00	0	0,00	0
16.	Wygoda	6	1,44	6	1,44	4	0,96	3	0,72	1	0,24	3
RAZEM/Średnio dla Gminy:		78,00	1,29	71,00	0,65	60,00	0,99	40,00	0,76	13,00	0,12	1,75

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Komisariatu Policji w Wisznicach.

2.1.10. Jakość i poziom kapitału społecznego

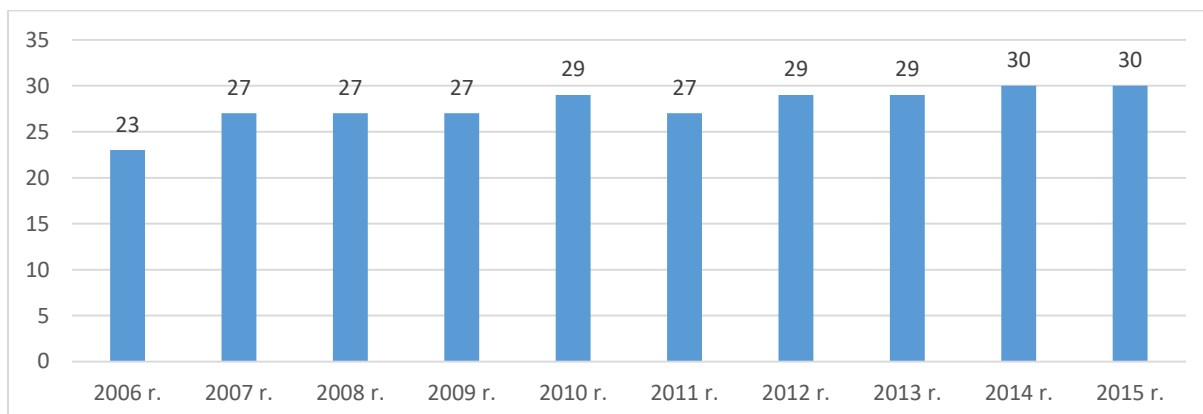
2.1.10.1. Organizacje pozarządowe

Organizacje pozarządowe stanowią istotny element społeczeństwa obywatelskiego. Oprócz bezpośrednich korzyści, aktywność organizacji pozarządowych przynosi także szereg korzyści pośrednich, niekiedy równie istotnych jak te podstawowe, do których należą m.in.: tworzenie miejsc pracy, wypełnianie usługami bądź dobrami nisz, którymi rynek ani państwo nie są zainteresowane⁸.

Dane liczbowe dotyczące organizacji pozarządowych – stowarzyszeń, fundacji i organizacji społecznych zostały zaczerpnięte z Banku Danych Lokalnych GUS i pochodzą z końca 2015 r.

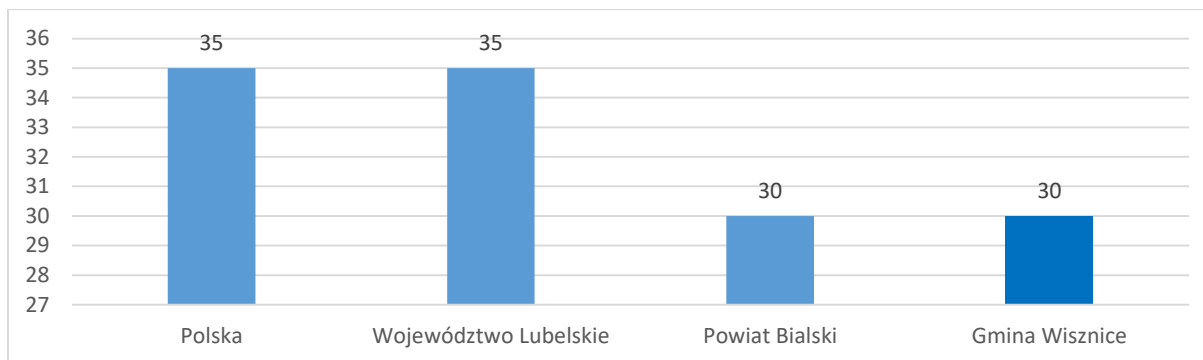
W Gminie Wisznice w wymienionym okresie, w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców, funkcjonowało 30 tego typu organizacji. Liczba organizacji działająca w Gminie Wisznice jest identyczna jak w powiecie bialskim, ale znacząco niższa od średniej zarówno w województwie lubelskim, jak i Polsce.

Wykres 34. Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców w Gminie Wisznice w latach 2006-2015.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL.

Wykres 35. Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w Gminie Wisznice, powiecie bialskim, województwie lubelskim i Polsce w 2015 r.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL.

⁸ Na podstawie www.osektorze.ngo.pl.

Tabela 19. Liczba aktywnych fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w Gminie Wisznice w 2016 r.

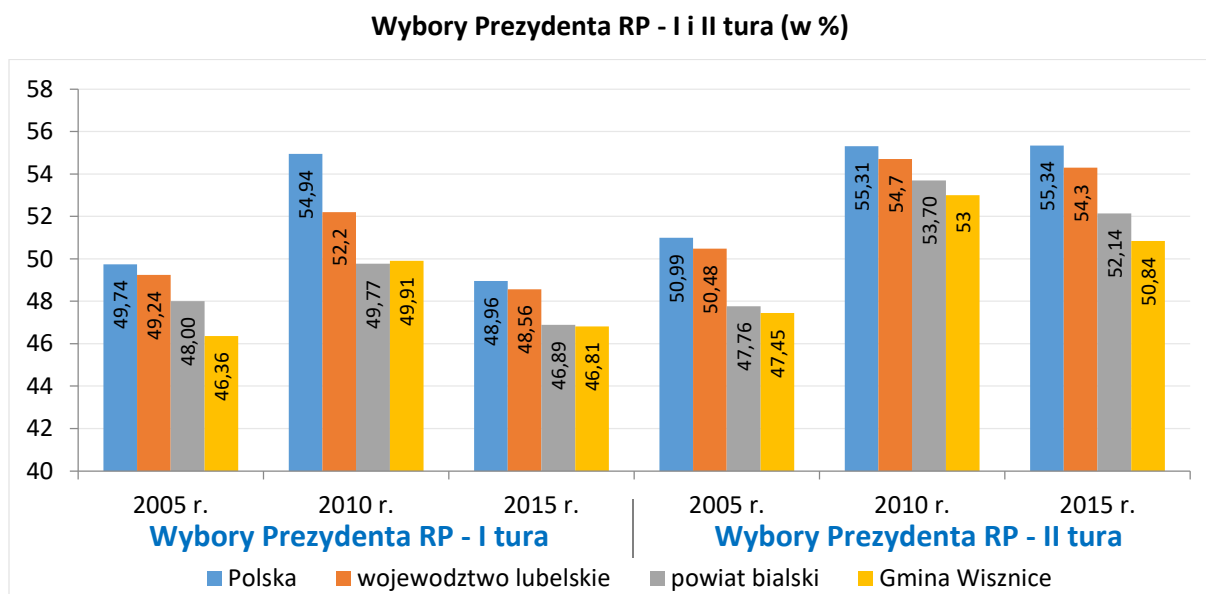
L.p.	Sołectwo	Liczba aktywnych organizacji pozarządowych
1.	Curyn	0
2.	Dołholiska	1
3.	Dubica Dolna	2
4.	Dubica Górna	0
5.	Horodyszczce	4
6.	Łyniew	1
7.	Małgorzacin	0
8.	Marylin	0
9.	Polubicze Dworskie	1
10.	Polubicze Wiejskie Pierwsze	1
11.	Polubicze Wiejskie Drugie	0
12.	Ratajewicze	2
13.	Rowiny	2
14.	Wisznice	5
15.	Wisznice-Kolonia	0
16.	Wygodą	2
RAZEM:		21

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z UG Wisznice.

2.1.10.2. Frekwencja wyborcza

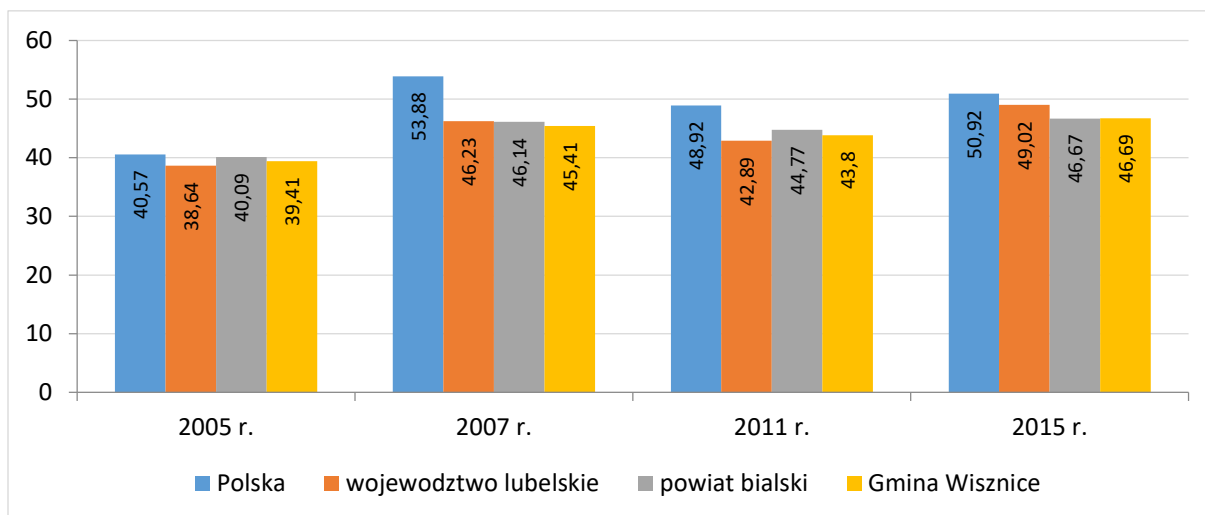
Jednym ze sposobów analizowania aktywności obywatelskiej jest weryfikacja frekwencji wyborczej. Uważa się bowiem, że im wyższy udział mieszkańców w czasie głosowania tym wyższa świadomość społeczna, jak również wyższa chęć uczestnictwa w życiu publicznym.

Wykres 36. Porównanie frekwencji wyborczej w Gminie Wisznice, powiecie bialskim, województwie lubelskim i Polsce w różnych typach wyborów.

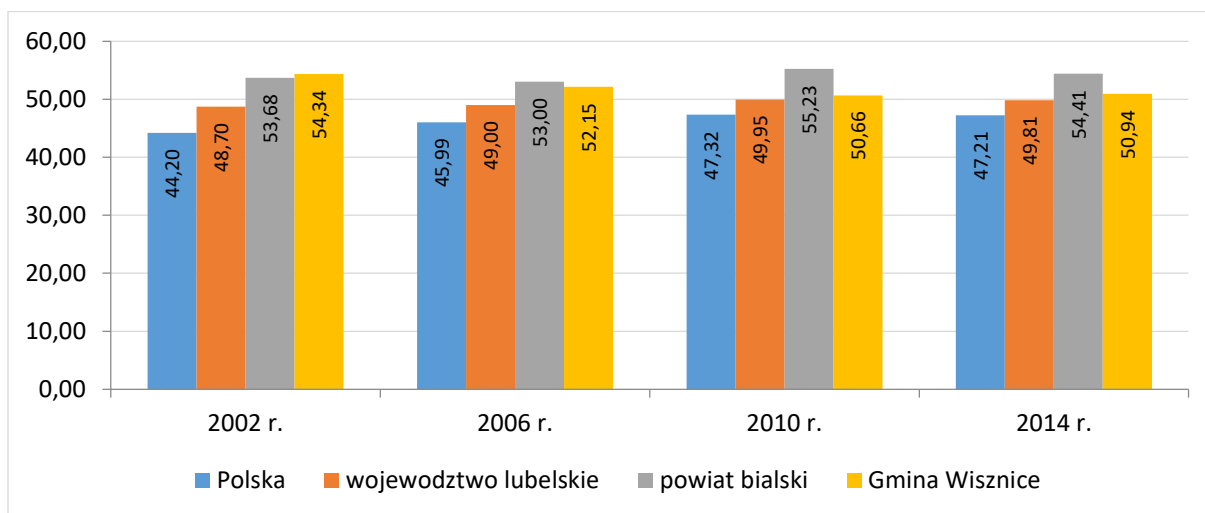

Wybory do Sejmu RP (w %)

Wybory Samorządowe (w %)

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych PKW.

W Gminie Wisznice we wszystkich głosowaniach wyborczych w wyborach na Prezydenta RP i do Sejmu RP była niższa niż średnia ogólnopolska, w województwie lubelskim i powiecie bialskim, za wyjątkiem jedynie wyborów do Sejmu RP w 2005 r. (frekwencja niższa w województwie lubelskim) i wyborów do Sejmu RP w 2010 r. (frekwencja niższa w województwie lubelskim).

Jeśli zaś chodzi o wybory samorządowe to frekwencja w Gminie Wisznice jest zwykle wyższa niż średnia ogólnopolska i frekwencja w województwie lubelskim, ale zdecydowanie niższa niż w powiecie bialskim.

Tabela 20. Frekwencja wyborcza na poziomie poszczególnych sołectw Gminy Wisznice w 2010 i 2014 r.

L.p.	Sołectwo	Frekwencja wyborcza (Wybory Samorządowe 2010)	Frekwencja wyborcza (Wybory Samorządowe 2014)
1.	Curyn	49,16	49,82
2.	Dołholiska	44,17	43,72
3.	Dubica Dolna	57,47	57,29
4.	Dubica Górna	55,02	54,86
5.	Horodyszczce	48,27	53,34
6.	Łyniew	58,02	57,8
7.	Małgorzacin	49,98	50,00
8.	Marylin	58,02	57,8
9.	Polubicze Dworskie	45,44	41,27
10.	Polubicze Wiejskie Pierwsze	51,08	50,96
11.	Polubicze Wiejskie Drugie	45,44	41,27
12.	Ratajewicze	44,17	43,72
13.	Rowiny	49,16	49,82
14.	Wisznice	50,07	49,45
15.	Wisznice-Kolonia	49,98	50,00
16.	Wygoda	57,13	56,15

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Wisznice i PKW.

Najniższy poziom kapitału społecznego i uczestnictwa w życiu publicznym występuje w sołectwach: Curyn, Małgorzacin, Polubicze Wiejskie Drugie, Wisznice i Wisznice-Kolonia.

Szczegółowa charakterystyka poziomu kapitału społecznego i uczestnictwa w życiu publicznym w poszczególnych miejscowościach Gminy Wisznice została zaprezentowana w poniższej tabeli.

Tabela 21. Poziom kapitału społecznego i uczestnictwa w życiu publicznym na 100 mieszkańców w poszczególnych sołectwach Gminy Wisznice.

L.p.	Sołectwo	Frekwencja wyborcza (Wybory Samorządowe 2010)	Frekwencja wyborcza (Wybory Samorządowe 2014)	Liczba aktywnych organizacji NGO	Liczba aktywnych organizacji NGO na 100 mieszkańców	Suma niekorzystnych zjawisk
1.	Curyn	49,16	49,82	0	0	3
2.	Dołholiska	44,17	43,72	1	2,04	2
3.	Dubica Dolna	57,47	57,29	2	0,88	0
4.	Dubica Górna	55,02	54,86	0	0	1
5.	Horodyszczce	48,27	53,34	4	0,5	2
6.	Łyniew	58,02	57,8	1	0,55	0
7.	Małgorzacin	49,98	50	0	0	3
8.	Marylin	58,02	57,8	0	0	1
9.	Polubicze Dworskie	45,44	41,27	1	0,71	2
10.	Polubicze Wiejskie Pierwsze	51,08	50,96	1	0,32	1
11.	Polubicze Wiejskie Drugie	45,44	41,27	0	0	3
12.	Ratajewicze	44,17	43,72	2	1,23	2
13.	Rowiny	49,16	49,82	2	1,23	2
14.	Wisznice	50,07	49,45	5	0,35	3
15.	Wisznice-Kolonia	49,98	50	0	0	3
16.	Wygoda	57,13	56,15	2	0,48	1
RAZEM/Średnio dla Gminy:		50,79	50,45	21,00	0,52	1,81

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych UG Wisznice i PKW.

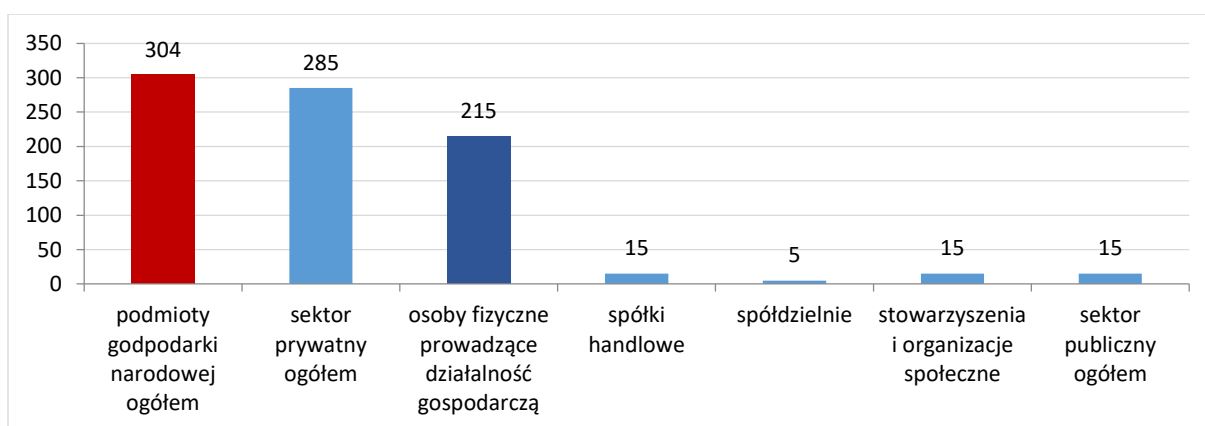

2.2. Diagnoza sfery gospodarczej

2.2.1. Przedsiębiorczość pozarolnicza

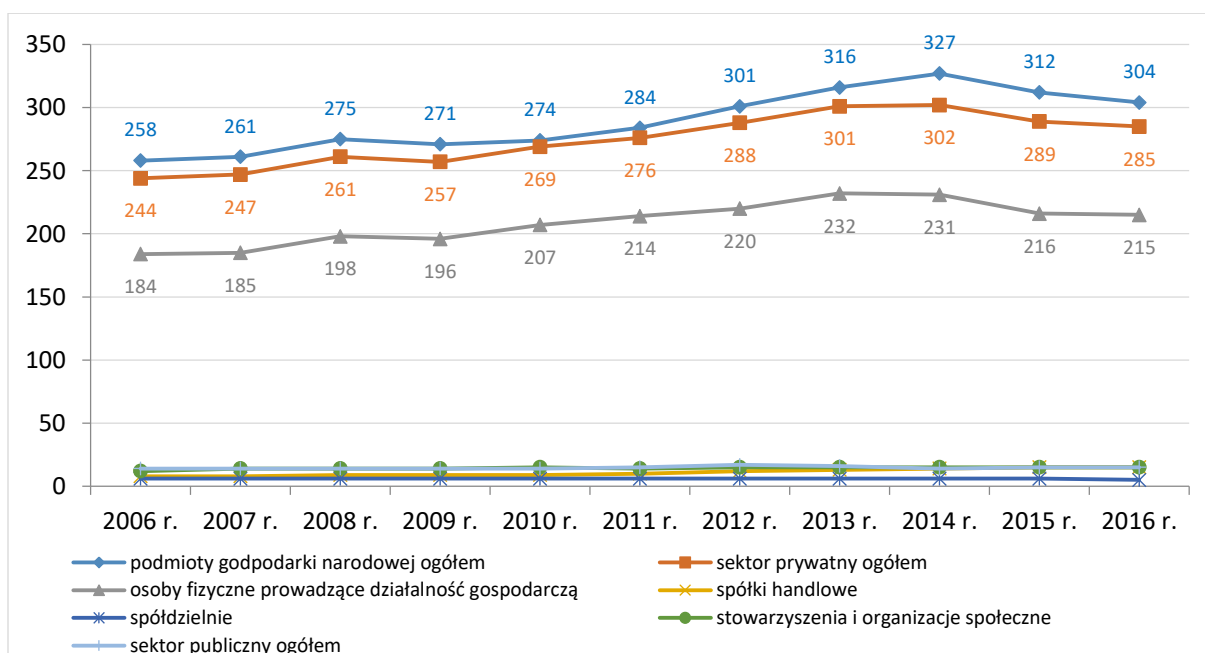
Na koniec 2016 roku w Gminie Wisznice funkcjonowało 304 podmiotów gospodarczych, z czego 15 stanowiły podmioty zaliczane do sektora publicznego, 285 stanowiły podmioty sektora prywatnego, w tym 215 osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą, 15 stowarzyszeń i organizacji społecznych, 15 spółek handlowych i 5 spółdzielni. Ich liczba w okresie lat 2006-2014 systematycznie wzrastała. Od 2014 r. obserwuje się spadek liczby podmiotów gospodarczych.

Wykres 37. Podmioty gospodarcze w poszczególnych sektorach funkcjonujących w 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL

Wykres 38. Podmioty gospodarcze wg najważniejszych sektorów własnościowych latach 2006-2016.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL

Najliczniejszą grupą osób fizycznych prowadzących działalność gospodarczą, według klasyfikacji PKD 2007⁹ w 2016 r. stanowili przedsiębiorcy z branży handlu hurtowego i detalicznego (sekcja G), budownictwa (sekcja F), pozostała działalność usługowa i gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby (sekcja SiT), przetwórstwa przemysłowego (Sekcja C) i transport i gospodarka magazynowa (sekcja H).

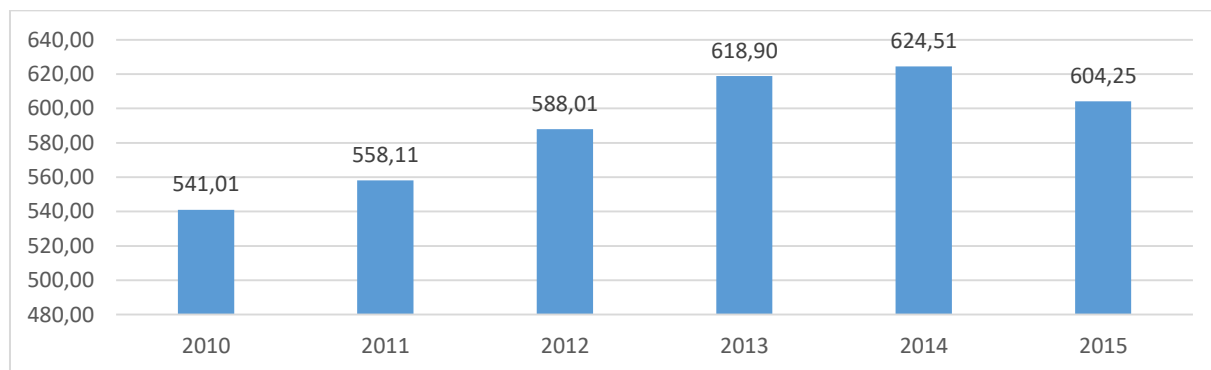
Wykres 39. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą wg sekcji PKD 2007 w 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL

W latach 2006–2016 liczba podmiotów wpisanych do rejestru REGON na 10 tys. ludności ulegała wahaniom – w 2015 roku osiągnęła wartość 604,25 podmiotów. Wynik ten był wyższy od wartości wskaźnika dla powiatu i zdecydowanie niższy niż dla województwa i kraju.

Wykres 40. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w Gminie w latach 2010–2015.

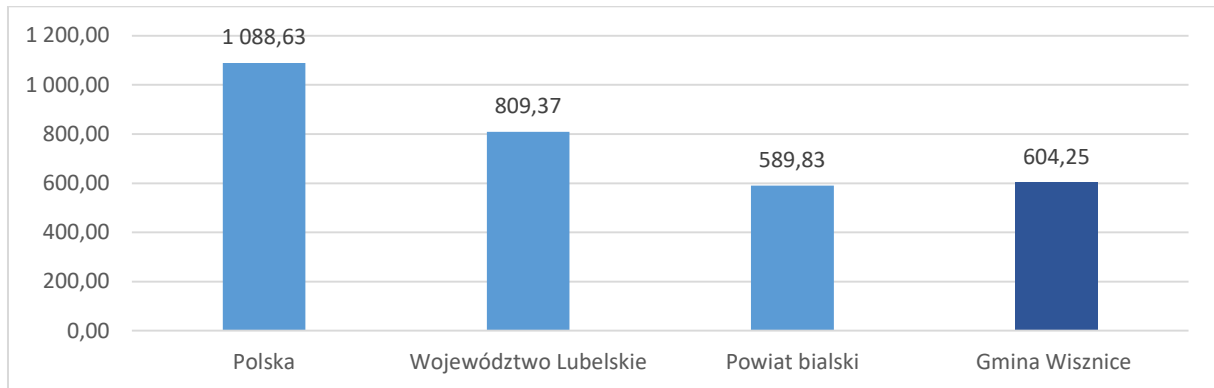

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL

⁹ LISTA KODÓW PKD POLSKA KLASYFIKACJA DZIAŁALNOŚCI 2007: A. Rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo, B. Górnictwo i wydobywanie, C. Przetwórstwo przemysłowe, D. Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, parę wodną, gorącą wodę i powietrze do układów klimatyzacyjnych, E. Dostawa wody; gospodarowanie ściekami i odpadami oraz działalność związana z rekultywacją, F. Budownictwo, G. Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, włączając motocykle, H. Transport i gospodarka magazynowa, I. Działalność związana z zakwaterowaniem i usługami gastronomicznymi, J. Informacja i komunikacja, K. Działalność finansowa i ubezpieczeniowa, L. Działalność związana z obsługą rynku nieruchomości, M. Działalność profesjonalna, naukowa i techniczna, N. Działalność w zakresie usług administrowania i działalność wspierająca, O. Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe zabezpieczenia społeczne, P. Edukacja, Q. Opieka zdrowotna i pomoc społeczna, R. Działalność związana z kulturą, rozrywką i rekreacją, S. Pozostała działalność usługowa, T. Gospodarstwa domowe zatrudniające pracowników; gospodarstwa domowe produkujące wyroby i świadczące usługi na własne potrzeby, U. Organizacje i zespoły eksterytorialne.

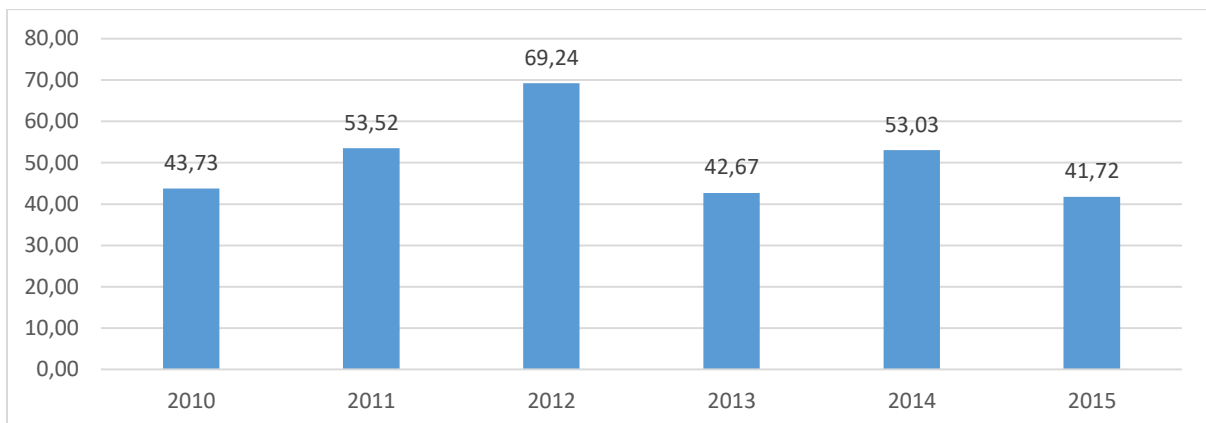
Wykres 41. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w 2016 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa lubelskiego, powiatu bialskiego i Gminy Wisznice.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL.

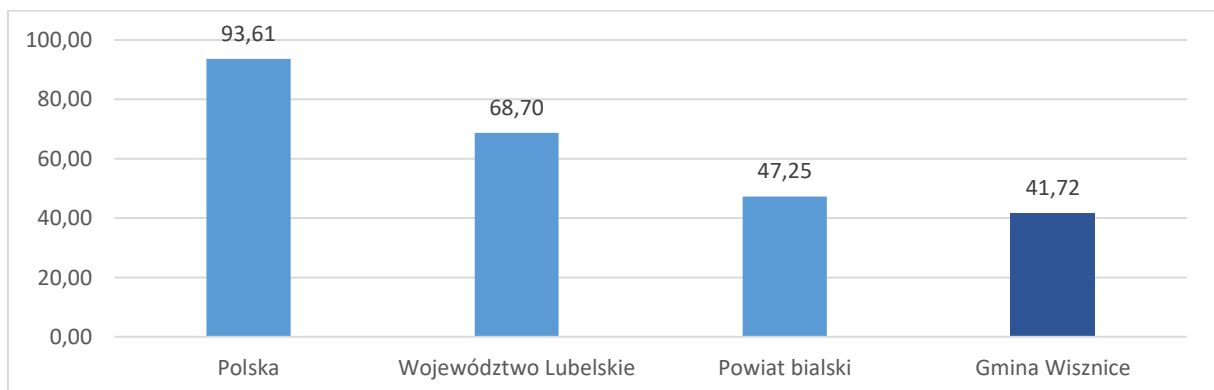
Liczba jednostek nowo zarejestrowanych na 10 tys. ludności podlegała wahaniom w latach 2010–2015. W 2015 roku w gminie wskaźnik nowo zakładanych przedsiębiorstw wyniósł 41,72. Wskaźnik ten był niższy od średniej dla powiatu, województwa i kraju.

Wykres 42. Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w Gminie w latach 2010–2015.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL.

Wykres 43. Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w 2016 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa lubelskiego, powiatu bialskiego i Gminy Wisznice.

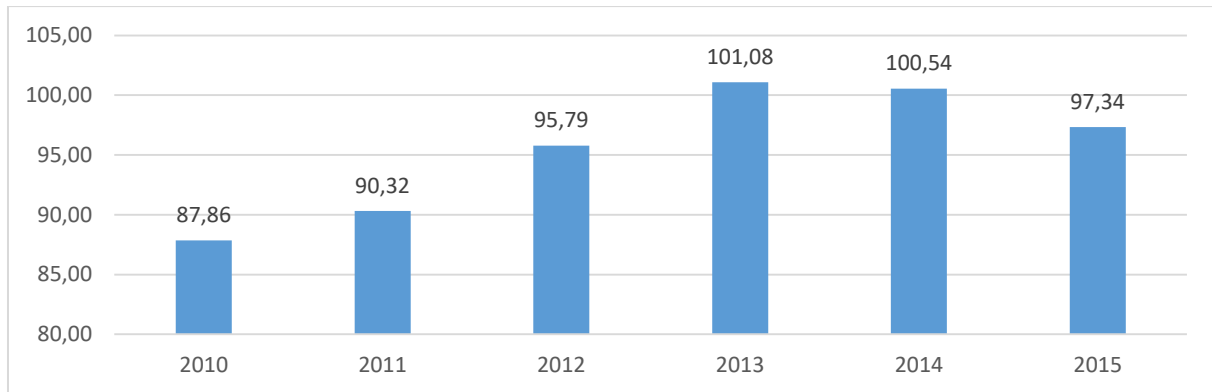

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL.

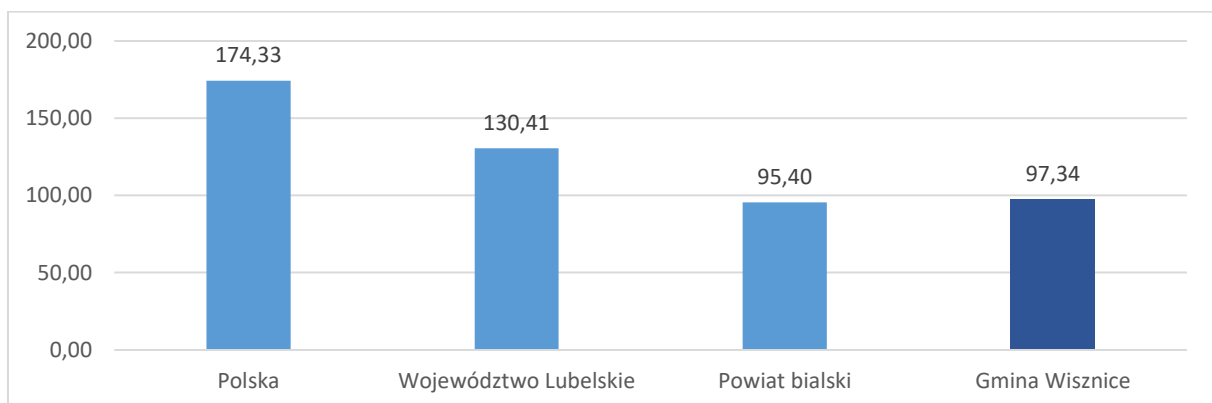
Wskaźnik liczby podmiotów gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w latach 2010-2015 ulegał wahaniom. Najniższy był w 2010 r. (87,86), najwyższy w 2013 r. (101,08) Jednak był to wynik gorszy w porównaniu z powiatem bialskim, i województwem lubelskim.

Wykres 44. Podmioty gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w Gminie Wisznice w latach 2010–2015.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL

Wykres 45. Podmioty gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2016 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa, powiatu i Gminy Wisznice.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL

Zgodnie z danymi Urzędu Gminy na terenie gminy zarejestrowanych było w 2016 roku 204 podmioty gospodarcze - czyli o 18 mniej niż w roku poprzednim.

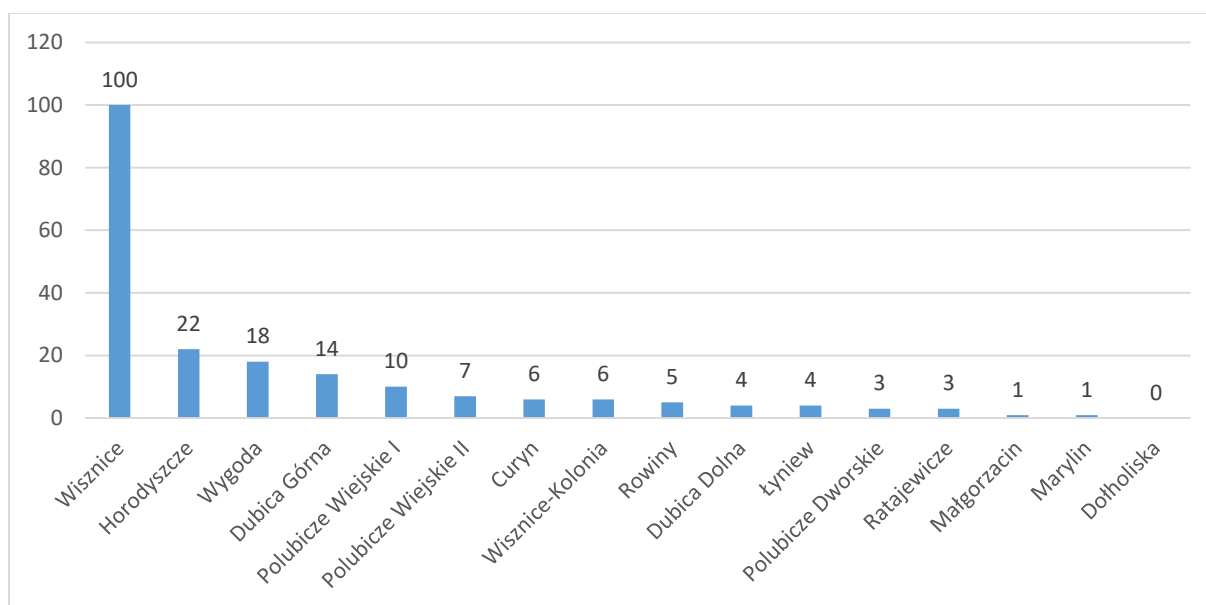
Tabela 22. Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w poszczególnych sołectwach Gminy Wisznice w latach 2015-2016.

L.p.	Miejscowość	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na koniec 2015 r.	Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych na koniec 2016 r.
1.	Curyn	6	6
2.	Dołholiska	1	0
3.	Dubica Dolna	4	4
4.	Dubica Górna	16	14
5.	Horodyszczce	24	22
6.	Wisznice-Kolonia	7	6
7.	Małgorzacin	1	1
8.	Marylin	1	1
9.	Łyniew	4	4
10.	Polubicze Dworskie	3	3
11.	Polubicze Wiejskie Pierwsze	10	10
12.	Polubicze Wiejskie Drugie	7	7
13.	Ratajewicze	3	3
14.	Rowiny	5	5
15.	Wisznice	111	100
16.	Wygoda	19	18
Razem:		222	204

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z UG.

W 2016 roku najwięcej zarejestrowanych podmiotów gospodarczych było w miejscowościach: **Wisznice** (100), **Horodyszczce** (22) oraz **Wygoda** (18). Najmniejsza liczba przedsiębiorstw zarejestrowana była w miejscowościach **Dołholiska** (0), **Marylin** (1), oraz **Małgorzacin** (1).

Wykres 46. Liczba podmiotów gospodarczych w poszczególnych sołectwach w Gminie Wisznice w 2016 roku.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z UG

2.2.2. Rolnictwo

Rolnictwo jest jednym z najbardziej powszechnych rodzajów aktywności gospodarczej, obszary wiejskie są miejscem życia i pracy blisko 40% ludności kraju oraz miejscem wypoczynku.

Obszar Gminy Wisznice zaliczany jest pod względem wartości wskaźnika jakości rolniczej przestrzeni produkcyjnej jako: średni (66,1).

Mapa 6. Jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej na terenie Gminy Wisznice.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie: Strategii Rozwoju Gmin Partnerskich Doliny Zielawy

Na wartość wskaźnika oprócz klimatu, warunków wodnych, rzeźby terenu, wpływ mają gleby, które na analizowanym obszarze Gminy Wisznice występują jako gleby gruntów orných z przewagą klas bonitacyjnych IVa, IVb. Na terenie gminy występują kompleksy żytńi dobry oraz użytki zielone i lasy.

Gmina zajmuje powierzchnię 17 320 ha. Użytki rolne zajmują 10 371,87 ha, natomiast lasy i grunty leśne zajmują 1 904,27 ha. Użytki rolne stanowią 59,9% powierzchni gminy. W poniższej tabeli przedstawiono użytkowanie gruntów w gminie, zgodnie z PSR 2010.

Tabela 23. Użytkowanie gruntów w Gminie Wisznice.

Wyszczególnienie	Powierzchnia [ha]
grunty ogółem	12 800,02
użytki rolne ogółem	10 371,87
użytki rolne w dobrej kulturze	10 160,45
pod zasiewami	7 198,17
grunty ugorowane łącznie z nawozami zielonymi	259,92
uprawy trwałe	862,59
sady ogółem	832,4
ogrody przydomowe	43,69
łąki trwałe	1 685,81
pastwiska trwałe	110,27
pozostałe użytki rolne	211,42
lasy i grunty leśne	1 904,27
pozostałe grunty	523,89

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL

Czynnikiem wpływającym na stan rolnictwa i intensywność produkcji rolnej jest struktura agrarna. W gminie dominują małe oraz średnie gospodarstwa rolne o pow. do 5 ha (28,92%), oraz gospodarstwa o powierzchni od 5-10 ha (28,71%), w tym zdecydowanie przeważa sektor indywidualny. Dominuje rolnictwo z przeważającą produkcją roślinno-zwierzęcą i z tendencją zwiększania produkcji ogrodniczo-sadowniczej. Struktura wielkości gospodarstw rolnych na terenie gminy w porównaniu do struktury gospodarstw rolnych w powiecie jest korzystna. W gminie liczba gospodarstw o powierzchni powyżej 15 ha stanowią 22,61% (w powiecie 13,42%).

Tabela 24. Charakterystyka gospodarstw rolnych w Gminie Wisznice w 2016 r.

	Liczba gospodarstw	%	Powierzchnia	%
ogółem	951	100,00%	12800,02	100,00%
do 1 ha włącznie	49	5,15%	96,6	0,75%
1 - 5 ha	226	23,76%	889,54	6,95%
5 - 10 ha	273	28,71%	2658,12	20,77%
10 -15 ha	188	19,77%	2861,81	22,36%
15 ha i więcej	215	22,61%	6293,95	49,17%

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL, Powszechny Spis Rolny 2010

Tabela 25. Liczba gospodarstw rolnych w Gminie Wisznice w 2016 r.

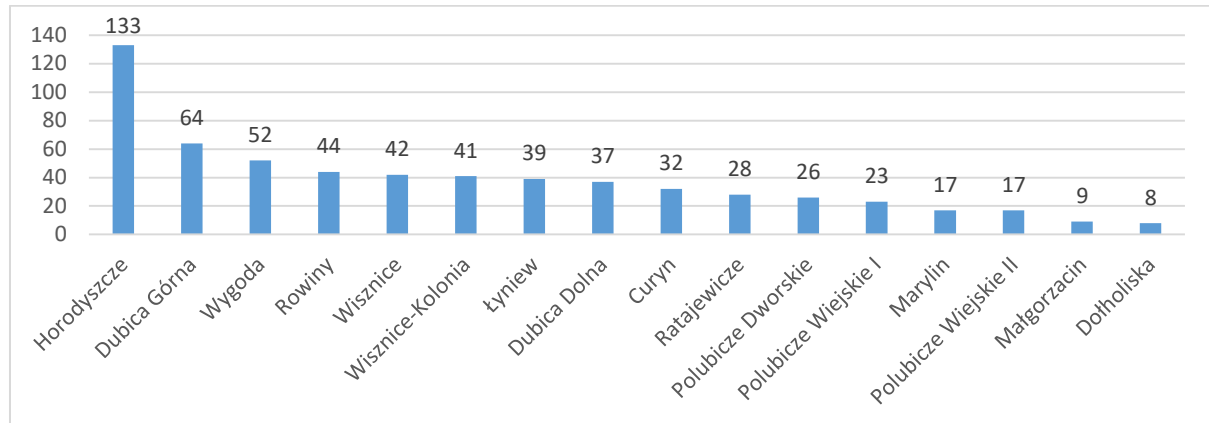
L.p.	Miejscowość	Liczba aktywnych gospodarstw rolnych w 2016 r.
1.	Curyn	32
2.	Dołholiska	8
3.	Dubica Dolna	37
4.	Dubica Górna	64
5.	Horodyszcze	133
6.	Łyniew	39
7.	Małgorzacin	9
8.	Marylin	17
9.	Polubicze Dworskie	26
10.	Polubicze Wiejskie Pierwsze	23
11.	Polubicze Wiejskie Drugie	17
12.	Ratajewicze	28
13.	Rowiny	44
14.	Wisznice	42
15.	Wisznice-Kolonia	41
16.	Wygoda	52
	RAZEM:	612

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa Biuro Powiatowe w Białej Podlaskiej.

Największa liczba gospodarstw rolnych występowała w miejscowościach: Horodyszczce (133), Dubica Górna (64) i Wygoda (52). Najmniejsza natomiast w miejscowościach: Dołholiska (8) i Małgorzacin (9).

Wykres 47. Liczba gospodarstw rolnych wg liczby zarejestrowanych gospodarstw w Gminie Wisznice w 2016 r.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa Biuro Powiatowe w Białej Podlaskiej.

W gminie największą powierzchnię zasiewów głównych ziemiopłodów stanowią zboża. Ich uprawy zajmują 70,32% zasiewów w gospodarstwach rolnych.

Tabela 26. Powierzchnia zasiewów w indywidualnych gospodarstwach rolnych (stan na 2010 r.).

Wyszczególnienie	ha	%
ogółem	7 137,17	100,00%
zboża razem	5 018,86	70,32%
zboża podstawowe z mieszankami zbożowymi	4 978,87	69,76%
pszenica ozima	381,5	5,35%
pszenica jara	145,69	2,04%
żyto	348,7	4,89%
jęczmień ozimy	60,89	0,85%
jęczmień jary	631,47	8,85%
owies	523,04	7,33%
pszenżyto ozime	1 488,85	20,86%
pszenżyto jare	134,95	1,89%
mieszanki zbożowe ozime	64,03	0,90%
mieszanki zbożowe jare	1 199,75	16,81%
kukurydza na ziarno	19,71	0,28%
ziemniaki	76,49	1,07%
uprawy przemysłowe	140,88	1,97%
buraki cukrowe	0	0,00%
rzepak i rzepik razem	140,88	1,97%
strączkowe jadalne na ziarno razem	3,86	0,05%
warzywa gruntowe	386,87	5,42%

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL

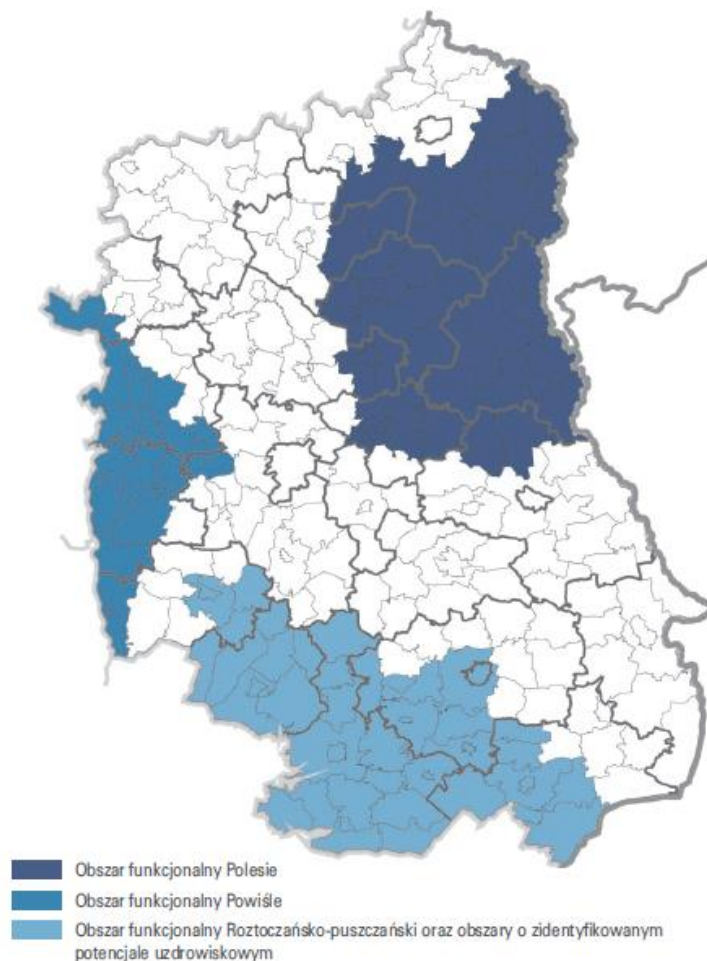

2.2.3. Turystyka

Gmina Wisznice jest gminą wiejską o charakterze w głównej mierze rolniczym, która posiada potencjał turystyczny, głównie agroturystyczny, do tej pory nie w pełni wykorzystywany. Obok atrakcji krajobrazowo-przyrodniczych sprzyjających wypoczynkowi gmina posiada także wiele zabytków historycznych, ściśle powiązanych z przeszłością tych terenów.

Zgodnie ze Strategią Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030 r.), Gmina Wisznice jest położona w obrębie obszaru funkcjonalnego Polesie. Znajduje się tym samym w 4 Obszarze Strategicznej Interwencji: Obszary gospodarczego wykorzystania walorów przyrodniczych i kulturowych. Zgodnie z zapisami strategii rozwoju województwa lubelskiego interwencja dla tego obszaru powinna obejmować działania zmierzające do wykorzystania potencjału obszarów cennych przyrodniczo i kulturowo dla tworzenia warunków wzrostu społeczno – gospodarczego tych obszarów oraz określenia charakteru i natężenia funkcji turystycznej, aby nie powodowała ona dewaloryzacji lub zniszczenia walorów i zasobów przyrodniczych, które na tym terenie są podstawą jej wykształcenia.

Mapa 7. OSI 4 Obszary gospodarczego wykorzystania walorów przyrodniczych i kulturowych.

Źródło: Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030 r.)

Na terenie Gminy Wisznice znajduje się punkt informacji turystycznej, z którego rocznie korzysta około 1 000 osób. Na atrakcyjność turystyczną obszaru oprócz uwarunkowań naturalnych i kulturowych wpływ ma infrastruktura turystyczna, tworzona m.in. przez szlaki i ścieżki turystyczne oraz przyrodnicze.

Poniższe tabela zawierają zestawienie szlaków oraz ścieżek turystycznych i przyrodniczych oraz produkty turystyczne na terenie Gminy Wisznice.

Tabela 27. Zestawienie szlaków oraz ścieżek turystycznych i przyrodniczych na terenie obszaru Gminy Wisznice.

Nazwa	Lokalizacja	Podmiot zarządzający	Charakterystyka
Szlak rowerowy śladami J.I. Kraszewskiego	Biała Podlaska – Ortel Królewski – Studzianka – Łomazy – Wisznice – Romanów	Miasto Biała Podlaska	Szlak rowerowy do Muzeum J.I. Kraszewskiego w Romanowie, przez Wisznice (tu cmentarz zabytkowy z nagrobkami m.in. rodziny Kraszewskich)
Szlak rowerowy „Śladami nadbużańskich tajemnic”	TRASA CZERWONA Biała Podlaska- Sławatycze Biała Podlaska – Czosnówka – Ortel Książęcy – Ortel Królewski I – Ortel Królewski II – Studzianka – Łomazy – Szelest – – Rossosz – Rowiny – Wisznice – Rozwadówka – Sosnówka – – Romanów – Dańce – Hanna – Sławatycze	PSW Biała Podlaska	http://www.szlak-rowerowy.pswbp.pl/index.php/pl/sciezka-rowerowa

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwoju Gmin Partnerskich Doliny Zielawy na lata 2015-2023

Na terenie gminy występują poniższej wymienione produkty turystyczne.

Tabela 28. Produkty turystyczne na terenie Gminy Wisznice.

Nazwa	Lokalizacja	Zakres produktu/usługi	Podmiot odpowiedzialny
Sękacze regionalne	Gmina Wisznice	Gmina Wisznice i gminy sąsiednie	Gospodynie z Horodyszczka, Rowin
Folder „Trasy turystyki rowerowej po Gminie Wisznice”	Gmina Wisznice	Gmina Wisznice	GLKS-T „Tytan” w Wisznicach
Dni Wisznic/ imprezy plenerowe	Wisznice	Gmina Wisznice i gminy sąsiednie	GOKiO Wisznice
Kino letnie	Wisznice	Gmina Wisznice i gminy sąsiednie	GOKiO Wisznice
Nalewka miętowa	Wisznice	Gmina Wisznice i gminy sąsiednie	GOKiO Wisznice
Tradycyjne wędliny	Wisznice	województwo lubelskie	GSSCh w Wisznicach

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwoju Gmin Partnerskich Doliny Zielawy na lata 2015-2023

Najniższy stopień przedsiębiorczości i najmniejsza ilość gospodarstw rolnych na 100 mieszkańców występuje w sołectwach: Dołholiska Dubica Dolna Łyniew Małgorzacin Marylin Polubicze Dworskie Polubicze Wiejskie Pierwsze, Polubicze Wiejskie Drugie, Ratajewicze, Wisznice, Wisznice-Kolonia i Wygoda.

Szczegółowa charakterystyka poziomu przedsiębiorczości i rolnictwa w poszczególnych miejscowościach Gminy Wisznice została zaprezentowana w poniższej tabeli.

Tabela 29. Liczba podmiotów gospodarczych i gospodarstw rolnych na 100 mieszkańców w poszczególnych miejscowościach Gminy Wisznice.

L.p.	Sołectwo	Liczba podmiotów gospodarczych w 2016 r.	Liczba podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców w 2016 r.	Liczba aktywnych gospodarstw rolnych w 2016 r.	Liczba aktywnych gospodarstw rolnych w 2016 r. na 100 mieszkańców	SUMA NIEKORZYSTYCH ZJAWISK W SFERZE GOSPODARCZEJ
1.	Curyn	6	3,16	32	16,84	0
2.	Dołholiska	0	0,00	8	16,33	1
3.	Dubica Dolna	4	1,77	37	16,37	1
4.	Dubica Górna	14	3,66	64	16,75	0
5.	Horodyszczce	22	2,75	133	16,65	0
6.	Łyniew	4	2,21	39	21,55	1
7.	Małgorzacin	1	2,00	9	18,00	1
8.	Marylin	1	1,35	17	22,97	1
9.	Polubicze Dworskie	3	2,13	26	18,44	1
10.	Polubicze Wiejskie Pierwsze	10	3,23	23	7,42	1
11.	Polubicze Wiejskie Drugie	7	2,20	17	5,35	2
12.	Ratajewicze	3	1,84	28	17,18	1
13.	Rowiny	5	3,09	44	27,16	0
14.	Wisznice	100	7,08	42	2,97	1
15.	Wisznice-Kolonia	6	2,41	41	16,47	1
16.	Wygoda	18	4,32	52	12,47	1
RAZEM/Średnio dla Gminy:		204	2,70	612,00	15,81	0,81

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z UG Wisznice.

2.3. Diagnoza sfery środowiskowej

Środowisko przyrodnicze to ogół elementów przyrodniczych, w szczególności powierzchnia ziemi łącznie z glebą, kopaliny, wody, powietrze, świat roślinny i zwierzęcy, a także krajobraz znajdujący się w stanie naturalnym, jak też przekształcony w wyniku działalności człowieka.

Walory krajobrazowe środowiska to wartości ekologiczne, estetyczne, widokowe i kulturowe terenu oraz związane z nimi elementy przyrodnicze ukształtowane przez przyrodę lub w wyniku działalności człowieka.

2.3.1. Uwarunkowania fizyczno-geograficzne

2.3.1.1. Rzeźba terenu

Na południe od rzeki Krzny, lewobrzeżnego dopływu Bugu, aż po Pojezierze Łęczyńsko - Włodawskie rozciąga się Polesie Lubelskie. Kraina ta stanowi naturalne przedłużenie właściwego Polesia leżącego po prawej stronie Bugu.

Polesie Lubelskie jest niziną lokalnie sfalowaną (Garb Włodawski). Obszar charakteryzuje się występowaniem licznych moren czołowych, tworzących tu najwyższe płaskie wzniesienia, znacznie zniszczonych przez procesy erozji i denudacji. Moreny te wyznaczają maksymalny zasięg zlodowacenia, tzw. stadium Warty. Formy te zbudowane są z piasków, żwirów oraz gliny zwałowej. Niewielki obszar zajmują osady trzeciorzędowe nie tworzące ciągłej warstwy, ale występujące w postaci płatów. Na dużych obszarach rozciągają się tereny zatorfione i poprzecinane siatką licznych, leniwie płynących strug.

Badany teren zaliczany jest do Zrębu Łukowskiego, który obejmuje zachodnią część Platformy Prekambryjskiej. Rzeźba tego obszaru została ukształtowana pod wpływem działalności lądolodu, w czasie najmłodszego okresu geologicznego-czwartorzędu. W podziale na mniejsze jednostki tektoniczne jest to wyniesienie Sławatycz. Wisznice rozpościerają się na płaszczynie wilgotnej, zbudowanej z piasków i gliny zwałowej tworzącej zwornik między równiną Kodeńską-Parczewską a zakłęśnością Łomasko-Sosnowicką.

Są tu utwory kredy górnej, czwartorzędu i trzeciorzędu. Utwory kredy górnej to osady węglanowe tworzące miąższy kompleks o grubości kilkuset metrów. Strop utworów kredowych budują opoki, margle i kreda pisząca górnego mastrychtu.

Osady trzeciorzędu zalegają w stropie utworów kredowych w postaci płatów o miąższości do kilkudziesięciu metrów. Są to paleogeńskie iły i piaski glaukonitowe oraz neogeńskie piaski i piaskowce.

Utwory czwartorzędowe przykrywają osady starsze ciągłą warstwą. Ich miąższość jest zróżnicowana i uzależniona w dużym stopniu od ukształtowania powierzchni

podczwartorzędowej - wynosi od kilku do 70 - 80 m. (w obrębie obniżień). Są to głównie plejstoceny osady facji lodowcowych i wodnolodowcowych, należące do stadiów lub faz poszczególnych zlodowaceń.

Omawiany obszar objęty był trzema kolejnymi transgresjami lądolodu, które oddzielały okresy obfitujące w procesy wietrzeniowe i erozyjno-denudacyjne. Największą rolę w kształtowaniu rzeźby tego terenu odegrały formy lodowcowe i wodnolodowcowe zlodowacenia środkowopolskiego.

2.3.1.2. Budowa geologiczna

W budowie geologicznej najważniejszą rolę odgrywają utwory plejstoceny, w postaci glin zwałowych reprezentowanych przeważnie przez piaski gliniaste i gliny piaszczyste. Miejscami gliny zwałowe mają miąższość kilkunastu metrów. Występują one w okolicach wsi Wisznice, aż po Curyń i Kolonię Zacisze w dolinie wsi Horodyszczce oraz w pasie od przysiółka Gliny w Polubiczach Wiejskich I, w kierunku Polubicz Dworskich do przysiółka Solniwa.

Znaczną część terenu pokrywają mułki i piaski rzeczne - północną część gminy graniczącą z gminą Łomazy, okolice wsi Równiny oraz na południe od wsi Wisznice. Na północny-wschód od Curyń występują piaski i żwiry wodnolodowcowe. Wyspowo na południu i zachodzie gminy występują iły, muły i piaski jeziorne.

Utwory holoceny reprezentowane są głównie przez aluwia glin zwałowych i innych osadów. Występują one na znacznym obszarze w północno-zachodniej części gminy w pasie Dubica Dolna - Horodyszczce oraz w okolicy Curyń i Ratajewicz. W dolinach rzek holocen reprezentowany jest głównie przez namuły i piaski rzeczne.

Na południe od linii Kolonia Horodyszczce-Horodyszczce-Łyniew- Dołholiska aż do granicy administracyjnej gminy występują znaczne połacie torfów. Na terenie gminy brak znaczących złóż surowców mineralnych. W Dubicy znajduje się kopalnia w której eksploatowane są pokłady żwiru i iłu. Naturalne zasoby stanowią także złoża gliny i torfu występujące w Polubiczach i Kolonii Wisznice, której nie są jednak eksploatowane.¹⁰

2.3.1.3. Gleby

Warunki glebowe w istotny sposób wpływają na możliwości rozwoju produkcji rolnej. Miarodajnym wskaźnikiem jest ustalona przez Instytut Upraw Nawożenie i Gleboznawstwa w Puławach, jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej (jrpp).

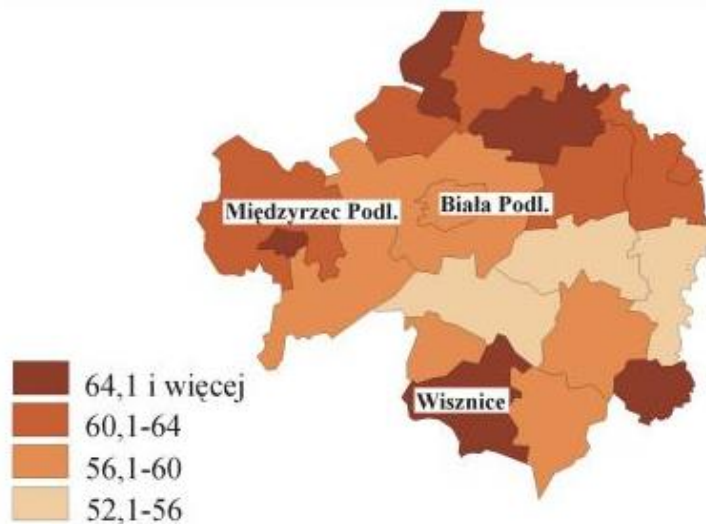
Wskaźnik przybiera wartości od 0 do 100 punktów. Jak wynika z ryciny, Wisznice należą do czołówki w skali powiatu, a najwyższą wartością charakteryzuje się gmina Sławatycze (65,2). Biorąc pod uwagę wyłącznie grunty orne, w Wisznicach dominuje typ żyzni bardzo dobrej. Gleby takie są średnio zasobne w składniki pokarmowe i wykazują odczyn kwaśny. Poziom

¹⁰ Źródło: <https://www.wisznice.pl/warunki-naturalne/195-geologia>, oprac. Justyna Chodkowska - Miszczuk, Justyna Stańko

próchniczny osiąga miąższość około 25 cm. Ponadto, znaczna część gruntów ornych należy do typów: żyniego dobrego i żyniego słabego, gleb okresowo za suchych. Oba typy charakteryzuje niska zawartość próchnicy i składników pokarmowych oraz kwaśny odczyn. Blisko ¾ gleb w gminie Wisznice wymaga wapniowania. Z kolei ponad połowa wykazuje niską zawartość fosforu, potasu i magnezu.

Mapa 8. Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej w powiecie białskim w skali 100 punktowej.

Źródło: www.iung.pulawy.pl

Gleby na obszarze Wisznic wytworzone zostały z piasków pochodzenia wodno-lodowcowego glin zwałowych i utworów organicznych.

Dominują gleby bielcowe i pseudobielcowe. Gleby te są wytworzone z piasków luźnych, rzadziej słabo gliniastych. Szczególnie duży stopień zbielicowania wykazują one pod sztucznie założonymi uprawami sosnowymi, natomiast pod starszymi drzewostanami piaski luźne i słabo gliniaste są mniej wymywane i tworzą gleby skrytobielcowe.

Niewielkie powierzchnie zajmują: gleby murszowo-mineralne, brunatne wylugowane i kwaśne oraz czarne ziemie (wytworzone na podłożu lessowym). Spotykane są również gleby bagienne. Najczęściej powstałe z niskich torfów olszynowych, rzadziej natomiast z torfów przejściowych i wysokich. Są to: torfy, mułki, łąki np. rejonu Czortyniawki, Zwierzyńca.

Wśród gruntów ornych terenu można wyróżnić gleby kompleksu żyniego dobrego i żyniego słabego. Gleby te należą do III, IV, V i VI klasy bonitacji. Największą część zajmują grunty klasy IV, V, nieco mniej klasa VI, natomiast gleby klasy III występują sporadycznie. Użytki zielone zostały zaliczone do kompleksu użytków zielonych słabych i bardzo słabych.

W podziale na rejon przyrodniczo-rolnicze Lubelszczyzny, omawiany teren położony jest w obrębie terenów nizinnych północnych, a dokładniej w obrębie rejonu Równina Parczewska, która wyróżnia się w stosunku do sąsiednich terenów znacznym udziałem

utworów pylastych pochodzenia wodnego. Rozwinęły się na nich gleby o wyraźnych cechach podmokłości. Znaczny udział mają również, w obrębie tego regionu, gleby łąkowe.

Pokrywa glebowa na terenie gminy jest dość zróżnicowana. Największe powierzchnie zajmują gleby klasy IV i V.

Gleby klasy III występują pojedynczymi płatami głównie w zachodniej części gminy, w okolicach Polubicz I i II, Polubicz Dworskich oraz Wisznic.

Gleby na terenie gminy Wisznice powstawały głównie na podłożu skał polodowcowych. Dominują tu gleby bielicowe wytworzone z gmin i piasków gliniastych podścielonych gliną, zaliczane do kompleksu żytniego bardzo dobrego i żytniego dobrego.

Mniejsze obszary zajmują gleby brunatne wyługowane, podrzędne gleby bielicowe i czarne ziemie zdegradowane, zaliczane do kompleksu żytniego słabego. Największe powierzchnie gruntów ornych mieszczą się w IV i V klasie bonitacyjnej. Wartość użytkową gleb określają klasy bonitacyjne ustalone na gruncie na podstawie badania gleb i tabeli klas gruntów.

Kompleksy przydatności rolniczej stanowią zespoły różnych pod względem typów, rodzajów i gatunków oraz różnie położonych gleb, które wykazują zbliżone właściwości rolnicze i mogą być w podobny sposób użytkowane.

Na terenie gminy wydzielone zostały następujące powierzchnie kompleksów przydatności rolniczej:

- do terenów o najwyższych walorach rolniczej przestrzeni produkcyjnej zaliczono kompleksy: pszenney dobry, pszenney wadliwy, zbożowo- pastewny mocny zajmujące– 1051 ha– 13,6% ogółu gruntów ornych,
- do terenów o średnich walorach rolniczej przestrzeni produkcyjnej zaliczono kompleksy żytni bardzo dobry, zbożowo-pastewny słaby zajmujące 623 ha - 8,1% ogółu gruntów ornych,
- gleby najłabsze są reprezentowane przez kompleksy: żytni dobry, żytni słaby, żytni bardzo słaby zajmują one 6034ha–78,3% ogółu gruntów ornych.

W obrębie użytków zielonych:

- w kompleksie 1z - użytki zielone dobre i bardzo dobre zajmują 1423,17ha - 33,9% ogółu użytków zielonych,
- w kompleksie 2z - użytki zielone średnie zajmują powierzchnię 1521,93ha - 36,26% ogółu użytków zielonych,
- w kompleksie 3z - użytki zielone słabe i bardzo słabe zajmują powierzchnię 1252,52ha - 29,84% ogółu użytków zielonych¹¹.

---

¹¹ Źródło: <https://www.wisznice.pl/warunki-naturalne/196-gleby>, oprac. Justyna Chodkowska - Miszczuk, Justyna Stańko

2.3.1.4. Zasoby wodne

Wody powierzchniowe i podziemne

Na sieć wodną gminy składają się ciek wodne i sztuczne zbiorniki wodne. Główną arterią wodną gminy jest rzeka Zielawa – największy dopływ Krzny o długości 68 km i powierzchni dorzecza 1226,3 km² (Michalczyk i Wilgat 1998).

Cały teren gminy leży w jej dorzeczu. Rzeka wpływa na teren gminy w okolicach zbiornika Podedwórze. Optywa go od wschodu, zaś nieco na północ od niego przyjmuje lewostronny dopływ – Rów Paszenkowski. Na 39,4 km biegu, na południe od Wisznic przyjmuje ciek o nazwie Żylawa. W Wisznicach, na 36,6 km biegu rzeki, znajduje się wodowskaz, jedyny w dorzeczu Zielawy – który zamyka zlewnie o powierzchni 335,4 km².

Na niewielkim odcinku poza Wisznicami rzeka płynie wyraźną doliną przecinającą równinę denudacją. Na północ od Dubicy Dolnej wpływa na teren gminy Rossosz. W 2006 roku stan wody w Zielawie określany był jako „wody potencjalnie zagrożone” – klasą IV i V czystości.

Innym ważnym ciek wodnym gminy jest rzeka Muława. Płynie ona po południowych i zachodnich krańcach gminy, na niewielkim odcinku stanowi jej granicę. Układ zlewni rzeki został zaburzony w wyniku budowy systemu Kanału Wieprz-Krzna. Rzeka tworzyła w okolicach Polubicz rozlewiska i bagna. Obecnie jest tam sieć rowów melioracyjnych, ich gęstość przekracza 2 km na km² i jest uznawana za jeden z najwyższych wskaźników na Lubelszczyźnie.

Na północy gminy na niewielkim odcinku przepływa przez jej terytorium rzeka Grabarka będąca również dopływem Zielawy. Powierzchnia jej zlewni wynosi 96,1 km². W gminie Wisznice płynie ona poprzez kompleks leśny i przez miejscowość Rowiny.

Poza tym na terenie gminy znajduje się sieć rowów melioracyjnych, głównie na południu gminy w dolinie Muławy i okolicach Zbiornika Podedwórze, w dużej mierze spełniających już swojej funkcji.

Na terenie gminy znajdują się dwa duże zbiorniki wodne. Na południu gminy jest to Zbiornik Podedwórze wybudowany w ramach systemu Kanału Wieprz – Krzna. Jego całkowita powierzchnia wynosi 282 ha, średnia głębokość 1,59 m i pojemność 4484 km³. Na terenie gminy Wisznice znajduje się ok. 1/3 jego powierzchni - 96,8 ha. Zbiornik ma charakter retencyjny, wykorzystywany jest również rybacko.

Drugim mniejszym zbiornikiem jest wybudowany koło miejscowości Horodyszczce zbiornik retencyjny – wykorzystywany również dla celów rekreacyjnych – o powierzchni 9 ha.

Poza tym na terenie gminy spotyka się niewielkie powierzchniowo zbiorniki wodne będące np. pozostałościami starorzeczy Zielawy (na północ od Wisznic w okolicach Dubicy Górnej), a także w zagłębieniach terenu koło Łyniewa i Rowin.

Na omawianym obszarze nie wyznaczono żadnego Głównego Zbiornika Wód Podziemnych. Użytkowe wody podziemne występują tutaj w utworach czwartorzędowych i trzecio-

rzędowych. Głębokość zalegania warstw wodonośnych jest zmienna - od ok. 1 m w dolinach rzecznych do prawie 10 m na terenach wyżej wyniesionych.¹²

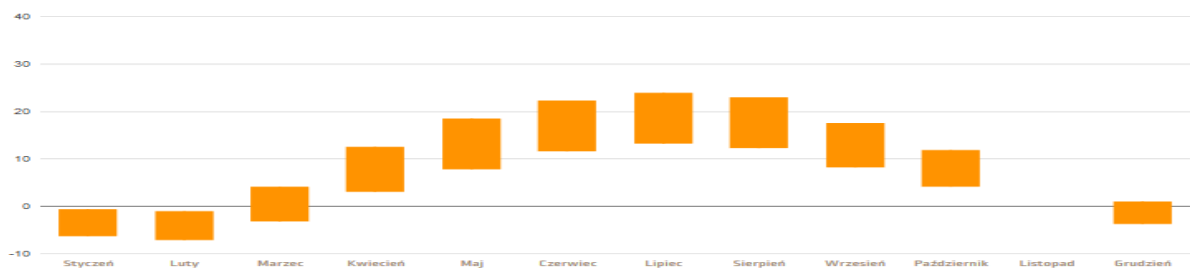
2.3.1.5. Klimat

Obszar gminy położony jest w lubartowsko-parczewskiej krainie klimatycznej. Jest to obszar klimatu przejściowego umiarkowanego i zaliczany jest do podlasko-poleskiego regionu klimatycznego. Jest to jeden z chłodniejszych regionów klimatycznych, częściej niż w innych regionach zjawiają się w nim dni z pogodą dość mroźną, słoneczną i bez opadu. Charakteryzuje się on średnio ok. 175 dniami w roku z pogodą umiarkowanie ciepłą (w tym kilka, kilkanaście z upalną) z czego ok. 70 dni jest pochmurnych, a ok. 55 z opadem. Inne cechy charakterystyczne klimatu to: krótsze niż w zachodniej Polsce przedwiośnie i przedzime oraz okres wegetacyjny trwający ok. 205 dni. Notuje się dużą roczną amplitudę temperatury między latem a zimą (śr. 22 °C). Miesiącami najcieplejszymi są lipiec i sierpień – ze śr. temperaturą 18,2 °C, zaś najzimniejszymi styczeń i grudzień – ze średnią ok. 4 °C. Rocznie występuje ok. 210 dni z temperaturą dobową powyżej 5 °C. Średnia roczna temperatura dla całego powiatu to ok. 7 °C.¹³

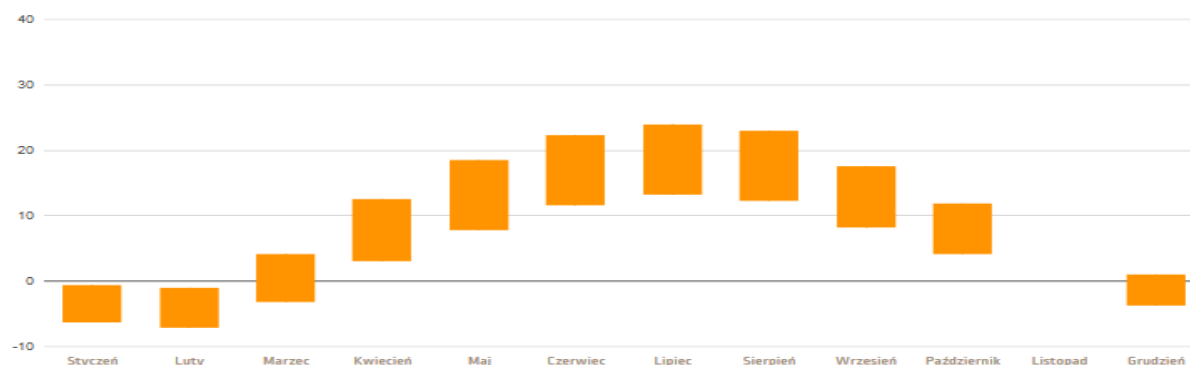
Wykres 48. Średnie roczne temperatury w wybranych miejscowościach Gminy Wisznice.

Wisznice

TEMPERATURY

Wygoda

Źródło: <http://klimat.planaxy.com>

¹² Źródło: Plan Gospodarki Niskoemisyjnej Gminy Wisznice, s. 30-31

¹³ Źródło: Plan Gospodarki Niskoemisyjnej Gminy Wisznice, s.25-28

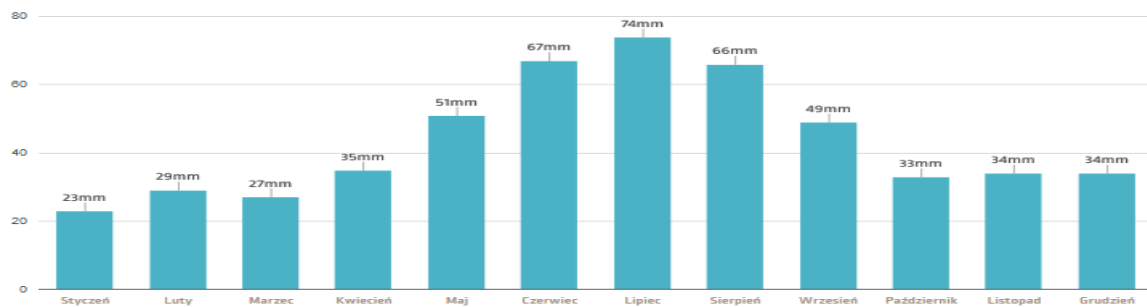

Opady przeważają w okresie letnim, a roczna ich suma wynosi śr. 547 mm z tego 351 mm w półroczu letnim i 196 mm w półroczu zimowym. Mniejsze opady występują na terenach zachodnich a większe we wschodnich (najwięcej w dolinie Bugu ok. 560 mm). Pokrywa śnieżna na terenie powiatu tworzy się zazwyczaj już w listopadzie, a zanika w marcu, zalegając średnio 70 do 90 dni w roku (lecz w ostatnich latach obserwuje się o wiele niższe wskaźniki).

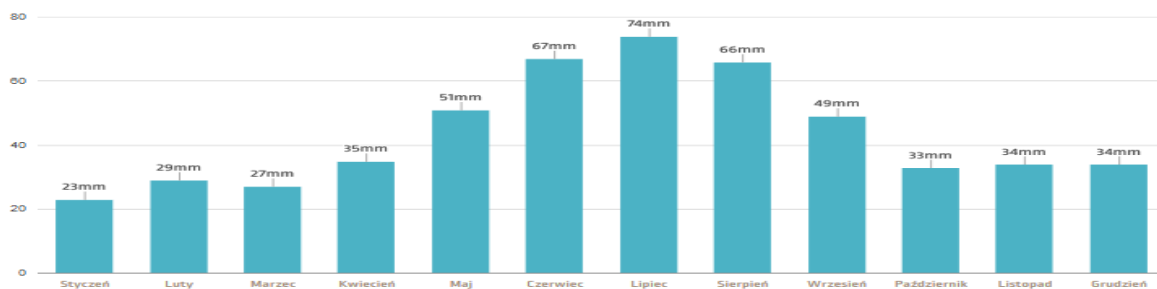
Wykres 49. Średnie roczne opady w wybranych miejscowościach Gminy Wisznice.

Wisznice

ŚREDNIE OPADY

Wygoda

Źródło: <http://klimat.planaxy.com>

Wiatry przeważają z kierunków zachodnich niosąc (w odróżnieniu od wiatrów wschodnich występujących głównie w okresie zimowym) chłodniejsze powietrze latem a cieplejsze zimą. Średnia prędkość wiatru notowana w roku to 3 m/s. Średnio notowanych jest 12 dni w roku, w których wieją bardzo silne wiatry, tj. powyżej 15 m/s, mała jest liczba dni zupełnie bezwietrznych.

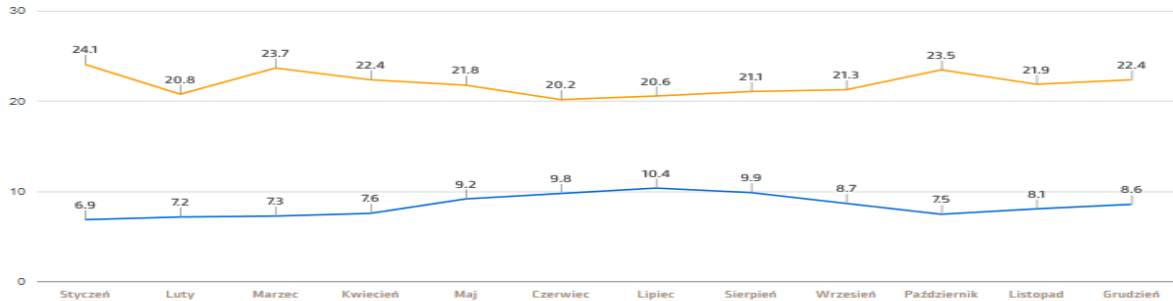
W skali roku w Polsce możemy liczyć na usłonecznienie w przedziale od 1390 do 1900 godzin, w zależności od regionu. Planując inwestycje w technologie energii słonecznej należy jednak pamiętać, że nasłonecznienie podlega wahaniom w zależności od pory dnia i roku. Usłonecznienie maksymalne wynosi od 7h dla stycznia do 13h w czerwcu i lipcu. Dane bazowe dotyczące średniej liczby dni słonecznych przedstawiono na kolejnych wykresach.

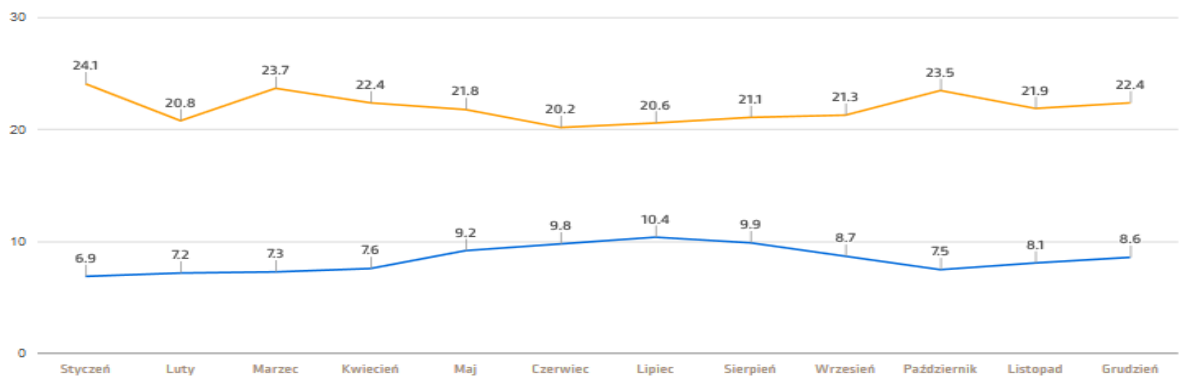
Wykres 50. Średnia liczba dni słonecznych i deszczowych w wybranych miejscowościach Gminy Wisznice.

Wisznice

DNI SŁONECZNE I DESZCZOWE

Wygoda

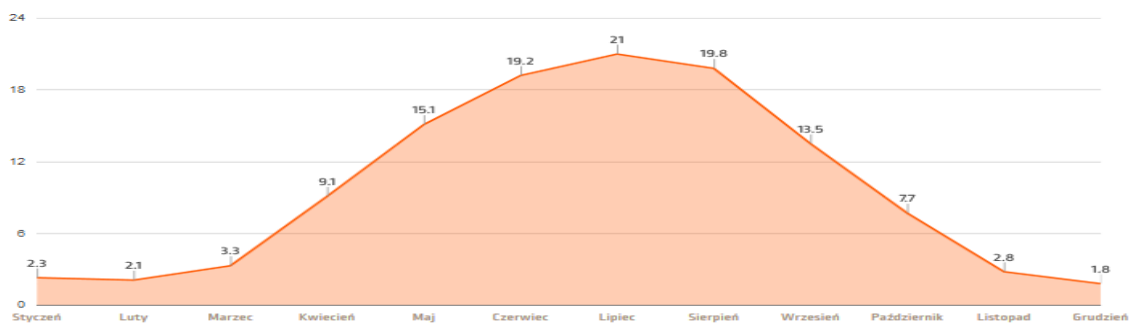
Źródło: <http://klimat.planaxy.com/>

W okresie zimowym nasłonecznienie może być nawet siedmiokrotnie mniejsze niż w lecie. W czerwcu i lipcu dociera miesięcznie blisko 160 kWh/m^2 energii słonecznej. Natomiast w grudniu i styczniu jest to jedynie ok. 25 kWh/m^2 na miesiąc czyli przeszło sześciokrotnie mniej.

Wykres 51. Nasłonecznienie w wybranych miejscowościach Gminy Wisznice.

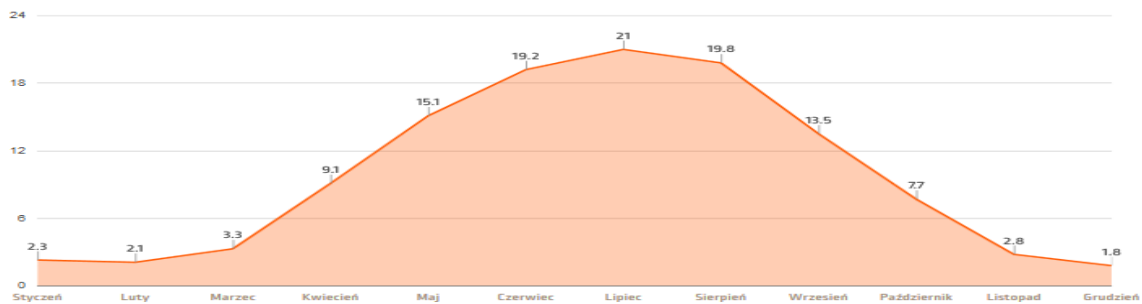
Wisznice

NASŁONECZNIENIE

Wygoda

Źródło: <http://klimat.planaxy.com/>

2.3.1.6. Ochrona przyrody

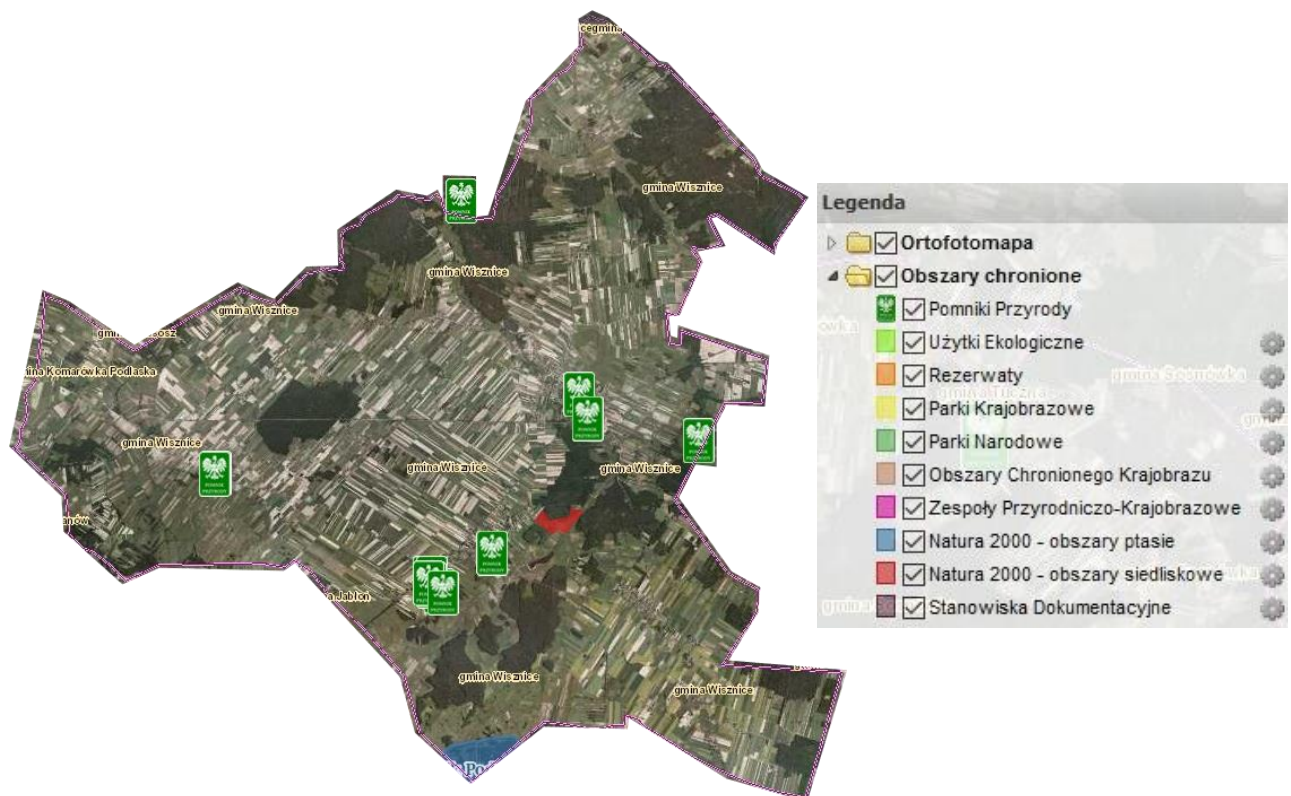
Na formy ochrony przyrody w rozumieniu ustawy z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody składają się parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000, pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe oraz ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

Obszarami chronionymi na terenie gminy są obszary Natura 2000:

- PLH060101: Horodyszczce
- PLB060015: Zbiornik Podedwórze

Ponadto na obszarze gminy występują liczne pomniki przyrody.

Mapa 9. Obszary chronione na terenie Gminy Wisznice.

Źródło: <http://geoserwis.gdos.gov.pl/mapy>

PLH060101: Horodyszczce

Długość geograficzna: 23.2069

Szerokość geograficzna: 51.7584

Powierzchnia [ha]: 25.43

Obszar położony w pobliżu miejscowości Horodyszczce, w gminie Wisznice. Od wschodu graniczy z rzeką Zielawą, zaś jego północną granicę stanowi kompleks leśny ciągnący się do miejscowości Wygoda. Obszar był użytkowany ekstensywnie, jako pastwisko dla krów i koni. W chwili obecnej, na skutek braku opłacalności hodowli zwierząt gospodarskich, jakiegokolwiek formy użytkowania w obszarze zostały zarzucone. We wschodniej części obszaru, wzdłuż rzeki Zielawy, ciągnie się obniżenie terenu, zajęte przez turzycowisko. Pozostała część obszaru, położona na niewielkim wyniesieniu teren zajęta jest przez siedliska sucholubne, takie jak murawy bliźniczkowe, wrzosowiska z dużym udziałem jałowca pospolitego.

Siedliska stanowiące przedmiot ochrony obszaru występują na tym terenie w postaci mozaiki różnej wielkości płatów poszczególnych zbiorowisk. Jednorodne płaty poszczególnych siedlisk mają niewielką powierzchnię i w wielu przypadkach trudno jest jednoznacznie określić granice poszczególnych z nich. Występują tu:

- 6230 Bogate florystycznie górskie i niżowe murawy bliźniczkowe (Nardetalia – płaty bogate florystycznie),
- 5130 Zarośla jałowca pospolitego na wrzosowiskach lub murawach nawapiennych,
- 4030 Suche wrzosowiska (Calluno-Genistion, Pohlio-Callunion, Calluno-Arctostaphylyon). Siedlisko zgłoszone do usunięcia z SDF.

PLB060015: Zbiornik Podedwórze

Długość geograficzna: 23.1748

Szerokość geograficzna: 51.7077

Powierzchnia [ha]: 283.71

Obszar obejmuje zbiornik retencyjny Podedwórze, wchodzący w skład systemu Kanału Wieprz-Krzna oraz otaczające tereny leśne, tereny rolne i podmokłe łąki. Dwa duże ciek wodne terenu to Zielawa i Kanał Wieprz-Krzna. Lesistość obszaru wynosi około 30%, z czego połowa to podmokłe olsy i siedliska grądowe.

Występuje tu co najmniej 15 gatunków ptaków z Załącznika I Dyrektywy Ptasiej, 6 gatunków z Polskiej Czerwonej Księgi (PCK). Jest to jedno z nielicznych w Polsce stanowisk lęgowych podgorzałki. W okresie lęgowym obszar zasiedla co najmniej 1% populacji krajowej (C6) następujących gatunków ptaków: bączek (PCK), podgorzałka (PCK), puchacz (PCK); stosunkowo dużą liczebność (C7) osiąga bąk (PCK).

2.3.2. Przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska

W Gminie na tym etapie diagnozy stwierdzono występowanie negatywnych zjawisk w obszarze środowiska naturalnego, w szczególności obecność odpadów wyrobów zawierających azbest w sołectwach: Curyn, Dołholiska, Łyniew, Małgorzacin, Marylin, Polubicze Dworskie, Ratajewicze, Rowiny, Wisznice-Kolonia.

Szczegółowe dane dotyczące przedmiotowych zjawisk zawiera poniższa tabela.

Tabela 30. Przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska w poszczególnych miejscowościach Gminy Wisznice.

L.p.	Sołectwo	Liczba ludności 2016	Dziki wysypiska śmieci	Ilość wyrobów zawierających azbest (w tonach)	Ilość wyrobów zawierających azbest (w tonach) na 100 mieszkańców	Odpady objęte systemem wywozu/ segregacji	Obecność wodoociągu (TAK/NIE)	Obecność kanalizacji (TAK/NIE)	Ilość przydomowych oczyszczalni ścieków	SUMA NIEKORZYSTNYCH ZJAWISK W SFERZE ŚRODOWISKOWEJ
1.	Curyń	190	0	206	108,42	Segregacja	TAK	TAK	4	1
2.	Dołholiska	49	0	112	228,57	Segregacja	TAK	TAK, CZĘŚCIOWO	4	1
3.	Dubica Dolna	226	0	198	87,61	Segregacja/wywóz	TAK	TAK, CZĘŚCIOWO	37	0
4.	Dubica Górna	382	0	324	84,82	Segregacja/wywóz	TAK	TAK, CZĘŚCIOWO	29	0
5.	Horodyszczce	799	0	377	47,18	Segregacja	TAK	TAK, CZĘŚCIOWO	9	0
6.	Łyniew	181	0	192	106,08	Segregacja/wywóz	TAK	TAK	0	1
7.	Małgorzacin	50	0	63	126,00	Segregacja	TAK	NIE	8	1
8.	Marylin	74	0	92	124,32	Segregacja	TAK	TAK	1	1
9.	Polubicze Dworskie	141	0	166	117,73	Segregacja/wywóz	TAK	NIE	12	1
10.	Polubicze Wiejskie Pierwsze	310	0	233	75,16	Segregacja/wywóz	TAK	NIE	69	0
11.	Polubicze Wiejskie Drugie	318	0	293	92,14	Segregacja	TAK	NIE	55	0
12.	Ratajewicze	163	0	210	128,83	Segregacja	TAK	TAK, CZĘŚCIOWO	20	1
13.	Rowiny	162	0	176	108,64	Segregacja	TAK	NIE	27	1
14.	Wisznice	1413	0	413	29,23	Segregacja/wywóz	TAK	TAK	0	0
15.	Wisznice-Kolonia	249	1	297	119,28	Segregacja/wywóz	TAK	TAK, CZĘŚCIOWO	21	1
16.	Wygoda	417	0	110	26,38	Segregacja/wywóz	TAK	TAK	0	0
RAZEM/Średnio dla Gminy:		5 124	0	216,37	100,65	-	-	-		0,56

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy Wisznice.

2.4. Diagnoza sfery przestrzenno-funkcjonalnej

2.4.1. Środowisko kulturowe

2.4.1.1. Dziedzictwo kulturowe

Gmina posiada wiele zabytków historycznych, ściśle powiązanych z przeszłością tych terenów.

Na terenie gminy do współczesności zachowało się wiele zabytków, które stanowią potencjalne walory turystyczne. Wśród nich najcenniejsze to: zabytki sakralne, wraz z towarzyszącymi im obiektami, zabytki kultury, w tym pałace i dwory i zabytki archeologiczne.

Na terenie Gminy znajdują się obiekty prawnie chronione, wpisane do rejestru zabytków oraz zabytki ujęte w gminnej ewidencji zabytków.

Tabela 31. Wykaz obiektów zabytkowych w rejestrze zabytków.

L.p.	Zakres wpisu	Miejscowość	Nr rejestru
1.	- zespół pałacowo-parkowy: pałac, park ze stawem	Horodyszczce	A/162
2.	- kościół paraf. pw. św. Jana Ewangelisty, wraz z cmentarzem przykościelnym i otaczającym drzewostanem, w gran. cmentarza przykościelnego	Polubicze (właśc. obręb: Polubicze Wiejskie)	A/1284
3.	- zespół dworsko-parkowy: dwór, zabudowania gospodarcze, komin d. gorzelni, park, stary sad	Polubicze (właśc. obręb: Polubicze Dworskie)	A/1422
4.	- zespół kościoła paraf. pw. Przemienienia Pańskiego wraz z otaczającym drzewostanem, d. plebania	Wisznice	A/1332
5	- d. cerkiew greckokat., ob. kościół rzymskokat. pw. św. Jerzego i Wniebowzięcia NMP, wraz z otaczającym drzewostanem	Wisznice	A/1333
6	- cmentarz (zamknięty; unickokatolicki, późn. prawosławny), w gran. ogrodzenia	Wisznice, ul. Kościelna	A/1399
7	- grodzisko obejmujące majdan i zewnętrzny wał dookolny, zwane przez miejscową ludność Cerkwiskiem, datowane na okres wczesnośredniowieczny (XI-XOO), położone w miejscowości Horodyszczce oraz miejscowości Łyniew, wały wczesnośredniowieczne zlokalizowane w obrębie ewidencyjnym 0005 - Łyniew otaczające drugim pierścieniem majdan grodziska w Horodyszczcu	Horodyszczce i Łyniew	C/23

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy.

2.4.1.2. Kultura

W skład gminnej infrastruktury kultury wchodzi przede wszystkim takie placówki jak: Gminny Ośrodek Kultury oraz Gminna Biblioteka Publiczna. Obie jednostki organizacyjne gminy mieszczą się w jednym budynku w Wygodzie.

GOK posiada salę widowiskową. W jego siedzibie odbywają się: imprezy lokalne, konkursy, wystawy i przedstawienia okolicznościowe. Od 2002 r. w budynku GOK funkcjonuje również darmowa kawiarenka internetowa.

Biblioteka służy rozwijaniu i zaspokajaniu potrzeb czytelniczych, edukacyjnych i informacyjnych społeczeństwa, upowszechnianiu wiedzy i nauki, rozwojowi kultury. Zapewnia mieszkańcom dogodny dostęp do materiałów bibliotecznych i informacyjnych. Działa zgodnie ze statutem nadanym uchwałą Nr V/35/03 z dnia 24.04.2003r Rady Gminy Wisznice.

Tabela 32. Charakterystyka Gminnej Biblioteki Publicznej.

Wyszczególnienie	2010 r.	2011 r.	2012 r.	2013 r.	2014 r.	2015 r.
ludność na 1 placówkę biblioteczną (łącznie z punktami bibliotecznymi ujętymi zgodnie z siedzibą jednostki macierzystej)	1 743,67	1 738,00	1 729,00	2 561,00	2 530,00	1 677,00
księgozbiór bibliotek na 1000 ludności	3 651,31	3 213,66	3 157,89	3 246,78	2 841,30	2 478,83
czytelnicy bibliotek publicznych na 1000 ludności	110,84	122,52	113,10	106,09	97,62	88,81
wypożyczenia księgozbioru na 1 czytelnika w woluminach biblioteki i filie	20,64	25,03	23,84	24,46	25,49	24,12
pracownicy bibliotek	2	2	2	2	2	2
księgozbiór	4	3	3	4	4	4
zbiory elektroniczne zinwentaryzowane	19 100	16 756	16 380	16 630	14 377	12 471
czytelnicy w ciągu roku	0	13	22	0	22	22
wypożyczenia księgozbioru na zewnątrz	583	641	588	547	497	447
punkty biblioteczne ogółem	12 034	16 047	14 017	13 379	12 668	10 780
obiekty przystosowane dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich: wejście do budynku	1	1	1	0	0	1
obiekty przystosowane dla osób poruszających się na wózkach inwalidzkich: udogodnienia wewnątrz budynku	0	1	1	1	1	2
obiekt przystosowany dla użytkowników niewidzących i słabowidzących	1	0	0	0	0	1
	0	0	0	0	0	0

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy

Dostęp do infrastruktury kultury oraz jej stan na poziomie poszczególnych sołectwach Gminy Wisznice przedstawia poniższa tabela.

Tabela 33. Dostęp do infrastruktury kultury oraz jej stan na poziomie miejscowości gminy.

L.p.	Miejscowość	Infrastruktura kultury (biblioteka, świetlica, muzeum, izba regionalna, inne (jakie?))	Stan: zły, zadowalający, dobry
1.	Curyń	Świetlica	Zadawalający
2.	Dołholiska	Biblioteka szkolna	Zadawalający
3.	Dubica Dolna	Świetlica, biblioteka szkolna	Dobry
4.	Dubica Górna	-	-
5.	Horodyszczce	Świetlica, biblioteka szkolna	Dobry
6.	Wisznice-Kolonia	-	
7.	Małgorzacin	-	
8.	Marylin	-	
9.	Łyniew	Świetlica	Dobry
10.	Polubicze Dworskie	-	
11.	Polubicze Wiejskie Pierwsze	Świetlica	Dobry
12.	Polubicze Wiejskie Drugie	-	
13.	Ratajewicze	Świetlica	Zadawalający
14.	Rowiny	Świetlica, muzeum, izba regionalna	Zły/ zadawalający
15.	Wisznice	Biblioteka szkolna	Dobry
16.	Wygoda	Świetlica, biblioteka	Dobry

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy.

2.4.2. Wyposażenie w infrastrukturę techniczną

Wyposażenie w sieć i urządzenia infrastruktury technicznej, jej nowoczesność i sposób zarządzania stanowi jedno z najważniejszych kryteriów dobrej jakości życia mieszkańców gminy, poziomu i dynamiki rozwoju gospodarki, jak i atrakcyjności inwestycyjnej i szeroko rozumianej konkretyzacji.

2.4.2.1. Drogi i komunikacja

Sieć drogowa i komunikacyjna na terenie Gminy Wisznice jest stosunkowo dobrze rozwinięta. Centralnym elementem jest droga krajowa nr 63 Radzyń Podlaski – Sławatycze oraz dwie drogi wojewódzkie:

nr 812 Biała Podlaska – Wisznice – Włodawa,
nr 815 Wisznice – Parczew – Lubartów.

Całkowita długość dróg na terenie gminy wynosi 347,7 km. Z tej długości 109,7 km jest utwardzona. Przez teren gminy przebiega 17,7 km dróg krajowych i 24,2 km wojewódzkich. Drogi powiatowe stanowią 44,8 km, z czego utwardzonych jest 37,2 km, a pozostałe 7,6 km posiada nawierzchnie gruntowa. Ze 118,6 km dróg gminnych 25 km jest utwardzonych, 16,1 km wzmocnionych jest żuzłem lub żwirem, a 77,5 km pozostaje nieutwardzonych. Oprócz tego na terenie gminy znajduje się 142,4 km dróg dojazdowych do gruntów rolnych i leśnych. Z tego 5,6 km jest utwardzonych, wzmocnionych żwirem lub żuzłem.

Zatem znaczna część dróg gminnych to drogi gruntowe umożliwiające wywóz płodów rolnych z pól uprawnych, a także dojazd do miejsc zamieszkania. Szereg miejscowości o charakterze zabudowy rozproszonej rozciągniętych jest na dużej powierzchni.

Mapa 10. Sieć drogowa na terenie gminy na tle zasobów przyrodniczych i infrastruktury

Źródło: strategia rozwoju zrównoważonego gminy Wisznice na lata 2007-2015

Dane dotyczące natężenia ruchu na drogach monitorowane są przez GDDKiA dla odcinków dróg krajowych oraz dróg wojewódzkich co 5 lat. Dane z 2010 roku w podziale na rodzaj pojazdów silnikowych oraz punkty pomiarowe wskazano poniżej.¹⁴

Tabela 34. Natężenie ruchu na drogach krajowych.

Numer punktu pomiar.	Numer drogi		Pikietaż		Długość (km)	Opis odcinka Nazwa	Rodzajowa struktura ruchu pojazdów silnikowych											
	kraj.	E	Pocz.	Końc.			Pojazdy silnikowe ogółem	Motocykle		Sam. osob. mikrobusy		Lekkie sam. ciężarowe (dostawcze)		Sam. ciężarowe bez przycz. z przycz.		Autobusy	Ciągniki rolnicze	Rowery
								SDR	SDR	SDR	SDR	SDR	SDR	SDR	SDR			
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	17		
80408	63		370,1	394,5	24,4	WISZNICE-SŁAWATYCZE	996	14	844	62	37	16	11	12	14			
80409	63		394,5	396,6	2,2	SŁAWATYCZE-GR.PANSTWA	1206	5	1191	1	1	0	1	7	17			

Źródło: pomiar ruchu na drogach krajowych w 2010 roku, <https://www.gddkia.gov.pl>

¹⁴ Dane dotyczące infrastruktury drogowej pochodzą z Planu Gospodarki Niskoemisyjnej Gminy Wisznice

Tabela 35. Natężenie ruchu na drogach wojewódzkich.

Numer punktu pomiar.	Numer drogi	Pikietaż			Opis odcinka Nazwa	Pojazdy samochod. ogółem	Rodzajowa struktura ruchu pojazdów samochodowych						
		Pocz.	Końc.	Długość (km)			Motocykle	Sam. osob. Mikrobussy	Lekkie sam. ciężarowe (dostawcze)	Sam. ciężarowe		Autobusy	Ciągniki rolnicze
										bez przycz.	z przycz.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14
06042	812	20,3	37,2	16,9	LOMAZY-WISZNICE/GR.RDW/	2865	17	2343	241	66	155	32	11
06043	812	37,2	52,9	15,7	WISZNICE/GR.RDW-MOSTY	2653	24	2215	164	61	154	11	24

Źródło: pomiar ruchu na drogach wojewódzkich w 2010 roku, <https://www.gddkia.gov.pl>,

Gmina posiada transport pasażerski obsługiwany m.in. przez autobusy PKS oraz busy i mikrobussy innych przewoźników zlokalizowany głównie wzdłuż drogi krajowej. Mieszkańcy miejscowości położonych w dalszej odległości od drogi krajowej mają bardzo utrudniony dostęp do komunikacji regionalnej.

Poniższa tabela przedstawia ocenę skomunikowania miejscowości z resztą gminy.

Do miejscowości, które charakteryzują się złą jakością skomunikowania z resztą gminy należą: **Rowiny**.

Tabela 36. Ocena skomunikowania miejscowości z resztą gminy.

Lp.	Miejscowość	Drogi (krajowe, wojewódzkie, powiatowe, gminne) i/lub tory przebiegające przez teren miejscowości	Ocena skomunikowania z resztą gminy (jakość nawierzchni dróg/kolei: zła, zadowalająca, dobra oraz bezpieczeństwo (np. chodnik),	Komunikacja publiczna: jest/nie ma (połączenia wystarczające lub nie wystarczające)
1.	Curyn	Powiatowe, gminne	Zadawalająca	Jest / nie wystarczające
2.	Dołholiska	Wojewódzkie, gminne	Dobra	Jest / wystarczające
3.	Dubica Dolna	Wojewódzkie, gminne	Zadawalająca	Jest / wystarczające
4.	Dubica Górna	Krajowe, wojewódzkie, gminne	Dobra	Jest / wystarczające
5.	Horodyszczce	Wojewódzkie, gminne	Zadawalająca	Jest / wystarczające
6.	Wisznice-Kolonia	Krajowe, wojewódzkie, gminne, powiatowe	Zadawalająca	Nie ma
7.	Małgorzacin	Krajowe	dobra	Jest / wystarczające
8.	Marylin	Wojewódzkie, gminne	Dobra	Jest / wystarczające
9.	Łyniew	powiatowe, gminne	Dobra	Jest / wystarczające
10.	Polubicze Dworskie	Krajowe, powiatowe, gminne	Dobra	Jest / nie wystarczające
11.	Polubicze Wiejskie Pierwsze	Krajowe, powiatowe, gminne	Zadawalająca	Jest / nie wystarczające
12.	Polubicze Wiejskie Drugie	Krajowe, powiatowe, gminne	Zadawalająca	Jest / nie wystarczające
13.	Ratajewicze	wojewódzkie, gminne	Zadawalająca	Jest / wystarczające
14.	Rowiny	Powiatowe, gminne	Zła	Jest / nie wystarczające
15.	Wisznice	Krajowe, wojewódzkie, powiatowe, gminne	Dobra	Jest / wystarczające
16.	Wygodą	Krajowe, gminne	Dobra	Nie ma

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy Wisznice.

2.4.2.2. Gospodarka odpadami

Gospodarka odpadami komunalnymi i przemysłowymi stanowi istotny czynnik wpływający na stan środowiska naturalnego. Do głównych zadań systemu gospodarki odpadami należy zaliczyć:

- edukację ekologiczną społeczeństwa,
- uporządkowanie gospodarki odpadami w gminie, w szczególności w zakresie selektywnego zbierania odpadów, wdrożenie procesów odzysku i unieszkodliwiania odpadów w ramach przewidywanych do osiągnięcia celów krótko długookresowych,
- osiągnięcie wymaganych prawem poziomów odzysku i unieszkodliwiania odpadów.

Według danych GUS w 2015 r. na jednego mieszkańca gminy przypadło ogółem 98,87 kg wytworzonych odpadów, a ilość odpadów z gospodarstw domowych przypadająca na jednego mieszkańca wynosiła 82,56 kg.

Tabela 37. Średnia ilość odpadów przypadająca na jednego mieszkańca Gminy [kg].

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
Ogółem [t]	183,86	115,56	59,08	169,00	404,66	497,60
ogółem na 1 mieszkańca [kg]	34,95	22,09	11,36	32,78	79,49	98,87
z gospodarstw domowych [t]	73,54	59,63	49,68	154,10	350,20	415,54
odpady z gospodarstw domowych przypadające na 1 mieszkańca [kg]	13,98	11,40	9,56	29,89	68,79	82,56

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL

2.4.2.3. System zaopatrzenia w wodę

Długość sieci wodociągowej (2015 r.) wyniosła 134,3 km i prowadzi do niej 1 550 przyłączy.

Tabela 3. Charakterystyka infrastruktury wodociągowej.

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
długość czynnej sieci rozdzielczej [km]	108,3	134,3	134,3	134,3	134,3	134,3
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania [szt.]	1248	1498	1516	1520	1537	1550
woda dostarczona gospodarstwom domowym [dam³]	128,5	144,1	136,2	140,3	132,5	160,7
ludność korzystająca z sieci wodociągowej [osoba]	3 639	3 854	3 849	3 804	4 164	4 146
zużycie wody w gospodarstwach domowych ogółem na 1 mieszkańca [m²]	24,4	27,5	26,2	27,2	26	31,9

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL

Analizując dane zaprezentowane w powyższej tabeli wynika, że od 2011 r. długość sieci wodociągowej w gminie była na tym poziomie. Natomiast liczba przyłączy w latach 2010-2015 roku wrosła o 302 szt. Wzrosła również ilość wody dostarczanej do gospodarstw domowych o 32,2 dam³ tj. 25%. Istniejące źródła wody w pełni pokrywają zapotrzebowanie mieszkańców. Widać tendencję wzrostową w liczbie osób korzystających

z sieci wodociągowej. W porównaniu z rokiem 2010 liczba mieszkańców korzystających z sieci wzrosła o 507 osób, tj. 14%.

Perspektywiczny wzrost zapotrzebowania na wodę będzie spowodowany zwiększeniem liczby użytkowników przy uwzględnieniu podwyższonego standardu wyposażenia mieszkań w instalację wodociągową, gazową i odprowadzającą ścieki.

Tabela 39. Infrastruktura wodociągowa na terenie poszczególnych sołectw Gminy Wisznice.

Lp.	Sołectwo	Obecność wodociągu (TAK/NIE)
1.	Curyń	TAK
2.	Dołholiska	TAK
3.	Dubica Dolna	TAK
4.	Dubica Górna	TAK
5.	Horodyszczce	TAK
6.	Wisznice-Kolonia	TAK
7.	Małgorzacin	TAK
8.	Marylin	TAK
9.	Łyniew	TAK
10.	Polubicze Dworskie	TAK
11.	Polubicze Wiejskie Pierwsze	TAK
12.	Polubicze Wiejskie Drugie	TAK
13.	Ratajewicze	TAK
14.	Rowiny	TAK
15.	Wisznice	TAK
16.	Wygoda	TAK

2.4.2.4. System odprowadzania ścieków

W 2015 r. sieć kanalizacyjna mierzyła 57,8 km oraz liczyła 736 przyłączy o rocznym odprowadzeniu ścieków w gospodarstwach domowych na poziomie 71 dam³. Na terenie gminy funkcjonuje 296 przydomowych oczyszczalni ścieków.

Tabela 40. Charakterystyka infrastruktury kanalizacyjnej.

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
długość czynnej sieci kanalizacyjnej [km]	33,6	54	57,8	57,8	57,8	57,8
przyłącza prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania [szt.]	438	673	713	730	741	736
ścieki odprowadzone [dam ³]	52	59	62	69	64	71
ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej [osoba]	1 718	2 202	2 261	2 261	2 252	2 231

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL

Tabela 41. Charakterystyka infrastruktury kanalizacyjnej na terenie sołectw Gminy Wisznice.

Lp.	Miejscowość	Obecność kanalizacji (TAK/NIE)	Ilość przydomowych oczyszczalni ścieków
1.	Curyn	TAK	4
2.	Dołholiska	TAK CZĘŚCIOWO	4
3.	Dubica Dolna	TAK CZĘŚCIOWO	37
4.	Dubica Górna	TAK CZĘŚCIOWO	29
5.	Horodyszczce	TAK CZĘŚCIOWO	9
6.	Wisznice-Kolonia	TAK CZĘŚCIOWO	21
7.	Małgorzacin	NIE	8
8.	Marylin	TAK	1
9.	Łyniew	TAK	0
10.	Polubicze Dworskie	NIE	12
11.	Polubicze Wiejskie Pierwsze	NIE	69
12.	Polubicze Wiejskie Drugie	NIE	55
13.	Ratajewicze	TAK CZĘŚCIOWO	20
14.	Rowiny	NIE	27
15.	Wisznice	TAK	0
16.	Wygoda	TAK	0

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy Wisznice.

2.4.2.5. Sieć gazowa

Na chwilę obecną na terenie gminy brak jest sieci gazowej. Gazyfikacja gminy będzie możliwa dopiero po zrealizowaniu sieci gazowej wysokiego ciśnienia. Projektowany gazociąg wysokiego ciśnienia DN 500 będzie przebiegał przez miejscowości Dubica i Polubicze. Gmina zasilana będzie w gaz przewodowy ze stacji redukcyjno pomiarowej zlokalizowanej w Dubicy.

2.4.2.6. System ciepłowniczy

Na obszarze Gminy brak zorganizowanych systemów ciepłowniczych. W siedliskach zagrodowych i zabudowie mieszkaniowej dominuje ogrzewanie piecove. Zgodnie z PGN Gminy Wisznice występuje duży udział gospodarstw domowych ogrzewających domy węglem (67,54%), oraz niski udział kotłów grzewczych posiadających filtry.

2.4.2.7. Infrastruktura elektroenergetyczna

W miejscowości Wisznice-Kolonia znajduje się główny punkt zasilający (GPZ). Przez teren gminy przebiegają linie energetyczne wysokiego napięcia 110 kV oraz linie energetyczne średniego napięcia.

Zgodnie z danymi Urzędu Gminy stan infrastruktury na terenie wszystkich sołectw został określony jako zadowalający. Brak jest jednak wykorzystania na szerszą skalę odnawialnych źródeł energii.

Tabela 42. Stan infrastruktury energetycznej na terenie sołectw Gminy Wisznice.

Lp.	Miejscowość	Stan infrastruktury energetycznej: zły (wymaga inwestycji), zadowalający, dobry (nowa lub zmodernizowana), obecność szerszego zastosowania OZE
1.	Curyn	Dobry – niewystarczające wykorzystanie OZE
2.	Dołholiska	Dobry – niewystarczające wykorzystanie OZE
3.	Dubica Dolna	Dobry – niewystarczające wykorzystanie OZE
4.	Dubica Górna	Dobry – niewystarczające wykorzystanie OZE
5.	Horodyszczce	Dobry – niewystarczające wykorzystanie OZE
6.	Wisznice-Kolonia	Dobry – niewystarczające wykorzystanie OZE
7.	Małgorzacin	Dobry – niewystarczające wykorzystanie OZE
8.	Marylin	Dobry – niewystarczające wykorzystanie OZE
9.	Łyniew	Dobry – niewystarczające wykorzystanie OZE
10.	Polubicze Dworskie	Dobry – niewystarczające wykorzystanie OZE
11.	Polubicze Wiejskie Pierwsze	Dobry – niewystarczające wykorzystanie OZE
12.	Polubicze Wiejskie Drugie	Dobry – niewystarczające wykorzystanie OZE
13.	Ratajewicze	Dobry – niewystarczające wykorzystanie OZE
14.	Rowiny	Dobry – niewystarczające wykorzystanie OZE
15.	Wisznice	Dobry – niewystarczające wykorzystanie OZE
16.	Wygoda	Dobry – niewystarczające wykorzystanie OZE

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy Wisznice.

2.4.2.8. Infrastruktura teleinformatyczna

Dostęp do sieci internetowej i telekomunikacyjnej przedstawia poniższa tabela

Tabela 4. Dostęp do sieci internetowej i telekomunikacyjnej na terenie poszczególnych miejscowości gminy w 2016.

Lp.	Miejscowość	Sieć Internet i komunikacja. DSL/WLAN/GSM
1.	Curyn	GSM
2.	Dołholiska	GSM
3.	Dubica Dolna	GSM/WLAN
4.	Dubica Górna	GSM/WLAN
5.	Horodyszczce	GSM/WLAN/DSL
6.	Wisznice-Kolonia	GSM
7.	Małgorzacin	GSM
8.	Marylin	GSM
9.	Łyniew	GSM
10.	Polubicze Dworskie	GSM
11.	Polubicze Wiejskie Pierwsze	GSM
12.	Polubicze Wiejskie Drugie	GSM
13.	Ratajewicze	GSM/WLAN
14.	Rowiny	GSM
15.	Wisznice	GSM/WLAN/DSL/LTE
16.	Wygoda	GSM/WLAN

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy Wisznice.

Najniższy poziom wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną na 100 mieszkańców stwierdzono w sołectwach: Curyń i Rowiny.

Dużo niższy poziom wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną od średniej dla całej gminy stwierdzono także w sołectwach: Polubicze Dworskie, Polubicze Wiejskie Pierwsze, Polubicze Wiejskie Drugie i Wisznice-Kolonia.

Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela.

Tabela 44. Poziom wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną w poszczególnych sołectwach Gminy Wisznice.

L.p.	Sołectwo	Ocena skomunikowania z resztą gminy	Komunikacja publiczna: jest/nie ma (połączenia wystarczające lub nie wystarczające)	Dostosowanie rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, stan i jakość terenów publicznych	SUMA NIEKORZYSTNYCH ZJAWISK W SFERZE PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNEJ
1.	Curyń	Zadawalająca	Jest / nie wystarczające	niedostosowanie	2
2.	Dołholiska	Dobra	Jest / wystarczające	wystarczające	0
3.	Dubica Dolna	Zadawalająca	Jest / wystarczające	wystarczające	0
4.	Dubica Górna	Dobra	Jest / wystarczające	wystarczające	0
5.	Horodyszczce	Zadawalająca	Jest / wystarczające	wystarczające	0
6.	Łyniew	Dobra	Jest / wystarczające	wystarczające	0
7.	Małgorzacin	dobra	Jest / wystarczające	wystarczające	0
8.	Marylin	Dobra	Jest / wystarczające	wystarczające	0
9.	Polubicze Dworskie	Dobra	Jest / nie wystarczające	wystarczające	1
10.	Polubicze Wiejskie Pierwsze	Zadawalająca	Jest / nie wystarczające	wystarczające	1
11.	Polubicze Wiejskie Drugie	Zadawalająca	Jest / nie wystarczające	wystarczające	1
12.	Ratajewicze	Zadawalająca	Jest / wystarczające	wystarczające	0
13.	Rowiny	Zła	Jest / nie wystarczające	wystarczające	2
14.	Wisznice	Dobra	Jest / wystarczające	wystarczające	0
15.	Wisznice-Kolonia	Zadawalająca	Nie ma	niedostosowanie	1
16.	Wygodą	Dobra	Nie ma	wystarczające	0
RAZEM/Średnio dla Gminy:		-	-	-	0,56

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy Wisznice.

2.5. Diagnoza sfery technicznej

2.5.1. Gospodarka mieszkaniowa

Według danych Głównego Urzędu Statystycznego w 2015 r. na terenie gminy zlokalizowanych było 1 786 mieszkań o łącznej powierzchni użytkowej 162 330 m². Liczba mieszkań na przełomie lat 2010-2015 wzrosła o 2,06%, natomiast powierzchnia użytkowa zwiększyła się o 3,01%. Najwięcej nowych mieszkań powstało w roku 2011 i 2015 (9 mieszkań), najmniej natomiast w 2014 (5 mieszkań).

Szczegółowe dane dotyczące infrastruktury mieszkaniowej zawiera tabela.

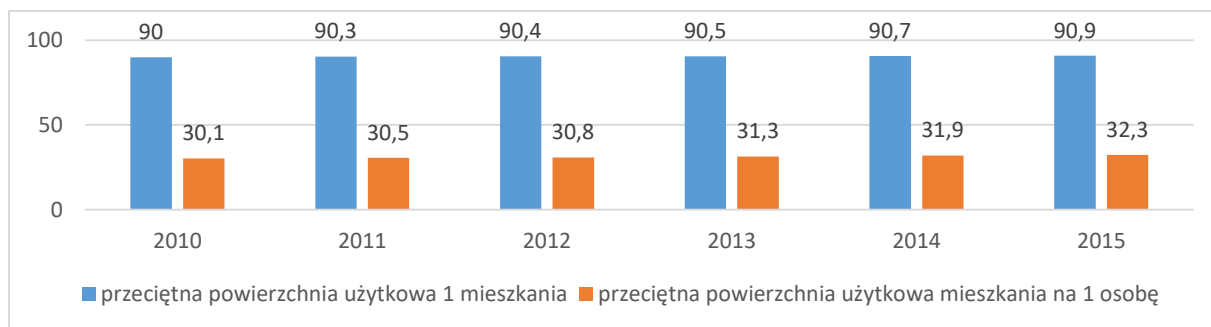
Tabela 45. Charakterystyka zasobów mieszkalnych Gminy Wisznice.

Wyszczególnienie	2010	2011	2012	2013	2014	2015
mieszkania	1 750	1 759	1 766	1 772	1 777	1 786
izby	7 444	7 497	7 529	7 564	7 593	7 640
powierzchnia użytkowa mieszkań	157 572	158 830	159 584	160 410	161 184	162 330

Źródło: GUS, 2016

Wskaźnik powierzchni mieszkalnej przypadającej na jednego mieszkańca gminy wyniósł w roku 2015 – 32,3 m² i wzrost w odniesieniu do 2007 roku o 1,2 m²/osobę. Średnia powierzchnia użytkowa przeciętnego mieszkania w 2015 r. wyniosła 90,9 m² i wzrosła w odniesieniu do 2007 roku o 0,9 m².

Wykres 52. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań w m².

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL

Na terenie Gminy przeważa zabudowa zagrodowa oraz zabudowa posiadająca charakter miejski z przewagą budownictwa indywidualnego o jednej lub dwóch kondygnacjach mieszkalnych.

Struktura wiekowa mieszkań Gminy Wisznice odznacza się wysokim udziałem mieszkań powstałych w latach 1918 – 1978 (prawie 62%). Technologia stosowana w tym okresie nie zapewnia należytej efektywności wykorzystania energii cieplnej, dzięki termomodernizacji orientacyjne potrzeby grzewcze tych mieszkań są sukcesywnie poprawiane.

Tabela 46. Struktura wiekowa mieszkań.

Okres budowy	liczba mieszkań [szt.]	powierzchnia mieszkań [m ²]
przed 1918	19	992
1918 - 1944	227	11 981
1945 - 1970	491	38 628
1971 - 1978	368	28 160
1979 - 1988	281	35 494
1989 - 2002	179	23 715
2003 - 2008	164	9 220
2009 - 2015	57	14 140
RAZEM:	1 786	162 330

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z GUS, BDL

Na terenie Gminy Wisznice występują budynki użyteczności publicznej i budynki o przeznaczeniu mieszkaniowym w złym stanie technicznym, wymagające działań termomodernizacyjnych. Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela.

Tabela 47. Stan techniczny budynków użyteczności publicznej i budynków o przeznaczeniu mieszkaniowym w poszczególnych sołectwach Gminy Wisznice.

L.p.	Sołectwo	Budynki użyteczności publicznej - gdzie brak rozwiązań termomodernizacyjnych	Zdegradowane obiekty budowlane w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym
1.	Curyn	1	144
2.	Dołholiska	1	13
3.	Dubica Dolna	0	24
4.	Dubica Górna	0	30
5.	Horodyszczce	1	20
6.	Łyniew	0	30
7.	Małgorzacin	0	8
8.	Marylin	0	10
9.	Polubicze Dworskie	0	27
10.	Polubicze Wiejskie Pierwsze	1	39
11.	Polubicze Wiejskie Drugie	0	22
12.	Ratajewicze	1	15
13.	Rowiny	3	15
14.	Wisznice	1	16
15.	Wisznice-Kolonia	1	15
16.	Wygoda	1	10
	Razem:	11	308

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy Wisznice.

Najwięcej zdegradowanych technicznie budynków i obiektów użyteczności publicznej i o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz brak funkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów, w szczególności w zakresie efektywności energetycznej i ochrony środowiska na 100 mieszkańców stwierdzono w sołectwach: Curyn i Dołholiska.

W/w problemy natury technicznej występują także w miejscowościach: Horodyszczce, Łyniew, Małgorzacin, Polubicze Dworskie, Polubicze Wiejskie Pierwsze, Ratajewicze, Rowiny, Wisznice, Wisznice-Kolonia i Wygoda.

Szczegółowe dane zawiera poniższa tabela.

Tabela 48. Stopień i skala degradacji stanu technicznego budynków i obiektów użyteczności publicznej i o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz brak funkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów, w szczególności w zakresie efektywności energetycznej i ochrony środowiska w poszczególnych sołectwach Gminy Wisznice.

L.p.	Sołectwo	Budynki użyteczności publicznej - gdzie brak rozwiązań termomodernizacyjnych	Zdegradowane obiekty budowlane w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym	Zdegradowane obiekty budowlane w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym na 100 mieszkańców	SUMA NIEKORZYSTNYCH ZJAWISK W SFERZE TECHNICZNEJ
1.	Curyn	1	144	75,79	2
2.	Dołholiska	1	13	26,53	2
3.	Dubica Dolna	0	24	10,62	0
4.	Dubica Górna	0	30	7,85	0
5.	Horodyszczce	0	20	2,50	0
6.	Łyniew	0	30	16,57	1
7.	Małgorzacin	0	8	16,00	1
8.	Marylin	0	10	13,51	0
9.	Polubicze Dworskie	0	27	19,15	1
10.	Polubicze Wiejskie Pierwsze	1	39	12,58	1
11.	Polubicze Wiejskie Drugie	0	22	6,92	0
12.	Ratajewicze	1	15	9,20	1
13.	Rowiny	3	15	9,26	1
14.	Wisznice	1	16	1,13	1
15.	Wisznice-Kolonia	1	15	6,02	1
16.	Wygoda	1	10	2,40	1
RAZEM/Średnio dla Gminy:		11	308	14,75	0,86

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy Wisznice.

3. Wyznaczenie i charakterystyka obszarów zdegradowanych

3.1. Założenia ogólne

1. Zgodnie z przyjętymi definicjami: stanu kryzysowego, obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji wskazane zostały sfery i negatywne zjawiska, które w szczególności powinny być podstawą do identyfikacji danego obszaru jako obszaru zdegradowanego, a dalej obszaru rewitalizacji.
2. Powyższe cechy – leżące u podstaw identyfikacji sytuacji problemowych – należy traktować także jako ramy interwencji, zgodnie z zasadą, że interwencja powinna być ukierunkowana na likwidację lub ograniczenie sytuacji problemowej.

3.2. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego oraz obszaru rewitalizacji

3.2.1. Delimitacja obszarów zdegradowanych

Delimitacja obszaru zdegradowanego na obszarach wiejskich odbywa się poprzez zbadanie wskaźników dotyczących miejscowości lub sołectw pod kątem wykazywania stanu kryzysowego.

Delimitacja obszarów zdegradowanych na obszarach wiejskich odbyła się poprzez zbadanie **29 wskaźników** dotyczących obszarów gminy pod kątem wykazywania stanu kryzysowego, które podzielono na pięć sfer. Pierwszym obszarem (sferą) są zjawiska społeczne, tj.: ubóstwo, przestępczość, bezrobocie, niski poziom kapitału społecznego, niski poziom edukacji, niewystarczający poziom uczestnictwa w życiu społecznym i kulturalnym (20 wskaźników). Ponadto zgodnie z wytycznymi w zakresie rewitalizacji, w ramach opracowania wzięto pod także pod uwagę sferę gospodarczą (2 wskaźniki), sferę środowiskową (2 wskaźniki) i sferę przestrzenno-funkcjonalną (3 wskaźniki) i techniczną (2 wskaźniki).

Dla każdej z pięciu sfer (społecznej, gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej) za wartość referencyjną przyjęto średnią wartość wskaźnika dla całej Gminy Wisznice.

We wszystkich strefach i jednostkach ewidencyjnych, w których wartość wskaźnika odchyła się od wartości referencyjnej, zdiagnozowano negatywne zjawiska.

Szczegółowy proces delimitacji obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji przebiegał następująco:

1. Dla wszystkich miejscowości przeprowadzono diagnozę (analizę wskaźnikową), mającą na celu identyfikację występowania stanu kryzysowego.
2. Do obszaru zdegradowanego zaliczono miejscowości spełniające jednocześnie następujące kryteria:

Analiza wskaźnikowa pokazała największe nagromadzenie negatywnych zjawisk z powodu koncentracji:

■ **negatywnych zjawisk społecznych**, w szczególności:

- ❑ **ubóstwa** (liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa na 100 mieszkańców, liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia na 100 mieszkańców, liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezdomności na 100 mieszkańców, liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności na 100 mieszkańców, liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby na 100 mieszkańców, liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych na 100 mieszkańców, liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu wielodzietności na 100 mieszkańców, liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu przemocy w rodzinie na 100 mieszkańców, liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu na 100 mieszkańców),
- ❑ **bezrobocia** (liczba bezrobotnych na 100 mieszkańców, liczba długotrwale bezrobotnych na 100 mieszkańców),
- ❑ **przestępczości** (liczba przestępstw na 100 mieszkańców, liczba wykroczeń na 100 mieszkańców, liczba interwencji domowych na 100 mieszkańców, liczba odnotowanych przestępstw kryminalnych na 100 mieszkańców, liczba założonych "Niebieskich Kart" na 100 mieszkańców),
- ❑ **niskiego poziomu edukacji** (średnia wyniku sprawdzianu szóstoklasistów),
- ❑ **niskiego poziomu kapitału społecznego** (liczba aktywnych organizacji NGO na 100 mieszkańców),
- ❑ **niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym** (frekwencja wyborcza w Wyborach Samorządowych w 2010 r., frekwencja wyborcza w Wyborach Samorządowych w 2014 r.),

■ występowanie **negatywnych zjawisk gospodarczych**, w szczególności:

- ❑ **niskiego stopnia przedsiębiorczości**, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw (liczba firm na 100 mieszkańców),
- ❑ niskiego stopnia działalności rolniczej (liczba gospodarstw rolnych na 100 mieszkańców),

■ występowanie **negatywnych zjawisk środowiskowych**, w szczególności:

- ❑ **przekroczenie standardów jakości środowiska**, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska (ilość wyrobów zawierających azbest w tonach na 100 mieszkańców, obecność "dzikich wysypisk śmieci"),

■ występowanie **negatywnych zjawisk przestrzenno-funkcjonalnych**, w szczególności:

- stopień skomunikowania miejscowości z resztą gminy i otoczeniem gminy - komunikacja publiczna - obecność połączeń komunikacyjnych,
- występowanie **negatywnych zjawisk technicznych**, w szczególności:
  - ❑ obecność budynków użyteczności publicznej, gdzie brak rozwiązań termomodernizacyjnych na 100 mieszkańców,
  - ❑ obecność zdegradowanych obiektów i budynków użyteczności publicznej,

Obszar zdegradowany może stanowić jedno sołectwo lub kilka.

Schemat 1. Podział negatywnych zjawisk na sfery.

Źródło: Opracowanie własne.

Kluczowym elementem delimitacji obszarów zdegradowanych i obszaru rewitalizacji były konsultacje społeczne z mieszkańcami Gminy Wisznice. Konsultacje miały formę otwartych spotkań oraz badań ankietowych, zarówno w formie papierowej, jak i elektronicznej. W trakcie spotkań z mieszkańcami konsultowano granice wyznaczonego obszaru rewitalizacji wraz z uzasadnieniem zasięgu obszaru zdegradowanego i rewitalizacji. Projekt LPR zawierający mapki obrazujące obszar zdegradowany i rewitalizacji z uzasadnieniem jego zasięgu i metodologią wyboru był upubliczniony na podstronie strony internetowej Gminy Wisznice i projektu <http://www.rewitalizacja.wisznice.pl/> oraz dostępny do wglądu w Urzędzie Gminy Wisznice wraz z formularzem uwag.

3.3. Wyznaczenie obszaru rewitalizacji

Obszarem rewitalizacji może zostać obszar zdegradowany w całości lub jego część jeśli łącznie nie przekracza 20% powierzchni gminy i 30% ludności gminy, zgodnie z Wytycznymi MIR.

Do powierzchni obszaru rewitalizacji należy zaliczyć rzeczywistą powierzchnię, na której planowana jest interwencja w ramach programu rewitalizacji (a nie powierzchnię geodezyjną miejscowości/sołectw). Jednocześnie do ludności obszaru rewitalizacji należy zaliczyć osoby mieszkające na terenie wskazanym jako obszar rewitalizacji.

Dodatkowo mając na uwadze, że delimitacja obszaru rewitalizacji podlega ograniczeniu ze względu na liczbę mieszkańców i wielkość, zdecydowano, że na obszarze rewitalizowanym powinna znajdować się infrastruktura (zdegradowane obiekty lub obszary lub tereny), których przebudowa i adaptacja, ukierunkowana na poprawę jakości korzystania z przestrzeni, likwidację izolacji obszarów problemowych oraz poprawę jakości życia mieszkańców obszarów zdegradowanych przyczynią się do rozwiązywania zdiagnozowanych problemów społecznych tych obszarów. Takie określenie obszaru rewitalizacji pozwoli na odnowę zdegradowanych przestrzeni wiejskich przyczyniając się do wzmocnienia ich potencjałów rozwojowych w tym gospodarczych.

Rewitalizacja jest prowadzona na obszarach, gdzie mamy do czynienia ze zjawiskiem degradacji, czyli stanem kryzysowym. Oznacza to, że nie prowadzi się rewitalizacji na terenach, które nie mogą być zdefiniowane jako zdegradowane, znajdujące się w kryzysie. Degradacja ma obejmować przestrzeń, funkcję i substancję. To znaczy, że możemy mówić o obszarze zdegradowanym w sytuacji, gdy na danym obszarze stan kryzysowy występuje nie tylko w odniesieniu do sfery architektoniczno-urbanistycznej (substancja) danego obszaru, czy przestrzennej, ale także jest związany ze sferą gospodarczą i społeczną (funkcja) terenu. Warto w tym miejscu podkreślić, że rewitalizacja ma rozwiązywać problemy danego obszaru związane ze wszystkimi sferami, a nie jedną z nich. Dlatego też nie można mówić o rewitalizacji w miejscu, gdzie planowane są do wdrożenia jedynie przedsięwzięcia związane np. z remontem zniszczonych przestrzeni, czy budową infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, a pomijając działania bezpośrednio wpływające pozytywnie na rozwój ekonomiczny i społeczny danego obszaru. Ale także nie należy pomijać aspektu działań infrastrukturalnych. Działania infrastrukturalne powinny być narzędziem do osiągnięcia celów ekonomicznych i społecznych i być tym celom podporządkowane.

3.4. Charakterystyka obszarów zdegradowanych

Procesy rewitalizacji wsparte środkami europejskimi mogą być prowadzone zarówno na obszarach miejskich jak i wiejskich. Podkreślić jednak należy, że zarówno występowanie określonych zagadnień jako zagadnień problemowych jak i dostępność danych w tym zakresie jest silnie zróżnicowana przestrzennie. Czynniki, które powszechnie uważa się za

istotny problem rozwoju w największych miastach, mogą nie występować w ogóle lub występować w znacznie mniejszym natężeniu w miastach małych i na obszarach wiejskich, gdzie de facto ze względu na skalę, nie stanowią problemu i nie wymagają interwencji. Ze względu na specyfikę obszarów wiejskich oraz dostępność danych niezbędne było dostosowanie sposobu prowadzenia rewitalizacji wg typów jednostek osadniczych (tereny wiejskie). Dostosowanie dotyczyło zarówno sposobu wyznaczenia obszarów zdegradowanych jak i obszarów rewitalizacji. Na obszarach wiejskich nierzadko występują tylko wybrane kategorie problemów, określone przy definicji stanu kryzysowego, które mają charakter problemu rozwoju. Ze względu na sposób pozyskiwania i publikowania danych statystycznych, możliwość monitorowania niektórych zagadnień jest bardzo ograniczona. Należy uwzględnić fakt, że niektóre spośród aspektów określonych przy definicji stanu kryzysowego jako przyczyny uzasadniające prowadzenie rewitalizacji na obszarach wiejskich – nie muszą być zjawiskami patologicznymi, wymagającymi interwencji w kierunku naprawy stanu. Cechą charakterystyczną obszarów wiejskich, ściśle powiązaną z hierarchicznością ośrodków (za którą idzie zależność niektórych obszarów niewyposażonych od sąsiednich ośrodków wyposażonych), jest niedorozwój pewnych aspektów życia społeczno-gospodarczego. Naturalne jest, że obsługa w tym zakresie odbywa się w sąsiednich ośrodkach wyższego rzędu (stąd na przykład nie zawsze na obszarach wiejskich za sytuację niewłaściwą uważa się brak określonych rodzajów usług – nie są one przejawem sytuacji kryzysowej). Ponadto należało także uwzględnić fakt, że na obszarach wiejskich zwłaszcza w skali części gmin, pojedynczych miejscowości lub części miejscowości – w praktyce nie jest możliwe monitorowanie w sposób statystyczny (za pomocą obiektywnych, porównywalnych w czasie i przestrzeni wskaźników) wszystkich aspektów określonych przy definicji stanu kryzysowego gdzie jako przyczyny uzasadniające prowadzenie rewitalizacji wskazuje się: bezrobocie, ubóstwo, przestępczość, niski poziom edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczający poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym, przekroczenie standardów jakości środowiska, obecność odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska.

Dostosowując metodologię badań do obszaru wiejskiego jakim jest teren Gminy Wisznice zdecydowano się na przeprowadzenie analizy wskaźnikowej badającej nagromadzenie negatywnych zjawisk, w każdym sołectwie. Analiza poddaje badaniu występowanie negatywnych zjawisk, w każdym koniecznym do wybrania obszaru zdegradowanego zakresie. Problem obrazowany jest wskaźnikiem, najczęściej jest to wskaźnik ukazujący zjawisko w przeliczeniu na 100 mieszkańców. Wartość wskaźnika określana jest jako niekorzystna kiedy wskaźniki te przyjmują w miejscowości wartości mniej korzystne od średniej ich wartości dla gminy.

4. Zbiornicze zestawienie danych

Tabela 49. Zbiornicze zestawienie danych z poszczególnych sołectw ze wszystkich stref.

L.p.	Sołectwo	Sfera społeczna					Sfera gospodarcza	Sfera środowiskowa	Sfera przestrzenno-funkcjonalna	Sfera techniczna	RAZEM
		SUMA NIEKORZYSTNYCH ZJAWISK UBÓSTWO (8)	SUMA NIEKORZYSTNYCH ZJAWISK POZIOM EDUKACJI (2)	SUMA NIEKORZYSTNYCH ZJAWISK POZIOM BEZROBOCIEA (2)	SUMA NIEKORZYSTNYCH ZJAWISK PRZESTĘPCZOŚĆ (5)	SUMA NIEKORZYSTNYCH ZJAWISK POZIOM KAPITAŁU SPOŁECZNEGO (3)	SFERA GOSPODARCZA (2)	SFERA ŚRODOWISKOWA (2)	SFERA PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNA (3)	SFERA TECHNICZNA (2)	
1.	Curyn	5	2	2	1	3	0	1	2	2	18
2.	Dołholiska	5	0	2	3	2	1	1	0	2	16
3.	Dubica Dolna	1	1	2	0	0	1	0	0	0	5
4.	Dubica Górna	4	1	0	2	1	0	0	0	0	8
5.	Horodyszczce	3	1	2	2	2	0	0	0	0	10
6.	Łyniew	2	0	0	1	0	1	1	0	1	6
7.	Małgorzacin	4	2	1	2	3	1	1	0	1	15
8.	Marylin	2	0	0	0	1	1	1	0	0	5
9.	Polubicze Dworskie	3	0	0	1	2	1	1	1	1	10
10.	Polubicze Wiejskie Pierwsze	0	0	2	2	1	1	0	1	1	8
11.	Polubicze Wiejskie Drugie	2	0	0	2	3	2	0	1	0	10
12.	Ratajewicze	0	0	2	1	2	1	1	0	1	8
13.	Rowiny	5	2	1	3	2	0	1	2	1	17
14.	Wisznice	4	2	2	5	3	1	0	0	1	18
15.	Wisznice-Kolonia	0	2	0	0	3	1	1	1	1	9
16.	Wygoda	1	2	2	3	1	1	0	0	1	11
		41	15	18	28	29	13	9	8	14	175

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z UG Wisznice, Posterunku Policji, Powiatowego Urzędu Pracy, danych z ankiet konsultacyjnych.

5. Podsumowanie analizy obszaru zdegradowanego i rewitalizacji

Diagnoza wskazuje na 6 **miejsowości**, które spełniają warunki do uznania ich za obszary zdegradowane. Wskazane zostały w powyższych tabelach wg przeliczenia najintensywniejszego występowania negatywnych zjawisk, w każdym z pięciu podstawowych obszarów: społecznym (ubóstwo, bezrobocie, przestępczość, edukacja, aktywność społeczna i kapitał społeczny) oraz gospodarczym, środowiskowym, przestrzenno-funkcjonalnym i technicznym.

Obszar zdegradowany obejmuje następujące miejscowości: **Curyn, Dołholiska, Małgorzacin, Rowiny, Wisznice i Wygoda.**

Na obszarze zdegradowanym zaproponowano obszary do rewitalizacji. To obszary, gdzie występuje **największa kumulacja negatywnych zjawisk społecznych** i współwystępują negatywne zjawiska w sferach: gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej i technicznej. **Rozkładają się one równomiernie w poszczególnych sołectwach.**

Ze względu na ograniczenia związane z liczbą ludności i wielkością obszaru do rewitalizacji nie ma możliwości uznania całego obszaru zdegradowanego za obszar rewitalizacji. Aby prawidłowo określić obszar rewitalizacji uznano za konieczne ustalenie dodatkowych kryteriów.

Przy wyznaczaniu obszaru rewitalizacji uznano za konieczne wzięcie pod uwagę dodatkowych kryteriów. Po pierwsze uznano, że do obszaru rewitalizacji muszą wejść obszary zamieszkane.

Po drugie przyjęto, że aby część obszaru zdegradowanego uznać za obszar rewitalizacji powinna znajdować się na nim infrastruktura (zdegradowane obiekty lub obszary), których przebudowa i adaptacja, ukierunkowana na poprawę jakości korzystania z przestrzeni, likwidację izolacji obszarów problemowych oraz poprawę jakości życia mieszkańców obszarów zdegradowanych przyczynią się do rozwiązywania zdiagnozowanych problemów społecznych tych obszarów.

Ostatnim kryterium było takie określenie obszaru rewitalizacji, aby w jego granicach znajdowały się obiekty, które same w sobie nie muszą być zdegradowane, ale w oparciu o ich infrastrukturę można prowadzić szereg działań i projektów służących celowi rewitalizacji społecznej, gospodarczej, np. świetlica, szkoła, ośrodek kultury itp.

Powyższe kryteria spełniają następujące sołectwa lub ich części objęte **obszarem rewitalizacji: Curyn, Rowiny i część Wisznic.**

Łączna powierzchnia obszaru rewitalizacji obejmujących podobszar rewitalizacji Curyn i Dołholiska oraz podobszar części Wisznic wynosi: **23,03 km²**, co stanowi **13,04%** powierzchni gminy. Sołectwa, na których znajdują się obszary zdegradowane zamieszkuje łącznie **1 373 osoby (26,80%** populacji gminy).

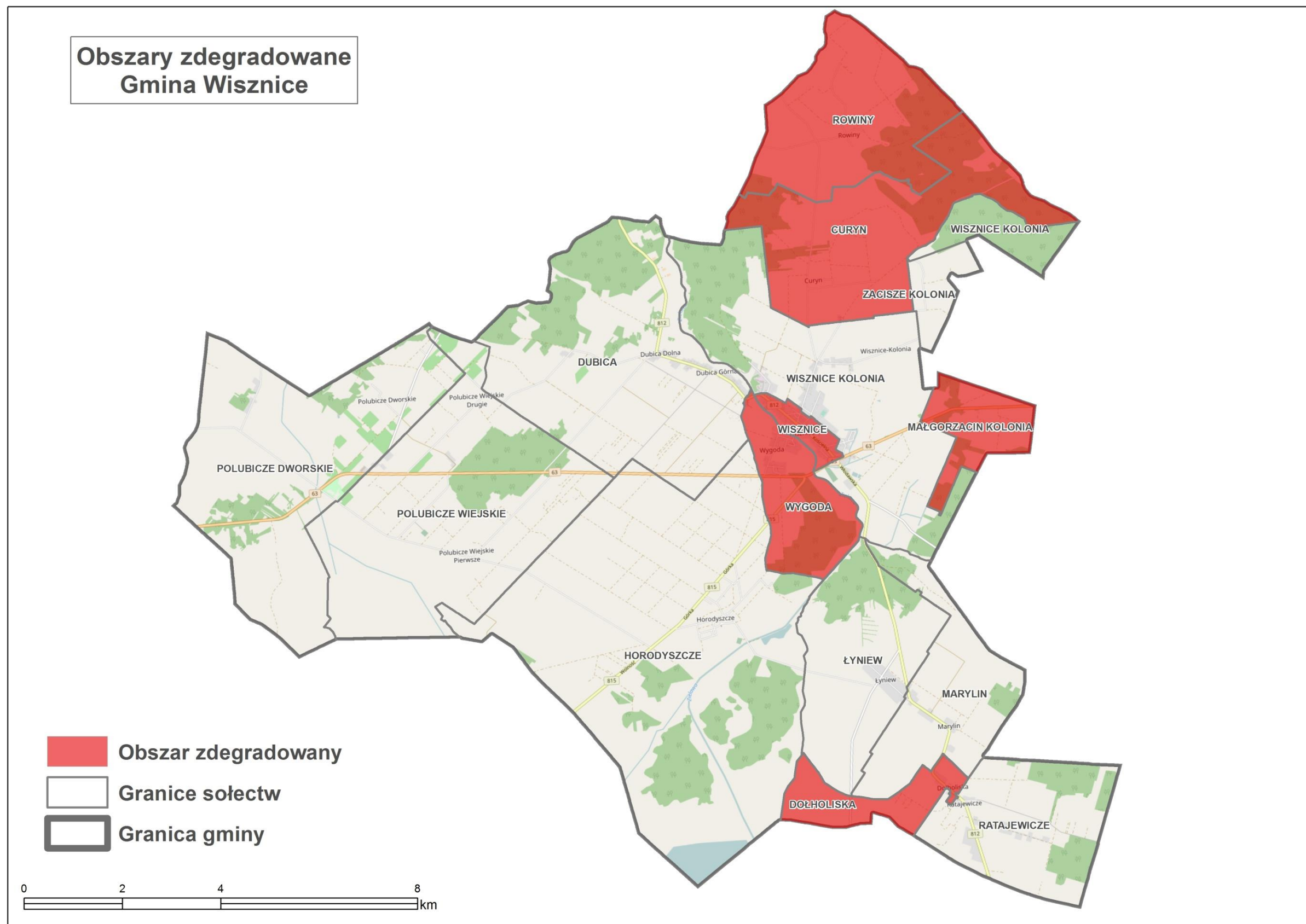
Tabela 50. Charakterystyka sołectw objętych rewitalizacją.

Sołectwo	Ludność	Powierzchnia (km ²)	% ludności	% powierzchni gminy
Curyn	190	11,98	3,71	6,81
Rowiny	162	10,06	3,16	5,72
Wisznice, w tym:	1 021	0,99	19,93	0,51
ul. Fabryczna	71	-	-	-
ul. Jasna	4	-	-	-
ul. Krótka	10	-	-	-
ul. Makaruka	3	-	-	-
ul. Nowa	53	-	-	-
ul. Polna	153	-	-	-
ul. Rowińska	239	-	-	-
ul. Rynek	82	-	-	-
ul. Warszawska	251	-	-	-
ul. Zielona	135	-	-	-
ul. Żabia	20	-	-	-
Obszar rewitalizacji	1 373	23,03	26,80	13,04
Gmina	5 124	175,80	100,00	100,0000

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy Wisznice, Policji, GOPS, Powiatowego Urzędu Pracy i GUS oraz badań ankietowych i wniosków z konsultacji społecznych.

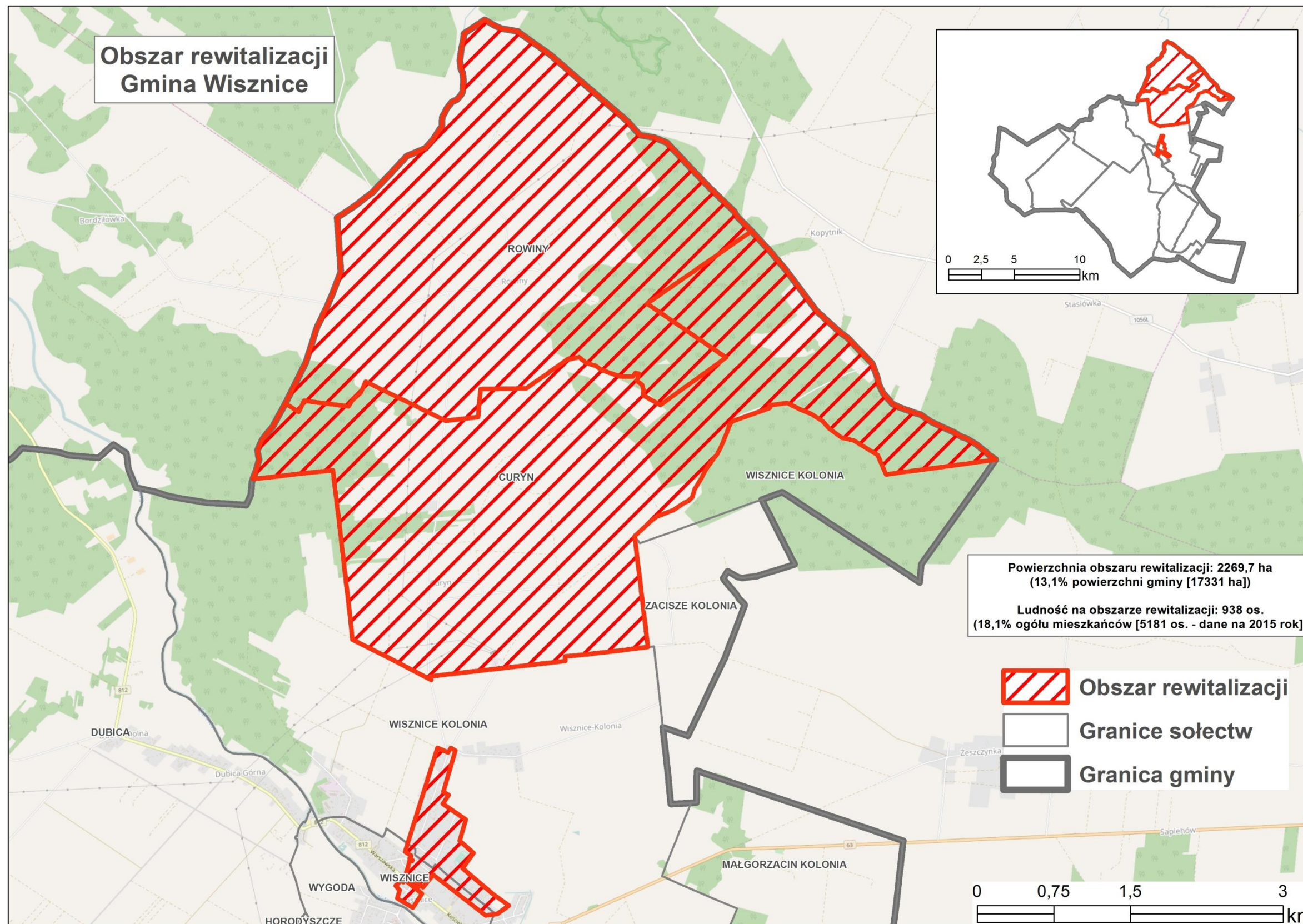
Mapa 11. Obszar zdegradowany Gminy Wisznice.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy Wisznice, Policji, GOPS, Powiatowego Urzędu Pracy i GUS oraz badań ankietowych i wniosków z konsultacji społecznych.

Mapa 12. Obszar rewitalizacji Gminy Wisznice.

Źródło: Opracowanie własne. Sporządzono na podstawie danych z Urzędu Gminy Wisznice, Policji, GOPS, Powiatowego Urzędu Pracy i GUS oraz badań ankietowych i wniosków z konsultacji społecznych.

6. Analiza SWOT obszaru rewitalizacji

Analiza SWOT jest to jedna z najpopularniejszych i najskuteczniejszych metod analitycznych wykorzystywanych we wszystkich obszarach planowania strategicznego.

Jej nazwa pochodzi od akronimów angielskich słów *Strengths* (mocne strony), *Weaknesses* (słabe strony), *Opportunities* (szanse) i *Threats* (zagrożenia). Polega ona na zidentyfikowaniu wymienionych wyżej czterech grup czynników, dzięki czemu można je odpowiednio wykorzystać w procesie zaplanowanego rozwoju lub zniwelować skutki ich negatywnego wpływu. Dzięki tej metodzie można również pogrupować czynniki na pozytywne (mocne strony i szanse) oraz negatywne (słabe strony i zagrożenia). Często dzieli się je również na czynniki wewnętrzne (opisujące mocne i słabe strony danej jednostki) oraz czynniki zewnętrzne (czyli szanse i zagrożenia wynikające z jej mikro- i makrootoczenia). Czynniki wewnętrzne (mocne i słabe strony) są zależne m.in. od władz lokalnych i lokalnej społeczności, natomiast czynniki zewnętrzne (szanse i zagrożenia) należące do otoczenia bliższego i dalszego są niezależne od władz danej jednostki, a także jej mieszkańców.

Schemat 2. Schematyczne przedstawienie analizy SWOT.

Źródło: Opracowanie własne

Poniższa analiza SWOT obejmuje główne elementy mające wpływ na rozwój gminy i regionu. Analizy dokonano w oparciu o dostępne dane uzyskane podczas prac nad Lokalnym Planem Rewitalizacji, w tym dane Urzędu Gminy, dane GUS, informacje zebrane podczas warsztatów grupowych, przeprowadzone badań ankietowych, a także na podstawie obserwacji własnych.

Tabela 51. Analiza SWOT Gminy Wisznice oraz obszaru zdegradowanego i rewitalizacji.

SILNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> ✓ korzystna struktura agrarna (średnia wielkość gospodarstwa rolnego wyższa od średniej w województwie) ✓ duży potencjał dla rozwoju gospodarstw ekologicznych ✓ dobra dostępność komunikacyjna ✓ liczne obiekty zabytkowe na terenie gminy ✓ dobry stan infrastruktury elektroenergetycznej ✓ występowanie na terenie gminy 2 szlaków rowerowych, produktów turystycznych oraz punktu informacji turystycznej ✓ liczne przydomowe oczyszczalnie ścieków	<ul style="list-style-type: none"> ✓ brak sieci gazowej na terenie gminy ✓ Zabudowa rozproszona i kolonijna niektórych miejscowości ✓ Niedostateczny system dróg lokalnych o odpowiedniej nawierzchni ✓ duży udział gospodarstw domowych ogrzewających domy węglem (67,54%), oraz niski udział kotłów grzewczych posiadających filtry ✓ duża ilość wyrobów zawierających azbest (w tonach: 3462) ✓ występowanie problemów społecznych, zwłaszcza ubóstwa i bezrobocia ✓ duży odsetek osób długotrwale bezrobotnych w grupie osób pozostających bez pracy: 65,3% ✓ brak obecności kanalizacji we wszystkich miejscowościach
SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> ✓ pozyskiwanie środków dotacyjnych Unii Europejskiej na realizację projektów infrastrukturalnych i społecznych w ramach programów operacyjnych w perspektywie 2014-2020, ✓ walory kulturowe i środowiskowe, ✓ możliwość wykorzystania funduszy pomocowych na upowszechnienie nowoczesnych form wspomagania przedsiębiorczości, ✓ perspektywy szerszej współpracy z samorządami powiatu i województwa, ✓ pozyskanie inwestorów krajowych i zagranicznych, ✓ rozwój mikro i małych firm, wzrost przedsiębiorczości mieszkańców, ✓ rozwój produkcji rolnej poprzez upowszechnianie powstawania grup producenckich, ✓ moda na agroturystykę.	<ul style="list-style-type: none"> ✓ złe prognozy demograficzne - starzenie się społeczeństwa, emigracja zarobkowa ludzi młodych, odpływ młodzieży z terenów wiejskich, ✓ małe zainteresowanie inwestorów zewnętrznych gminą i regionem, ✓ wzrost bezrobocia, ✓ brak skoordynowanej polityki wspierania MSP, ✓ niestabilność przepisów prawa, które spowalniają działania inwestycyjne i rozwojowe.

III. CZĘŚĆ PLANISTYCZNA

1. Wizja stanu obszaru po przeprowadzeniu rewitalizacji

Część planistyczna *Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023* jest odpowiedzią na wyniki przeprowadzonej diagnozy do tego dokumentu, która została zaprezentowana w formie syntezy wyników analizy porównawczej, konsultacji społecznych i analizy pogłębionej obszaru rewitalizacji oraz podsumowania wypracowanego z wykorzystaniem analizy SWOT. Warto podkreślić, że część postulatywna nie jest bierną odpowiedzią na zidentyfikowane problemy obszaru. W wielu aspektach nie ogranicza się ona do tego, co automatycznie wynika z diagnozy, lecz równocześnie wychodzi naprzeciw wyzwaniom, podejmując przedsięwzięcia prewencyjne i wyprzedzając powstawanie problemów możliwych do przewidzenia w przyszłości.

Punktem wyjścia do opracowania zawartości rozdziału były także cele strategiczne zawarte w dokumencie „*Strategia Rozwoju Gmin Partnerskich Doliny Zielawy na lata 2015-2023*”:

Cel strategiczny 1: Rozwijająca się specjalizacja gospodarstwa obszaru Doliny Zielawy,

Cel strategiczny 2. Wzrost jakości życia na terenie obszaru poprzez rozwinięte usługi społeczne i komunalne,

Cel Strategiczny 3. Racjonalne zarządzanie i kształtowanie przestrzeni gmin partnerskich tworzących obszar Doliny Zielawy.

W analizie SWOT Strategii Rozwoju Gmin Partnerskich Doliny Zielawy na lata 2015-2023 wskazano, że mocne strony gminy to korzystna struktura agrarna (średnia wielkość gospodarstwa rolnego wyższa od średniej w województwie), duży potencjał w zakresie hodowli produkcji mleka, trzony chlewnej, bydła, rozwinięta produkcja ziół, duży potencjał dla rozwoju gospodarstw ekologicznych, stabilne zaplecze surowcowe dla przetwórstwa rolno-spożywczego, baza surowcowa dla rozwoju energii odnawialnej, bliskie sąsiedztwo infrastruktury logistycznej, dobra dostępność komunikacyjna w kierunku zachód wschód poprzez przebieg drogi krajowej nr 63 oraz bliską lokalizację planowanej autostrady A2 i duży potencjał w zakresie agroturystyki i turystyki przyrodniczej, a słabe strony to m.in. niewystarczająca ilość zakładów przetwórstwa rolno-spożywczego i grup producenckich, niewielka ilość przedsiębiorców działających w branżach około rolniczych, utrudniona dostępność komunikacyjna do stolicy województwa, niewystarczająca ilość przygotowanych terenów inwestycyjnych (w szczególności o dużej powierzchni), niekorzystna sytuacja obszaru w zakresie infrastruktury wodno-kanalizacyjnej, zbyt mała ilość pracy w sektorze pozarolniczym, brak funduszy na doposażenie pracowni i zajęć dodatkowych dla uczniów i brak sieciowej współpracy punktów informacji turystycznej na terenie obszaru Doliny Zielawy¹⁵.

---

¹⁵ Strategii Rozwoju Gmin Partnerskich Doliny Zielawy na lata 2015-2023, s. 104.

W Strategii wskazano także, że wyzwaniem partnerskich samorządów Doliny Zielawy jest podniesienie jakości życia mieszkańców m.in. poprzez większą **dostępność usług zdrowotnych oraz działań z zakresu włączenia społecznego**. Istotnym elementem z punktu widzenia specjalizacji gospodarczej jest podniesienie **jakości kształcenia, co powinno również wpłynąć na zmniejszenie bezrobocia**. Ważne będą inicjatywy prowadzące do **większej aktywności i integracji społeczności lokalnej m.in. poprzez rozwój organizacji pozarządowych oraz bliską współpracę z nimi, a także aktywne angażowanie mieszkańców w realizację wspólnych przedsięwzięć i projektów rozwojowych**. Innym ważnym składnikiem przyszłych kierunków działań jest aktywna ochrona środowiska wraz z rozwojem infrastruktury technicznej, w szczególności związanej z poprawą efektywności energetycznej budynków i obiektów. Partnerskie działania samorządów powinny w powyższym zakresie wpłynąć korzystnie na jakość życia i promocję ekologicznego wizerunku obszaru Doliny Zielawy. Kluczowymi elementami bezpośrednio wpływającymi na jakość życia oraz na rozwój lokalnej gospodarki jest **wewnętrzna dostępność komunikacyjna oraz kształtowanie przestrzeni publicznej w szczególności poprzez wdrażanie gminnych planów rewitalizacji**. **Kształtowanie przestrzeni publicznej ma decydujące znaczenie na zwiększenie atrakcyjności inwestycyjnej i turystycznej**¹⁶.

Zacytowane powyżej fragmenty Strategii Rozwoju Gmin Partnerskich Doliny Zielawy na lata 2015-2023 trafnie wskazują na główne wyzwania stojące przed samorządem lokalnym Gminy Wisznice w zakresie rewitalizacji, które w istocie ogniskują się wokół komponentów społecznego i gospodarczego, jak również wskazują na służebność zagadnień infrastrukturalnych z punktu widzenia realizacji kompleksowej rewitalizacji ukierunkowanej na poprawę jakości życia mieszkańców obszaru rewitalizacji.

W LPR wizja została rozbudowana w oparciu o specyficzny – branżowy, jak również kompleksowy charakter procesu. Formułując wizję posiłkując się zapisami Strategii uznano, że Gmina Wisznice to miejsce, gdzie „dobrze się mieszka i pracuje”. **Innymi słowy punktem wyjścia dla wizji są mieszkańcy wyznaczonego obszaru, ich dobrostan, poprzez ograniczenie zdiagnozowanych problemów**. W konsekwencji przyjętego założenia wizja została przedyskutowana i wypracowana na spotkaniach warsztatowych z mieszkańcami.

Wizja zawarta w LPR, dotycząca perspektywy roku 2023, uszczegóławia założenia z zakresu rozwoju lokalnego w Gminie Wisznice, przekraczając ją jednocześnie w niektórych elementach z uwagi na dłuższy horyzont czasowy obszarowo realizowanej rewitalizacji.

Poniżej prezentuje się pożądany zintegrowany efekt rewitalizacji – **wizję obszaru rewitalizacji**.

---

¹⁶ Ibidem, s. 109.

W perspektywie 2023 roku obszar rewitalizacji Gminy Wisznice jest w pełni zintegrowany z resztą obszaru gminy. Obszar rewitalizacji stanowi obszar tętniący życiem, jest bezpieczny i dobrze zorganizowany. Obszar rewitalizacji to przestrzeń integrująca wszystkich mieszkańców gminy, efektywne pełniący rozwijające funkcje centrotwórcze i gospodarcze. To obszar koncentracji i dynamicznego zawiązywania partnerstw międzysektorowych na rzecz rozwoju obszaru ze szczególną rolą podmiotów ekonomii społecznej, szkół oraz organizacji społecznych. Obszar rewitalizacji to miejsce realizacji działań związanych z większą dostępnością do usług społecznych oraz z zakresu włączenia społecznego. To obszar skutecznie wykorzystujący potencjał dziedzictwa kulturowego oraz bogactwa historycznego wokół, którego buduje się wspólnotę wartości społeczności lokalnej.

2. Cele i kierunki działań rewitalizacyjnych w ramach LPR

W niniejszym dokumencie obowiązuje hierarchiczny układ celów składający się z: celu głównego, celów strategicznych oraz kierunków działań operacyjnych, które odpowiadają zidentyfikowanym potrzebom rewitalizacyjnym. Mają one charakter ramowy i odnoszą się do specyfiki wyznaczonego obszaru rewitalizacji na terenie Gminy Wisznice.

Wszystkie cele rewitalizacji odpowiedzą na zdiagnozowane realne problemy oraz potrzeby mieszkańców i prowadzą do ich rozwiązania. Zostały określone przy udziale społeczności lokalnej. Ich realizacja przyczyni się do ograniczania i usuwania przyczyn zjawisk kryzysowych, a nie tylko objawów. Dają mieszkańcom, organizacjom pozarządowym oraz przedsiębiorcom szansę i możliwość wygenerowania ich własnych projektów. Wszystkie cele rewitalizacji wynikają z celów Strategii Rozwoju Gmin Partnerskich Doliny Zielawy na lata 2015-2023, ponieważ odnoszą się do działań długookresowych i długofalowych, polegających na inwestycji w kapitał ludzki, system edukacji, aktywność obywatelską, poprawę sytuacji materialnej, co przekłada się na działania na rzecz poprawy zatrudnienia oraz budowania lokalnego rynku pracy.

Cele i działania odpowiadają kryteriom SMART tj.:

- **S – Sprecyzowane** – do każdego z celów przypisano odpowiednie działania i projekty rewitalizacyjne, które odnoszą się do konkretnego obszaru w mieście,
- **M – Mierzalne** – do każdego celu zostały określone wskaźniki, przy pomocy których możliwe będzie zmierzenie stopnia ich realizacji,
- **A – Atrakcyjne** – cele i działania zostały określone z aktywnym udziałem mieszkańców Gminy Wisznice, w związku z czym są dla nich atrakcyjne,
- **R – Realistyczne** – cele i działania zostały zweryfikowane w kontekście realności ich zrealizowania,
- **T – Terminowe** – do każdego celu i działań zostały przypisane konkretne projekty z określonymi terminami ich realizacji.

Celem głównym Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023 jest: **"Wzrost poziomu życia mieszkańców oraz poprawa atrakcyjności obszaru rewitalizacji poprzez kompleksową odnowę społeczną oraz gospodarczą, środowiskową, infrastrukturalną i przestrzenną".**

Poniżej zaprezentowano cele strategiczne, w ramach których zostały wyznaczone kierunki działań. Kolejność celów nie stanowi o hierarchii ich ważności lub kolejności wdrażania, są one na tym samym poziomie ważności i zgodnie z zasadą kompleksowości. Warunkiem udanej rewitalizacji jest uwzględnienie wszystkich czynników równocześnie, tj. społecznych, infrastrukturalnych, środowiskowych i gospodarczych. Wyznaczone cele rewitalizacji odpowiadają kryteriom SMART, ponieważ są sprecyzowane, mierzalne (do każdego celu zostały przypisane odpowiednie wskaźniki), atrakcyjne dla społeczności lokalnej Gminy Wisznice, możliwe do zrealizowania i terminowe (zostaną zrealizowane

w okresie obowiązywania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023).

W ramach celu głównego zidentyfikowano 3 cele strategiczne:

- Cel strategiczny 1: Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz wzmocnienie poziomu integracji społecznej na obszarze rewitalizacji.
- Cel strategiczny 2: Stworzenie warunków do rozwoju gospodarczego i poprawa sytuacji na lokalnym rynku pracy obszaru rewitalizacji.
- Cel strategiczny 3: Poprawa funkcjonalności i estetyki przestrzeni publicznej obszaru rewitalizacji.

W ramach celu strategicznego 1 planuje się realizację przedsięwzięć rewitalizacyjnych w zakresie przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu poprzez zwiększenie aktywności lokalnej społeczności. Ważnymi aspektami w ramach realizowanych przedsięwzięć będą: przeciwdziałanie bezrobociu i walka z ubóstwem, poprzez podniesienie kompetencji osób bezrobotnych i wykluczonych społecznie, zwiększenie dostępności usług zdrowotnych oraz działań z zakresu włączenia społecznego, integracja osób nieaktywnych zawodowo oraz grup zagrożonych wykluczeniem społecznym, wszelkie działania aktywizujące najmłodszych mieszkańców z terenu gminy, pobudzenie aktywności kulturalnej mieszkańców, wzmocnienie tożsamości lokalnej i kulturowej mieszkańców gminy, wspieranie osób niepełnosprawnych oraz aktywizacja seniorów. Ważnym elementem w funkcjonowaniu społeczności lokalnej są działające organizacje pozarządowe, które będą miały możliwość podejmowania inicjatyw wspierających poprawę życia i integracji lokalnej społeczności.

Wzmocnienie przedsiębiorczości i poprawa lokalnego rynku pracy na obszarze rewitalizacji będzie możliwe w wyniku realizacji zadań w ramach celu operacyjnego 2. Wyznaczone kierunki działań związane są z wykorzystaniem terenów aktywności gospodarczej do wspierania tworzenia nowych miejsc pracy, wzmocnieniem działalności lokalnych przedsiębiorstw w celu poprawy ich konkurencyjności, promowaniem i aktywizowaniem zakładania działalności gospodarczej w celu pobudzenia przedsiębiorczości mieszkańców gminy, ożywianiem przestrzeni publicznych poprzez wsparcie ich funkcji kulturalnych, rozrywkowych i przemysłów czasu wolnego oraz rozwojem funkcji turystycznych.

Cel strategiczny 3 obejmuje realizację działań i przedsięwzięć rewitalizacyjnych przeznaczonych do wyprowadzenia wyznaczonego obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego pod względem zagospodarowania przestrzennego i poprawy infrastruktury wpływającej na jakość życia mieszkańców. Obejmują one wszelkie inwestycje mające na celu uporządkowanie oraz zagospodarowanie przestrzeni centrum gminy w celu poprawy funkcji społeczno-gospodarczych, administracyjnych i reprezentacyjnych, w tym poprawę dotychczasowej funkcji obszaru, a także nadanie mu nowych funkcji. Ponadto planuje się realizację zadań, które mają na celu poprawę dostępności mieszkańców obszaru rewitalizacji, w tym osób niepełnosprawnych, do infrastruktury technicznej. Ważnym aspektem jest również ochrona lokalnego środowiska naturalnego. Będzie to możliwe poprzez

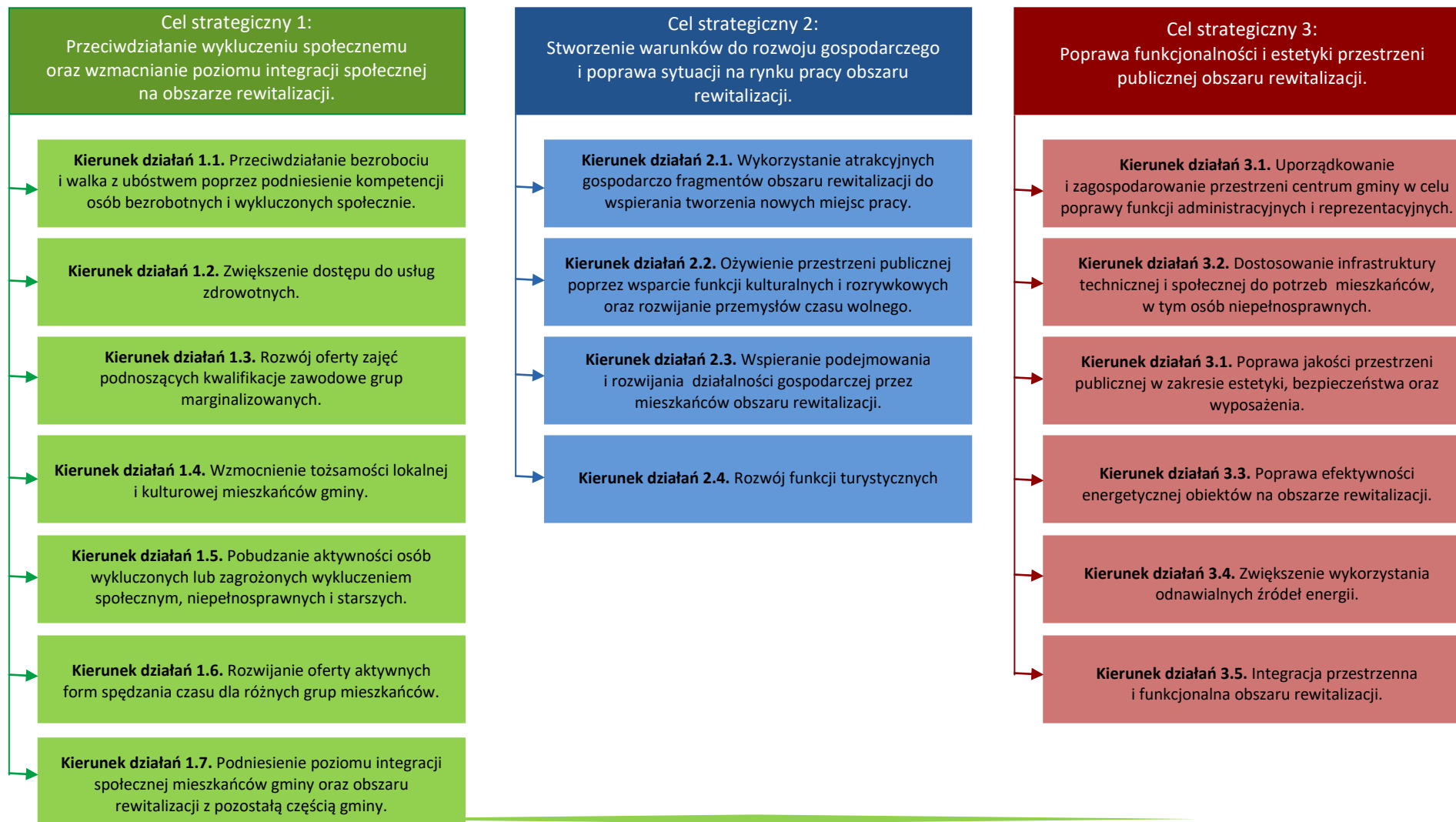

rewaloryzację oraz odpowiednie kształtowanie przestrzeni publicznych, a także podejmowanie działań mających na celu ograniczenie niskiej emisji w budynkach użyteczności publicznej i budynkach mieszkalnych oraz zwiększanie wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

Na poniższym schemacie zaprezentowano układ celów strategicznych oraz odpowiadającym im kierunków działań, którym przyświeca cel główny skupiający się na poprawie poziomu życia mieszkańców oraz poprawie atrakcyjności obszaru rewitalizacji.

Cel główny:
Wzrost poziomu życia mieszkańców oraz poprawa atrakcyjności obszaru rewitalizacji poprzez kompleksową odnowę społeczną oraz gospodarczą, środowiskową, infrastrukturalną i przestrzenną.

W tym miejscu warto podkreślić, jakie wyzwania stoją przed samorządem Gminy Wisznice, pełniącym rolę operatora procesu rewitalizacji w gminie.

Po pierwsze dostrzega się konieczność stworzenia bazy materialnej oraz oferty edukacyjnej i szkoleniowej dla osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym, starszych, i niepełnosprawnych.

Drugi obszar to zwiększenie dostępu do usług zdrowotnych oraz stworzeniem nowoczesnej i dostosowanej do potrzeb mieszkańców oferty spędzania czasu wolnego dla grup wykluczonych i marginalizowanych (również w formie pomocowej) oraz młodzieży i seniorów.

Kolejny obszar zainteresowania to gospodarka i kwestie ekonomiczne przekładające się na zjawiska ubóstwa i poziomu życia mieszkańców. Ożywienie gospodarcze i rozwijanie funkcji gospodarczych pozwoli na zdynamizowanie lokalnego rynku pracy, a efektywne wykorzystywanie nowoczesnych mechanizmów wsparcia, takich jak ekonomia społeczna przyczyni się również aktywizacji osób będących w trudnej sytuacji na rynku pracy.

Ostatni element, a zarazem wyzwanie stojące przed kompleksową rewitalizacją w Gminie Wisznice ma charakter pomocniczy. Chodzi o przeprowadzenie całości prac modernizacyjnych, remontowych i infrastrukturalnych z punktu widzenia potrzeb społecznych (dostosowanie obiektów i przestrzeni publicznej do potrzeb projektów wynikających m.in. z "projektów miękkich"). Tym samym, logika interwencji i wybrane przedsięwzięcia rewitalizacyjne w całości skoncentrują się (również pośrednio) na mieszkańcach obszaru rewitalizacji, uznając za nadrzędną wartość ich dobrostan oraz jakość życia na obszarze rewitalizacji – miejscach ich pracy, zamieszkania, prowadzenia działalności gospodarczej oraz spędzania czasu wolnego.

Na potrzeby realizacji LPR określono trzy cele strategiczne rewitalizacji odnoszące się do obszaru rewitalizacji. Dodatkowo, wypracowano 17 kierunków działań operacyjnych odpowiadających na problemy wyłonionego obszaru rewitalizacji – terenu rewitalizacji.

Należy podkreślić, że ich kolejność nie ma przypadkowego charakteru. Pierwszy cel ma charakter społeczny ze względu na kluczową rolę interwencji ukierunkowanej na mieszkańców obszaru rewitalizacji. Drugi cel koncentruje się na ożywieniu gospodarczym, dostrzegając głównie zasoby i możliwe do wykorzystania potencjały obszaru rewitalizacji. Trzeci cel odnosi się do sfery technicznej oraz uwarunkowań przestrzennych, które dopełniają interwencję i w istocie umożliwiają osiągnięcie kompleksowej zamiany.

Poniżej scharakteryzowano poszczególne domeny planowania strategicznego. Opis celów i działań LPR otwiera możliwość udziału niezależnych od gminy podmiotów lokalnych i mieszkańców obszaru rewitalizacji w ich opracowaniu i wdrażaniu na każdym etapie realizacji Programu.

Cel strategiczny 1: Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz wzmacnianie poziomu integracji społecznej na obszarze rewitalizacji.

Jest to jedno z najważniejszych zadań dla procesu rewitalizacji w Gminie Wisznice. Bazując na dość dobrym już, a co więcej, uzupełnianym jeszcze zapleczu infrastruktury, należy dążyć do pobudzenia marginalizowanych środowisk i osób mieszkających na obszarze rewitalizacji. Oczekiwane jest, by poprzez współudział w realizowanych projektach oraz udostępnienie oferty zajęć edukacyjnych i szkoleń aktywizujących osoby starsze, niepełnosprawne, wykluczone lub zagrożone wykluczeniem społecznym oraz oferty zajęć kulturalnych i sportowych, pobudzić jak największą część mieszkańców tych obszarów do podjęcia korzystnych przemian. Ważne jest, by dostępna oferta okazywała się atrakcyjna dla różnych grup wiekowych i osób o rozmaitych zainteresowaniach. Z aktywności fizycznej i kulturalnej powinna wyrosnąć również aktywność społeczna, gotowość do pracy dla dobra wspólnego.

W ramach przedmiotowego celu należy także podkreślać znaczenie takich działań, które pozwalają na aktywne włączanie się grup marginalizowanych w realizowanie projektów, z których grupy te mają potem otrzymywać korzyść. Praca przy stworzeniu dobra publicznego, z którego ma się później samemu korzystać, sprawia, że inny jest stosunek użytkowników do tego dobra.

Oczekiwane jest, aby szukać sposobu na to, by każdemu pomyslowi w obszarze infrastruktury towarzyszyły również działania, które będą z nią łączyć mieszkańców obszaru rewitalizacji.

Wzmocnienie poziomu integracji społecznej wiąże się z koniecznością wsparcia kapitału ludzkiego i społecznego mieszkańców obszaru rewitalizacji. Efektywność tego rodzaju interwencji wymaga profesjonalizacji systemu usług publicznych i rozwijania oraz różnicowania funkcji zdrowotnych, edukacyjnych, kulturalnych oraz pomocowych. Ważnym komponentem omawianego celu strategicznego jest podniesienie poziomu bezpieczeństwa odczuwanego przez mieszkańców, istotnego w perspektywie niekorzystnych zjawisk demograficznych oraz presji związanej ze stymulowaniem atrakcyjności osiedleńczej.

Warto podkreślić, że artykułowane zagadnienia wpisują się w koncepcję przystosowania i modernizacji infrastruktury społecznej na terenie obszaru rewitalizacji, która ma stanowić bazę do działań miękkich.

Integrowanie obszaru rewitalizacji z całą gminą obejmować powinno zarówno działania zmierzające do fizycznego zbliżenia komunikacyjnego terenów peryferyjnych (poprawa połączeń komunikacyjnych), jak i takie, które do obszarów rewitalizacji przyciągną turystów (dzięki wykorzystaniu atrakcji kulturalnych, sportowych, rekreacyjnych, itp.).

W skład pierwszego celu strategicznego wchodzi następujące rodzaje działań:

- 1.1. Przeciwdziałanie bezrobociu i walka z ubóstwem poprzez podniesienie kompetencji osób bezrobotnych i wykluczonych społecznie.
- 1.2. Zwiększenie dostępu do usług zdrowotnych.
- 1.3. Rozwój oferty zajęć podnoszących kwalifikacje zawodowe grup marginalizowanych.
- 1.4. Wzmocnienie tożsamości lokalnej i kulturowej mieszkańców gminy.
- 1.5. Pobudzanie aktywności osób wykluczonych lub zagrożonych wykluczeniem społecznym, niepełnosprawnych i starszych.
- 1.6. Rozwijanie oferty aktywnych form spędzania czasu dla różnych grup mieszkańców.
- 1.7. Podniesienie poziomu integracji społecznej mieszkańców gminy oraz obszaru rewitalizacji z pozostałą częścią gminy.

Cel strategiczny 2: Stworzenie warunków do rozwoju gospodarczego i poprawa rynku pracy obszaru rewitalizacji.

Stworzenie warunków do rozwoju gospodarczego obszaru rewitalizacji wiąże się głównie ze słabością obszaru rewitalizacji wynikającą z zamierania jej części usługowych (warunkujących centrotwórczość obszaru rewitalizacji i wykorzystywania położenia). Pomimo intensywnych działań samorządu prowadzonych na rzecz ożywienia tej części gminy jest ona przestrzenią nisko wykorzystywaną przez mieszkańców całej gminy, ze szczególnym uwzględnieniem tych zamieszkujących (powoduje to m.in. niską jakość kapitału pomostowego wśród osób z obszaru rewitalizacji). Pobudzenie obszaru kryzysowego to element wymagający różnorodnego wsparcia i wykorzystania instrumentów wspierających sektor firm w obrębie obszaru rewitalizacji. W skład drugiego celu strategicznego wchodzi następujące rodzaje działań:

- 2.1. Wykorzystanie atrakcyjnych gospodarczo fragmentów obszaru rewitalizacji do wspierania tworzenia nowych miejsc pracy.
- 2.2. Ożywienie przestrzeni publicznej poprzez wsparcie funkcji kulturalnych i rozrywkowych oraz rozwijanie przemysłów czasu wolnego.
- 2.3. Wspieranie podejmowania i rozwijania działalności gospodarczej przez mieszkańców obszaru rewitalizacji.
- 2.4. Rozwój funkcji turystycznych.

Cel strategiczny 3: Poprawa funkcjonalności i estetyki przestrzeni publicznej obszaru rewitalizacji

Należy kontynuować proces dostarczania mieszkańcom Gminy Wisznice różnorodnej i wartościowej przestrzeni publicznej w postaci obiektów użyteczności publicznej, stref rekreacji, miejsc uprawiania sportu i rozwijania zainteresowań. Działania te powinny skupić się przede wszystkim na poprawie tego, co funkcjonuje źle (np. niektóre układy komunikacyjne, obiekty użyteczności publicznej nieprzystosowane do świadczenia wysokiej

jakości usług) oraz na dostrzeżeniu, w jakich sferach w obszarach rewitalizacji można uzupełnić ofertę tak, by w większym stopniu przyczyniała się do wspierania poprawy jakości życia mieszkańców (np. zapewnienie dostępności do terenów rekreacyjnych dla różnych grup mieszkańców: dzieci, młodzieży, osób starszych).

Obok poprawiania dostępności i funkcjonalności przestrzeni publicznej należy zwrócić uwagę na dbanie o estetykę tej przestrzeni. Brak estetyki bardzo często istotnie piętnuje obszary zdegradowane, ograniczając otwartość ich mieszkańców na pozytywne zmiany.

Poprawa funkcjonalności infrastruktury i estetyki przestrzeni publicznej w obrębie obszaru rewitalizacji to cel o pomocniczym charakterze, niemniej niezbędny w kontekście przystosowania obszaru rewitalizacji do pełnienia funkcji społecznych i gospodarczych.

Kolejne działania wspierające realizację ww. celu strategicznego to stwarzanie godnych i przyjaznych warunków zamieszkania. Są one ważnym czynnikiem poczucia wartości i bezpieczeństwa.

Należy dążyć do stałego poprawiania sytuacji mieszkaniowej, we współpracy z zarządcami nieruchomości podejmować należy również działania w celu poprawiania funkcjonalności przestrzeni wokół budynków mieszkalnych.

Wzrastają także potrzeby w zakresie zapewnienia jak najwyższego standardu termicznego w budynkach mieszkalnych. Termomodernizacja pozwala na oszczędzanie energii i środków finansowych. Podobnemu celowi powinno służyć sięganie po odnawialne źródła energii dla zaspokajania potrzeb energetycznych mieszkańców.

Wykreowanie efektu skali w zaplanowanym procesie rewitalizacji wymaga budowy mechanizmów integracji terytorialnej, tym samym pożądany stan rzeczy zostanie osiągnięty poprzez następujące rodzaje działań:

- 3.1. Uporządkowanie i zagospodarowanie przestrzeni centrum gminy w celu poprawy funkcji administracyjnych i reprezentacyjnych.
- 3.2. Dostosowanie infrastruktury technicznej i społecznej do potrzeb mieszkańców, w tym osób niepełnosprawnych.
- 3.3. Poprawa jakości przestrzeni publicznej w zakresie estetyki, bezpieczeństwa oraz wyposażenia.
- 3.4. Poprawa efektywności energetycznej obiektów na obszarze rewitalizacji.
- 3.5. Zwiększenie wykorzystania odnawialnych źródeł energii.
- 3.6. Integracja przestrzenna i funkcjonalna obszaru rewitalizacji.

W powyższych celach i działaniach uwzględniono wszystkie wnioski i postulaty zgłoszone podczas konsultacji społecznych (szczegółowe informacje zawiera rozdział 3. Partycypacja społeczna w IV. CZĘŚCI WDROŻENIOWO-EWALUACYJNA).

3. Opis powiązań LPR z dokumentami strategicznymi i planistycznymi

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023 jest dokumentem o charakterze operacyjnym, którego podstawowym założeniem jest wyznaczenie ram dla skutecznej interwencji ukierunkowanej na wyznaczony obszar rewitalizacji. Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wisznice jest zgodny z podstawowymi dokumentami o charakterze planistycznym i programowym obowiązujących na poziomie lokalnym, regionalnym, krajowym i wspólnotowym. Dodatkowo tworzy płaszczyznę zgodności pomiędzy poszczególnymi dokumentami z różnych dziedzin funkcjonowania społeczności lokalnej i samorządu.

3.1. Opis powiązań Programu z dokumentami o charakterze ponadlokalnym

Strategia UE Europa 2020 – Strategia na rzecz inteligentnego i zrównoważonego rozwoju sprzyjającego włączeniu społecznemu

Strategia Europa 2020 jest dokumentem opracowanym przez Komisję Europejską, którego głównym celem jest określenie kierunków działań, których realizacja poskutkuje wyjściem z kryzysu i przygotowaniem gospodarki europejskiej na wyzwania czekające w okresie, na jaki Strategia została przygotowana. Strategia Europa 2020 została przyjęta przez Radę Europejską 17 czerwca 2010 roku. W Strategii podkreślona została potrzeba wspólnego działania państw członkowskich na rzecz wychodzenia z kryzysu oraz wdrażania reform umożliwiających stawienie czoła wyzwaniom związanym z globalizacją, starzeniem się społeczeństw czy rosnącą potrzebą racjonalnego wykorzystywania zasobów. W celu osiągnięcia powyższych założeń zaproponowano trzy podstawowe, wzajemnie wzmacniające się priorytety:

- wzrost inteligentny, czyli rozwój oparty na wiedzy i innowacjach,
- wzrost zrównoważony, czyli transformacja w kierunku gospodarki niskoemisyjnej, efektywnie korzystającej z zasobów i konkurencyjnej,
- **wzrost sprzyjający włączeniu społecznemu, czyli wspieranie gospodarki o wysokim poziomie zatrudnienia i zapewniającej spójność: gospodarczą, społeczną i terytorialną.**

W strategii wyznaczone zostały także cele Unii na 2020 rok. Zgodnie z nimi:

- **wskaźnik zatrudnienia osób w wieku 20-64 lat powinien wynosić 75%,**
- na inwestycje w badania i rozwój należy przeznaczyć 3% PKB Unii,
- **należy osiągnąć cele „20/20/20” w zakresie klimatu i energii (w tym ograniczenie emisji dwutlenku węgla nawet o 30%, jeśli pozwolą na to warunki),**
- **liczbę osób przedwcześnie kończących naukę szkolną należy ograniczyć do 10%, a co najmniej 40% osób z młodego pokolenia powinno zdobywać wyższe wykształcenie,**
- **liczbę osób zagrożonych ubóstwem należy zmniejszyć o 20 mln.**

Powyższe cele szczegółowe wpisują się w realizację trzech ogólnych priorytetów: inteligentny rozwój, **zrównoważony rozwój**, **rozwój sprzyjający włączeniu społecznemu**.

Komisja w Strategii przedstawia siedem projektów przewodnich, które umożliwią postępy w ramach każdego z priorytetów tematycznych:

- „Unia innowacji” – wykorzystywanie działalności badawczo-rozwojowych do zwalczania takich problemów jak: zmiany klimatu, efektywność energetyczna, zasoby czy zmiany demograficzne,
- „Mobilna Młodzież” – poprawa warunków i podniesienie atrakcyjności europejskiego szkolnictwa wyższego oraz podniesienie poziomu kształcenia i szkolenia na każdym szczeblu edukacyjnym, a także poprawa sytuacji młodzieży na rynku pracy,
- „Europejska agenda cyfrowa” – osiągnięcie trwałych korzyści ekonomicznych i społecznych z jednolitego rynku cyfrowego, a przez to ułatwienie dostępu do szerokopasmowego Internetu,
- „Europa efektywnie korzystająca z zasobów” – wsparcie w kierunku niskoemisyjnego i efektywniejszego wykorzystania zasobów przez społeczeństwo; zwiększanie bezpieczeństwa energetycznego,
- „Polityka przemysłowa w erze globalizacji” – wsparcie przedsiębiorczości i pomoc w sprostaniu nowych wyzwań, wsparcie konkurencyjności przemysłu europejskiego, pomoc w wykorzystaniu możliwości wynikających z globalizacji i gospodarki przyjaznej środowisku,
- „Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia” – unowocześnianie rynków pracy związane z rosnącym bezrobociem, a także zapewnienie trwałości obecnych modeli społecznych,
- „Europejski program walki z ubóstwem” – zapewnienie spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej, zwiększenie świadomości i uznania pracy ludzi ubogich i zagrożonych wykluczeniem społecznym, umożliwiając im godne życie i aktywne uczestnictwo w życiu społecznym.

Cele zaplanowane do realizacji w ramach Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023 są zgodne z priorytetami, celami oraz założeniami projektów przewodnich Strategii Europa 2020.

Poniższa tabela prezentuje zgodność Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wisznice z wybranymi celami w obszarze konkurencyjności i innowacyjności gospodarki:

Tabela 52. Zestawienie powiązań celów Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023 z celami Strategii UE RUIROPA 2020.

Strategia UE Europa 2020.		Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023		
		Cel strategiczny 1: Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz wzmacnianie poziomu integracji społecznej na obszarze rewitalizacji.	Cel strategiczny 2: Stworzenie warunków do rozwoju gospodarczego i poprawa rynku pracy obszaru rewitalizacji.	Cel strategiczny 3: Poprawa funkcjonalności i estetyki przestrzeni publicznej obszaru rewitalizacji.
Inicjatywa przewodnia	1. Europejska agenda cyfrowa.		x	
	2. Unia innowacji.		x	
	3. Mobilna młodzież.	x		
	4. Europa efektywnie korzystająca z zasobów.			x
	5. Polityka przemysłowa w erze globalizacji.		x	
	6. Program na rzecz nowych umiejętności i zatrudnienia.	x		
	7. Europejski program walki z ubóstwem.	x		

Źródło: Opracowanie własne.

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności.

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności - to dokument określający główne trendy, wyzwania oraz koncepcję rozwoju kraju w perspektywie długookresowej, przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 5 lutego 2013 r. Głównym celem dokumentu jest wytyczenie i charakterystyka działań skierowanych ku poprawie, jakości życia Polaków i rozwoju Polski na tle Unii Europejskiej. Założeniem strategii jest przezwyciężenie kryzysu finansowego w możliwie najkrótszym czasie oraz wzrost gospodarczy kraju.

Poniższa tabela prezentuje zgodność Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wisznice z wybranymi celami w obszarze konkurencyjności i innowacyjności gospodarki:

Tabela 53. Zestawienie powiązań celów Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023 z celami Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności.

Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju. Polska 2030. Trzecia Fala Nowoczesności.	Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023		
	Cel strategiczny 1: Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz wzmacnianie poziomu integracji społecznej na obszarze rewitalizacji.	Cel strategiczny 2: Stworzenie warunków do rozwoju gospodarczego i poprawa rynku pracy obszaru rewitalizacji.	Cel strategiczny 3: Poprawa funkcjonalności i estetyki przestrzeni publicznej obszaru rewitalizacji.

Cel 3. Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki.	x		
Cel 6. Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state” Kapitał Ludzki.	x	x	
Cel 8. Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych.	x		x
Cel 11. Wzrost społecznego kapitału rozwoju.	x		

Źródło: Opracowanie własne.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie (KSRR 2010-2020)

KSRR 2010-2020 to kompleksowy średniookresowy dokument strategiczny odnoszący się do prowadzenia polityki rozwoju społeczno-gospodarczego kraju w ujęciu wojewódzkim.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wisznice jest zgodny z nadrzędnym celem KSRR 2010-2020:

„Celem strategicznym polityki regionalnej, określonym w KSRR, jest: Efektywne wykorzystywanie specyficznych regionalnych oraz terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym”. KSRR ustala trzy cele szczegółowe do 2020 roku, które wpisują się w specyfikę Programu Rewitalizacji.

1. Wspomaganie wzrostu konkurencyjności regionów ("konkurencyjność").
2. Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie procesom marginalizacji na obszarach problemowych ("spójność").
3. Tworzenie warunków dla skutecznej, efektywnej i partnerskiej realizacji działań rozwojowych ukierunkowanych terytorialnie ("sprawność").

Tabela 54. Zestawienie powiązań celów Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023 z celami Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju. Polska 20230. Trzecia Fala Nowoczesności.

Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010-2020: Regiony, Miasta, Obszary Wiejskie.	Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023		
	Cel strategiczny 1: Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz wzmacnianie poziomu integracji społecznej na obszarze rewitalizacji.	Cel strategiczny 2: Stworzenie warunków do rozwoju gospodarczego i poprawa rynku pracy obszaru rewitalizacji.	Cel strategiczny 3: Poprawa funkcjonalności i estetyki przestrzeni publicznej obszaru rewitalizacji.
Cel 1. Konkurencyjność.	x	x	
Cel. 2. Spójność.	x		
Cel. 3. Sprawność.	x		x

Źródło: Opracowanie własne.

Narodowy Plan Rewitalizacji (NPR)

Głównym celem Narodowego Planu Rewitalizacji jest poprawa warunków rozwoju obszarów zdegradowanych w wymiarze przestrzennym, społecznym, kulturowym i gospodarczym. Realizacji tego celu służyć będzie tworzeniu korzystnych warunków dla prowadzenia rewitalizacji w Polsce i położeniu nacisku na holistyczne, zintegrowane podejście do prowadzenia takich działań.

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023 zakłada kompleksowe podejście do procesu rewitalizacji integrując działania przestrzenno-środowiskowe, społeczne i gospodarcze, w związku z czym wpisuje się w główne założenia Narodowego Planu Rewitalizacji.

Strategia Rozwoju Kraju 2020 – Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo (SRK 2020)

Dokument wyznacza najważniejsze zadania państwa, których realizacja przyczyni się do szybszego i bardziej zrównoważonego rozwoju kraju i poprawy, jakości życia ludności poprzez wzmocnienie potencjałów gospodarczych, instytucjonalnych i społecznych. Główne działania obejmują trzy obszary: sprawne i efektywne państwo, konkurencyjną gospodarkę oraz spójność społeczną gospodarczą.

Spójność dokumentów na poziomie obszarów strategicznych i celów przedstawia poniższa tabela.

Tabela 55. Zestawienie powiązań celów Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023 z celami Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju. Polska 20230. Trzecia Fala Nowoczesności.

Strategia Rozwoju Kraju 2020 – Aktywne społeczeństwo, konkurencyjna gospodarka, sprawne państwo.	Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023		
	Cel strategiczny 1: Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz wzmocnianie poziomu integracji społecznej na obszarze rewitalizacji.	Cel strategiczny 2: Stworzenie warunków do rozwoju gospodarczego i poprawa rynku pracy obszaru rewitalizacji.	Cel strategiczny 3: Poprawa funkcjonalności i estetyki przestrzeni publicznej obszaru rewitalizacji.
Obszar strategiczny: Sprawne i efektywne państwo, Cel 3. Wzmocnienie warunków sprzyjających realizacji indywidualnych potrzeb i aktywności obywateli, kierunek: rozwój kapitału społecznego.	x		
Obszar strategiczny: Konkurencyjna gospodarka, Cel 4 Rozwój kapitału ludzkiego, kierunki interwencji: zwiększenie aktywności zawodowej oraz poprawa jakości kapitału ludzkiego.		x	

Obszar strategiczny: Spójność społeczna i terytorialna, Cel 1 Integracja społeczna, kierunki interwencji: zwiększenie aktywności osób wykluczonych i zagrożonych wykluceniem społecznym oraz zmniejszenie ubóstwa w grupach najbardziej zagrożonych.	x		x
--	---	--	---

Źródło: Opracowanie własne.

Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030 (KPZK 2030)

Dokument określający zasady ładu przestrzennego w Polsce. Koncepcja Przestrzennego Zagospodarowania Kraju jest najważniejszym dokumentem strategicznym w kwestii zagospodarowania przestrzennego kraju. Został on stworzony w celu zapewnienia efektywnego wykorzystania jego przestrzeni. Dokument zawiera cele i kierunki działań służące takiemu planowaniu przestrzennemu, który pozwoli na wzrost społeczno-gospodarczy państwa.

Spójność dokumentów w najważniejszych celach została przedstawiona w poniższej tabeli.

Tabela 56. Zestawienie powiązań celów Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023 z celami Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030.

Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030.	Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023		
	Cel strategiczny 1: Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz wzmacnianie poziomu integracji społecznej na obszarze rewitalizacji.	Cel strategiczny 2: Stworzenie warunków do rozwoju gospodarczego i poprawa rynku pracy obszaru rewitalizacji.	Cel strategiczny 3: Poprawa funkcjonalności i estetyki przestrzeni publicznej obszaru rewitalizacji.
Cel 2. Poprawa spójności wewnętrznej i terytorialnej, równowagę rozwoju kraju poprzez promowanie integracji funkcjonalnej, tworzenie warunków dla rozprzestrzeniania się czynników rozwoju, wielofunkcyjny rozwój obszarów wiejskich oraz wykorzystanie potencjału wewnętrznego wszystkich terytoriów.	x		
Cel 3. Poprawa dostępności terytorialnej kraju w równych skalach przestrzennych poprzez rozwijanie infrastruktury.	x		x

Cel 4. Kształtowanie struktur przestrzennych wspierających osiągnięcie i utrzymanie wysokiej jakości środowiska przyrodniczego i walorów krajobrazowych Polski.			x
Cel 5. Zwiększenie odporności struktury przestrzennej kraju na zagrożenia naturalne i utratę bezpieczeństwa energetycznego oraz kształtowanie struktur przestrzennych wspierających zdolności obronne państwa.			x
Cel 6. Przewrócenie i utrwalenie ładu przestrzennego.			x

Źródło: Opracowanie własne.

Krajowa Polityka Miejska 2023 (KPM 2023)

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023 wpisuje się w poniższe założenia KPM 2023:

1. Stworzenie warunków dla skutecznego, efektywnego i partnerskiego zarządzania rozwojem na obszarach miejskich, w tym w szczególności na obszarach metropolitalnych.
2. Wspieranie zrównoważonego rozwoju ośrodków miejskich, w tym przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom niekontrolowanej suburbanizacji.
3. Odbudowa zdolności do rozwoju poprzez rewitalizację zdegradowanych społecznie, ekonomicznie i fizycznie obszarów miejskich.
4. Poprawa konkurencyjności i zdolności głównych ośrodków miejskich do kreowania rozwoju, wzrostu i zatrudnienia.
5. Wspomaganie rozwoju subregionalnych i lokalnych ośrodków miejskich, przede wszystkim na obszarach problemowych polityki regionalnej poprzez wzmacnianie ich funkcji oraz przeciwdziałanie ich upadkowi ekonomicznemu.

Założenia Narodowego Programu Rozwoju Gospodarki Niskoemisyjnej (NPRGN)

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023 jest zgodny w zakresie następujących celów szczegółowych NPRGN:

- Cel szczegółowy 1: Rozwój niskoemisyjnych źródeł energii,
- Cel szczegółowy 2: Poprawa efektywności energetycznej,
- Cel szczegółowy 3: Poprawa efektywności gospodarowania surowcami i materiałami,
- Cel szczegółowy 4: Rozwój i wykorzystanie technologii niskoemisyjnych,
- Cel szczegółowy 6: Promocja nowych wzorców konsumpcji.

STRATEGIA ROZWOJU WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO NA LATA 2014 – 2020 (Z PERSPEKTYWĄ DO 2030 R.)

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030 roku) przyjęta Uchwałą Nr XXXIV/559/2013 Sejmiku Województwa Lubelskiego z dnia 24 czerwca 2013 r. jest dokumentem programowym, który określa wizję oraz kierunki

rozwoju regionu. Strategia prezentuje zasadniczą zmianę podejścia do programowania rozwoju i prowadzenia polityki regionalnej. Zakłada całościowe rozumienie zarządzania, również poprzez mobilizowanie inicjatyw lokalnych. Dokument zakłada elastyczność i otwarcie na innowacje oraz działania prorozwojowe, a także przyjmowanie wsparcia zewnętrznego. Zaproponowane cele strategiczne wynikają z rozpoznania najważniejszych wyzwań stojących przed regionem. Ukierunkowane są na innowacje, wzmocnienie miast, rozwój nowoczesnej wsi, przedsiębiorczość, wykorzystanie potencjału naukowego i integrację regionu poprawiającą jego spójność. Cele te sformułowane zostały następująco:

1. Wzmacnianie urbanizacji regionu.
2. Restrukturyzacja rolnictwa oraz rozwój obszarów wiejskich.
3. Selektywne zwiększanie potencjału wiedzy, kwalifikacji, zaawansowania technologicznego, przedsiębiorczości i innowacyjności regionu.
4. Funkcjonalna, przestrzenna, społeczna i kulturowa integracja regionu.

Rewitalizacja obszarów kryzysowych w Gminie Wisznice przyczyni się do realizacji postanowień pierwszego celu strategicznego Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020, w szczególności wyznaczonego w jego ramach 2 celu operacyjnego – wspieranie ponadlokalnych funkcji miast (np. naukowych, akademickich, kulturalnych, turystycznych), które przyczyniają się do dynamizacji rozwoju tych miast i otaczających je obszarów. Działania rewitalizacyjne ukierunkowane będą także na zwiększanie potencjału: wiedzy, kwalifikacji, zaawansowania technologicznego, przedsiębiorczości i innowacyjności, co jest w pełni zgodne z założeniami 3 celu strategicznego analizowanego dokumentu. Planowany proces rewitalizacji wpisuje się także w założenia 4 celu strategicznego, w szczególności celów operacyjnych 2 i 5 (odpowiednio: wspieranie włączenia społecznego; racjonalne i efektywne wykorzystywanie zasobów przyrody dla potrzeb gospodarczych i rekreacyjnych, przy zachowaniu i ochronie walorów środowiska przyrodniczego).

Tabela 57. Zestawienie powiązań celów Lokalnego Programu rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023 z celami Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z per. do 2030 roku).

Strategia Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z perspektywą do 2030 roku).	Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023		
	Cel strategiczny 1: Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz wzmacnianie poziomu integracji społecznej na obszarze rewitalizacji.	Cel strategiczny 2: Stworzenie warunków do rozwoju gospodarczego i poprawa rynku pracy obszaru rewitalizacji.	Cel strategiczny 3: Poprawa funkcjonalności i estetyki przestrzeni publicznej obszaru rewitalizacji.
Cel strategiczny 1. Wzmacnianie urbanizacji regionu.	x		
Cel strategiczny 2. Restrukturyzacja rolnictwa oraz rozwój obszarów wiejskich.		x	

Cel strategiczny 3. Selektywne zwiększanie potencjału wiedzy, kwalifikacji, zaawansowania technologicznego, przedsiębiorczości i innowacyjności regionu.		x	
Cel strategiczny 4. Funkcjonalna, przestrzenna, społeczna i kulturowa integracja regionu.	x		x

Źródło: Opracowanie własne.

REGIONALNY PROGRAM OPERACYJNY WOJEWÓDZTWA LUBELSKIEGO NA LATA 2014 – 2020

Głównym celem Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014 - 2020 przyjętego decyzją Komisji Europejskiej C(2015)887 z dnia 12 lutego 2015 r. jest podniesienie konkurencyjności regionu w oparciu o wewnętrzne potencjały, sprzyjające zwiększeniu spójności społecznej i terytorialnej. Cel główny osiągnąć będzie przez interwencję w ramach 13 Osi Priorytetowych, obejmujących 10 celów tematycznych pakietu legislacyjnego UE:

- Oś Priorytetowa 1 Badania i innowacje.
- Oś Priorytetowa 2 Cyfrowe Lubelskie.
- Oś Priorytetowa 3 Konkurencyjność przedsiębiorstw.
- Oś Priorytetowa 4 Energia przyjazna środowisku.
- Oś Priorytetowa 5 Efektywność energetyczna i gospodarka niskoemisyjna.
- Oś Priorytetowa 6 Ochrona środowiska i efektywne wykorzystanie zasobów.
- Oś Priorytetowa 7 Ochrona dziedzictwa kulturowego i naturalnego.
- Oś Priorytetowa 8 Mobilność regionalna i ekologiczny transport.
- Oś Priorytetowa 9 Rynek pracy.
- Oś Priorytetowa 10 Adaptacyjność przedsiębiorstw i pracowników do zmian.
- Oś Priorytetowa 11 Włączenie społeczne.
- Oś Priorytetowa 12 Edukacja, kwalifikacje i kompetencje.
- Oś Priorytetowa 13 Infrastruktura społeczna.

Proces rewitalizacji obszarów kryzysowych w Gminie Wisznice ukierunkowany jest przede wszystkim na realizację założeń działania 13.4 wyznaczonego w ramach osi priorytetowej 13 Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 - Rewitalizacja obszarów wiejskich.

Celem działania jest odnowa zdegradowanych przestrzeni wiejskich prowadząca do rozwiązywania zdiagnozowanych problemów społecznych tych obszarów. W ramach procesu rewitalizacji Gminy Wisznice wdrażane będą zadania w zakresie głębokiej przebudowy i adaptacji zdegradowanych obiektów i obszarów, ukierunkowane w szczególności na poprawę jakości korzystania z przestrzeni, likwidację izolacji obszarów problemowych oraz poprawę jakości życia mieszkańców obszarów zdegradowanych. Inwestycje infrastrukturalne w zakresie rewitalizacji, ukierunkowane na rozwiązywanie zdiagnozowanych problemów społecznych, wzmocnią wysiłki na rzecz ograniczania koncentracji ubóstwa oraz wykluczenia społecznego mieszkańców obszarów rewitalizacji. Pozwolą także na odnowę zdegradowanych przestrzeni wiejskich, przyczyniając się do wzmocnienia ich potencjałów rozwojowych. Planowane działania rewitalizacyjne przyczynią się także do realizacji celów pozostałych osi priorytetowych Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego do roku 2030

Dokumentem, który reguluje politykę przestrzenną w województwie lubelskim jest Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego, który jest obecnie w trakcie zmian (aktualny projekt z września 2015 r.), gdyż dokument z 2002 roku był sporządzony w oparciu o nieobowiązującą już ustawę o zagospodarowaniu przestrzennym z 1994 r. w innych niż obecnie uwarunkowaniach geopolitycznych, rozwojowych i instytucjonalnych planowania. Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego określa zasady i kierunki kształtowania struktury funkcjonalno-przestrzennej regionu oraz działania służące realizacji ponadlokalnych celów publicznych stanowiąc formalną i merytoryczną płaszczyznę odniesienia dla podejmowanych decyzji przestrzennych.

Tabela 58. Zestawienie powiązań celów Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023 z celami Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego do roku 2030.

Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego do roku 2030.	Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023		
	Cel strategiczny 1: Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz wzmacnianie poziomu integracji społecznej na obszarze rewitalizacji.	Cel strategiczny 2: Stworzenie warunków do rozwoju gospodarczego i poprawa rynku pracy obszaru rewitalizacji.	Cel strategiczny 3: Poprawa funkcjonalności i estetyki przestrzeni publicznej obszaru rewitalizacji.
1. Wzmacnianie zewnętrznych powiązań sieciowych oraz poprawa spójności wewnątrzregionalnej w układzie przestrzennym i społeczno-gospodarczym.	x	x	x
2. Wzrost konkurencyjności przestrzeni województwa pod względem atrakcyjności gospodarczej i warunków życia.	x	x	x

Źródło: Opracowanie własne.

Programowanie perspektywy finansowej 2014-2020 – Umowa Partnerstwa (UP 2014-2020).

Zgodność Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023 z Umową Partnerstwa 2014-2020 wyraża się w następujących celach tematycznych UP 2014-2020:

- Cel tematyczny 3. Wzmacnianie konkurencyjności małych i średnich przedsiębiorstw, sektora rolnego oraz sektora rybołówstwa i akwakultury.
- Cel tematyczny 4. Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach.
- Cel tematyczny 5. Promowanie dostosowania do zmian klimatu, zapobiegania ryzyku i zarządzania ryzykiem.
- Cel tematyczny 6. Zachowanie i ochrona środowiska naturalnego oraz wspieranie efektywnego gospodarowania zasobami.
- Cel tematyczny 8. Promowanie trwałego i wysokiej jakości zatrudnienia oraz wsparcie mobilności pracowników.
- Cel tematyczny 9. Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem.
- Cel tematyczny 10. Inwestowanie w edukację, umiejętności i uczenie się przez całe życie.

3.2. Opis powiązań Programu z dokumentami o charakterze lokalnym

Strategia Rozwoju Gmin Partnerskich Doliny Zielawy na lata 2015-2023

Strategia Rozwoju Gmin Partnerskich Doliny Zielawy na lata 2015-2023 - jest wynikiem wspólnych ustaleń 6 samorządów gminnych: Rossosz, Wisznice, Sosnówka, Podedwórze, Jabłoń i Milanów, których współpraca została zapoczątkowana w 2007r. Strategia składa się z trzech zasadniczych części (tj. diagnostycznej, strategicznej oraz wdrożeniowej) i obejmuje okres do 2023 r. W części diagnostycznej dokonano oceny barier oraz potencjałów rozwojowych w poszczególnych obszarach, tj. położenia, przestrzeni i środowiska przyrodniczego, demografii, społeczeństwa i jakości życia, środowiska kulturowego, dostępności komunikacyjnej, infrastruktury technicznej, gospodarki oraz jakości rządzenia i współpracy międzyregionalnej. W części strategicznej wyznaczono wizję obszaru oraz misję partnerskich samorządów określając jednocześnie cele strategiczne i operacyjne, a także wykazując spójność z dokumentami strategicznymi na poziomie wspólnotowym, krajowym i regionalnym. Część wdrożeniowa zawiera plan operacyjny wraz z zestawieniem kierunków działań, jakie będą podejmowane w ramach przewidzianych celów operacyjnych strategii. Strategia określa również rolę samorządów w partnerskim zarządzaniu obszarem „Doliny Zielawy”, a także możliwe źródła finansowania działań ze środków zewnętrznych oraz system monitorowania i ewaluacji.

W dokumencie wielokrotnie wskazywana jest potrzeba rewitalizacji gmin z Doliny Zielawy.

W dokumencie wskazano następujące cele strategiczne:

- **Cel strategiczny 1: Rozwijająca się specjalizacja gospodarcza obszaru Doliny Zielawy.**
- **Cel strategiczny 2. Wzrost jakości życia na terenie obszaru poprzez rozwinięte usługi społeczne i komunalne.**
- **Cel Strategiczny 3. Racjonalne zarządzanie i kształtowanie przestrzeni gmin partnerskich tworzących obszar Doliny Zielawy.**

Poniższa tabela przedstawia cele strategiczne i operacyjne omawianego dokumentu.

Tabela 59. Cele strategiczne i operacyjne Strategii Rozwoju Gmin Partnerskich Doliny Zielawy na lata 2015-2023.

Cele strategiczne		
Cel strategiczny 1: Rozwijająca się specjalizacja gospodarcza obszaru Doliny Zielawy	Cel strategiczny 2. Wzrost jakości życia na terenie obszaru poprzez rozwinięte usługi społeczne i komunalne	Cel Strategiczny 3. Racjonalne zarządzanie i kształtowanie przestrzeni gmin partnerskich tworzących obszar Doliny Zielawy
Cele operacyjne		
Cel operacyjny 1.1. Lepsza zewnętrzna dostępność komunikacyjna obszaru	Cel operacyjny 2.1. Większa dostępność usług zdrowotnych oraz działań z zakresu włączenia społecznego	Cel operacyjny 3.1. Poprawa wewnętrznej dostępności komunikacyjnej obszaru

Cel operacyjny 1.2. Wykorzystanie potencjału endogenicznego obszaru poprzez tworzenie warunków do wzrostu produkcji rolnej oraz dynamicznego rozwoju przetwórstwa rolno – spożywczego	Cel operacyjny 2.2. Podniesienie jakości kształcenia oraz wzrost efektywnych form przeciwdziałaniu bezrobociu	Cel operacyjny 3.2. Efektywne kształtowanie przestrzeni publicznej
Cel operacyjny 1.3. Wzrost gospodarczego wykorzystania potencjału obszaru w zakresie odnawialnych źródeł energii	Cel operacyjny 2.3. Aktywna ochrona środowiska wraz z rozwojem infrastruktury technicznej	Cel operacyjny 3.3. Sprawne zarządzanie obszarem Doliny Zielawy
Cel operacyjny 1.4. Większa specjalizacja obszaru w zakresie turystyki wiejskiej w oparciu o lokalne zasoby		Cel operacyjny 3.4. Wzrost bezpieczeństwa obszaru ze szczególnym uwzględnieniem systemu retencji

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwoju Gmin Partnerskich Doliny Zielawy na lata 2015-2023

Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wisznice jest w pełni spójny ze Strategią Rozwoju Gmin Partnerskich Doliny Zielawy na lata 2015-2023.

Tabela 60. Zestawienie powiązań celów Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023 z celami Strategii Rozwoju Gmin Partnerskich Doliny Zielawy na lata 2015-2023.

Strategia Rozwoju Gmin Partnerskich Doliny Zielawy na lata 2015-2023.	Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023		
	Cel strategiczny 1: Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu oraz wzmacnianie poziomu integracji społecznej na obszarze rewitalizacji.	Cel strategiczny 2: Stworzenie warunków do rozwoju gospodarczego i poprawa rynku pracy obszaru rewitalizacji.	Cel strategiczny 3: Poprawa funkcjonalności i estetyki przestrzeni publicznej obszaru rewitalizacji.
Cel strategiczny 1: Rozwijająca się specjalizacja gospodarcza obszaru Doliny Zielawy		x	x
Cel strategiczny 2. Wzrost jakości życia na terenie obszaru poprzez rozwinięte usługi społeczne i komunalne	x		x
Cel Strategiczny 3. Racjonalne zarządzanie i kształtowanie przestrzeni gmin partnerskich tworzących obszar Doliny Zielawy			x

Źródło: Opracowanie własne.

Gminna Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Wisznice (Załącznik do uchwały Nr XXXI/211/2013 Rady Gminy Wisznice z dnia 27 grudnia 2013 r.

CEL GŁÓWNY STRATEGII: POMOC SPOŁECZNA PODSTAWĄ ROZWOJU SPOŁECZNEGO I BEZPIECZEŃSTWA MIESZKAŃCÓW.

Celem podstawowym ma być zapewnienie ludziom takiego poziomu życia i stworzenie takich szans na przyszłość, aby będąc mieszkańcami swojej gminy czuli się jednocześnie jej pełnoprawnymi członkami.

Cele te można osiągnąć przy należytej efektywności: technicznej, ekonomicznej i racjonalności działań danej społeczności.

Osiągnięcie stanu określonego w celu głównym wymaga realizacji podstawowych celów strategicznych.

W ramach prac nad strategią przyjęto następujące cele strategiczne:

1. DZIAŁANIA INTEGRUJĄCE SYSTEM POMOCY SPOŁECZNEJ
2. POPRAWA WARUNKÓW SOCJALNO-BYTOWYCH NAJUBOŻSZYCH MIESZKAŃCÓW GMINY
3. KSZTAŁTOWANIE SPOŁECZEŃSTWA WOLNEGO OD PATOLOGII I DYSFUNKCJI SPOŁECZNYCH
4. MŁODE POKOLENIE PRZYSZŁOŚCIĄ GMINY
5. ZINTEGROWANY SYSTEM POMOCY DLA OSÓB NIEPEŁNOSPRAWNYCH.

Pierwszym celem strategii jest integrowanie systemu pomocy społecznej – to znaczy o zdecydowaną poprawę świadczonych usług mieszkańcom gminy przez instytucje publiczne, z których korzysta społeczeństwo.

W ramach celu poprawa warunków socjalno-bytowych mieszkańców gminy chodzi o pomoc finansową i rzeczową ludziom oraz aktywizacji społeczeństwa w kierunku poszukiwania pracy i polepszenia warunków życia.

Kształtowanie społeczeństwa wolnego od patologii i dysfunkcji społecznych jest celem strategicznym, w którym główne działania będą kierowane do osób w trudnej sytuacji życiowej z powodu uzależnienia, ofiar przemocy domowej oraz osób i rodzin żyjących w ubóstwie.

Kolejnym celem są działania na rzecz młodego pokolenia zmierzające do ukierunkowania młodych ludzi kształtujących swoje postawy.

Cel piąty – zintegrowany system pomocy dla osób niepełnosprawnych skupia w sobie działania na rzecz polepszenia warunków życia i pełnego uczestnictwa w życiu społecznym osób niepełnosprawnych, starszych i samotnych.

Pierwszy cel Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wisznice jest w pełni spójny ze wszystkimi celami strategicznymi i operacyjnymi Gminnej Strategii Rozwiązywania Problemów Społecznych dla Gminy Wisznice.

4. Projekty rewitalizacyjne

W niniejszym rozdziale zaprezentowane zostały projekty rewitalizacyjne planowane do wdrożenia na obszarze rewitalizacji, które wychodzą naprzeciw zdiagnozowanym problemom, wykorzystują potencjały wyznaczonego terenu, realizują wizję i cele Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023 oraz uzyskały akceptację społeczną w procesie konsultacji społecznych z mieszkańcami gminy.

Projekty odpowiadają kryteriom SMART tj.:

- **S – Sprecyzowane** – projekty zawierają sprecyzowany zakres planowanych do realizacji zadań oraz odnoszą się do konkretnego miejsca w gminie,
- **M – Mierzalne** – do każdego projektu zostały określone wskaźniki produktu i rezultatów, przy pomocy których możliwe będzie zmierzenie stopnia jego realizacji,
- **A – Atrakcyjne** – projekty zostały określone z aktywnym udziałem mieszkańców Gminy Wisznice, w związku z czym są dla nich atrakcyjne,
- **R – Realistyczne** – projekty zostały zweryfikowane w kontekście realności ich zrealizowania,
- **T – Terminowe** – do każdego projektu określony został planowany termin jego realizacji.

Poniżej przedstawiono 13 projektów rewitalizacyjnych. Lista ta zawiera obligatoryjne informacje wskazane w *Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020*, tj.: „nazwę i wskazanie podmiotów go realizujących, zakres realizowanych zadań, lokalizację (miejsce prowadzenia danego projektu), szacowaną wartość, prognozowane rezultaty wraz ze sposobem ich oceny i zmierzenia w odniesieniu do celów rewitalizacji”. Projekty rewitalizacyjne przedstawione zostały w formie fiszki projektowej, które obok informacji obligatoryjnych wskazują na ich powiązanie z przyjętą logiką interwencji oraz uzasadnienie komplementarnego i zintegrowanego charakteru projektów.

Ponadto, w tej części Lokalnego Programu Rewitalizacji przedstawione zostały mechanizmy zapewniające komplementarność pomiędzy poszczególnymi projektami rewitalizacyjnymi. Mechanizmy integracji obejmują również korzystanie z różnych dostępnych źródeł finansowania.

Tabela 61. Założenia projektów rewitalizacyjnych.

Nr porządkowy	Nazwa projektu			Wnioskodawca/realizator	
1	Utworzenie Zakładu Opiekuńczo-Leczniczego w Curynie.			Gmina Wisznice	
Powiązanie z celami LPR	Cel strategiczny 1			Cel strategiczny 2	Cel strategiczny 3
	Powiązanie bezpośrednie			x	x
	Powiązanie pośrednie			x	x
Oddziaływanie projektu	Sfera społeczna	Sfera gospodarcza	Sfera środowiskowa	Sfera techniczna	Sfera funkcjonalno-przestrzenna
	x	x	x	x	x
Lokalizacja projektu	Adres			Umiejscowienie	
	Curyń, działka nr 1045, 275, obręb Curyń.			Obszar rewitalizacji	x
				Poza obszarem rewitalizacji	
Ramy realizacji	Orientacyjna wartość projektu	Termin realizacji		Źródło finansowania	
	6 000 000,00	2018-2019		RPO WL 2014-2020 Działanie 13.4 Rewitalizacja obszarów wiejskich, budżet gminy.	
Opis problemu i pozytywne skutki, jakie przyniesie realizacja projektu	<p>Aktualnie budynek objęty projektem podlega degradacji technicznej. Realizacja projektu pozwoli na zaadaptowanie istniejącego budynku na potrzeby zakładu opiekuńczo-leczniczego.</p> <p>W Gminie Wisznice nie ma szpitala. Chorzy korzystają z opieki szpitalnej w Białej Podlaskiej i Parczewie.</p> <p>Zgodnie danymi GUS 48,7% zgonów w Gminie Wisznice spowodowanych było chorobami układu krążenia, przyczyną 20,2% zgonów w gminie Wisznice były nowotwory, a 7,3% zgonów spowodowanych było chorobami układu oddechowego.</p> <p>Wg danych Urzędu Gminy Wisznice ze wsparcia Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Wisznicach z powodu niepełnosprawności korzysta 107 osób, zaś z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby 31.</p> <p>Na 1000 ludności gminy Wisznice przypada 11,33 zgonów. Jest to znacznie więcej od wartości średniej dla województwa lubelskiego oraz znacznie więcej od wartości średniej dla kraju.</p> <p>W 2015 r. na terenie gminy udzielono ponad 24 tys. porad lekarskich.</p> <p>Ponadto zgodni z danymi PUP w 2016 na terenie Gminy Wisznice zarejestrowanych było 262 bezrobotnych. Najwięcej zarejestrowanych osób bezrobotnych zamieszkiwało w miejscowości Wisznice (84 – 32,06% ogółu bezrobotnych na terenie gminy). Bezrobocie jest jednym z podstawowych czynników prowadzących do wykluczenia społecznego. Dlatego kluczowe jest podejmowanie działań minimalizujących poziom tego zjawiska. Szczególny nacisk winien być położony na wsparcie grup znajdujących się w trudnej sytuacji na rynku pracy, zwłaszcza osób długotrwale bezrobotnych, które stanowią 65,3% ogółu mieszkańców pozostających bez pracy na terenie gminy.</p> <p>Realizacja projektu umożliwi skorzystanie z usług opiekuńczo-leczniczych na miejscu i przyczyni się do stworzenia ok. 40 miejsc pracy dla osób bezrobotnych z obszaru rewitalizacji, a co za tym idzie doprowadzi do zmniejszenia bezrobocia oraz możliwości wystąpienia zagrożenia wykluczeniem społecznym osób długotrwale bezrobotnych.</p>				

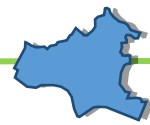
	 <p>Źródło: Zasoby UG Wisznice, fot. Dariusz Gromisz</p>
Cel ogólny projektu	Przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu poprzez działania zmierzające do zwiększenia zatrudnienia wśród mieszkańców terenu zdegradowanego, zwiększenie dostępu do usług społecznych dla osób w podeszłym wieku.
Zakres realizowanych zadań	Projekt przewiduje zaadaptowanie istniejącego budynku na potrzeby zakładu opiekuńczo-leczniczego, w tym przeprowadzenie prac remontowo-budowlanych w zakresie dostosowującym infrastrukturę do potrzeb osób starszych i niepełnosprawnych m.in. wykonane zostaną następujące prace: <ul style="list-style-type: none"> ▪ naprawa uszkodzonej izolacji cieplnej ścian, wykonanie wyprawy elewacyjnej, ▪ ocieplenie stropu, ▪ dokończenie tynków, wykonanie okładzin ścian, ▪ wykonanie podłogi i posadzek, ▪ dokończenie instalacji wod-kan, c.o., ▪ wykonanie ścianek działowych,

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ montaż osprzętu instalacyjnego, ▪ montaż stolarki wewnętrznej; ▪ budowa szybów windowych wraz z montażem dźwigu osobowego oraz szpitalnego, ▪ zagospodarowanie terenu wokół budynku – utwardzenia, zieleń. <p>Zakupione zostanie wyposażenie w tym sprzęt medyczny niezbędny do prawidłowego funkcjonowania jednostki. Planowane jest utworzenie 60 miejsc opieki stacjonarnej.</p>			
Planowane efekty projektu i uzasadnienie realizacji projektu	<ul style="list-style-type: none"> - tworzenie społecznie oczekiwanej infrastruktury opiekuńczo-leczniczej, - rozwój oferty usług leczniczych, - poprawa jakości przestrzeni publicznych, - zapewnienie opieki osobom starszym się, które wymagają wykwalifikowanej całodobowej opieki medycznej, - utworzenie miejsc pracy.			
Produkty	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
	1. Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanym obszarze.	obiekt	1	Protokół odbioru.
	2. Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełno-sprawnościami	obiekt	1	Protokół odbioru.
	3. Powierzchnia wyremontowanych budynków publicznych na obszarach wiejskich.	m ²	2 450	Protokół odbioru.
Rezultaty	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
	1. Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury społecznej.	osoba/rok	60	Czujniki rejestrujące. Pomiar przez administratora obiektu.
	2. Powierzchnia użytkowa budynków przygotowanych pod działalność gospodarczą	m ²	2 378	Dokumentacja administratora.
Projekty komplementarne	<ol style="list-style-type: none"> 1. „Usługi społeczne w Gminie Wisznice”. 2. „Nowe szanse - Wzrost kluczowych kompetencji”. 3. „Lokalna sieć samopomocy”. 4. „Aktywni i sprawni”.			

Nr porządkowy	Nazwa projektu			Wnioskodawca/realizator	
2	Zagospodarowanie terenu zdegradowanego poprzez utworzenie parku rozrywki w miejscowości Rowiny.			Stowarzyszenie „Razem dla Wisznic”	
Powiązanie z celami LPR			Cel strategiczny 1	Cel strategiczny 2	Cel strategiczny 3
	Powiązanie bezpośrednie		x	x	x
	Powiązanie pośrednie		x	x	x
Oddziaływanie projektu	Sfera społeczna	Sfera gospodarcza	Sfera środowiskowa	Sfera techniczna	Sfera funkcjonalno-przestrzenna
	x	x		x	x
Lokalizacja projektu	Adres			Umiejscowienie	
	Rowiny, działka nr 193, 198 obręb Rowiny.			Obszar rewitalizacji	x
				Poza obszarem rewitalizacji	
Ramy realizacji	Orientacyjna wartość projektu	Termin realizacji		Źródło finansowania	
	2 000 000,00	2018-2020		RPO WL 2014-2020 Działanie 13.4 Rewitalizacja obszarów wiejskich, budżet gminy.	
Opis problemu i pozytywne skutki, jakie przyniesie realizacja projektu	<p>Aktualnie teren objęty projektem jest zdegradowany. Realizacja przedsięwzięcia pozwoli na nadanie nowej funkcji terenu i sprawi, że będzie to miejsce chętnie odwiedzane przez mieszkańców i turystów.</p> <p>Zgodni z danymi PUP w 2016 r. na terenie gminy Wisznice zarejestrowanych było 262 bezrobotnych. Najwięcej zarejestrowanych osób bezrobotnych zamieszkiwało w miejscowości Wisznice (84 – 32,06% ogółu bezrobotnych na terenie gminy), Bezrobocie jest jednym z podstawowych czynników prowadzących do wykluczenia społecznego. Dlatego kluczowe jest podejmowanie działań minimalizujących poziom tego zjawiska. Szczególny nacisk winien być położony na wsparcie grup znajdujących się w trudnej sytuacji na rynku pracy, zwłaszcza osób długotrwale bezrobotnych, które stanowią 65,3% ogółu mieszkańców pozostających bez pracy na terenie gminy.</p> <p>Realizacja projektu przyczyni się do odnowy przestrzeni publicznej i uatrakcyjnienia terenu zdegradowanego, jak również terenu całej gminy pod względem turystycznym i rekreacyjnym. Ponadto w perspektywie przyczyni się do ożywienia gospodarczego tej części gminy i stworzenia min. 2 nowych miejsc pracy w usługach dla osób bezrobotnych z obszaru zdegradowanego i rewitalizacji, a co za tym idzie doprowadzi do zmniejszenia bezrobocia oraz możliwości wystąpienia zagrożenia wykluczeniem społecznym osób długotrwale bezrobotnych.</p> <p>Brak zatrudnienia stanowi zagrożenie dla rodzin, powoduje pogorszenie sytuacji materialnej i powstanie ubóstwa oraz uzależnienie od świadczeń z pomocy społecznej a w następstwie prowadzi do marginalizacji społeczeństwa osób z tych rodzin zwłaszcza, że są to osoby z niskim wykształceniem, niską samooceną oraz pozbawione pewności siebie.</p>				

Źródło: Zasoby UG Wisznice, fot. Dariusz Gromisz

Cel ogólny projektu	Odnowa zdegradowanej przestrzeni (obszaru), ukierunkowana na poprawę jakości korzystania z przestrzeni, likwidację izolacji obszarów problemowych, poprawę jakości życia mieszkańców oraz stworzenie bazy rekreacyjnej i turystycznej.
Zakres realizowanych zadań	Projekt przewiduje utworzenie parku rozrywki na działce po byłej szkole podstawowej. Na działkach obecnie znajdują się dwa budynki parterowe po byłej szkole, budynek gospodarczy, budynek świetlicy wiejskiej oraz trzy budynki drewniane (chata, spichlerz, wiatrak), które miały być częścią ekspozycji muzeum regionalnego. Planowana inwestycja obejmuje: <ul style="list-style-type: none"> - ogrodzenie terenu, - adaptacja pomieszczenia gospodarczego na potrzeby sanitarne, - wykonanie następujących atrakcji: wykonanie parku linowego, ścieżki edukacyjnej, labiryntu, zjeżdźalni, mini atrakcji wodnych itp. - montaż obiektów małej infrastruktury np.: zadaszone miejsce do grillowania, grill, ławki, stoliki, miejsce na ognisko.

	W ramach prac przywiezione budynki – eksponaty jaki i budynek szkoły przeznaczony na muzeum oraz pozostałe zgromadzone eksponaty zostałyby w zależności od stanu naprawione, wyremontowane, zabezpieczone, opisane i przystosowane do udostępnienia zwiedzającym.			
Planowane efekty projektu i uzasadnienie realizacji projektu	<ul style="list-style-type: none"> - tworzenie społecznie oczekiwanej infrastruktury i miejsc dających realną alternatywę dla doczasowych sposobów rekreacji i spędzania wolnego czasu mieszkańcom obszaru rewitalizacji, - poprawa jakości przestrzeni publicznych, - rozwój oferty turystycznej i kulturalnej, - rozwój oferty turystycznej, stworzenie marki produktu turystyki kulturowej, - pozytywna zmian wizerunku Gminy Wisznice, - estetyzacja otoczenia, - zwiększenie poczucia tożsamości historycznej i przestrzennej mieszkańców, - ochrona lokalnego dziedzictwa historycznego i kulturowego, - integracja pomiędzy różnymi grupami wiekowymi.			
Produkty	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
	1. Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanym obszarze.	obiekt	7	Protokół odbioru.
	2. Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełno-sprawnościami	obiekt	6	Protokół odbioru.
	3. Powierzchnia wyremontowanych budynków publicznych na obszarach wiejskich.	m ²	461	Protokół odbioru.
Rezultaty	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
	1. Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury społecznej.	osoba/rok	1 000	Czujniki rejestrujące. Pomiar przez administratora obiektu.
	2. Powierzchnia użytkowa budynków przygotowanych pod działalność gospodarczą	m ²	345,75	Dokumentacja administratora.
Projekty komplementarne	<ol style="list-style-type: none"> 1. „Od szkolenia do zatrudnienia – YEI”. 2. „Aktywizacja, Integracja w OHP”. 3. „Nowe szanse - Wzrost kluczowych kompetencji”. 4. „Lokalna sieć samopomocy”. 5. „Aktywni i sprawni”.			

Nr porządkowy	Nazwa projektu			Wnioskodawca/realizator		
3	Adaptacja budynku w centrum Wisznice na cele socjalne oraz komercyjne wraz z zagospodarowaniem przyległego terenu.			Gmina Wisznice		
Powiązanie z celami LPR				Cel strategiczny 1	Cel strategiczny 2	Cel strategiczny 3
	Powiązanie bezpośrednie			x		x
	Powiązanie pośrednie			x		x
Oddziaływanie projektu	Sfera społeczna	Sfera gospodarcza	Sfera środowiskowa	Sfera techniczna	Sfera funkcjonalno-przestrzenna	
	x		x	x	x	
Lokalizacja projektu	Adres			Umiejscowienie		
	Wisznice, działka nr 335 (budynek), 177, 176/1, 176/2, 175, obręb Wisznice.			Obszar rewitalizacji	x	
				Poza obszarem rewitalizacji		
Ramy realizacji	Orientacyjna wartość projektu	Termin realizacji		Źródło finansowania		
	2 000 000,00	2017-2018		RPO WL 2014-2020 Działanie 13.4 Rewitalizacja obszarów wiejskich, budżet gminy.		
Opis problemu i pozytywne skutki, jakie przyniesie realizacja projektu	<p>Na terenie gminy Wisznice w chwili obecnej zamieszkuje kilkanaście osób posiadających status osoby niepełnosprawnej. Ważnym elementem rehabilitacji osób powinna być nauka usamodzielniania się pod względem możliwości samodzielnego funkcjonowania poza domem rodzinnym. Do realizacji tego celu służą mieszkania treningowe. Jak sama nazwa wskazuje jest to trening, czy też nauka samodzielnego funkcjonowania w stopniu dostępnym osobie niepełnosprawnej objętej tej formą wsparcia. Jest to niejako etap wstępny mieszkalnictwa chronionego pozwalającego osobom niepełnosprawnym na opuszczenie domu rodzinnego i życia na własny rachunek. To o tyle ważne, że rodzice i opiekunowie starzeją się i umierają.</p> <p>Potrzeby w zakresie mieszkalnictwa socjalnego przekraczają aktualne możliwości gminy, a liczba osób oczekujących na tego typu mieszkania stale rośnie, więc rozwiązanie tego problemu wymaga interwencji gminy.</p> <p>Obecnie posiadane budynki zdecydowanie wymagają remontów.</p> <p>Problemem jest również wysoki stopień bezrobocia na zdegradowanym obszarze. Jednocześnie brakuje dogodnych miejsc położonych w centrum miejscowości dogodnych do prowadzenia działalności gospodarczej.</p> <p>Kolejnym problemem jest nie dostosowana infrastruktura komunikacyjna w centrum Wisznice do potrzeb osób starszych oraz z niepełnosprawnościami. Część miejscowości Wisznice w obszarze centrum, zgodnie z LPR jest wskazana jako obszar zdegradowany. W ramach działania niezbędny do wykonania jest remont ciągów pieszych oraz ulic, budowa wiaty przystankowej, objęcie terenu monitoringiem oraz budowę niewielkiego placu zabaw.</p> <p>Powyższe prace wpłyną na znaczne ułatwienie dostępu do obiektów publicznych znajdujących się w centrum miejscowości (urząd gminy, obiekty sakralne, przystanek komunikacji publicznej, budynek z mieszkaniami socjalnymi oraz usługami socjalnymi) osobom niepełnosprawnym oraz osobom starszym o ograniczonej zdolności ruchowej, plac zabaw umożliwi spędzenie wolnego czasu rodzicom z dziećmi przez co pogłębienie więzi rodzinnych. Zainstalowany monitoring znacznie zwiększy bezpieczeństwo w centrum miejscowości, ponieważ teren objęty działaniem, został wskazany wg. danych policji jako miejsce częstego naruszania prawa oraz porządku</p>					

	<p>publicznego, niejednokrotnie wymagającego interwencji służb porządkowych!</p> <p>Projekt przyczyni się do poprawy jakości życia mieszkańców poprzez przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom społecznym oraz poprawę dostępności i jakości usług publicznych.</p> <p>Źródło: Zasoby UG Wisznice, fot. Dariusz Gromisz</p>
Cel ogólny projektu	Ograniczenie koncentracji wykluczenia społecznego mieszkańców obszaru zdegradowanego oraz poprawa ich życia.
Zakres realizowanych zadań	<p>W ramach projektu planowane jest podjęcie następujących działań:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ rozebranie istniejącego pokrycia i konstrukcji dachu wraz ze ściankami kolankowymi, ▪ zbitcie istniejących tynków, ▪ rozebranie stropów drewnianych, ▪ rozebranie fragmentów istniejących ścian, ▪ demontaż stolarki okiennej i drzwiowej, ▪ rozbiórka podłóży i posadzek, ▪ demontaż instalacji, ▪ wykonanie stropów żelbetowych, ▪ wymurowanie/uzupełnienie ścian, ▪ wykonanie konstrukcji pokrycia dachu, ▪ wykonanie instalacji elektryczną, ▪ wod-kan i c.o., ▪ wykonanie tynków i okładzin ścian, ▪ wykonanie podłóży i posadzek, ▪ wydzielenie pomieszczeń za pomocą ścianek działowych, ▪ budowa szybu windowego, montaż dźwigu windowego, ▪ montaż stolarki okiennej i drzwiowej, ▪ zakup wyposażenia mieszkań treningowych, sali gimnastycznej, gabinetów rehabilitacyjnych. <p>Ponadto w ramach projektu przewiduje się zagospodarowanie przestrzeni publicznej, poprzez remont nawierzchni asfaltowej (ok. 1 400 m²), budowę chodników (ok. 450 m²), budowę wiaty przystankowej, instalację monitoringu, montaż placu zabaw dla dzieci – 4 urządzenia.</p>
Planowane efekty projektu i uzasadnienie realizacji projektu	<p>Remont budynku:</p> <ul style="list-style-type: none"> - rewitalizacja zdegradowanych budynków publicznych i nadanie im nowej funkcji społecznej, - stworzenie mieszkań, w których osoby których osoby niepełnosprawne będą uczyć się

	<p>samodzielności,</p> <ul style="list-style-type: none"> – zapewnienia miejsca do realizacji zajęć dla osób z niepełnosprawnościami, – stworzenie miejsca pod prowadzenie działalności gospodarczej. <p>Zagospodarowanie przestrzeni publicznej:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ułatwienie poruszania się os. niepełnosprawnym oraz starszym w centrum miejscowości, – zapewnienie bezpieczeństwa komunikacyjnego osobom poruszającym się w centrum miejscowości, – stworzenie miejsca, w którym rodzice będą mogli zacieśniać relacje rodzinne dzięki możliwości wspólnego spędzania wolnego czasu w miejscu przystosowanym do potrzeb dzieci, – zapewnienie bezpieczeństwa w centrum miejscowości mieszkańcom oraz turystom poprzez montaż monitoringu. 			
Produkty	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
	1. Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanym obszarze.	obiekt	1	Protokół odbioru.
	2. Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełno-sprawnościami	obiekt	1	Protokół odbioru.
	3. Powierzchnia wyremontowanych budynków publicznych na obszarach wiejskich.	m ²	360	Protokół odbioru.
	4. Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją.	m ²	10 315	Protokół odbioru.
Rezultaty	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
	1. Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury społecznej.	osoba/rok	500	Czujniki rejestrujące. Pomiar przez administratora obiektu.
	2. Powierzchnia użytkowa budynków przygotowanych pod działalność gospodarczą.	m ²	180	Protokół odbioru
Projekty komplementarne	<ol style="list-style-type: none"> 1. „Od szkolenia do zatrudnienia – YEI”. 2. „Aktywizacja, Integracja w OHP”. 3. „Usługi społeczne w Gminie Wisznice”. 4. „Nowe szanse - Wzrost kluczowych kompetencji”. 5. „Lokalna sieć samopomocy”. 6. „Aktywni i sprawni”. 7. Udział w projekcie Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej - utworzenie przedsiębiorstwa społecznego. 			

Nr porządkowy	Nazwa projektu	Wnioskodawca/realizator
4	Dostosowanie infrastruktury sportowej drogą do niwelowania zdiagnozowanych problemów społecznych wśród dzieci i młodzieży z obszaru zdegradowanego Gminy Wisznice.	Gmina Wisznice

Powiązanie z celami LPR			Cel strategiczny 1	Cel strategiczny 2	Cel strategiczny 3
		Powiązanie bezpośrednie		x	
	Powiązanie pośrednie		x		X
Oddziaływanie projektu	Sfera społeczna	Sfera gospodarcza	Sfera środowiskowa	Sfera techniczna	Sfera funkcjonalno-przestrzenna
	x		x	x	X
Lokalizacja projektu	Adres			Umiejscowienie	
	Wisznice, działka nr 876, obręb Kol. Wisznice.			Obszar rewitalizacji	X
				Poza obszarem rewitalizacji	
Ramy realizacji	Orientacyjna wartość projektu	Termin realizacji		Źródło finansowania	
	450 000,00	2018-2020		RPO WL 2014-2020 Działanie 13.4 Rewitalizacja obszarów wiejskich, budżet gminy.	
Opis problemu i pozytywne skutki, jakie przyniesie realizacja projektu	<p>Projekt będzie polegał na podjęciu działań zmierzających na dostosowaniu istniejącej infrastruktury sportowej na potrzeby dzieci i młodzieży często wywodzącej się z rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym.</p> <p>Wśród zdiagnozowanych problemów występujących na terenie gminy można wymienić:</p> <ol style="list-style-type: none"> wzrost patologii społecznych:<ul style="list-style-type: none"> - alkoholizm, - przemoc w rodzinie. utrudniona dostępność do specjalistycznych placówek terapeutycznych, wzrost liczby dzieci i młodzieży stwarzających problemy wychowawcze. <p>Zjawiska patologiczne typu: alkoholizm, przemoc w rodzinie w znacznym stopniu wpływają na zmianę postaw i zachowań ludzkich (w szczególności narażone są dzieci oraz młodzież wywodząca się z rodzin w których występują przedstawione zjawiska) w kierunku negatywnym i powodują wzrost przestępczości oraz agresji potęgującej zjawiska przemocy w rodzinach.</p> <p>W rodzinach dysfunkcyjnych mają miejsce między innymi takie zjawiska jak: niedostateczna opieka nad dzieckiem, brak kontroli postępowania dzieci oraz błędy wychowawcze rodziców, które są przyczyną kształtowania się zachowań aspołecznych dzieci.</p> <p>Najgorsza sytuacja wychowawcza ma miejsce wtedy gdy zdemoralizowane środowisko rodzinne nie tylko nie bierze udziału w świadomej socjalizacji potomstwa, ale poprzez zaniedbania opiekuńcze i naganny tryb życia demoralizuje je, często też wprowadza w przestępcze środowiska. W zdemoralizowanych rodzinach sytuacja wychowawcza nie jest jednolita. Zależy ona od identyfikacji dziecka z ojcem i matką, liczebności rodziny, płci potomstwa, aktywności przestępczej, karalności rodziców oraz ich trybu życia.</p> <p>W rodzinach patologicznych nie zaspokajane są podstawowe kategorie potrzeb dziecka (biologiczne, psychiczne i kulturalne), co stanowi podstawową przyczynę niedostosowania społecznego. Istnieją wiele czynników mających ujemny wpływ na prawidłowy przebieg procesu uspołecznienia. Wszystkie mają bezpośredni (nieprawidłowe, aspołeczne zachowania rodziców) lub pośredni (brak ochrony dziecka przed nieprawidłowymi wpływami pochodzącymi z innych środowisk społecznych, nie wzbudzanie pozytywnych relacji uczuciowych między członkami rodziny, brak kształtowania właściwych postaw społecznych potomstwa) związek ze środowiskiem rodzinnym."</p> <p>Wobec niemożności dostarczenia prawidłowych wzorców zachowania dziecku przez rodzinę patologiczną, sport i jego walory wychowawcze mogą być środkiem świadomego oddziaływania pedagogicznego.</p> <p>Realizacja projektu przyczyni się do stworzenia miejsca spotkań dla dzieci i młodzieży, szczególnie w godzinach wolnych od zajęć edukacyjnych podczas których będzie mogła spędzać wolny czas</p>				

z dala od rodzinnych problemów. A poprzez aktywność fizyczną „zaspokaja swoje potrzeby zabawy, odpoczynku, rozrywki oraz pośrednio wpływać na kształtowanie właściwych postaw oraz uspołeczniania się.

Prace będą obejmowały budynek znajdujący się na terenie stadionu gminnego, którego obecny stan techniczny oraz powierzchnia uniemożliwia jego wykorzystanie w okresie jesienno-zimowym przez większą grupę młodzieży. Prace będą obejmowały remont pomieszczeń dostosowujący je do obecnych standardów oraz wykonanie instalacji centralnego ogrzewania. Ponadto w celu dostosowania obiektu do nowej funkcji niezbędna jest rozbudowa o pomieszczenie świetlicy pełniące funkcję spotkań większej ilości osób, mini sali treningowej do m.in. gry w tenisa stołowego, piłkarzyki.

				
	Źródło: Zasoby UG Wisznice, fot. Dariusz Gromisz			
Cel ogólny projektu	Rozwój infrastruktury sportowej przyczyniającej się do rozwiązania zdiagnozowanych problemów społecznych dzieci i młodzieży z obszaru zdegradowanego w Gminie Wisznice.			
Zakres realizowanych zadań	W ramach projektu zostaną przeprowadzone następujące prace: <ul style="list-style-type: none"> - demontaż stolarki okiennej i drzwiowej, - demontaż pokrycia i konstrukcji dachu, - skucie tynków i okładzin ścian, - rozebranie podłogi i posadzek, - demontaż istniejących instalacji, - wykonanie konstrukcji pokrycia dachu - murowanie ścian, - wykonanie podłogi i posadzek, - wykonanie instalacji wod.-kan., elektrycznej i c.o. - montaż pompy ciepła, - wykonanie tynków i okładzin ścian, - montaż stolarki okiennej i drzwiowej, - zakup podstawowego wyposażenia.			
Planowane efekty projektu i uzasadnienie realizacji projektu	<ul style="list-style-type: none"> - rewitalizacja zdegradowanych obiektów publicznych i nadanie im nowej funkcji społecznej, - tworzenie społecznie oczekiwanej infrastruktury społecznej na obszarze rewitalizacji - poprawa stanu bezpieczeństwa obiektów publicznych - utworzenie miejsca spotkań dla dzieci i młodzieży w godzinach wolnych od zajęć lekcyjnych, - dostosowanie miejsca publicznego do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.			
Produkty	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
	1. Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanym obszarze.	obiekt	1	Protokół odbioru.
	2. Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	obiekt	1	Protokół odbioru.
	3. Powierzchnia wyremontowanych budynków publicznych na obszarach wiejskich.	m ²	280	Protokół odbioru.

	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
Rezultaty	Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury sportowej.	osoba/ rok	150	Czujniki rejestrujące. Pomiar przez administratora obiektu.
Projekty komplementarne	1. „Od szkolenia do zatrudnienia – YEI”. 2. „Aktywizacja, Integracja w OHP”. 3. „Aktywni i sprawni”.			

Nr porządkowy	Nazwa projektu			Wnioskodawca/realizator		
5	Przywrócenia funkcji turystycznej budynkowi byłej cerkwi Unickiej w Wisznicach.			Gmina Wisznice		
Powiązanie z celami LPR				Cel strategiczny 1	Cel strategiczny 2	Cel strategiczny 3
	Powiązanie bezpośrednie			x	x	X
	Powiązanie pośrednie			x	x	x
Oddziaływanie projektu	Sfera społeczna	Sfera gospodarcza	Sfera środowiskowa	Sfera techniczna	Sfera funkcjonalno-przestrzenna	
	x	x	x	x	x	
Lokalizacja projektu	Adres			Umiejscowienie		
	Wisznice, działka nr 161, obręb Wisznice.			Obszar rewitalizacji	x	
				Poza obszarem rewitalizacji		
Ramy realizacji	Orientacyjna wartość projektu		Termin realizacji	Źródło finansowania		
	463 000,00		2018-2020	RPO WL 2014-2020 Działanie 13.4 Rewitalizacja obszarów wiejskich, budżet gminy.		
Opis problemu i pozytywne skutki, jakie przyniesie realizacja projektu	<p>Budynek byłej cerkwi Unickiej był już poddany renowacji dofinansowanej w ramach RPO WL na lata 2007-2013. Okres trwałości zrealizowanego projektu minął. Na skutek popełnionych błędów, zmian wykonawczych w stosunku do rozwiązań projektowych, które wynikły na skutek prowadzonych prac archeologicznych, oraz braku izolacji ścian i dostatecznej wentylacji po 5 latach użytkowania zniszczeniu uległa drewniana podłoga, zaatakowana przez grzyby. W chwili obecnej budynek nie nadaje się do użytkowania. W celu nadania przewidzianej funkcji turystycznej wymagane jest wykonanie remontu posadzek oraz wykonanie ogrzewania OZE (pompa ciepła). Przeprowadzone prace umożliwią wykorzystania obiektu przez okres całego roku a zakupiony sprzęt multimedialny umożliwi prezentację materiałów multimedialnych przybliżających historię miejscowości oraz regionu osobom odwiedzającym Wisznice. Wyremontowany i zmodernizowany obiekt, będzie wykorzystywany na cele turystyczne. Ponadto do okazjonalnych imprez kulturalnych oraz wystaw czasowych. Podejmowane w nim działania będą uzupełniały się z działaniami prowadzonymi w muzeum regionalnym w Rowinach.</p>					
						

Źródło: Zasoby UG Wisznice, fot. Dariusz Gromisz

Cel ogólny projektu	Poprawa jakości korzystania z przestrzeni publicznej i wzmocnienie potencjału rozwojowego miejscowości Wisznice.
Zakres realizowanych zadań	Projekt przewiduje dokończenie izolacji pionowej ścian, wykonanie pomieszczenia technicznego do montażu pompy ciepła, montaż pompy ciepła (jednostki centralnej i kolektorów pionowych (3 szt.)), wykonanie podłogi i posadzek z kamienia naturalnego (zgodnie z wytycznymi konserwatorska zabytków), wykonanie ogrzewania podłogowego, wykonanie drzwi zewnętrznych w transepcie. Zakup monitorów prezentacyjnych oraz sprzętu nagłaśniającego.
Planowane efekty projektu i uzasadnienie realizacji projektu	Realizacja projektu jest niezbędna, aby zabytkowy budynek cerkwi pounickiej mógł pełnić nadal rolę turystyczne, które zostały mu przypisane. Inwestycja wzmocni również potencjał rozwojowy obszaru rewitalizacji jak i całej Gminy Wisznice, poprzez: <ul style="list-style-type: none"> – ochronę lokalnego dziedzictwa historycznego i kulturowego,

	<ul style="list-style-type: none"> - rozwój oferty turystycznej, stworzenie marki produktu turystyki kulturowej, - poprawę jakości obiektów publicznych, - pozytywną zmianę wizerunku centrum Gminy Wisznice, - estetyzację otoczenia, - zwiększenie poczucia tożsamości historycznej i przestrzennej mieszkańców.			
Produkty	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
	1. Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanym obszarze.	obiekt	1	Protokół odbioru.
	2. Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełno-sprawnościami	obiekt	1	Protokół odbioru.
	3. Powierzchnia wyremontowanych budynków publicznych na obszarach wiejskich.	m ²	187,81	Protokół odbioru.
Rezultaty	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
	Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury turystycznej.	osoba/ rok	360	Czujniki rejestrujące. Pomiar przez administratora obiektu.
Projekty komplementarne	<ol style="list-style-type: none"> 1. „Od szkolenia do zatrudnienia – YEI”. 2. „Aktywizacja, Integracja w OHP”. 3. Zagospodarowanie terenu zdegradowanego poprzez utworzenie parku rozrywki w miejscowości Rowiny.			

Nr porządkowy	Nazwa projektu			Wnioskodawca/realizator	
6	„Od szkolenia do zatrudnienia – YEI”			Lubelska Wojewódzka Komenda Ochotniczych Hufców Pracy	
Powiązanie z celami LPR			Cel strategiczny 1	Cel strategiczny 2	Cel strategiczny 3
	Powiązanie bezpośrednie		x	x	
	Powiązanie pośrednie		x	x	
Oddziaływanie projektu	Sfera społeczna	Sfera gospodarcza	Sfera środowiskowa	Sfera techniczna	Sfera funkcjonalno-przestrzenna
	x	x			
Lokalizacja projektu	Adres			Umiejscowienie	
	ul. Lubomelska 1-3, 20-072 Lublin, OSiW Radzyń Podlaski, ul. Lubelska 25			Obszar rewitalizacji	x
				Poza obszarem rewitalizacji	x
Ramy realizacji	Orientacyjna wartość projektu		Termin realizacji		Źródło finansowania
	bezkosztowo dla gminy		1.09.2017 r. – 30.04.2018 r.		POWER 2014-2020, 1.3.2.
Opis problemu i pozytywne skutki, jakie przyniesie realizacja projektu	Analiza problemów społecznych obszaru rewitalizacji wykazała występowanie skumulowanych negatywnych czynników powodujących występowanie zjawiska wykluczenia społecznego. Zaliczyć do nich należy wysoki poziom przestępczości, alkoholizm, przemoc w rodzinie i ubóstwo, niepełnosprawność oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Na terenie całej gminy, a w szczególności na obszarze rewitalizacji spotkać można przypadki uzależnienia od pomocy społecznej, dziedziczenia biedy czy niekorzystnych postaw społecznych.				
Cel ogólny projektu	Zwiększenie możliwości zatrudnienia osób młodych do 24 roku życia bez pracy, w tym w szczególności osób, które nie uczestniczą w kształceniu i szkoleniu (tzw. młodzież NEET).				
Zakres realizowanych zadań	<p>Wsparcie przewidziane dla grupy projektowej I i II:</p> <ol style="list-style-type: none"> Opieka wychowawców. Ubezpieczenie NNW. Wyżywienie w trakcie zajęć. Zwrot kosztów dojazdów na zajęcia. Grupowe wsparcie psychologiczne – treningi i warsztaty. Indywidualne wsparcie psychologiczne. Zajęcia z zakresu zapobiegania depresji wśród młodzieży. Indywidualne zajęcia z doradcą zawodowym. Warsztaty aktywnego poszukiwania pracy. Kursy językowe. Kursy ECDL. <p>Wsparcie przewidziane tylko dla I grupy:</p> <ol style="list-style-type: none"> Warsztaty wyrównawcze z przedmiotów szkolnych. Konkurs z nagrodami związany ze wsparciem udzielanym w ramach projektu. Podstawowy kurs komputerowy. <p>Wsparcie przewidziane tylko dla II grupy:</p> <ol style="list-style-type: none"> Grupowe zajęcia z doradcą zawodowym. Kursy zawodowe. Kursy prawa jazdy kat. B. Warsztaty z zakresu kreowania wizerunku połączone z usługą stylisty wraz z metamorfozą. Warsztaty przygotowujące do usamodzielnienia się – zajęcia w trzech modułach (I warsztaty z tworzenia i zarządzania domowym budżetem, II kontakty z instytucjami i urzędami publicznymi, III prawo pracy, podatki). 				

	6. Indywidualne pośrednictwo pracy/pośrednictwo w zakresie organizacji staży zawodowych. 7. Coaching zawodowy – zajęcia grupowe np. po 5 osób (zwiększenie samooceny i samoakceptacji, automotywacja, asertywność, kreatywność). 8. Staże zawodowe (3 mies.). 9. Wyposażenie stanowiska pracy u pracodawcy w związku z odbywanym przez uczestnika stażem. 10. Stypendium stażowe, stypendium szkoleniowe. 11. Refundacja kosztów opieki nad dzieckiem lub osobą zależną			
Uzasadnienie potrzeby realizacji projektu i umieszczenia projektu na liście podstawowej	<p>Zwiększenie możliwości zatrudnienia osób młodych do 24 roku życia bez pracy, w tym w szczególności osób, z grup defaworyzowanych.</p> <p>Zostały określone główne grupy defaworyzowane oraz przyczyny wykluczenia na obszarze Gminy Wisznice.</p> <p>Główne grupy defaworyzowane to: osoby bezrobotne, młodzież, osoby samotnie wychowujące dzieci, rodziny z dysfunkcjami (w tym w wyniku wyjazdu do pracy za granicą jednego z rodziców), osoby starsze, niepełnosprawne oraz osoby o niskich kwalifikacjach, a także osoby i rodziny dotknięte patologiami.</p> <p>Przyczyny wykluczenia to:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ubóstwo (poczucie ubóstwa): rozwarstwienie społeczne związane z brakiem pracy i niskimi dochodami, nierozwiązane problemy starości (opieka zdrowotna, samotność, bezradność), brak integracji (spędzanie czasu przed komputerem, otoczenie multimediami, brak działań międzypokoleniowych, upadek autorytetów, brak identyfikacji ze społecznością), - bezradność (marazm, brak chęci do samorozwoju), - niewydolność opiekuńczo-wychowawcza, - bierność: wynik szeregu niepowodzeń, poczucie bezsensu, brak wiary, że może być lepiej, - przemoc: brak rozmów, zła komunikacja, frustracja, problemy rodzinne, - niewłaściwe zagospodarowanie czasu wolnego dzieci i młodzieży: nieodpowiednie osoby prowadzące, brak systemowej pracy, brak konsultacji z zainteresowanymi, niedostosowanie ofert, brak finansów, brak liderów, - niska samoocena: kompleksy, niepowodzenia, nawarstwianie problemów, brak poczucia miłości, sposób wychowania, - uzależnienia od środków psychoaktywnych, alkoholu: szukanie wrażeń, szukanie akceptacji otoczenia, promocja alkoholu, - brak profilaktyki, zmiana postrzegania wzorców spożywania piwa, przyzwolenie otoczenia, bezrobocie. <p>Charakterystyka beneficjentów:</p> <p>I grupa (15-17 lat) - to osoby znajdujące się w szczególnie niekorzystnej sytuacji, które posiadają wykształcenie na poziomie szkoły podstawowej lub gimnazjum, zaniedbujące obowiązek szkolny – wykazujące słabe wyniki w nauce i dużą absencję na zajęciach szkolnych, a przez to zagrożone wykluczeniem społecznym. Celem projektu będzie udzielenie tym osobom wsparcia prowadzącego do podjęcia nauki lub szkolenia, nabycia kwalifikacji oraz nabycia elementarnych kompetencji społecznych.</p> <p>II grupa (18-24 lata) - to osoby pozostające bez zatrudnienia, nieuczące się, których ograniczenia materialne i środowiskowe, a także brak kwalifikacji zawodowych, zbyt niskie kwalifikacje zawodowe lub kwalifikacje zawodowe niedostosowane do potrzeb rynku pracy oraz brak doświadczenia zawodowego i wiedzy na temat skutecznych metod poszukiwania pracy utrudniają samodzielne nabycie umiejętności umożliwiających wejście na rynek pracy i gwarantujących udany start życiowy.</p>			
Produkty	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
	1. Liczba osób biernych zawodowo, nieuczestniczących w kształceniu lub szkoleniu objętych wsparciem w programie.	osoba	3	a) listy obecności podpisywane przez UP na 1.zajęciach (zad.1)(potwierdzające rozpoczęcie udziału

				w projekcie) prowadzone przez doradcę b)rejestr (arkusz kalkul.) podpisanych oświadczeń zawieraj. podst. informacje o UP
	2. Liczba osób poniżej 30 lat z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie.	osoba	1	a) listy obecności podpisywane przez UP na 1.zajęciach (zad.1)(potwierdzające rozpoczęcie udziału w projekcie), prowadzonym przez doradcę b)rejestr (arkusz kalkul.) podpisanych oświadczeń zawieraj. podst. informacje o UP
Rezultaty	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
	1. Liczba osób biernych zawodowo nieuczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, które otrzymały ofertę pracy, kształcenia ustawicznego, przygotowania zawodowego lub stażu po opuszczeniu programu.	osoba	2	Rejestr osób, które otrzymały ofertę pracy, kształcenia ustawicznego, przygotowania zawodowego lub stażu po opuszczeniu programu.
	2. Liczba osób biernych zawodowo nieuczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, uczestniczących w kształceniu/szkoleniu lub uzyskujących kwalifikacje lub pracujących (łącznie z pracującymi na własny rachunek) po opuszczeniu programu.	osoba	2	a)rejestr (arkusz kalkulacyjny) wydanych przez jednostkę certyfikującą certyfikatów potwierdzających nabycie kwalifikacji.
	3. Liczba osób biernych zawodowo nieuczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, które ukończyły interwencję wspieraną w ramach Inicjatywy na rzecz zatrudnienia ludzi młodych.	osoba	2	Rejestr osób, które ukończyły interwencję wspieraną w ramach Inicjatywy na rzecz zatrudnienia ludzi młodych.
Projekty komplementarne	1. „Aktywizacja, Integracja w OHP”. 2. Zagospodarowanie terenu zdegradowanego poprzez utworzenie parku rozrywki w miejscowości Rowiny. 3. „Usługi społeczne w Gminie Wisznice”. 4. „Nowe szanse - Wzrost kluczowych kompetencji”. 5. „Lokalna sieć samopomocy”. 6. „Aktywni i sprawni”. 7. Udział w projekcie Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej - utworzenie przedsiębiorstwa społecznego.			

Nr porządkowy	Nazwa projektu			Wnioskodawca/realizator	
7	„Aktywizacja, Integracja w OHP”			Lubelska Wojewódzka Komenda Ochrony Państwa	
Powiązanie z celami MPR			Cel strategiczny 1	Cel strategiczny 2	Cel strategiczny 3
	Powiązanie bezpośrednie		x	x	
	Powiązanie pośrednie				
Oddziaływanie projektu	Sfera społeczna	Sfera gospodarcza	Sfera środowiskowa	Sfera techniczna	Sfera funkcjonalno-przestrzenna
	x				
Lokalizacja projektu	Adres			Umiejscowienie	
	ul. Lubomelska 1-3, 20-072 Lublin, OSiW Radzyń Podlaski, ul. Lubelska 25			Obszar rewitalizacji	x
				Poza obszarem rewitalizacji	x
Ramy realizacji	Orientacyjna wartość projektu		Termin realizacji		Źródło finansowania
	bezkosztowo dla gminy		od 2017-09-01 do 2018-06-30		RPO WL 11.1
Opis problemu i pozytywne skutki, jakie przyniesie realizacja projektu	Analiza problemów społecznych obszaru rewitalizacji wykazała występowanie skumulowanych negatywnych czynników powodujących występowanie zjawiska wykluczenia społecznego. Zaliczyć do nich należy wysoki poziom przestępczości, alkoholizm, przemoc w rodzinie i ubóstwo, niepełnosprawność oraz bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Na terenie całej gminy, w tym również na obszarze rewitalizacji spotkać można przypadki uzależnienia od pomocy społecznej, dziedziczenia biedy czy niekorzystnych postaw społecznych.				
Cel ogólny projektu	Celem projektu jest wzrost integracji społecznej oraz poprawa dostępu do rynku pracy 90 osób (40K i 50M) młodych osób w wieku 15 - 25 lat (2 osoby z Gminy Wisznice), zagrożonych wykluczeniem, poprzez realizację programu reintegracji społecznej i zawodowej, zakładającego indywidualną ścieżkę wsparcia dla każdego uczestnika projektu, która pozwoli zdobyć umiejętności społeczno - zawodowe służące odnalezieniu się na lokalnym rynku pracy do 30.06.2018 r. Głównym problemem młodzieży zagrożonej wykluczeniem jest brak zatrudnienia rodziców, brak kwalifikacji i korzystanie ze świadczeń pomocy społecznej, co pogłębia złe warunki materialne i zwiększa częstotliwość występowania ubóstwa.				
Zakres realizowanych zadań	Główne zadania, które będą realizowane w ramach projektu: 1. Indywidualny Plan Działania. 2. Wsparcie opiekuńczo-wychowawcze. 3. Program reintegracji społecznej. 4. Program reintegracji zawodowej.				
Planowane efekty projektu i uzasadnienie umieszczenia projektu na liście podstawowej	<p>SYTUACJA PROBLEMOWA:</p> <p>Sytuacja uczestników OHP przedstawia się następująco: rodzice uczestników posiadają wyk. podst. (43%) lub zasadnicze zawodowe (36%). Trudna sytuacja finansowa i brak pracy ma duży wpływ na status życiowy młodzieży. 27% ankietowanych uczestników OHP zgłaszało problem nadużywania alkoholu przez rodziców. Inne problemy: pobyt ojca w więzieniu, przemoc w rodzinie. 48% ojców i matek jako główne źródło utrzymania wskazuje rentę, emeryturę/zasiłek/bez stałych środków do życia. Wybór grupy docelowej nastąpił poprzez dośw. oraz działalność statutową OHP. 60% UP to mężczyźni, ze względu na fakt, że oni częściej zgłaszają się do OHP.</p> <p>Wynika to z faktu, że potrzebują pracy, jako głowa rodziny. Kobiety często zostają młodymi matkami na utrzymaniu ojca dziecka lub państwa. Celem jest łamanie barier spowodowanych procesem wykluczenia oraz nierównością szans. Są to bariery ekonomiczne(brak pieniędzy na książki, dojazdy), przestrzenne (odległe wsie),społeczne i kulturowe (brak wzorców w domu rodzinnym), a także oświatowe (relacje nauczyciel - uczeń, zespół nauczycieli szkolnego związany z pochodzeniem). Często są one wzajemnie powiązane, tworząc całe związki przeszkód uniemożliwiających młodzieży ze środowisk defaworyzowanych edukację oraz znalezienie zatrudnienia. Dążenie do równości szans (zarówno kobiet jak i mężczyzn) w tym zakresie jest także związane z działalnością OHP. Wspierana jest również edukacja międzykulturowa, która pozwala młodzieży zrozumieć własne reakcje i postawy w konfrontacji z odmiennością, zarówno fizyczną jak i kulturową. Niezmiernie ważne jest nauczanie młodzieży tzw. wykluczonej pojęcia tolerancji, wolnej od uprzedzeń i stereotypów. Podnoszenie ich świadomości dotyczącej bycia obywatelem</p>				

	<p>Polski i Unii Europejskiej wymaga właściwych metod pracy wymagających różnych kanałów poznawczych. Projekt przyczyni się do zniwelowania przedstawionych barier, pomoże ukształtować postawę prospołeczną, stworzy warunki do uzupełnienia, bądź zdobycia wykształcenia, pokaże jak uchronić się przed uzależnieniami i innymi negatywnymi zjawiskami mogącymi zagrozić prawidłowemu rozwojowi psychofizycznemu. Z badań Eurostat 2012 wynika, że czynnikami, które najczęściej skłaniają do nauki/podnoszenia swoich kwalifikacji są: nieodpłatna nauka (29% Europejczyków (E), 40% Polaków (PL)); płacone za naukę (19%E, 18%PL); wzrost szansy na zdobycie zatrudnienia (18%E, 14%PL); dostępność kursów i szkoleń(10%E, 11%PL); Wynika to z barier, utrudniających naukę, m.in.: wysokich kosztów(25%E, 38%PL); braku motywacji(34%E, 26%PL);braku czasu(28%E, 20%PL);braku wiary we własne zdolności (19%E, 17%PL); znacznej odległości. od ośrodków szkoleniowych (15E, 19PL). Projekt jest również odpowiedzią na potrzeby osób młodych, chcących poznać właściwe wartości, ww. tym potrzeby osób dyskryminowanych ze względu na płeć, miejsce zamieszkania, niepełnoprawność, bądź statut społeczny, zrozumieć otaczający świat i otrzymać wsparcie, którego nie mogą dostać w swoich rodzinnych domach.</p> <p>Charakterystyka beneficjentów:</p> <p>Wsparciem w projekcie zostanie objętych łącznie 90 osób (40K, 50M), z czego 2 z Gminy Wisznice, O przyjęciu do OHP decydują określone kryteria: pochodzenie z rodziny dysfunkcyjnej, o niskim statusie materialnym, pochodzenie ze środowiska patolog, występowanie przemocy w rodzinie, opóźnienia w cyklu kształcenia, nie spełnianie obowiązku szkolnego. Pobyt w OHP jest szansą dopełnienia obowiązku szkolnego młodych ludzi, którzy nie zdołali ukończyć szkoły w podst. systemie edukacji.</p>			
Produkty	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
	Liczba osób biernych zawodowo, nieuczestniczących w kształceniu lub szkoleniu objętych wsparciem w programie.	osoba	2	a) listy obecności podpisywane przez UP na 1.zajęciach (zad.1)(potwierdzające rozpoczęcie udziału w proj.); prow. przez doradcę b) rejestr (arkusz kalkul.) podpisanych oświadczeń zawieraj. podst. info o UP.
Rezultaty	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
	1. Liczba osób biernych zawodowo, które otrzymały ofertę pracy, kształcenia ustawicznego, przygotowania zawodowego lub stażu po opuszczeniu programu.	osoba	2	Rejestr osób, które otrzymały ofertę pracy, kształcenia ustawicznego, przygotowania zawodowego lub stażu po opuszczeniu programu.
	2. Liczba osób biernych zawodowo, uczestniczących w kształceniu/szkoleniu lub uzyskujących kwalifikacje lub pracujących (łącznie z pracującymi na własny rachunek) po opuszczeniu programu.	osoba	2	a)rejestr(arkusz kalkulacyjny) wydanych przez jednostkę certyfikującą certyfikatów potwierdzających nabycie kwalifikacji.
Projekty komplementarne	<ol style="list-style-type: none"> 1. „Od szkolenia do zatrudnienia – YEI” 2. Zagospodarowanie terenu zdegradowanego poprzez utworzenie parku rozrywki w miejscowości Rowiny. 3. „Usługi społeczne w Gminie Wisznice”. 4. „Nowe szanse - Wzrost kluczowych kompetencji”. 5. „Lokalna sieć samopomocy”. 6. „Aktywni i sprawni”. 7. Udział w projekcie Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej - utworzenie przedsiębiorstwa społecznego. 			

Nr porządkowy	Nazwa projektu			Wnioskodawca/realizator	
8	„Usługi społeczne w Gminie Wisznice”			Gmina Wisznice	
Powiązanie z celami LPR			Cel strategiczny 1	Cel strategiczny 2	Cel strategiczny 3
	Powiązanie bezpośrednie		x		
	Powiązanie pośrednie		x		
Oddziaływanie projektu	Sfera społeczna	Sfera gospodarcza	Sfera środowiskowa	Sfera techniczna	Sfera funkcjonalno-przestrzenna
	x				
Lokalizacja projektu	Adres			Umiejscowienie	
	Wisznice, działka nr 335 (budynek), 177, 176/1, 176/2, 175, obręb Wisznice.			Obszar rewitalizacji	x
				Poza obszarem rewitalizacji	
Ramy realizacji	Orientacyjna wartość projektu		Termin realizacji	Źródło finansowania	
	300 000,00 zł		2018-2020	RPO WL 2014-2020, Działanie 11.2 Usługi społeczne i zdrowotne.	
Opis problemu i pozytywne skutki, jakie przyniesie realizacja projektu	<p>Gmina Wisznice od lat wspiera i realizuje działania na rzecz osób niepełnosprawnych, co jest niezwykle istotnym elementem prowadzonej polityki społecznej. Na terenie gminy funkcjonują dwie placówki, których działalność ukierunkowana jest na szeroko rozumiane wsparcie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym, a do tej grupy z pewnością można zaliczyć osoby z zaburzeniami psychicznymi oraz osoby niepełnosprawne. Osoby z zaburzeniami psychicznymi często korzystają z leczenia szpitalnego w zamkniętych placówkach i powracają tam, co jakiś czas, bo ciągle zbyt mała jest rola nieinstytucjonalnych form wsparcia. Sytuacja ta generuje koszty, a także uzależnienie od pasywnych form pomocy. Niestety jest to błędne koło. Po powrocie z placówki zamkniętej, osoby te często ograniczają własną aktywność do minimum, oczekują wyłącznie pomocy ze strony chociażby gminnych ośrodków pomocy społecznej. Bierność, izolacja, brak zalecanego leczenia farmakologicznego, a tym samym remisja choroby powodują kolejne hospitalizacje. Problemem jest odpowiedniej jakości i różnorodności usług społecznych w formie środowiskowej, czego przykładem jest ośrodek wsparcia. Na terenie Gminy Wisznice, Rossosz i innych okolicznych gmin jest zainteresowanie tego typu usługami, ale oferta jest zbyt wąska i nie zabezpiecza oczekiwań i potrzeb wszystkich chętnych.</p> <p>W związku z tym, iż Gmina Wisznice planuje realizację projektu „Infrastruktura usług społecznych w Gminie Wisznice” złożony w ramach Działania 13.2 Infrastruktura usług społecznych RPO WL 2014-2020, którego głównym celem jest poprawa istniejącej infrastruktury, należy podjąć działania ukierunkowane na wsparciu ośrodka we wprowadzaniu nowych usług, co wychodzi naprzeciw oczekiwaniom społeczności lokalnej. Problemem w procesie aktywizacji i terapii jest także mała szansa na znalezienie zatrudnienia. Na lokalnym rynku pracy jest bardzo mało ofert pracy, a dla osób z niepełnosprawnością ich praktycznie nie ma. Przy wprowadzaniu nowych usług należy wykorzystać fakt, iż Gmina Wisznice jest typową gminą wiejską, a przeważającym profilem działalności jest działalność rolnicza. Wprowadzenie, zatem usługi aktywizującej o tym profilu byłoby zasadne, a po odpowiednim przygotowaniu uczestnika w przyszłości być może ułatwiłoby mu znalezienie zatrudnienia. Innym problemem, który należy rozwiązać jest brak usługi transportowej w ŚDS. Większość uczestników przyjeżdża do ośrodka rowerem lub na piechotę, a są to czasami znaczne odległości. Problem nasila się w okresie jesienno-zimowym, gdzie warunki zdecydowanie utrudniają przemieszczanie się. W związku z tym planuje się wprowadzenie dowozu uczestników do ośrodka, co zdecydowanie rozwiąże problem i przyczyni się do większej dostępności do świadczonych usług. Kolejnym problemem, który dotyczy w szczególności osób z niepełnosprawnością i zaburzeniami psychicznymi jest brak możliwości udziału w treningu usamodzielnienia. Zarówno ŚDS jak i WTZ to ośrodki wsparcia dziennego, które nie świadczą tego typu usług. Problem dotyczy osób, które nie radzą sobie z samodzielnym prowadzeniem gospodarstwa lub też znajdują się pod opieką rodziców/opiekunów w podeszłym wieku, a ze względu na niski poziom samodzielności ich funkcjonowanie w przyszłości, gdy zabraknie rodzica będzie bardzo trudne. Uruchomienie działalności mieszkania treningowego w ramach projektu nr 3 <i>Adaptacja budynku w centrum Wisznice na cele socjalne wraz z zagospodarowaniem przyległego terenu</i> umożliwi przygotowanie grupy osób z niepełnosprawnością do samodzielnego lub przy</p>				

	<p>minimalnym wsparciu życia w otwartym środowisku oraz ochrona ich przed wykluczeniem społecznym. Jednym z założeń będzie także konsolidacja rodzin i środowiska działającego na co dzień na rzecz osób z niepełnosprawnością w celu pokazania innego modelu ich dorosłości opartego o ofertę mieszkań socjalnych oraz zmiany sposobu myślenia o ich usamodzielnieniu. Pomimo istnienia na terenie gminy Wisznice kilku instytucji (ŚDS, WTZ, GOPS), obecny system wsparcia nie jest wystarczający, a znaczna część potrzeb osób z niepełnosprawnością nie jest zabezpieczona. Główne problemy:</p> <ul style="list-style-type: none"> -ograniczona liczba miejsc w istniejących placówkach -brak odpowiednich usług w miejscu zamieszkania -brak zaspokojenia potrzeb społecznych osób z niepełnosprawnością pozostających w domach -brak środków finansowych na zatrudnienie większej liczby opiekunek, rozszerzenie zakresu ich obowiązków, czy zwiększenie czasu przeznaczanego dla podopiecznych -brak zajęcia i pracy dla aktualnych uczestników ŚDS i WTZ oraz ich niewystarczające kwalifikacje i umiejętności. <p>Planowane działanie przyniesie korzyści społeczności lokalnej w kilku wymiarach. Umożliwi zwiększenie dostępności usług asystencko-opiekuńczych dla osób z niepełnosprawnością i objęcie wsparciem większej liczby osób potrzebujących, przy niskich nakładach finansowych i wykorzystaniu potencjału uczestników istniejących ośrodków wsparcia. Zaangażowanie do grupy wsparcia uczestników ŚDS i WTZ w Wisznicach zdecydowanie wspomogło proces ich aktywizacji zwiększy ich kompetencje społeczne i zawodowe, a zaangażowane w udzielanie pomocy innym zapewni im satysfakcjonujące zajęcie adekwatne do posiadanej wiedzy, sprawności i umiejętności. Osoby te poczują się użyteczne i potrzebne, co podniesie ich samoocenę i ułatwi powrót do normalnego funkcjonowania na co dzień. Z drugiej strony przykład niepełnosprawnych wolontariuszy zachęci także osoby wspierane do większej aktywności własnej. Wprowadzenie w ramach innowacji usług asystencko-opiekuńczych w miejscu zamieszkania umożliwi udzielenie wsparcia osobom, które na dzień dzisiejszy są go pozbawione. Dotyczy to zarówno bieżących potrzeb (zakupy, sprzątanie itp.), ale także wspólne spędzanie czasu wolnego, co przy nawiązaniu relacji interpersonalnych, umożliwi wyrwanie z izolacji i stagnacji, dając początek procesowi powrotu do aktywnego funkcjonowania w życiu społecznym. Wykorzystanie i rozwój idei wolontariatu przyczyni się rozbudowy oraz uzupełnienia systemu wsparcia osób niepełnosprawnych na terenie gminy Wisznice, zabezpieczając potrzeby większej grupy potrzebujących, przy zaangażowaniu stosunkowo niewielkich środków finansowych.</p> <p>Zapotrzebowanie mieszkańców gminy, a w szczególności z obszaru rewitalizacji na usługi doradcze i terapeutyczne stale wzrasta, natomiast możliwości zaspokojenia tych potrzeb w Gminie Wisznice kształtują się na niskim poziomie. Dostęp do usług specjalistycznych jest również utrudniony ze względu na odległość. Najbliższe poradnie znajdują się około 30 kilometrów od Wisznic. Ponadto bardzo często problemem jest także długi okres oczekiwania na wizytę. Dla osób o w trudnej sytuacji zdrowotnej i/lub materialnej jest to dość trudna przeszkoda do pokonania. W ramach punktu konsultacyjno-doradczego udzielane będą informacje o prawach, uprawnieniach, i świadczeniach przysługujących różnym osobom, w tym z niepełnosprawnością. W ramach oferowanych usług mieszkańcy będą mogli uzyskać specjalistyczne wsparcie tj. psychiatryczne, psychologiczne, psychoterapeutyczne, pedagogiczne, logopedyczne, wsparcie dietetyka, diabetologa i innych specjalistów. Udzielane będą także informacje i pomoc w procedurach załatwiania spraw z zakresu prawa rodzinnego i opiekuńczego, ubezpieczenia społecznego, administracyjnego oraz inne w zależności od potrzeb. Podejmowane będą działania profilaktyczne i pomoc doraźna. Odbywać się będą także konsultacje rodzinne i terapia rodzin, mająca na celu poprawę komunikacji.</p>
Cel ogólny projektu	<p>Celem głównym projektu jest wzrost dostępności wysokiej jakości usług społecznych użyteczności publicznej, w szczególności w formach zdeinstytucjonalizowanych, dla osób wykluczonych lub zagrożonych ubóstwem i wykluczeniem społecznym. Cel będzie realizowany poprzez:</p> <ul style="list-style-type: none"> - wsparcie funkcjonowania Środowiskowego Domu Samopomocy w Wisznicach, - organizację i świadczenie usług społecznych w miejscu zamieszkania dla osób z niepełnosprawnością, w tym psychiczną, osób starszych i niesamodzielnich, - usługi mieszkalnictwa treningowego, - usługi doradcze w punkcie konsultacyjnym.
Zakres realizowanych zadań	<ol style="list-style-type: none"> 1. Wprowadzenie usługi transportowej w ŚDS – usługa dowozu uczestników SDS (codziennie trasa dom-ŚDS – dom). 2. Warsztaty ogrodnicze przy ŚDS i przy zrewitalizowanym terenie w ramach projektu nr 3 <i>Adaptacja budynku w centrum Wisznic na cele socjalne wraz z zagospodarowaniem przyległego terenu</i> – warsztaty teoretyczne i praktyczne z zakresu poznania roślin, krzewów i drzew , w tym ozdobne, warzywne i owocowe, zakładania ogrodów i ich pielęgnacji oraz planowania terenów

	<p>zielonych, wizyty studyjne w szkółkach itp.</p> <p>3. Spotkania integracyjne w ŚDS – cykl spotkań integracyjnych dla uczestników ŚDS i społeczności lokalnej i przy wykorzystaniu nowopowstałej infrastruktury w ramach projektu nr 3 <i>Adaptacja budynku w centrum Wisznice na cele socjalne wraz z zagospodarowaniem przyległego terenu</i>, każde spotkanie będzie miało inny charakter i temat przewodni, spotkania będą o charakterze rekreacyjnym, kulturalnym i edukacyjnym.</p> <p>4. Szkolenia wyjazdowe organizowane przez ŚDS – w ramach prowadzonej aktywizacji i terapii planuje się dwa wyjazdy dla uczestników ŚDS o charakterze motywacyjnym i krajoznawczo-turystycznym.</p> <p>5. Trening usamodzielniania w mieszkaniu treningowym w ramach projektu nr 3 <i>Adaptacja budynku w centrum Wisznice na cele socjalne wraz z zagospodarowaniem przyległego terenu</i> – trening prowadzony będzie w turnusach w grupach kilku osobowych, trening prowadzony będzie w godzinach popołudniowo-wieczornych po zajęciach w ŚDS, w nocy zapewniona będzie pomoc opiekuna.</p> <p>6. Usługi doradcze w punkcie konsultacyjnym, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> - psycholog - psychiatra - diabetolog - dietetyk - doradca rodzinny - doradca zawodowy - pracownik socjalny <p>7. Usługi asystencko-opiekuńcze dla osób starszych, niepełnosprawnych, niesamodzielnich z terenu rewitalizacji w miejscu zamieszkania świadczone między innymi przy udziale wolontariuszy (w tym niepełnosprawnych). Usługi ukierunkowane będą głównie na potrzeby społeczne oraz wsparcie w codziennym funkcjonowaniu.</p>			
<p>Uzasadnienie potrzeby realizacji projektu i umieszczenia projektu na liście podstawowej</p>	<p>Analiza problemów lokalnego środowiska prowadzi do wniosku, iż w badanej typowej, wiejskiej społeczności funkcjonują zarówno osoby potrzebujące niespecjalistycznych, drobnych usług i pomocy w czynnościach życia codziennego, jak również osoby objęte aktywizacją w ramach ośrodków wsparcia (ŚDS, WTZ), marginalizowane ze względu na chorobę, bez szans na pracę, ale potrzebujące zajęcia, i dowartościowania. Obie grupy wymagają działań w kierunku włączenia do życia społecznego, stąd potrzeba rozwiązań, które wypełnią lukę w obecnym systemie wsparcia – z jednej strony zwiększą dostępność usług opiekuńczych dla osób z niepełnosprawnością w środowisku lokalnym, z drugiej wykorzystają potencjał uczestników istniejących ośrodków i zapewnią im satysfakcjonujące zajęcia adekwatne do posiadanej wiedzy, sprawności i umiejętności.</p> <p>Wprowadzenie nowych usług świadczonych przez ŚDS jest wskazane z powodu stale rosnącego zainteresowania usługami świadczonymi przez ośrodek wsparcia oraz różnymi potrzebami osób, które się do niego zgłaszają. Wprowadzenie usługi transportowej umożliwi dostęp do usług ŚDS osobom, które same nie byłyby w stanie dotrzeć do placówki, a trening usamodzielniania umożliwi osobom, które są mało samodzielne powrót do w miarę normalnego funkcjonowania. Z kolei usługi świadczone w punkcie konsultacyjnym w budynku zrewitalizowanym w ramach projektu nr 3 <i>Adaptacja budynku w centrum Wisznice na cele socjalne wraz z zagospodarowaniem przyległego terenu</i> rozwiążą problem z dostępem do specjalistów osób z terenu rewitalizacji, co jest niezwykle ważne w czasach, gdzie rośnie liczba osób dotkniętych problemami natury psychicznej oraz co raz częściej następuje rozpad więzi rodzinnych.</p>			
<p>Produkty</p>	<p>Nazwa wskaźnika</p>	<p>Jednostka miary</p>	<p>Wartość docelowa</p>	<p>Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika</p>
	<p>1. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym.</p>	<p>osoba</p>	<p>100</p>	<p>Dokumentacja projektowa.</p>
	<p>2. Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem.</p>	<p>osoba</p>	<p>30</p>	<p>Dokumentacja projektowa.</p>
	<p>3. Liczba osób pochodzących</p>	<p>osoba</p>	<p>100</p>	<p>Dokumentacja projektowa.</p>

	z obszarów wiejskich.			
	4. Liczba osób objętych usługami społecznymi w miejscu zamieszkania.	osoba	20	Dokumentacja projektowa.
	5. Liczba osób objętych treningiem usamodzielniania.	osoba	15	Dokumentacja projektowa.
	6. Liczba osób korzystających z punktu doradczego.	osoba	100	Dokumentacja projektowa.
	7. Liczba osób objętych usługą transportową.	osoba	20	Dokumentacja projektowa.
	8. Liczba osób, które wzięły udział w cyklu spotkań integracyjnych.	osoba	100	Dokumentacja projektowa.
Rezultaty	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
	1. Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych, istniejących po zakończeniu projektu (ŚDS, zrewitalizowany obiekt w ramach projektu nr 3)	obiekt	2	Rejestr osób, zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy, uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, zdobywających kwalifikacje, pracujących (łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek) po opuszczeniu projektu
	2. Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy, uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, zdobywających kwalifikacje, pracujących (łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek) po opuszczeniu projektu.	osoba	15	
Projekty komplementarne	1. Adaptacja budynku w centrum Wisznice na cele socjalne wraz z zagospodarowaniem przyległego terenu. 2. „Usługi społeczne w Gminie Wisznice”. 3. „Nowe szanse - Wzrost kluczowych kompetencji”. 4. „Lokalna sieć samopomocy”. 5. „Aktywni i sprawni”. 6. Udział w projekcie Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej - utworzenie przedsiębiorstwa społecznego.			

Nr porządkowy	Nazwa projektu			Wnioskodawca/realizator		
9	„Nowe szanse - Wzrost kluczowych kompetencji”.			Gmina Wisznice		
Powiązanie z celami LPR				Cel strategiczny 1	Cel strategiczny 2	Cel strategiczny 3
	Powiązanie bezpośrednie			x		
	Powiązanie pośrednie			x		
Oddziaływanie projektu	Sfera społeczna	Sfera gospodarcza	Sfera środowiskowa	Sfera techniczna	Sfera funkcjonalno-przestrzenna	
	x					
Lokalizacja projektu	Adres			Umiejscowienie		
	Wisznice, działka nr 335 (budynek), 177, 176/1, 176/2, 175, obręb Wisznice.			Obszar rewitalizacji	x	
				Poza obszarem rewitalizacji		
Ramy realizacji	Orientacyjna wartość projektu	Termin realizacji		Źródło finansowania		
	50 000,00 zł	2018-2019		Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej		
Opis problemu i pozytywne skutki, jakie przyniesie realizacja projektu	<p>Osoby z zaburzeniami psychicznymi i niepełnosprawnością intelektualną są grupą społeczną, która istotnie jest zagrożona wykluczeniem społecznym, szczególnie na terenach wiejskich, gdzie bardzo często osoby te pozbawione są lub mają ograniczony dostęp do różnych usług. Potęguje to ich izolację, ogranicza aktywność i pogarsza kondycję psychiczną, a przecież już sam fakt niepełnosprawności, czy też występujących zaburzeń psychicznych jest często poważną barierą w społecznym funkcjonowaniu tej grupy. Ważną rolę w procesie aktywizacji osób z niepełnosprawnością odgrywa kadra jednostek i organizacji działających w tym obszarze, w tym wolontariusze. Bardzo często ze względu na brak oparcia ze strony rodziny lub wsparcie niedostateczne spowodowane brakiem wiedzy i umiejętności, osoby te mogą liczyć jedynie na pomoc ze strony placówek i organizacji działających w obszarze pomocy społecznej. Aby ta pomoc była skuteczna oraz odpowiednia konieczne jest stałe podnoszenie kwalifikacji oraz umiejętności pracowników udzielających tego typu wsparcia. Niestety nie zawsze jednostki dysponują odpowiednimi środkami, aby w pełni zabezpieczyć potrzeby szkoleniowe, co oczywiście przekłada się także na jakość realizowanych usług. Ponadto w związku z tym, iż w ostatnich latach przybywa z roku na rok osób z zaburzeniami psychicznymi rośnie również poziom ryzyka pracy z tą grupą osób, tym bardziej, że często są to osoby mało przewidywalne. Problemem staje się, zatem umiejętność prawidłowej oceny sytuacji i zagrożenia oraz właściwej reakcji pracownika. Często problemem jest także współpraca na linii rodzic/opiekun – kadra. Wynika to między innymi z braku realizacji ujednoczonych działań na zasadzie współpracy. Planowany cykl szkoleń i spotkań z jednej strony wyposażą kadrę oraz rodziców/opiekunów w niezbędną wiedzę teoretyczną i umiejętności praktyczne, a z drugiej strony poprzez współpracę i integrację środowiska przyczyni się wypracowania schematu działań, który byłby realizowany zarówno w domu jak i w ośrodkach dziennego wsparcia.</p>					
Cel ogólny projektu	Główny celem zadania jest poprawa, jakości usług świadczonych na rzecz osób z niepełnosprawnością poprzez wzrost kluczowych kompetencji i umiejętności praktycznych otoczenia osób z niepełnosprawnością, w tym kadry, wolontariuszy rodziców i opiekunów.					
Zakres realizowanych zadań	W ramach zadania zostaną przeprowadzone następujące działania: 1. Warsztaty motywacyjne – warsztaty z jednej strony będą dotyczyły praw osób z niepełnosprawnością, tak by każdy uczestnik był świadomy obowiązujących przepisów prawa oraz wynikających z tego obowiązków. Ponadto zajęcia ukierunkowane będą na motywacji do działania i przeciwdziałania wypaleniu zawodowemu, co jest jednym z najważniejszych elementów w procesie aktywizacji.					

	<ol style="list-style-type: none"> 2. Szkolenie „Praca z osobą z niepełnosprawnością” – szkolenie obejmować będzie zakresem takie zagadnienia jak: rodzaje niepełnosprawności i ich skutki w codziennym funkcjonowaniu, norma a zaburzenie psychiczne, charakterystyka najczęstszych zaburzeń psychicznych (występowanie i przebieg), kontakt z osobą zaburzoną psychicznie, diagnoza potrzeb osób z niepełnosprawnością, metody leczenia i terapii oraz sposoby na aktywizację osób z niepełnosprawnością. 3. Szkolenie „Bezpieczeństwo pracowników w pracy z osobami z zaburzeniami psychicznymi” – szkolenie obejmować będzie zakresem takie zagadnienia jak: rozpoznawanie emocji własnych oraz osób korzystających z pomocy, osiąganie obiektywizmu oceny sytuacji, nabycie wiedzy w zakresie pracy z osobą w stanie wzburzenia emocjonalnego i przejawiającą agresywne zachowania, wypracowanie umiejętności diagnozowania sytuacji zagrożeń oraz reagowania wobec nich. 4. Warsztaty „Podstawy samoobrony” – zajęcia praktyczne obejmować będą zakresem podstawowe techniki unikania zagrożenia w sytuacjach podwyższonego ryzyka, podstawowe techniki samoobrony, samoobrona w świetle prawa. 5. Szkolenie Animacja kultury – szkolenie ukierunkowane będzie na poznanie różnych metod spędzania czasu wolnego oraz organizacji zajęć na rzecz drugiej osoby. Uczestnicy szkolenia poznają metody rozpoznawania oraz dostosowania działań do potrzeb, możliwości i zainteresowań drugiej osoby. 6. Konferencja i spotkanie integracyjne – podstawowym celem będzie zapoznanie mieszkańców społeczności lokalnej z terenu rewitalizacji z tematyką ochrony zdrowia psychicznego oraz problemem, jakim jest rosnąca liczba osób dotkniętych różnego rodzaju zaburzeniami psychicznymi. Spotkanie zostanie zorganizowane także w celu nawiązania kontaktów, lepszego poznania się, wymiany doświadczeń, omówienia problemów i pomysłów na ich rozwiązanie. Dzięki temu możliwe będzie opracowanie zasad współpracy w celu poprawy jakości świadczonych usług. 7. Wizyty studyjne – organizacja dwóch wizyt studyjnych, których celem jest zapoznanie uczestników szkoleń z kompleksowo funkcjonującymi ośrodkami na rzecz osób z niepełnosprawnością. Działanie ma na celu ukazanie możliwości wprowadzenia nowych rozwiązań oraz stanowi element motywujący. 8. Szkolenie terapia środowiskowa – szkolenie dotyczy będzie pracy z osobą potrzebującą wsparcia w jej środowisku rodzinnym, podstawowych zasad, praw, obowiązków i zagrożeń z tym związanych. Ponadto poruszona będzie tematyka wspierania samodzielności, umożliwiania trenowania osłabionych lub nigdy nie podjętych ról społecznych oraz odbudowa zdrowych zasobów psychicznych osoby po kryzysie.
Uzasadnienie potrzeby realizacji projektu i umieszczenia projektu na liście podstawowej	<p>Osoby z niepełnosprawnością, w tym z zaburzeniami psychicznymi zgodnie z definicją ustawy z dnia 19 sierpnia 1994 r. o ochronie zdrowia psychicznego to osoby chore psychicznie (wykazującej zaburzenia psychotyczne), upośledzone umysłowo oraz wykazujące inne zakłócenia czynności psychicznych, które zgodnie ze stanem wiedzy medycznej zaliczane są do zaburzeń psychicznych, a osoba ta wymaga świadczeń zdrowotnych lub innych form pomocy i opieki niezbędnych do życia w środowisku rodzinnym lub społecznym. Zgodnie z diagnozą zawartą w Strategii Polityki Społecznej Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 w roku 2011 w placówkach zdrowia psychicznego na Lubelszczyźnie zarejestrowano ogółem 84 182 osoby, tak więc 3,88% mieszkańców województwa stanowiły osoby z zaburzeniami psychicznymi. Przemiany społeczno-gospodarcze w Polsce w ostatnich latach negatywnie odbiły się na kondycji zdrowotnej społeczeństwa w zakresie zdrowia psychicznego, coraz więcej osób cierpi na różnego rodzaju zaburzenia psychiczne. Sukcesywnie wzrasta liczba osób leczonych z powodu zaburzeń psychicznych, w tym związanych z nadużywaniem alkoholu i środków psychoaktywnych. Fakt ten potęgują dodatkowo bezrobocie, ubóstwo, czy też rozpad więzi emocjonalnych. Zaburzenia psychiczne znajdują się niewątpliwie w grupie chorób związanych z największym negatywnym wpływem na funkcjonowanie społeczne oraz jakość życia pacjentów. Konsekwencją tego zjawiska są wysokie ekonomiczne i socjalne koszty leczenia oraz rehabilitacji. Wciąż rosnąca liczba pacjentów stanowi poważny problem społeczny, medyczny oraz ekonomiczny, będąc wyzwaniem dla szeroko pojętej opieki zdrowotnej nad osobami chorymi psychicznie. Aby zapewnić lepszą jakość usług świadczonych na rzecz tych osób niezbędne jest stałe podnoszenie kwalifikacji i kompetencji kadry, zwiększenie świadomości społeczności lokalnej na temat zaburzeń psychicznych i rosnącej liczby ludzi, których dotyczą problemy natury psychicznej oraz współpraca całego otoczenia przy realizacji działań.</p>

	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
Produkty	1.Liczba osób, która weźmie udział w warsztatach motywacyjnych.	osoba	20	Dokumentacja projektowa.
	2.Liczba osób, która weźmie udział w szkoleniu „Praca z osobą z niepełnosprawnością”.	osoba	20	Dokumentacja projektowa.
	3.Liczba osób, która weźmie udział w szkoleniu „Bezpieczeństwo pracowników w pracy z osobami z zaburzeniami psychicznymi”.	osoba	20	Dokumentacja projektowa.
	4.Liczba osób, która weźmie udział w warsztatach „Podstawy samoobrony”.	osoba	20	Dokumentacja projektowa.
	5.Liczba osób, która weźmie udział w szkoleniu Animacja kultury.	osoba	20	Dokumentacja projektowa.
	6.Liczba osób, która weźmie udział w konferencji poświęconej ochronie zdrowia psychicznego.	osoba	50	Dokumentacja projektowa.
	7.Liczba osób, która weźmie udział w wizytach studyjnych (2x20 osób).	osoba	40	Dokumentacja projektowa.
	8.Liczba osób, która weźmie udział w szkoleniu terapia środowiskowa.	osoba	20	Dokumentacja projektowa.
Rezultaty	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
	1.Wzrost motywacji u co najmniej 75% uczestników projektu.	%	75%	Dokumentacja projektowa.
	2.Wzrost wiedzy na temat niepełnosprawności u co najmniej 75% uczestników projektu	%	75%	Dokumentacja projektowa.
	3.Wzrost umiejętności praktycznych w zakresie odpowiedniego reagowania na zagrożenia u co najmniej 75% uczestników projektu	%	75%	Dokumentacja projektowa.
	4.Wzrost wiedzy na temat funkcjonujących rozwiązań na rzecz osób z niepełnosprawnością u co najmniej 75% uczestników projektu	%	75%	Dokumentacja projektowa.
	5.Wzrost umiejętności praktycznych w zakresie pracy w środowisku rodzinnym osób z niepełnosprawnością u co najmniej 75% uczestników projektu	%	75%	Dokumentacja projektowa.
6.Wzrost umiejętności organizacji zajęć dla osób z niepełnosprawnością u co najmniej 75% uczestników projektu	%	75%	Dokumentacja projektowa.	
Projekty komplementarne	1. Adaptacja budynku w centrum Wisznice na cele socjalne wraz z zagospodarowaniem przyległego terenu. 2. „Usługi społeczne w Gminie Wisznice”.			

	3. „Lokalna sieć samopomocy”. 4. „Aktywni i sprawni”. 5. Udział w projekcie Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej - utworzenie przedsiębiorstwa społecznego.

Nr porządkowy	Nazwa projektu			Wnioskodawca/realizator	
10	„Lokalna sieć samopomocy”.			Gmina Wisznice Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną.	
Powiązanie z celami LPR			Cel strategiczny 1	Cel strategiczny 2	Cel strategiczny 3
	Powiązanie bezpośrednie		x		
	Powiązanie pośrednie		x		
Oddziaływanie projektu	Sfera społeczna	Sfera gospodarcza	Sfera środowiskowa	Sfera techniczna	Sfera funkcjonalno-przestrzenna
	x				
Lokalizacja projektu	Adres			Umiejscowienie	
	GOPS w Wisznicach			Obszar rewitalizacji	x
	Wisznice, działka nr 335 (budynek), 177, 176/1, 176/2, 175, obręb Wisznice.			Poza obszarem rewitalizacji	
Ramy realizacji	Orientacyjna wartość projektu		Termin realizacji		Źródło finansowania
	60 000,00 zł		2017		Projekt realizowany w ramach projektu grantowego „Usługi opiekuńcze dla osób niepełnosprawnych” prowadzonego przez Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego - Programu Operacyjnego Wiedza Edukacja Rozwój 2014-2020
Opis problemu i pozytywne skutki, jakie przyniesie realizacja projektu	<p>Pomimo istnienia na terenie Gminy Wisznice kilku instytucji (ŚDS, WTZ, GOPS), obecny system wsparcia nie jest wystarczający, a znaczna część potrzeb osób z niepełnosprawnością nie jest zabezpieczona. Główne problemy:</p> <ul style="list-style-type: none"> -ograniczona liczba miejsc w istniejących placówkach -brak odpowiednich usług w miejscu zamieszkania -brak zaspokojenia potrzeb społecznych osób z niepełnosprawnością pozostających w domach -brak środków finansowych na zatrudnienie większej liczby opiekunek, rozszerzenie zakresu ich obowiązków, czy zwiększenie czasu przeznaczanego dla podopiecznych -brak zajęcia i pracy dla aktualnych uczestników ŚDS i WTZ oraz ich niewystarczające kwalifikacje i umiejętności. <p>Projekt przyniesie korzyści społeczności lokalnej w kilku wymiarach. Utworzenie lokalnej sieci samopomocy umożliwi zwiększenie dostępności usług asystencko-opiekuńczych dla osób z niepełnosprawnością i objęcie wsparciem większej liczby osób potrzebujących, przy niskich nakładach finansowych i wykorzystaniu potencjału uczestników istniejących ośrodków wsparcia.</p> <p>Utworzone centrum wolontariatu umożliwi osobom zainteresowanym niesieniem pomocy podjęcie faktycznych działań. Przewiduje się zatem wzrost aktywności i zaangażowania mieszkańców gminy, a w szczególności z terenu rewitalizacji w działania wolontariatu. Zaangażowanie do grupy wsparcia uczestników ŚDS i WTZ w Wisznicach zdecydowanie wspomogą proces ich aktywizacji oraz (m.in. poprzez udział w organizowanych w utworzonym centrum wolontariatu szkoleniach) zwiększy ich kompetencje społeczne i zawodowe, a zaangażowane w udzielanie pomocy innym zapewni im satysfakcjonujące zajęcia adekwatne do posiadanej wiedzy, sprawności i umiejętności. Osoby te poczną się użyteczne i potrzebne, co podniesie ich samoocenę i ułatwi powrót do normalnego funkcjonowania, na co dzień. Z drugiej strony przykład niepełnosprawnych wolontariuszy zachęci także osoby wspierane do większej aktywności własnej. Wprowadzenie w ramach innowacji usług asystencko-opiekuńczych w miejscu zamieszkania umożliwi udzielenie wsparcia osobom, które na dzień dzisiejszy są go pozbawione. Dotyczy to zarówno bieżących potrzeb (zakupy, sprzątanie itp.), ale także wspólne spędzanie czasu wolnego, co przy nawiązaniu relacji interpersonalnych, umożliwi wyrwanie z izolacji i stagnacji, dając początek procesowi powrotu do aktywnego funkcjonowania w życiu społecznym.</p> <p>Projekt zniweluje także problem ograniczonej liczby miejsc w placówkach wsparcia dziennego.</p>				

	<p>Wprowadzenie przy współpracy ze Środowiskowym Domem Samopomocy w Wisznicach usługi wolnego słuchacza oraz usługi integracyjnej ograniczy frustrację osób oczekujących na miejsce w placówce oraz innych osób pozostających bez wsparcia, a także umożliwi przynajmniej częściowy udział w prowadzonych działaniach aktywizacyjnych i integracyjnych.</p> <p>Wykorzystanie i rozwój idei wolontariatu przyczyni się rozbudowy oraz uzupełnienia systemu wsparcia osób niepełnosprawnych na terenie gminy Wisznice, co prowadzić będzie do ograniczenia zjawiska marginalizacji społecznej tych osób.</p>
Cel ogólny projektu	<p>Celem projektu jest przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu poprzez podniesienie jakości oraz poprawę dostępności do usług opiekuńczych na terenie Gminy Wisznice.</p> <p>Niniejszy projekt obejmuje opracowanie i przetestowanie Lokalnej Sieci Samopomocy - nisko kosztowego, skutecznego systemu wsparcia dla osób niepełnosprawnych, opartego głównie na wolontariacie. Kluczowym elementem innowacji będzie utworzenie Centrum Wolontariatu, w ramach którego usługi będą świadczone sobie wzajemnie przez osoby z niepełnosprawnością wg idei samopomocy. Innowacja zakłada z jednej strony aktywizowanie społeczności lokalnej, w tym przede wszystkim osoby z niepełnosprawnością objęte wsparciem w ramach ŚDS i WTZ w Wisznicach, a z drugiej strony zabezpieczenie potrzeb społecznych osób pozostających bez wsparcia w formie usług asystencko-opiekuńczych, usługi wolnego słuchacza oraz usług integracyjnych.</p>
Zakres realizowanych zadań	<p>Kluczowe zadania w projekcie:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Utworzenie Centrum Wolontariatu w zrewitalizowanym budynku w ramach projektu nr 3 „Adaptacja budynku w centrum Wisznice na cele socjalne wraz z zagospodarowaniem przyległego terenu”. Centrum tworzone i prowadzone będzie przez osoby niepełnosprawne we współpracy z mieszkańcami oraz lokalnymi instytucjami i organizacjami. W ramach centrum powstanie baza danych wolontariuszy i osób potrzebujących wsparcia. Następnie utworzona zostanie grupa wsparcia (15 os., w tym minimum 10 os. z niepełnosprawnością), złożona z aktualnych i/lub byłych uczestników ŚDS i WTZ, która świadczyć będzie usługi asystencko-opiekuńcze w miejscu zamieszkania osobom potrzebującym, pozostającym bez wsparcia. Osoby te poddane będą diagnozie wstępnej w zakresie ich możliwości, predyspozycji, samooceny i satysfakcji. W kolejnym etapie testowania grupa ta zostanie przeszkolona w zakresie podstaw wolontariatu, BHP, opieki nad osobami potrzebującymi wsparcia, pierwszej pomocy oraz podstaw animacji kultury. Równoległe prowadzona będzie rekrutacja osób potrzebujących wsparcia, które znajdą się w tworzonej bazie danych. Po przeprowadzeniu diagnozy potrzeb osoby te zostaną zakwalifikowane do poszczególnych usług oferowanych w ramach innowacji tj. usługi asystencko-opiekuńcze w miejscu zamieszkania (10 os.) oraz usługa wolnego słuchacza (10os.). Z usługi integracyjnej korzystać będą wspólnie obie grupy (20 os.). Wolontariusze w ramach usług asystencko-opiekuńczych pomogą będą osobom potrzebującym w zakupach, sprzątaniu, załatwianiu sprawach urzędowych, uzyskaniu informacji, konsultacji lekarskich (trudniejsze czynności wspólnie z opiekunem grupy lub innymi zdrowymi wolontariuszami), wypożyczeniu książek z biblioteki czy organizacji czasu wolnego. Nie jest to zatem typowa usługa, jaką świadczą opiekunki społeczne, ale jej kompleksowa forma, obejmująca poza pomocą w czynnościach życia codziennego, głównie zaspokojenie potrzeb społecznych. 2. Wprowadzenie i przetestowanie w ŚDS w Wisznicach usługi wolnego słuchacza, w ramach której osoby oczekujące na przyjęcie do placówki będą brać udział w standardowych zajęciach aktywizująco-terapeutycznych. 3. Wprowadzenie usługi integracyjnej, w ramach której planowane są spotkania dla korzystających z usług asystencko-opiekuńczych oraz wolnego słuchacza, a także wolontariuszy. Spotkania te będą łączyły w sobie elementy kultury, rekreacji oraz edukacji.
Uzasadnienie potrzeby realizacji projektu i umieszczenia projektu na liście podstawowej	<p>Analiza problemów prowadzi do wniosku, iż w badanej typowej, wiejskiej społeczności funkcjonują zarówno osoby potrzebujące niespecjalistycznych, drobnych usług i pomocy w czynnościach życia codziennego, jak również osoby objęte aktywizacją w ramach ośrodków wsparcia (ŚDS, WTZ), marginalizowane ze względu na chorobę, bez szans na pracę, ale potrzebujące zajęcia, i dowartościowania. Obie grupy wymagają działań w kierunku włączenia do życia społecznego, stąd potrzeba rozwiązań, które wypełnią lukę w obecnym systemie wsparcia – z jednej strony zwiększą dostępność usług opiekuńczych dla osób z niepełnosprawnością w środowisku lokalnym, z drugiej wykorzystają potencjał uczestników istniejących ośrodków i zapewnią im satysfakcjonujące zajęcia adekwatne do posiadanej wiedzy, sprawności i umiejętności.</p> <p>Upowszechnienie wolontariatu jako wartościowego, aktywnego spędzania wolnego czasu poza aktywizacją mieszkańców pozwoli także ograniczyć koszty niektórych działań.</p>

	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
Produkty	1. Wzrost zainteresowania wolontariatem – liczba osób, która wzięła udział w spotkaniach informacyjnych.	osoba	20	Dokumentacja projektowa.
	2. Wzrost liczby osób świadczących usługi wolontariackie – liczba osób świadczących usługi wolontariackie.	osoba	15	Dokumentacja projektowa.
	3. Wzrost liczby osób objętych usługami asystencko-opiekuńczymi – Liczba osób objętych usługami asystencko-opiekuńczymi.	osoba	10	Dokumentacja projektowa.
	4. Wzrost liczby osób objętych usługą wolnego słuchacza – Liczba osób objętych usługami wolnego słuchacza.	osoba	10	Dokumentacja projektowa.
	5. Wzrost liczby osób objętych usługami integracyjnymi – Liczba osób objętych usługami integracyjnymi.	osoba	20	Dokumentacja projektowa.
Rezultaty	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
	1.Wzrost kompetencji wolontariuszy – liczba wolontariuszy, którzy wzięli udział w szkoleniach (15 osób x 5 szkoleń = 75 osób).	%	80%	Dokumentacja projektowa.
	2.Wzrost zaspokojenia potrzeb społecznych u osób korzystających z usług asystencko – opiekuńczych – wzrost zaspokojenia potrzeb społecznych u 80% osób korzystających z usług asystencko-opiekuńczych.	%	80%	Dokumentacja projektowa.
	3.Wzrost kompetencji i samooceny wolontariuszy – wzrost kompetencji i samooceny u 80% wolontariuszy.	%	80%	Dokumentacja projektowa.
	4.Wzrost satysfakcji osób korzystających z usługi wolnego słuchacza – wzrost satysfakcji u 80% osób korzystających z usługi wolnego słuchacza.	%	80%	Dokumentacja projektowa.
Projekty komplementarne	1. „Od szkolenia do zatrudnienia – YEI” 2. Zagospodarowanie terenu zdegradowanego poprzez utworzenie parku rozrywki w miejscowości Rowiny. 3. „Usługi społeczne w Gminie Wisznice”. 4. „Nowe szanse - Wzrost kluczowych kompetencji”. 5. „Aktywni i sprawni”. 6. Udział w projekcie Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej - utworzenie przedsiębiorstwa społecznego.			

Nr porządkowy	Nazwa projektu			Wnioskodawca/realizator	
11	„Aktywni i sprawni”.			Gmina Wisznice	
Powiązanie z celami LPR			Cel strategiczny 1	Cel strategiczny 2	Cel strategiczny 3
	Powiązanie bezpośrednie		x		
	Powiązanie pośrednie		x		
Oddziaływanie projektu	Sfera społeczna	Sfera gospodarcza	Sfera środowiskowa	Sfera techniczna	Sfera funkcjonalno-przestrzenna
	x				
Lokalizacja projektu	Adres			Umiejscowienie	
	Warsztaty Terapii Zajęciowej przy Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Wisznicach.			Obszar rewitalizacji	x
	Wisznicach, działka nr 335 (budynek), 177, 176/1, 176/2, 175, obręb Wisznice.			Poza obszarem rewitalizacji	
Ramy realizacji	Orientacyjna wartość projektu		Termin realizacji		Źródło finansowania
	55 000,00 zł		2018-2019		Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie
Opis problemu i pozytywne skutki, jakie przyniesie realizacja projektu	<p>Osoby z zaburzeniami psychicznymi i niepełnosprawnością intelektualną są grupą społeczną, która istotnie jest zagrożona wykluczeniem społecznym, szczególnie na terenach wiejskich, gdzie bardzo często osoby te pozbawione są lub mają ograniczony dostęp do różnych usług, w tym sportowych, rekreacyjnych czy kulturalnych. Potęguje to ich izolację, ogranicza aktywność i pogarsza kondycję psychiczną, a przecież już sam fakt niepełnosprawności, czy też występujących zaburzeń psychicznych jest często poważną barierą w społecznym funkcjonowaniu tej grupy. Realizacja projektu dotyka kilku aspektów życia codziennego osób z niepełnosprawnością, a podstawą do jego realizacji jest obserwacja, prowadzona przez kadrę Środowiskowego Domu Samopomocy w Wisznicach oraz Warsztatu Terapii Zajęciowej przy Gminnym Ośrodku Pomocy Społecznej w Wisznicach. Najbardziej widoczny jest brak lub mała aktywność społeczna osób z zaburzeniami psychicznymi i niepełnosprawnością intelektualną. Wynika to między innymi z niskiego poziomu umiejętności społecznych, braku zaufania do otoczenia, niskiej samooceny i braku wiary w siebie. Często również rodziny, poprzez nadopiekuńczość powielają stereotypy, zgodnie z którymi osoba z niepełnosprawnością jest bezbronna i bezradna. Na niską aktywność społeczną zdecydowanie wpływa także aktywność ruchowa, która bardzo często ograniczona jest do minimum, wg stereotypu głoszącego, że sport i rekreacja jest dla „zdrowych”. Brak aktywności jest podyktowany także słabo rozwiniętą umiejętnością spędzania czasu wolnego. Często osoby te w wolnym czasie ograniczają się do oglądania telewizji lub biernej aktywności, bez jakiegokolwiek celu. Nie wiedzą gdzie mogą pójść, co zobaczyć, co pogłębia także fakt, iż oferta różnych imprez kulturalnych, rekreacyjnych czy sportowych nie jest skierowana do nich. Nie chodzi tutaj o organizowanie zajęć wyłącznie dla tej grupy osób. Takie podejście może rodzić kolejne poczucie wykluczenia. Jest mnóstwo zajęć, w których razem z osobami niepełnosprawnymi mogą brać udział osoby w pełni zdrowe. Obok zalet w postaci aktywności dla wszystkich mamy do czynienia z integracją, która jest również ważna. Należy również podkreślić, że dbanie o zdrowie i higienę jest dla osób niepełnosprawnych często sprawą drugorzędną, co niestety ma również znaczący wpływ na codzienne funkcjonowanie oraz odbiór i opinię ze strony innych. Kolejny aspekt dotyczy bezpieczeństwa. Osoby z zaburzeniami psychicznymi mają często ograniczone możliwości w poruszaniu po najbliższej okolicy. Ci, którzy mają jeszcze rodziny i opiekunów czasami mogą liczyć na transport do urzędu, lekarza czy zakupy. Ale bardzo często jest również tak, że rodzice/opiekunowie to osoby starsze, które nie mają samochodu. Na terenach wiejskich brakuje również komunikacji publicznej, w związku z czym osoby te często poruszają się pieszo bądź rowerem. Niestety z obserwacji wynika, iż w większość osoby te nie znają podstawowych zasad, którymi należy kierować się poruszając się po drogach publicznych, co niestety w sposób znaczący zwiększa zagrożenie dla ich zdrowia i życia. Podsumowując, najważniejsze potrzeby i problemy, na które odpowiada projekt to:</p> <ul style="list-style-type: none"> - niska aktywność ruchowa oraz kondycja fizyczna osób z zaburzeniami psychicznymi oraz niepełnosprawnością intelektualną, wynikająca ze stereotypu, że sport i rekreacja są przeznaczone 				

	<p>tylko dla osób pełnosprawnych,</p> <ul style="list-style-type: none"> - brak umiejętności i nawyku aktywnego spędzania wolnego czasu, - niskie bezpieczeństwo osób z zaburzeniami psychicznymi i niepełnosprawnością intelektualną poruszających się po drogach wynikające z braku znajomości zasad ruchu drogowego pieszych i rowerzystów oraz braku umiejętności udzielania pierwszej pomocy w nagłych wypadkach, - niska świadomość osób z zaburzeniami psychicznymi i niepełnosprawnością intelektualną na temat zdrowego stylu życia, - niski stopień integracji osób z zaburzeniami psychicznymi i niepełnosprawnością intelektualną ze środowiskiem lokalnym, <p>Realizacja projektu skutkować będzie wzrostem aktywności społecznej i fizycznej osób z zaburzeniami psychicznymi i niepełnosprawnością intelektualną oraz poprawą jakości usług świadczonych na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi z terenu rewitalizacji, poprzez rozwijanie różnych form integracji, w tym edukacyjnej, zdrowotnej i społecznej. Dzięki podjętym działaniom w ramach projektu poprawi się sprawności ruchowa oraz ogólna kondycja fizycznej uczestników. Ponadto poprawi się bezpieczeństwo osób z zaburzeniami psychicznymi i niepełnosprawnością intelektualną, będących uczestnikami ruchu drogowego. Wzrośnie także aktywność i integracja społeczna osób z niepełnosprawnością oraz ich kompetencje społeczne.</p> <p>Poprzez poszerzenie wiedzy i umiejętności z zakresu pierwszej pomocy, a także na zwiększenie świadomości na temat wpływu aktywnego i zdrowego trybu życia na codzienne funkcjonowanie.</p>
Cel ogólny projektu	Główny celem zadania jest podniesienie poziomu aktywności społecznej i fizycznej osób z zaburzeniami psychicznymi i niepełnosprawnością intelektualną oraz poprawa jakości usług świadczonych na rzecz osób z zaburzeniami psychicznymi, poprzez rozwijanie różnych form integracji, w tym edukacyjnej, zdrowotnej i społecznej.
Zakres realizowanych zadań	<p>W ramach zadania zostaną przeprowadzone następujące działania:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Warsztaty „Jestem bezpieczny” – zajęcia będą miały na celu zapoznanie uczestników z zasadami bezpieczeństwa i podstawami ruchu drogowego z perspektywy pieszego oraz rowerzysty. Warsztaty będą składały się z części teoretycznej oraz praktycznej, obejmującej zajęcia na placu manewrowym, gdzie każdy uczestnik przetestuje swoje umiejętności bezpiecznego, zgodnego z zasadami prawa ruchu drogowego oraz sprawnego poruszania się rowerem (niektóre ćwiczenia zbliżone do egzaminu na kartę rowerową). W warsztatach weźmie udział 50 osób z niepełnosprawnością. 2. Integacyjny Rajd Rowerowy Osób Niepełnosprawnych - zasadniczym celem jest podniesienie poziomu aktywności ruchowej, utrwalenie zasad bezpiecznego poruszania się po drodze oraz integracja społeczna uczestników Rajdu. Wartością dodaną spotkania jest obudzenie w uczestnikach wrażliwości na otaczający nas świat, a w szczególności jego walory przyrodnicze, kulturalne i historyczne (trasa z Wisznic, poprzez obszary Natura 2000 w Horodyszczu, Kościół pw. Św. Mikołaja w Rozwadówce do Muzeum J.I. Kraszewskiego w Romanowie). Trasa rajdu liczy łącznie 25km z dwoma planowanymi postojami. Aby przeciwdziałać wykluczeniu społecznemu w rajdzie wezmą udział również inne osoby ze społeczności lokalnej, aby możliwe było poznanie się, nawiązanie relacji, wzrost zaufania oraz prawidłowa i obiektywna ocena drugiej osoby. Na zakończenie rajdu planowany jest piknik integacyjny na terenie muzeum. Uczestnicy imprezy będą mogli dodatkowo zwiedzić obiekt muzeum oraz wziąć udział w grach terenowych przygotowanych przez kadrę muzeum. Należy dodać, że na czas gier terenowych oraz samego pikniku uczestnicy będą mogli liczyć na pomoc i wsparcie ze strony wolontariuszy. 3. Zajęcia ogólnousprawniające - W celu podtrzymania i wzmocnienia sprawności i aktywności ruchowej osoby niepełnosprawne będą mogły skorzystać z zajęć ogólnousprawniających, realizowanych przez fizjoterapeutę. Głównym celem działania jest aktywizacja ruchowa oraz poprawa kondycji psychicznej uczestników, poprzez podniesienie sprawności ruchowej oraz poprawę ogólnej kondycji fizycznej, w tym wydolności organizmu. Zajęcia będą miały formę ćwiczeń, ale urozmaicone będą różnymi gramami i zabawami ruchowymi, co przyczyni się do poprawy samopoczucia oraz chęci do ruchu uczestników. 4. Warsztaty „Aktywnie i zdrowo” będą obejmowały takie zagadnienia, jak pierwsza pomoc oraz zdrowy i aktywny tryb życia. Uczestnicy poznają podstawowe zasady z zakresu udzielania pierwszej pomocy, połączone z pokazem oraz indywidualnie sprawdzą swoje umiejętności w tym zakresie na manekinie. Ponadto poruszona będzie tematyka wpływu prawidłowego odżywiania oraz systematycznej aktywności ruchowej na samopoczucie i codzienne funkcjonowanie. 5. Warsztaty plecionkarskie - Warsztaty ukierunkowane będą na rozwijanie sprawności manualnej, zwiększenie samodzielności oraz kreatywności. Produkty wytwarzane w ramach zajęć ściśle związane będą z tematyką aktywności ruchowej oraz bezpieczeństwa na drodze, co będzie doskonałym utrwaleniem zdobytej dotychczas wiedzy. Uczestnicy będą pracowali z wykorzystaniem papierowej wikliny. Kreatywny recykling jest jednym z nowoczesnych trendów XXI wieku. Przyjazny dla środowiska, zgodny z naturą, wyróżniający się walorami użytkowymi coraz bardziej zakorzenia się we wszystkich sferach ludzkiego życia. 6. Warsztaty motywacyjne – warsztaty z jednej strony będą dotyczyły praw osób z niepełnosprawnością, tak by każdy uczestnik był świadomy obowiązujących przepisów prawa oraz możliwości, z których może korzystać. Ponadto zajęcia ukierunkowane będą na poprawę samooceny oraz motywacji do działania, która jest jednym z najważniejszych elementów w procesie aktywizacji. Ponadto warsztaty zawierać będą elementu nauki spędzania czasu wolnego.

Uzasadnienie potrzeby realizacji projektu i umieszczenia projektu na liście podstawowej	Analiza problemów i potrzeb prowadzi do wniosku, iż działania podejmowane na rzecz osób z niepełnosprawnością, które są szczególnie narażone na zagrożenie wykluczeniem społecznym, są niewystarczające. Usługi świadczone przez WTZ i ŚDS dotyczą jedynie wąskiego zakresu codziennego funkcjonowania tych osób i nie są wystarczające. W związku z powyższym należy podjąć działania w innym kierunku, które byłyby uzupełnieniem realizowanej terapii przez ośrodki dziennego wsparcia i obejmowały także osoby z terenu rewitalizacji, które z różnych powodów nie są objęte pomocą ŚDS i WTZ. Aktywność ruchowa, zdrowy tryb życia, motywacja do działania, sprawność ruchowa, umiejętność spędzania czasu wolnego, integracja, czy bezpieczeństwo w ruchu drogowym to elementy, które są niezwykle istotne w procesie terapii oraz mają zasadniczy wpływ na codzienne funkcjonowanie osób z niepełnosprawnością.			
	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
Produkty	1.Liczba osób, z niepełnosprawnością weźmie udział w warsztatach poświęconych bezpieczeństwu na drodze.	osoba	50	Dokumentacja projektowa.
	2.Liczba osób, w tym 50 osób z niepełnosprawnością, wolontariusze i inne osoby ze społeczności lokalnej) weźmie udział w Integracyjnym Rajdzie Rowerowym Osób Niepełnosprawnych.	osoba	100	Dokumentacja projektowa.
	3.Liczba osób, z niepełnosprawnością weźmie udział w zajęciach ogólnousprawniających.	osoba	50	Dokumentacja projektowa.
	4.Liczba osób, z niepełnosprawnością weźmie udział w warsztatach „Aktywnie i zdrowo”.	osoba	50	Dokumentacja projektowa.
	5.Liczba osób, z niepełnosprawnością weźmie udział w warsztatach plecionkarskich.	osoba	50	Dokumentacja projektowa.
	6.Liczba osób, z niepełnosprawnością weźmie udział w warsztatach motywacyjnych.	osoba	50	Dokumentacja projektowa.
	7.Liczba osób, w tym 50 osób z niepełnosprawnością, wolontariusze i inne osoby ze społeczności lokalnej) weźmie udział w spotkaniu integracyjnym.	osoba	100	Dokumentacja projektowa.
Rezultaty	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
	1.Wzrost wiedzy na temat podstawowych zasad ruchu drogowego u minimum 75% uczestników projektu.	%	75%	Dokumentacja projektowa.
	2.Poprawa kondycji fizycznej i wydolności u minimum 75% uczestników projektu.	%	75%	Dokumentacja projektowa.

	3. Wzrost samodzielności, motywacji i wiary w siebie u co najmniej 75 % uczestników projektu.	%	75%	Dokumentacja projektowa.
	4. Zwiększenie umiejętności nawiązywania i utrzymywania kontaktu z innymi u co najmniej 75% uczestników projektu.	%	75%	Dokumentacja projektowa.
	5. Nabycie umiejętności aktywnego spędzania czasu wolnego oraz wzrost wiedzy na temat zdrowego stylu życia u co najmniej 75% uczestników projektu.	%	75%	Dokumentacja projektowa.
	6. Poprawa sprawności manualnej u 75% minimum uczestników projektu.	%	75%	Dokumentacja projektowa.
Projekty komplementarne	<ol style="list-style-type: none"> 1. „Od szkolenia do zatrudnienia – YEI” 2. Zagospodarowanie terenu zdegradowanego poprzez utworzenie parku rozrywki w miejscowości Rowiny. 3. „Usługi społeczne w Gminie Wisznice”. 4. „Nowe szanse - Wzrost kluczowych kompetencji”. 5. „Lokalna sieć samopomocy”. 6. Udział w projekcie Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej - utworzenie przedsiębiorstwa społecznego.			

Nr porządkowy	Nazwa projektu			Wnioskodawca/realizator	
12	Udział w projekcie Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej - utworzenie przedsiębiorstwa społecznego			Fundacja Lokalnej Aktywności Społecznej z Białej Podlaskiej w partnerstwie ze Stowarzyszeniem „Razem dla Wisznic” z Wisznic i Środowiskowym Domem Samopomocy w Wisznicach.	
Powiązanie z celami LPR			Cel strategiczny 1	Cel strategiczny 2	Cel strategiczny 3
	Powiązanie bezpośrednie		x		
	Powiązanie pośrednie		x		
Oddziaływanie projektu	Sfera społeczna	Sfera gospodarcza	Sfera środowiskowa	Sfera techniczna	Sfera funkcjonalno-przestrzenna
	x				
Lokalizacja projektu	Adres			Umiejscowienie	
	Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wisznicach. Wisznice, działka nr 335 (budynek), 177, 176/1, 176/2, 175, obręb Wisznice.			Obszar rewitalizacji	x
				Poza obszarem rewitalizacji	
Ramy realizacji	Orientacyjna wartość projektu	Termin realizacji		Źródło finansowania	
	200 000,00 zł	2018-2019		Dotacja z Europejskiego Funduszu Społecznego w konkursie dotacji OWES.	
Opis problemu i pozytywne skutki, jakie przyniesie realizacja projektu	Głównym problemem, na jaki odpowiada projekt jest marginalizacja społeczna mieszkańców obszaru rewitalizacji Gminy Wisznice wynikając m.in. z: <ul style="list-style-type: none"> - wysokiej stopy bezrobocia, - braku chronionego rynku pracy dla osób niepełnosprawnych, zaburzonych psychicznie, - dużego odsetka osób długotrwale bezrobotnych - niskich kwalifikacji zawodowych części mieszkańców, - nieadekwatnego wykształcenia części mieszkańców do potrzeb rynku pracy. Planowane przedsięwzięcie prowadzić będzie do: <ul style="list-style-type: none"> - stworzenia miejsc pracy w sektorze ekonomii społecznej, - podniesienie kwalifikacji osób zagrożonych marginalizacją społeczną i dostosowania ich do potrzeb lokalnego rynku pracy, - podniesienia samooceny, wiary we własne możliwości i poprawy jakości życia osób zagrożonych wykluczeniem, - integracji społeczności lokalnej i ograniczenia zjawiska marginalizacji społecznej.				
Cel ogólny projektu	Ograniczenie zjawiska marginalizacji społecznej na terenie Gminy Wisznice poprzez podniesienie kwalifikacji i zapewnienie zatrudnienia osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym mieszkającym na tym obszarze.				
Zakres realizowanych zadań	Główne zadania obejmują: <ol style="list-style-type: none"> 1. Organizację kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje zawodowe osób zagrożonych marginalizacją. 2. Opracowanie biznesplanu i stworzenie oferty przedsiębiorstwa 3. Utworzenie przedsiębiorstwa społecznego. 4. Zakup wyposażenia stanowisk pracy.				
Uzasadnienie potrzeby realizacji projektu i umieszczenia projektu na liście podstawowej	Realizacja projektu jest wynikiem potrzeb i problemów zdiagnozowanych w środowisku lokalnym takich jak: <ul style="list-style-type: none"> - zagrożenie marginalizacją mieszkańców obszaru rewitalizacji Gminy Wisznice, - wysoki odsetek osób długotrwale bezrobotnych, niepełnosprawnych, o niskich kwalifikacjach – bez szans na pracę, - negatywne zjawiska społeczne - wyczuwana bezradność, uzależnienie od świadczeń społecznych, bierność i niska motywacja do pracy części mieszkańców. Zaniechanie realizacji projektu prowadzić będzie do pogłębiania marginalizacji społecznej osób niepełnosprawnych, długotrwale bezrobotnych i innych zagrożonych wykluczeniem. Lokalny rynek				

	pracy nie oferuje wystarczająco dużo miejsc pracy, to teren głównie rolniczy, oferujący głównie prace dorywcze i sezonowe. Brakuje przedsiębiorstw, które oferowałyby zatrudnienie, w tym zatrudnienie chronione oraz odpowiednie wsparcie psychologiczne, motywacyjne i edukacyjne osobom zagrożonym wykluczeniem społecznym.			
Produkty	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
	1.Liczba kursów/szkoleń podnoszących kwalifikacje.	szt.	5	Dokumentacja projektowa.
	2.Liczba osób biorących udział w kursach, szkoleniach.	osoba	10	Dokumentacja projektowa.
	3.Liczba utworzonych podmiotów ekonomii społecznej.	szt.	1	Dokumentacja projektowa.
	4.Liczba utworzonych miejsc pracy.	etat	5	Dokumentacja projektowa.
Rezultaty	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
	1.Liczba osób, które podniosły kwalifikacje.	osoba	10	Dokumentacja projektowa.
	2.Spadek poziomu bezrobocia w grupie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.	%	2	Dokumentacja projektowa.
	3.Wzrost liczby osób zagrożonych marginalizacją, które rozpoczęły aktywnie poszukiwać pracy i/lub podjęły zatrudnienie.	osoba	5	Dokumentacja projektowa.
Projekty komplementarne	<ol style="list-style-type: none"> „Od szkolenia do zatrudnienia – YEI” Zagospodarowanie terenu zdegradowanego poprzez utworzenie parku rozrywki w miejscowości Rowiny. „Usługi społeczne w Gminie Wisznice”. „Nowe szanse - Wzrost kluczowych kompetencji”. „Lokalna sieć samopomocy”. „Aktywni i sprawni”. 			

Nr porządkowy	Nazwa projektu			Wnioskodawca/realizator	
13	Adaptacja budynku w miejscowości Wisznice na cele socjalne wraz z zagospodarowaniem przyległego terenu.			Gmina Wisznice	
Powiązanie z celami LPR			Cel strategiczny 1	Cel strategiczny 2	Cel strategiczny 3
	Powiązanie bezpośrednie		x		x
	Powiązanie pośrednie		x		x
Oddziaływanie projektu	Sfera społeczna	Sfera gospodarcza	Sfera środowiskowa	Sfera techniczna	Sfera funkcjonalno-przestrzenna
	x		x	x	x
Lokalizacja projektu	Adres			Umiejscowienie	
	Wisznice, działka nr 266, obręb Wisznice.			Obszar rewitalizacji	x
				Poza obszarem rewitalizacji	
Ramy realizacji	Orientacyjna wartość projektu	Termin realizacji		Źródło finansowania	

	720 000,00	2020	RPO WL 2014-2020 Działanie 13.4 Rewitalizacja obszarów wiejskich, budżet gminy.
Opis problemu i pozytywne skutki, jakie przyniesie realizacja projektu	<p>Gmina, na chwilę, obecnie dysponuje kilkoma mieszkaniami socjalnymi zlokalizowanymi głównie w starych drewnianych budynkach jednorodzinnych, które ze względów funkcjonalnych zamieszkałe są przez jedną osobę lub rodzinę. Potrzeby w zakresie mieszkalnictwa socjalnego przekraczają aktualne możliwości gminy, a liczba osób oczekujących na tego typu mieszkania stale rośnie. Rozwiązanie tego problemu wymaga interwencji gminy. W ramach racjonalnego zarządzania zasobami mieszkaniowymi lokale socjalne będą przeznaczone również osobom, które np. wskutek pożaru utraciły dotychczasowe mieszkanie, bądź nie mogą w nim mieszkać bez narażania życia i zdrowia, a takie sytuacje w ostatnich latach również się zdarzały. Ponadto pomoc skierowana będzie dla rodzin znajdujących się w trudnej sytuacji, w szczególności rodzin wielodzietnych z obszaru zdegradowanego.</p> <p>Obecnie posiadane budynki przeznaczone na mieszkania socjalne zdecydowanie odbiegają od minimalnych standardów pod względem technicznym, funkcjonalności, jakości i estetyki, zdecydowanie wymagają przebudów, kapitalnych remontów lub nadają się tylko do rozbiórki, co jednak pod względem ekonomicznym jest zupełnie nieopłacalne. Posiadane przez gminę drewniane budynki nie posiadają fundamentów (tylko tzw. podmurówki) przez co posiadają, brak izolacji spowodował, że pogniły podwaliny, ściany budynków pokrzywiły się. Od lat brak konkretnych inwestycji w remonty powoduje ciągłe pogarszanie się, degradację, stanu technicznego obiektów, których stan techniczny od początku daleki był od ideału.</p> <p>Projekt przyczyni się do poprawy jakości życia mieszkańców poprzez przeciwdziałanie negatywnym zjawiskom wykluczenia społecznego osób ubogich, oraz osób które ze względów losowych znalazły się w trudnej sytuacji życiowej.</p>		
			
	Źródło: Zasoby UG Wisznice, fot. Tomasz Gębka		
Cel ogólny projektu	Ograniczenie koncentracji wykluczenia społecznego mieszkańców obszaru zdegradowanego oraz poprawa ich życia.		
Zakres realizowanych zadań	W ramach projektu planowane jest podjęcie następujących działań: Rozebranie istniejącego budynku mieszkalnego jednorodzinnego pełniącego funkcję mieszkania socjalnego, którego stan techniczny remont kapitalny czyni nieopłacalnym. Budowa budynku wielorodzinnego z przeznaczeniem na mieszkania socjalne. W budynku zaplanowano utworzenie 5 mieszkań socjalnych dla około 17 osób.		

Planowane efekty projektu i uzasadnienie realizacji projektu	W wyniku przeprowadzonych działań powstanie wielorodzinny budynek socjalny. Będzie to obiekt parterowy w którym przewiduje się wydzielenie pięciu lokali mieszkalnych – trzech przeznaczonych dla 1-2 osób oraz dwóch przeznaczonych dla rodzin. Każdy lokal będzie posiadał odrębne wejście z zewnątrz, zasilanie w ciepło ze wspólnej kotłowni. Powierzchnia użytkowa budynku łącznie wyniesie około 240m ² .			
	W ramach realizacji projektu zostanie zagospodarowany teren wokół budynku – utwardzenia, zieleń.			
Produkty	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
	1. Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanym obszarze.	obiekt	1	Protokół odbioru.
	2. Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	obiekt	1	Protokół odbioru.
	3. Powierzchnia budynków publicznych na obszarach wiejskich.	m ²	240	Protokół odbioru.
	4. Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją.	m ²	1 200	Protokół odbioru.
Rezultaty	Nazwa wskaźnika	Jednostka miary	Wartość docelowa	Źródło pomiaru wartości docelowej wskaźnika
	Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury społecznej.	osoba/rok	17	Pomiar przez administratora obiektu.
Projekty komplementarne	1. Adaptacja budynku w centrum Wisznice na cele socjalne oraz komercyjne wraz z zagospodarowaniem przyległego terenu. 2. Udział w projekcie Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej - utworzenie przedsiębiorstwa społecznego.			

Tabela 62. Harmonogram realizacji projektów rewitalizacyjnych.

L.p.	Nazwa projektu rewitalizacyjnego	2017	2018	2019	2020	2021	2022	2023
1.	Utworzenie Zakładu Opiekuńczo-Leczniczego w Curynie.							
2.	Zagospodarowanie terenu zdegradowanego poprzez utworzenie parku rozrywki w miejscowości Rowiny.							
3.	Adaptacja budynku w centrum Wisznice na cele socjalne oraz komercyjne wraz z zagospodarowaniem przyległego terenu.							
4.	Dostosowanie infrastruktury sportowej drogą do niwelowania zdiagnozowanych problemów społecznych wśród dzieci i młodzieży z obszaru zdegradowanego Gminy Wisznice.							
5.	Przywrócenia funkcji turystycznej budynkowi byłej cerkwi Unickiej w Wisznicach.							
6.	„Od szkolenia do zatrudnienia – YEI”							
7.	„Aktywizacja, Integracja w OHP”							
8.	„Usługi społeczne w Gminie Wisznice”							
9.	„Nowe szanse - Wzrost kluczowych kompetencji”							
10.	„Lokalna sieć samopomocy”							
11.	„Aktywni i sprawni”							
12.	Udział w projekcie Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej - utworzenie przedsiębiorstwa społecznego							
13.	Adaptacja budynku w miejscowości Wisznice na cele socjalne wraz z zagospodarowaniem przyległego terenu.							

Źródło: Opracowanie własne.

Kolejność realizacji zidentyfikowanych projektów rewitalizacyjnych wynika z logicznej konsekwencji wprowadzonych zmian w obszarze rewitalizacji. Tam gdzie istnieje konieczność w pierwszej kolejności realizowane będą projekty inwestycyjne (Adaptacja budynku w centrum Wisznice na cele socjalne oraz komercyjne wraz z zagospodarowaniem przyległego terenu), których efekty w formie udostępnionej powierzchni lub wyposażenia mogą zostać wykorzystane podczas realizacji projektów miękkich („Usługi społeczne w Gminie Wisznice”, „Nowe szanse - Wzrost kluczowych kompetencji”, „Aktywni i sprawni” i Udział w projekcie Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej - utworzenie przedsiębiorstwa społecznego).

Część projektów społecznych będzie realizowana niezależnie od projektów infrastrukturalnych na bazie dostępnej infrastruktury na obszarze rewitalizacji. Na kolejność realizacji projektów wpływ będzie mieć również rozwiązanie najbardziej naglących potrzeb obszaru rewitalizacji.

Podstawowe projekty rewitalizacyjne pozwolą uruchomić inne działania i projekty rewitalizacyjne.

Powyższy katalog projektów nie jest zamknięty, nabór projektów do Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023 będzie ciągły.

Na podstronie strony internetowej Gminy Wisznice <http://www.rewitalizacja.wisznice.pl> i w niniejszym opracowaniu (Załączniki) zamieszczona została fiszka zgłoszenia projektu rewitalizacyjnego. Wójt Gminy Wisznice wraz ze Społeczną Radą ds. Rewitalizacji będzie podejmował decyzje o włączeniu zaproponowanego projektu zgodnie z postępowaniem opisanym w rozdziale 4. System realizacji (wdrażania), w tym monitoring skuteczności działań oraz sposób modyfikacji LPR, IV. CZĘŚĆ WDROŻENIOWO-EWALUACYJNA.

IV. CZĘŚĆ WDROŻENIOWO-EWALUACYJNA

1. Mechanizmy integrowania działań rewitalizacyjnych oraz ich komplementarność

Komplementarność jest istotnym elementem Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wisznice. Zapewnienie powiązań pomiędzy konkretnymi projektami skutkować może lepszym i bardziej efektywnym wykorzystaniem środków finansowych przeznaczonych na rewitalizację.

Zgodnie z zapisami *Wytycznych w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020* wymogiem niezbędnym przy opracowaniu programów rewitalizacji jest konieczność zapewnienia komplementarności w następujących aspektach: problemowym, przestrzennym, proceduralno-instytucjonalnym, międzyokresowym i źródeł finansowania.

1.1. Komplementarność problemowa

Zgodnie z *Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020* komplementarność problemowa oznacza konieczność realizacji działań rewitalizacyjnych, które będą się wzajemnie dopełniały tematycznie i będą miały oddziaływanie na obszar we wszystkich niezbędnych aspektach (społecznym, technicznym, środowiskowym oraz przestrzenno-funkcjonalnym). Komplementarność problemowa została zachowana poprzez:

- opis powiązań LPR z dokumentami strategicznymi gminy,
- wizję stanu obszaru po zrealizowaniu Lokalnego Programu Rewitalizacji,
- cele rewitalizacji w układzie hierarchicznym wraz z kierunkami działań,
- planowane przedsięwzięcia rewitalizacyjne, wraz z ich opisami zawierającymi w odniesieniu do każdego przedsięwzięcia: nazwę i wskazanie podmiotów je realizujących, powiązanie z celami LPR, oddziaływanie na sferę społeczną, gospodarczą, środowiskową, techniczną i funkcjonalno-przemysłową, lokalizację przedsięwzięcia, zakres realizowanych zadań, szacowaną wartość, prognozowane produkty i rezultaty wraz ze sposobem ich oceny oraz przedsięwzięcia komplementarne,
- charakterystykę pozostałych typów dopuszczalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, realizujących kierunki działań,
- mechanizmy zapewnienia komplementarności – zarówno pomiędzy rodzajami przedsięwzięć rewitalizacyjnych, różnymi rodzajami podmiotów je realizujących, jak i pomiędzy różnymi źródłami ich finansowania – są opisane w tym rozdziale i jego kolejnych podrozdziałach.

Przedsięwzięcia rewitalizacyjne LPR są komplementarne na poziomie ogólnym (dopełniania się rodzajami). Wzajemne dopełnianie się poszczególnych przedsięwzięć z listy szczegółowej zostanie zapewnione na poziomie aplikowania o środki UE, gdzie kryterium dopełniania się

z innymi przedsięwzięciami lub tworzenia z nimi pozytywnej synergii będzie kryterium dostępu, a sfinansowanie przedsięwzięcia niepowiązanego komplementarnie z innymi będzie niemożliwe. Należy zaznaczyć że: przyjęto zasadę, że komplementarność problemowa występuje jeżeli jest wykazane dopełnianie się przedsięwzięć w zakresie przeciwdziałania, co najmniej jednemu problemowi społecznemu i co najmniej jednemu innemu, niż problem społeczny. Jednocześnie komplementarność problemowa została zapewniona w trakcie prac nad poszczególnymi projektami, które tworzą koherentną, spójną interwencję rewitalizacyjną odzwierciedlającą problemy wskazane w diagnozie.

1.2. Komplementarność przestrzenna

Komplementarność przestrzenna w LPR opiera się przede wszystkim na wyborze projektów, które będą realizowane na obszarze rewitalizacji. Wyznaczenie obszaru zdegradowanego i na tej podstawie określenie obszaru rewitalizacji oparte zostało o analizę wskaźnikową oraz przeprowadzone konsultacje społeczne.

Wszystkie projekty rewitalizacyjne skupiają się na obszarze rewitalizacji i są z nim ściśle powiązane, jednocześnie stanowiąc odpowiedź na główne problemy tego terenu.

Dzięki realizacji zakładanych przedsięwzięć, pozytywne skutki widoczne będą na całym obszarze, ponieważ wiele z nich dotyczy działań podejmowanych dla miejsc lub obiektów użyteczności publicznej, przez co korzystać z nich będą mogli głównie mieszkańcy obszaru, ale także całej gminy, jak i osoby odwiedzające Gminę Wisznice. Realizacja ich w przyjętej formule będzie zapobiegać przenoszeniu się różnych problemów na dalsze obszary gminy.

Wszystkie przedsięwzięcia zawarte w LPR będą realizowane w takim zakresie, by wzajemnie dopełniały się.

Ich realizacja będzie zapobiegać przenoszeniu się problemów społecznych na dalsze obszary gminy, ponieważ ich rozwiązanie jest planowane na obszarze zamieszkania osób dotkniętych sytuacją kryzysową. Powiązania pomiędzy projektami zostały wskazane w każdej fiszce przedsięwzięcia rewitalizacyjnego w wierszu „Przedsięwzięcia komplementarne”.

Wybrane do realizacji przedsięwzięcia rewitalizacyjne są ze sobą wzajemnie powiązane, a także wzajemnie się dopełniają. Zadania infrastrukturalne: Utworzenie Zakładu Opiekuńczo-Leczniczego w Curynie, Zagospodarowanie terenu zdegradowanego poprzez utworzenie parku rozrywki w miejscowości Rowiny, Adaptacja budynku w centrum Wisznice na cele socjalne wraz z zagospodarowaniem przyległego terenu, Dostosowanie infrastruktury sportowej drogą do niwelowania zdiagnozowanych problemów społecznych wśród dzieci i młodzieży z obszaru zdegradowanego Gminy Wisznice i Przywrócenia funkcji turystycznej budynkowi byłej cerkwi Unickiej w Wisznicach - zakładają prowadzenie tam działań o charakterze społecznym (społecznym, w tym usług opiekuńczo-zdrowotnych, turystycznym, kulturalnym, integracyjnym i aktywizującym mieszkańców).

Równocześnie zadania zostały przewidziane w taki sposób, aby przeciwdziałały jednocześnie problemom w różnych sferach. Utworzenie Zakładu Opiekuńczo-Leczniczego w Curynie, Zagospodarowanie terenu zdegradowanego poprzez utworzenie parku rozrywki w miejscowości Rowiny, oddziaływać będzie jednocześnie na sferę społeczną, gospodarczą, środowiskową, przestrzenno-funkcjonalną i techniczną. Adaptacja budynku w centrum Wisznice na cele socjalne wraz z zagospodarowaniem przyległego terenu, oddziaływać będzie jednocześnie na sferę społeczną, środowiskową, przestrzenno-funkcjonalną i techniczną. Dostosowanie infrastruktury sportowej drogą do niwelowania zdiagnozowanych problemów społecznych wśród dzieci i młodzieży z obszaru zdegradowanego Gminy Wisznice, oddziaływać będzie jednocześnie na sferę społeczną, przestrzenno-funkcjonalną i techniczną, a Przywrócenia funkcji turystycznej budynkowi byłej cerkwi Unickiej w Wisznicach oddziaływać będzie na sferę społeczną, gospodarczą, środowiskową i przestrzenno-funkcjonalną i techniczną.

Działania rewitalizacyjne związane z modernizacją infrastruktury technicznej służą zarówno poprawie jakości życia mieszkańców, zwiększeniu ładunku przestrzennego, jak również będą miały pozytywny wpływ na poprawę jakości środowiska naturalnego, poprzez działania związane z poprawą efektywności energetycznej i pozyskiwaniem energii ze źródeł odnawialnych.

Podstawowe projekty rewitalizacyjne pozwalają na uruchomienie innych działań i projektów. Będą stanowić bazę do inicjowania przedsięwzięć społecznych, gospodarczych i kulturalnych zaplanowanych w ramach przedmiotowego LPR. Jednocześnie kluczowe projekty rewitalizacyjne pozwolą uruchomić inne działania i przedsięwzięcia wykraczające poza dotychczas zdefiniowane obszary problemowe, m.in. z obszaru turystyki.

Dodatkowo w celu wykazania komplementarności karty planowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych zawierają prognozowane rezultaty. Natomiast lista planowanych projektów rewitalizacyjnych zawiera informację na temat oddziaływania zadania w odniesieniu do pięciu sfer. Będzie to przeciwdziałało fragmentaryzacji zadań, a rewitalizacja uzyska kompleksowy charakter.

Zaplanowane działania rewitalizacyjne będą realizowane na całym obszarze rewitalizacji, tym samym interwencja nie ma doraźnego, punktowego charakteru. Tym samym, integracja przestrzenna to jedno z podstawowych celów interwencji rewitalizacyjnej.

1.3. Komplementarność źródeł finansowania

Przedsięwzięcia realizowane w ramach LPR będą finansowane z różnych źródeł: środków publicznych oraz prywatnych. Jednocześnie zaplanowano finansowanie poszczególnych przedsięwzięć zgodnie z zasadą dodatkowości, przy wykorzystaniu środków z funduszy strukturalnych oraz programów krajowych, taki montaż finansowy uwzględnia różne metody pozyskiwania środków finansowych. Jako szczególnie ważne uznać należy zaangażowanie środków prywatnych: organizacji pozarządowych i przedsiębiorstw. Pozwolą one na

zwiększenie efektywności zaangażowanych środków publicznych, przekładając się na stopień osiągnięcia celów LPR.

LPR obejmuje przedsięwzięcia rewitalizacyjne, które będą finansowane lub współfinansowane z różnych źródeł publicznych i prywatnych, w tym w szczególności z:

- Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego,
- Europejskiego Funduszu Społecznego,
- Funduszu Spójności,
- Budżetu Gminy Wisznice,
- Środków krajowych,
- Środków prywatnych: przedsiębiorców, osób fizycznych, organizacji pozarządowych.

Komplementarność finansowa polegać będzie przede wszystkim na łączeniu prywatnych i publicznych źródeł finansowania, aby pobudzić w ten sposób miejscowe zdolności inwestycyjne. W dłuższej perspektywie wartość udziału środków prywatnych przy realizacji przedsięwzięć rewitalizacyjnych powinna wzrastać. Może to być spowodowane wzrostem zaufania rynku do programu rewitalizacji i sukcesem wcześniejszych działań.

Szczegółowe zestawienie źródeł finansowania prezentujące jednocześnie komplementarność źródeł finansowania niniejszego programu, zostało zaprezentowane w następnym rozdziale.

1.4. Komplementarność proceduralno-instytucjonalna

W celu zapewnienia komplementarności proceduralno-instytucjonalnej konieczne było zaprojektowanie takiego systemu zarządzania Programem Rewitalizacji, który pozwoli na współdziałanie na jego rzecz różnych instytucji. System wdrażania LPR, został opisany szczegółowo w części zarządczej dokumentu łącznie z założeniami monitoringu.

Mechanizm wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmienność otoczenia programu (w tym na zmiany wywołane przez sam program) przedstawiono w podrozdziale 4.5.

Za realizację Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023 odpowiadać będzie Wójt Gminy Wisznice oraz podlegający mu Referat Inwestycji, Budownictwa i Mienia Gminnego Urzędu Gminy Wisznice, przy współpracy z powołaną specjalnie na potrzebę wdrożenia LPR Społeczną Radą ds. Rewitalizacji. Społeczna Rada ds. Rewitalizacji zapewni reprezentatywność w systemie zarządzania wszystkich sektorów: społecznego, publicznego i gospodarczego. Umieszczenie głównego operatora rewitalizacji w ramach istniejących struktur Urzędu Gminy Wisznice zapewni skuteczne zarządzanie Programem oraz pozwoli na kontynuację i uzupełnienie działań podejmowanych w ramach realizacji polityk publicznych.

Określenie odpowiednich instrumentów zarządzania i wdrażania opisane zostało w kolejnych rozdziałach. Operator rewitalizacji będzie pełnił rolę wykonawczą i zarządczą. Jednak w celu zapewnienia jak największej efektywności działań, realizacja poszczególnych zadań może

zostać zlecona odpowiednim (posiadającym kompetencje, uprawnienia itp.) jednostkom i podmiotom.

Komplementarność proceduralno-instytucjonalna będzie przede wszystkim polegała na integrowaniu i współpracy w ramach działań poszczególnych podmiotów zaangażowanych w proces rewitalizacji. Kluczowe znaczenie w tym zakresie ma kooperacja pomiędzy operatorem rewitalizacji a poszczególnymi wydziałami występującymi w strukturze organizacyjnej Urzędu Gminy, jednostkami organizacyjnymi i pozostałymi interesariuszami procesu. Na poziomie proceduralnym komplementarność będzie zachowana poprzez mechanizmy wpisane w regulamin prac Zespołu ds. Rewitalizacji.

W realizację projektów rewitalizacyjnych będą zaangażowane następujące podmioty:

■ podmioty gminne:

- Urząd Gminy Wisznice,
- Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej w Wisznicach,
- Środowiskowy Dom Samopomocy w Wisznicach.
- szkoły z terenu gminy.

■ podmioty inne niż gminne:

- organizacje pozarządowe z terenu Gminy Wisznice (Stowarzyszenie „Razem dla Wisznic” z Wisznic),
- Fundacja Lokalnej Aktywności Społecznej z Białej Podlaskiej,
- Polskie Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną,
- Lubelska Wojewódzka Komenda Ochotniczych Hufców Pracy.

1.5. Komplementarność międzyokresowa

Międzyokresowa komplementarność LPR oznacza przede wszystkim ciągłość prowadzonych działań wpisujących się w proces rewitalizacji. Omawiana komplementarność jest zapewniona poprzez realizację działań przez wszystkich interesariuszy. Wskazując na istotną rolę samorządu jako podmiotu odpowiedzialnego za inwestycje należy podkreślić, że zaplanowana interwencja rewitalizacyjna stanowi kontynuację działań realizowanych w poprzedniej perspektywie finansowej, jak również jest rozwinięciem idei rewitalizacji.

LPR spełnia wymogi komplementarności międzyokresowej, a przedsięwzięcia rewitalizacyjne w nim zawarte są komplementarne z działaniami realizowanymi w poprzednich okresach programowania środków zewnętrznych, w szczególności z takimi jak m.in:

- Budowa ścieżki rowerowej przy drodze gminnej Nr 0234060 Wisznice-Wygoda, SAPARD 2003 r.,
- Renowacja nagrobków na zabytkowym cmentarzu parafialnym w Wisznicach”, PO "Dziedzictwo kulturowe", 2007 r.,
- Ocalić od zapomnienia, Działaj Lokalnie V, 2007 r.,

- Aktywizacja jednostek samorządu terytorialnego i organizacji pozarządowych, Program Aktywizacji JST, 2007 r.,
- Współpraca gmin Wisznice i Gierszony na rzecz społeczeństwa obywatelskiego, Polska Pomoc 2007, 2007 r.,
- Dofinansowanie zakupu autobusu dla osób niepełnosprawnych, Pegaz, 2007 r.,
- Kluby Przedszkolaka w gminie Wisznice, Kluby Przedszkolaka, 2007 r.,
- "Renowacja nagrobków na zabytkowym cmentarzu parafialnym w Wisznicach - II etap", PO "Dziedzictwo kulturowe", 2007 r.,
- Renowacja i przystosowanie na cele kulturalne zabytkowej cerkwi unickiej pw. Św. Jerzego i Wniebowzięcia NMP w Wisznicach (Parafia Rzymskokatolicka w Wisznicach w partnerstwie z Gmina Wisznice), 7.1. Infrastruktura kultury i turystyki, RPO WL 2007-2014, 2008 r.,
- Równe szanse, Działanie 9.1.2 Wyrównywanie szans edukacyjnych, 2008 r.,
- Rozbudowa i modernizacja Wiejskiego Domu Kultury w Horodyszczu, Odnowa i rozwój wsi PROW, 2008 r.,
- Remont i rozbudowa budynku świetlicy wiejskiej w Łyniewie wraz z zagospodarowaniem centrum miejscowości i budową ścieżki rowerowej, Odnowa i rozwój wsi PROW, 2009 r.,
- Remont i adaptacja na lokalne centrum kultury świetlicy wiejskiej w Polubiczach wraz z zagospodarowaniem centrum miejscowości, Odnowa i rozwój wsi PROW, 2009 r.,
- Budowa dróg wchodzących w skład obszaru turystycznego "Dolina Zielawy"- II etap, Działanie 5.2 RPO WL 2007-2014, 2009 r.,
- Promocja kultury i turystyki na terenie obszaru turystycznego "Dolina Zielawy", Działanie 7.2 RPO WL 2007-2014, 2009 r.,
- Rozbudowa infrastruktury edukacyjno-sportowej w Wisznicach, Działanie 8.2 RPO WL 2007-2014, 2009 r.,
- Czysta energia w Dolinie Zielawy, Działanie 6.2 Energia przyjazna środowisku RPO WL 2007-2014, 2009 r.,
- Oznakowanie turystyczne miejscowości Wisznice, Małe projekty LGD, 2010 r.,
- Wzrost atrakcyjności inwestycyjnej Wisznic, Działanie 3.1 RPO WL 2007-2014, 2010 r.,
- Rozbudowa i przebudowa budynku świetlicy wiejskiej w Dubicy Dolnej, Odnowa i rozwój wsi PROW, 2010 r.,
- Odnowa centrum miejscowości Wisznice, Odnowa i rozwój wsi PROW, 2010 r.,
- Poprawa dostępności obszaru turystycznego „Dolina Zielawy” oraz gmin partnerskich na pograniczu Polski, Białorusi i Ukrainy, Działanie 1.3 1.3 Poprawa dostępności regionu PO RPW, 2011 r.,
- Zagospodarowanie centrum miejscowości Horodyszcz, Małe projekty LGD, 2012 r.,
- Zagospodarowanie przestrzeni publicznej w centrum miejscowości Wygoda, Małe projekty LGD, 2012 r.,
- Czysta energia w Dolinie Piwonii i Zielawy, 6.2 Energia przyjazna środowisku, RPO WL 2007-2014, 2012 r.,

- Budowa farmy fotowoltaicznej o mocy 1,4 MW w Dolinie Zielawy, 6.2 Energia przyjazna środowisku, RPO WL 2007-2014, 2012 r.,
- Poprawa funkcjonalności Gminnego Ośrodka Kultury i Oświaty w Wisznicach, Odnowa i rozwój wsi PROW, 2012 r.,
- Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu gmin partnerskich północnej Lubelszczyzny, 8.3 Przeciwdziałanie wykluczeniu cyfrowemu – eInclusion, POIG, 2013 r.
- Zagospodarowanie przestrzeni publicznej na szlaku rowerowym w Wisznicach, Małe projekty LGD, 2013 r.,
- Klucz do kompetencji, 9.1.2 RPO WL 2007-2014, 2014 r.

Przedsięwzięcia podejmowane w poprzednich okresach programowych mają swoją ciągłość i kontynuację w obecnym dokumencie, przede wszystkim poprzez kontynuację działań w obszarze dziedzictwa kulturowego, rozbudowy miejsc spędzania wolnego czasu oraz miejsc rekreacji i aktywnej rekreacji. Dodatkowo działania zostaną rozszerzone o aspekty społeczne w taki sposób, aby inwestycje w ramach rewitalizacji mogły służyć również grupom zagrożonym wykluczeniem społecznym. Wnioski wyciągnięte z realizacji poprzednich działań rewitalizacyjnych pozwolą na jeszcze bardziej efektywne wykorzystanie środków i możliwości w obecnej perspektywie finansowej.

Powyższe projekty są komplementarne względem planowanej interwencji rewitalizacyjnej, określonej w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023, tym samym, wpisują się w zasadę komplementarności międzyokresowej.

2. Ramy finansowe oraz źródła i modele finansowania przedsięwzięć i projektów rewitalizacyjnych

2.1. Ramy finansowe

Ramy finansowe wskazują potencjalne źródła finansowe, z których mogą być pozyskane środki na realizację projektów rewitalizacyjnych wraz z ich indykatywnymi wielkościami. Podstawą dookreślenia ram finansowych LPR jest zakres podmiotowy i przedmiotowy poszczególnych projektów rewitalizacyjnych.

W poniższej tabeli zaprezentowano zaplanowaną interwencję rewitalizacyjną w wymiarze finansowym. Łączna wartość wszystkich zidentyfikowanych projektów rewitalizacyjnych kształtuje się na poziomie: około **12 298 000,00 zł**.

Zaplanowane działania będą zrealizowane w okresie obowiązywania dokumentu tj. do roku 2023 włącznie i w ramach planowanego harmonogramu wówczas, gdy zostaną pozyskane zakładane środki zewnętrzne. W przypadku braku pozyskania środków na zaplanowanie zadania będą one realizowane z środków własnych gminy. Zadania będą realizowane w kilku etapach, a ich czas realizacji może wykroczyć poza ramy harmonogramu rewitalizacyjnego i ramowy okres obowiązywania LPR do 2023 r.

Powyższe działania będą uzasadnieniem i gwarancją, że wielkość poniesionych wydatków publicznych na realizację projektów rewitalizacyjnych będzie adekwatna do przewidywanej poprawy sytuacji społecznej i gospodarczej w obszarze rewitalizacji.

Tabela 63. Projekty rewitalizacyjne w wymiarze finansowym.

L.p.	Nazwa przedsięwzięcia	Zakres przedmiotowy przedsięwzięcia	Podmiot realizujący	Zakres czasowy	Szacunkowy koszt (zł)	Planowane źródło finansowania
1.	Utworzenie Zakładu Opiekuńczo-Leczniczego w Curynie	<ul style="list-style-type: none"> ▪ naprawa uszkodzonej izolacji cieplnej ścian, wykonanie wyprawy elewacyjnej, ▪ ocieplenie stropu, ▪ dokończenie tynków, wykonanie okładzin ścian, ▪ wykonanie podłogi i posadzek, ▪ dokończenie instalacji wod-kan, c.o., ▪ wykonanie ścianek działowych, ▪ montaż osprzętu instalacyjnego, ▪ montaż stolarki wewnętrznej; ▪ budowa szybów windowych wraz z montażem dźwigu osobowego oraz szpitalnego, ▪ zagospodarowanie terenu wokoło budynku – utwardzenia, zieleni.	Gmina Wisznice	2018-2019	6 000 000,00 5 400 000,00 zł – ze środków funduszy UE, 600 000,00 – środki budżetu gminy	RPO WL 2014-2020 Działanie 13.4 Rewitalizacja obszarów wiejskich, budżet gminy.
2.	Zagospodarowanie terenu zdegradowanego poprzez utworzenie parku rozrywki w miejscowości Rowiny.	<p>Projekt przewiduje utworzenie parku rozrywki na działce po byłej szkole podstawowej.</p> <p>Na działkach obecnie znajdują się dwa budynki parterowe po byłej szkole, budynek gospodarczy, budynek świetlicy wiejskiej oraz trzy budynki drewniane (chata, spichlerz, wiatrak), które miały być częścią ekspozycji muzeum regionalnego.</p> <p>Planowana inwestycja obejmuje:</p> <ul style="list-style-type: none"> - ogrodzenie terenu, - adaptacja pomieszczenia gospodarczego na potrzeby sanitarne, - wykonanie następujących atrakcji: wykonanie parku linowego, ścieżki edukacyjnej, labiryntu, zjeżdźalni, mini atrakcji wodnych itp. - montaż obiektów małej infrastruktury np.: zadaszone miejsce do grillowania, grill, ławki, stoliki, miejsce na ognisko. <p>W ramach prac przywiezione budynki – ekspozyty jak i budynek szkoły przeznaczony na muzeum oraz pozostałe zgromadzone ekspozyty zostałyby w zależności od stanu naprawione, wyremontowane, zabezpieczone, opisane i przystosowane do udostępnienia zwiedzającym.</p>	Gmina Wisznice	2018-2020	2 000 000,00 1 382 000,00 zł – ze środków funduszy UE, 618 000,00 – środki budżetu gminy	RPO WL 2014-2020 Działanie 13.4 Rewitalizacja obszarów wiejskich, budżet gminy.

3.	Adaptacja budynku w centrum Wisznice na cele socjalne wraz z zagospodarowaniem przyległego terenu.	<p>W ramach projektu planowane jest podjęcie następujących działań:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ rozebranie istniejącego pokrycia i konstrukcji dachu wraz ze ściankami kolankowymi, ▪ zbitcie istniejących tynków, ▪ rozebranie stropów drewnianych, ▪ rozebranie fragmentów istniejących ścian, ▪ demontaż stolarki okiennej i drzwiowej, ▪ rozbiórka podłóży i posadzek, ▪ demontaż instalacji, ▪ wykonanie stropów żelbetowych, ▪ wymurowanie/uzupełnienie ścian, ▪ wykonanie konstrukcji pokrycia dachu, ▪ wykonanie instalacji elektryczną, ▪ wod-kan i c.o., ▪ wykonanie tynków i okładzin ścian, ▪ wykonanie podłóży i posadzek, ▪ wydzielenie pomieszczeń za pomocą ścianek działowych, ▪ budowa szybu windowego, montaż dźwigu windowego, ▪ montaż stolarki okiennej i drzwiowej, ▪ zakup wyposażenia mieszkań treningowych, sali gimnastycznej, gabinetów rehabilitacyjnych. <p>Ponadto w ramach projektu przewiduje się zagospodarowanie przestrzeni publicznej, poprzez remont nawierzchni asfaltowej (ok. 1 400 m²), budowę chodników (ok. 450 m²), budowę wiaty przystankowej, instalację monitoringu, montaż placu zabaw dla dzieci – 4 urządzenia.</p>	Gmina Wisznice	2018-2020	2 000 000,00 1 382 000,00 zł – ze środków funduszy UE, 618 000,00 – środki budżetu gminy	RPO WL 2014-2020 Działanie 13.4 Rewitalizacja obszarów wiejskich, budżet gminy.
4.	Dostosowanie infrastruktury sportowej drogą do niwelowania zdiagnozowanych problemów społecznych wśród dzieci i młodzieży z obszaru zdegradowanego Gminy Wisznice.	<p>W ramach projektu zostaną przeprowadzone następujące prace:</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ demontaż stolarki okiennej i drzwiowej, ▪ demontaż pokrycia i konstrukcji dachu, ▪ skucie tynków i okładzin ścian, ▪ rozebranie podłóży i posadzek, ▪ demontaż istniejących instalacji, ▪ wykonanie konstrukcji pokrycia dachu	Gmina Wisznice	2018-2020	450 000,00 311 000, 00 zł – ze środków funduszy UE, 139 000,00 – środki Wnioskodawcy	RPO WL 2014-2020 Działanie 13.4 Rewitalizacja obszarów wiejskich, budżet gminy.

		<ul style="list-style-type: none"> ▪ murowanie ścian, ▪ wykonanie podłóży i posadzek, ▪ wykonanie instalacji wod.-kan., elektrycznej i c.o. ▪ montaż pompy ciepła, ▪ wykonanie tynków i okładzin ścian, ▪ montaż stolarki okiennej i drzwiowej, ▪ zakup podstawowego wyposażenia.				
5.	Przywrócenia funkcji turystycznej budynkowi byłej cerkwi Unickiej w Wisznicach.	Projekt przewiduje dokończenie izolacji pionowej ścian, wykonanie pomieszczenia technicznego do montażu pompy ciepła, montaż pompy ciepła (jednostki centralnej i kolektorów pionowych (3 szt.), wykonanie podłóży i posadzek z kamienia naturalnego (zgodnie z wytycznymi konserwantowa zabytków), wykonanie ogrzewania podłogowego, wykonanie drzwi zewnętrznych w transepce. Zakup monitorów prezentacyjnych oraz sprzętu nagłaśniającego.	Gmina Wisznice	2018-2020	463 000,00 420 000, 00 zł – publiczne ze środków funduszy UE, 43 000,00 – środki Wnioskodawcy	RPO WL 2014-2020 Działanie 13.4 Rewitalizacja obszarów wiejskich, budżet gminy.
6.	„Od szkolenia do zatrudnienia – YEI”.	Wsparcie przewidziane dla grupy projektowej I i II: <ol style="list-style-type: none"> 1. Opieka wychowawców. 2. Ubezpieczenie NNW. 3. Wyżywienie w trakcie zajęć. 4. Zwrot kosztów dojazdów na zajęcia. 5. Grupowe wsparcie psychologiczne – treningi i warsztaty. 6. Indywidualne wsparcie psychologiczne. 7. Zajęcia z zakresu zapobiegania depresji wśród młodzieży. 8. Indywidualne zajęcia z doradcą zawodowym. 9. Warsztaty aktywnego poszukiwania pracy. 10. Kursy językowe. 11. Kursy ECDL. Wsparcie przewidziane tylko dla I grupy: <ol style="list-style-type: none"> 1. Warsztaty wyrównawcze z przedmiotów szkolnych. 2. Konkurs z nagrodami związany ze wsparciem udzielanym w ramach projektu. 3. Podstawowy kurs komputerowy. Wsparcie przewidziane tylko dla II grupy: <ol style="list-style-type: none"> 1. Grupowe zajęcia z doradcą zawodowym. 2. Kursy zawodowe. 3. Kursy prawa jazdy kat. B. 4. Warsztaty z zakresu kreowania wizerunku połączone z usługą	Lubelska Wojewódzka Komenda Ochotniczych Hufców Pracy	1.09.2017 30.04.2018	bezkosztowo dla gminy	POWER 2014-2020, 1.3.2.

		<p>stylisty wraz z metamorfozą.</p> <ol style="list-style-type: none"> Warsztaty przygotowujące do usamodzielnienia się – zajęcia w trzech modułach (I warsztaty z tworzenia i zarządzania domowym budżetem, II kontakty z instytucjami i urzędami publicznymi, III prawo pracy, podatki). Indywidualne pośrednictwo pracy/pośrednictwo w zakresie organizacji staży zawodowych. Coaching zawodowy – zajęcia grupowe np. po 5 osób (zwiększenie samooceny i samoakceptacji, automotywacja, asertywność, kreatywność). Staże zawodowe (3 mies.). Wyposażenie stanowiska pracy u pracodawcy w związku z odbywanym przez uczestnika stażem. Stypendium stażowe, stypendium szkoleniowe. Refundacja kosztów opieki nad dzieckiem lub osobą zależną.				
7.	„Aktywizacja, Integracja w OHP”	<ol style="list-style-type: none"> Indywidualny Plan Działania. Wsparcie opiekuńczo-wychowawcze. Program reintegracji społecznej. Program reintegracji zawodowej.	Lubelska Wojewódzka Komenda Ochotniczych Hufców Pracy	2017-09-01 2018-06-30	bezkosztowo dla gminy	RPO WL 2014-2020 Działanie 11.1, OHP.
8.	„Usługi społeczne w Gminie Wisznice”.	<ol style="list-style-type: none"> Wprowadzenie usługi transportowej w ŚDS – usługa dowozu uczestników SDS (codziennie trasa dom-ŚDS – dom). Warsztaty ogrodnicze przy ŚDS i przy zrewitalizowanym terenie w ramach projektu nr 3 <i>Adaptacja budynku w centrum Wisznice na cele socjalne wraz z zagospodarowaniem przyległego terenu</i> – warsztaty teoretyczne i praktyczne z zakresu poznania roślin, krzewów i drzew, w tym ozdobne, warzywne i owocowe, zakładania ogrodów i ich pielęgnacji oraz planowania terenów zielonych, wizyty studyjne w szkółkach itp. Spotkania integracyjne w ŚDS – cykl spotkań integracyjnych dla uczestników ŚDS i społeczności lokalnej i przy wykorzystaniu nowopowstałej infrastruktury w ramach projektu nr 3 <i>Adaptacja budynku w centrum Wisznice na cele socjalne wraz z zagospodarowaniem przyległego terenu</i>, każde spotkanie będzie miało inny charakter i temat przewodni, spotkania będą o charakterze rekreacyjnym, kulturalnym i edukacyjnym. Szkolenia wyjazdowe organizowane przez ŚDS – w ramach prowadzonej aktywizacji i terapii planuje się dwa wyjazdy dla uczestników ŚDS o charakterze motywacyjnym i krajoznawczo-	Gmina Wisznice	2018-2020	300 000,00	RPO WL 2014-2020, Działanie 11.2 Usługi społeczne i zdrowotne.

		<p>turystycznym.</p> <p>5. Trening usamodzielniania w mieszkaniu treningowym w ramach projektu nr 3 <i>Adaptacja budynku w centrum Wisznice na cele socjalne wraz z zagospodarowaniem przyległego terenu</i> – trening prowadzony będzie w turnusach w grupach kilku osobowych, trening prowadzony będzie w godzinach popołudniowo-wieczornych po zajęciach w ŚDS, w nocy zapewniona będzie pomoc opiekuna.</p> <p>6. Usługi doradcze w punkcie konsultacyjnym, w tym:</p> <ul style="list-style-type: none"> - psycholog - psychiatra - diabetolog - dietetyk - doradca rodzinny - doradca zawodowy - pracownik socjalny <p>7. Usługi asystencko-opiekuńcze dla osób starszych, niepełnosprawnych, niesamodzielnich z terenu rewitalizacji w miejscu zamieszkania świadczone między innymi przy udziale wolontariuszy (w tym niepełnosprawnych). Usługi ukierunkowane będą głównie na potrzeby społeczne oraz wsparcie w codziennym funkcjonowaniu.</p>				
9.	„Nowe szanse - Wzrost kluczowych kompetencji”.	<p>1. Warsztaty motywacyjne – warsztaty z jednej strony będą dotyczyły praw osób z niepełnosprawnością, tak by każdy uczestnik był świadomy obowiązujących przepisów prawa oraz wynikających z tego obowiązków. Ponadto zajęcia ukierunkowane będą na motywacji do działania i przeciwdziałania wypaleniu zawodowemu, co jest jednym z najważniejszych elementów w procesie aktywizacji.</p> <p>2. Szkolenie „Praca z osobą z niepełnosprawnością” – szkolenie obejmować będzie zakresem takie zagadnienia jak: rodzaje niepełnosprawności i ich skutki w codziennym funkcjonowaniu, norma a zaburzenie psychiczne, charakterystyka najczęstszych zaburzeń psychicznych (występowanie i przebieg), kontakt z osobą zaburzoną psychicznie, diagnoza potrzeb osób z niepełnosprawnością, metody leczenia i terapii oraz sposoby na aktywizację osób z niepełnosprawnością.</p> <p>3. Szkolenie „Bezpieczeństwo pracowników w pracy z osobami z zaburzeniami psychicznymi” – szkolenie obejmować będzie zakresem takie zagadnienia jak: rozpoznawanie emocji własnych</p>	Gmina Wisznice	2018-2019	50 000,00	Ministerstwo Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej.

		<p>oraz osób korzystających z pomocy, osiągnięcie obiektywizmu oceny sytuacji, nabycie wiedzy w zakresie pracy z osobą w stanie wzburzenia emocjonalnego i przejawiającą agresywne zachowania, wypracowanie umiejętności diagnozowania sytuacji zagrożeń oraz reagowania wobec nich.</p> <p>4. Warsztaty „Podstawy samoobrony” – zajęcia praktyczne obejmować będą zakresem podstawowe techniki unikania zagrożenia w sytuacjach podwyższonego ryzyka, podstawowe techniki samoobrony, samoobrona w świetle prawa.</p> <p>5. Szkolenie Animacja kultury – szkolenie ukierunkowane będzie na poznanie różnych metod spędzania czasu wolnego oraz organizacji zajęć na rzecz drugiej osoby. Uczestnicy szkolenia poznają metody rozpoznawania oraz dostosowania działań do potrzeb, możliwości i zainteresowań drugiej osoby.</p> <p>6. Konferencja i spotkanie integracyjne – podstawowym celem będzie zapoznanie mieszkańców społeczności lokalnej z terenu rewitalizacji z tematyką ochrony zdrowia psychicznego oraz problemem, jakim jest rosnąca liczba osób dotkniętych różnego rodzaju zaburzeniami psychicznymi. Spotkanie zostanie zorganizowane także w celu nawiązania kontaktów, lepszego poznania się, wymiany doświadczeń, omówienia problemów i pomysłów na ich rozwiązanie. Dzięki temu możliwe będzie opracowanie zasad współpracy w celu poprawy jakości świadczonych usług.</p> <p>7. Wizyty studyjne – organizacja dwóch wizyt studyjnych, których celem jest zapoznanie uczestników szkoleń z kompleksowo funkcjonującymi ośrodkami na rzecz osób z niepełnosprawnością. Działanie ma na celu ukazanie możliwości wprowadzenia nowych rozwiązań oraz stanowi element motywujący.</p> <p>8. Szkolenie terapia środowiskowa – szkolenie dotyczyć będzie pracy z osobą potrzebującą wsparcia w jej środowisku rodzinnym, podstawowych zasad, praw, obowiązków i zagrożeń z tym związanych. Ponadto poruszona będzie tematyka wspierania samodzielności, umożliwiania trenowania osłabionych lub nigdy nie podjętych ról społecznych oraz odbudowa zdrowych zasobów psychicznych osoby po kryzysie.</p>				
10.	„Lokalna sieć samopomocy”.	<p>Kluczowe zadania w projekcie:</p> <p>1. Utworzenie Centrum Wolontariatu w zrewitalizowanym budynku w ramach projektu nr 3 „Adaptacja budynku w centrum Wisznice</p>	Gmina Wisznice Polskie	2017	60 000,00	Program Operacyjny Wiedza Edukacja Rozwój

na cele socjalne wraz z zagospodarowaniem przyległego terenu". Centrum tworzone i prowadzone będzie przez osoby niepełnosprawne we współpracy z mieszkańcami oraz lokalnymi instytucjami i organizacjami. W ramach centrum powstanie baza danych wolontariuszy i osób potrzebujących wsparcia. Następnie utworzona zostanie grupa wsparcia (15 os., w tym minimum 10 os. z niepełnosprawnością), złożona z aktualnych i/lub byłych uczestników ŚDS i WTZ, która świadczyć będzie usługi asystencko-opiekuńcze w miejscu zamieszkania osobom potrzebującym, pozostającym bez wsparcia. Osoby te poddane będą diagnozie wstępnej w zakresie ich możliwości, predyspozycji, samooceny i satysfakcji. W kolejnym etapie testowania grupa ta zostanie przeszkolona w zakresie podstaw wolontariatu, BHP, opieki nad osobami potrzebującymi wsparcia, pierwszej pomocy oraz podstaw animacji kultury.

Równolegle prowadzona będzie rekrutacja osób potrzebujących wsparcia, które znajdą się w tworzonej bazie danych. Po przeprowadzeniu diagnozy potrzeb osoby te zostaną zakwalifikowane do poszczególnych usług oferowanych w ramach innowacji tj. usługi asystencko-opiekuńcze w miejscu zamieszkania (10 os.) oraz usługa wolnego słuchacza (10os.). Z usługi integracyjnej korzystać będą wspólnie obie grupy (20 os.).

Wolontariusze w ramach usług asystencko-opiekuńczych pomogą będą osobom potrzebującym w zakupach, sprzątaniu, załatwianiu sprawach urzędowych, uzyskaniu informacji, konsultacji lekarskich (trudniejsze czynności wspólnie z opiekunem grupy lub innymi zdrowymi wolontariuszami), wypożyczeniu książek z biblioteki czy organizacji czasu wolnego. Nie jest to zatem typowa usługa, jaką świadczą opiekunki społeczne, ale jej kompleksowa forma, obejmująca poza pomocą w czynnościach życia codziennego, głównie zaspokojenie potrzeb społecznych.

2. Wprowadzenie i przetestowanie w ŚDS w Wisznicach usługi wolnego słuchacza, w ramach której osoby oczekujące na przyjęcie do placówki będą brać udział w standardowych zajęciach aktywizująco-terapeutycznych.
3. Wprowadzenie usługi integracyjnej, w ramach której planowane są spotkania dla korzystających z usług asystencko-opiekuńczych oraz wolnego słuchacza, a także wolontariuszy. Spotkania te będą łączyły w sobie elementy kultury, rekreacji oraz edukacji.

Stowarzyszenie na rzecz Osób z Niepełnosprawnością Intelektualną.

2014-2020

11.	„Aktywni i sprawni”.	<p>W ramach zadania zostaną przeprowadzone następujące działania:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Warsztaty „Jestem bezpieczny” – zajęcia będą miały na celu zapoznanie uczestników z zasadami bezpieczeństwa i podstawami ruchu drogowego z perspektywy pieszego oraz rowerzysty. Warsztaty będą składały się z części teoretycznej oraz praktycznej, obejmującej zajęcia na placu manewrowym, gdzie każdy uczestnik przetestuje swoje umiejętności bezpiecznego, zgodnego z zasadami prawa ruchu drogowego oraz sprawnego poruszania się rowerem (niektóre ćwiczenia zbliżone do egzaminu na kartę rowerową). W warsztatach weźmie udział 50 osób z niepełnosprawnością. 2. Integracyjny Rajd Rowerowy Osób Niepełnosprawnych - zasadniczym celem jest podniesienie poziomu aktywności ruchowej, utrwalenie zasad bezpiecznego poruszania się po drodze oraz integracja społeczna uczestników Rajdu. Wartością dodaną spotkania jest obudzenie w uczestnikach wrażliwości na otaczający nas świat, a w szczególności jego walory przyrodnicze, kulturalne i historyczne (trasa z Wisznic, poprzez obszary Natura 2000 w Horodyszczu, Kościół pw. Św. Mikołaja w Rozwadówce do Muzeum J.I. Kraszewskiego w Romanowie). Trasa rajdu liczy łącznie 25km z dwoma planowanymi postojami. Aby przeciwdziałać wykluczeniu społecznemu w rajdzie wezmą udział również inne osoby ze społeczności lokalnej, aby możliwe było poznanie się, nawiązanie relacji, wzrost zaufania oraz prawidłowa i obiektywna ocena drugiej osoby. Na zakończenie rajdu planowany jest piknik integracyjny na terenie muzeum. Uczestnicy imprezy będą mogli dodatkowo zwiedzić obiekt muzeum oraz wziąć udział w grach terenowych przygotowanych przez kadrę muzeum. Należy dodać, że na czas gier terenowych oraz samego pikniku uczestnicy będą mogli liczyć na pomoc i wsparcie ze strony wolontariuszy. 3. Zajęcia ogólnousprawniające - W celu podtrzymania i wzmocnienia sprawności i aktywności ruchowej osoby niepełnosprawne będą mogły skorzystać z zajęć ogólnousprawniających, realizowanych przez fizjoterapeutę. Głównym celem działania jest aktywizacja ruchowa oraz poprawa kondycji psychicznej uczestników, poprzez podniesienie sprawności ruchowej oraz poprawę ogólnej kondycji fizycznej, w tym wydolności organizmu. Zajęcia będą miały formę ćwiczeń, ale	Gmina Wisznice	2018-2019	55 000,00	Regionalny Ośrodek Polityki Społecznej w Lublinie
-----	----------------------	--	----------------	-----------	-----------	---

		<p>urozmaicone będą różnymi grami i zabawami ruchowymi, co przyczyni się do poprawy samopoczucia oraz chęci do ruchu uczestników.</p> <p>4. Warsztaty „Aktywnie i zdrowo” będą obejmowały takie zagadnienia, jak pierwsza pomoc oraz zdrowy i aktywny tryb życia. Uczestnicy poznają podstawowe zasady z zakresu udzielania pierwszej pomocy, połączone z pokazem oraz indywidualnie sprawdzą swoje umiejętności w tym zakresie na manekinie. Ponadto poruszona będzie tematyka wpływu prawidłowego odżywiania oraz systematycznej aktywności ruchowej na samopoczucie i codzienne funkcjonowanie.</p> <p>5. Warsztaty plecionkarskie - Warsztaty ukierunkowane będą na rozwijanie sprawności manualnej, zwiększenie samodzielności oraz kreatywności. Produkty wytwarzane w ramach zajęć ściśle związane będą z tematyką aktywności ruchowej oraz bezpieczeństwa na drodze, co będzie doskonałym utrwaleniem zdobytej dotychczas wiedzy. Uczestnicy będą pracowali z wykorzystaniem papierowej wikliny. Kreatywny recykling jest jednym z nowoczesnych trendów XXI wieku. Przyjazny dla środowiska, zgodny z naturą, wyróżniający się walorami użytkowymi coraz bardziej zakorzenia się we wszystkich sferach ludzkiego życia.</p> <p>6. Warsztaty motywacyjne – warsztaty z jednej strony będą dotyczyły praw osób z niepełnosprawnością, tak by każdy uczestnik był świadomy obowiązujących przepisów prawa oraz możliwości, z których może korzystać. Ponadto zajęcia ukierunkowane będą na poprawę samooceny oraz motywacji do działania, która jest jednym z najważniejszych elementów w procesie aktywizacji. Ponadto warsztaty zawierać będą elementu nauki spędzania czasu wolnego.</p>				
12.	Udział w projekcie Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej - utworzenie przedsiębiorstwa społecznego.	<p>Główne zadania obejmują:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Organizację kursów i szkoleń podnoszących kwalifikacje zawodowe osób zagrożonych marginalizacją. 2. Opracowanie biznesplanu i stworzenie oferty przedsiębiorstwa 3. Utworzenie przedsiębiorstwa społecznego. 4. Zakup wyposażenia stanowisk pracy.	Fundacja Lokalnej Aktywności Społecznej z Białej Podlaskiej w partnerstwie ze Stowarzyszeniem „Razem dla	2018-2019	200 000,00	Dotacja z Europejskiego Funduszu Społecznego w konkursie dotacji OWES.

			Wisznice z Wisznice i Środowiskowym Domem Samopomocy w Wisznicach.			
13.	Adaptacja budynku w miejscowości Wisznice na cele socjalne wraz z zagospodarowaniem przyległego terenu	<p>W ramach projektu planowane jest podjęcie następujących działań:</p> <p>Rozebranie istniejącego budynku mieszkalnego jednorodzinnego pełniącego funkcję mieszkania socjalnego, którego stan techniczny remont kapitalny czyni nieopłacalnym.</p> <p>Budowa budynku wielorodzinnego z przeznaczeniem na mieszkania socjalne. W budynku zaplanowano utworzenie 5 mieszkań socjalnych dla około 17 osób.</p>	Gmina Wisznice	2020	720 000,00	Dotacja z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego
RAZEM:					12 298 000,00	9 744 400,00

Źródło: Opracowanie własne.

2.2. Źródła i modele finansowania przedsięwzięć i projektów rewitalizacyjnych

W związku z tym, iż Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023 został opracowany zgodnie z *Wytycznymi w zakresie rewitalizacji w programach operacyjnych na lata 2014-2020 Ministra Rozwoju oraz Zasadami programowania, wdrażania i wsparcia rewitalizacji w województwie lubelskim Departamentu Wdrażania Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego i Departamentu Zarządzania Regionalnym Programem Operacyjnym* źródłem jego finansowania mogą być zarówno wewnętrzne fundusze budżetu gminy i podmiotów prywatnych, jak i zewnętrzne środki unijne i krajowe.

Ważne jest wykorzystanie dla celów rewitalizacji dostępnych środków z programów rządowych oraz funduszy pomocowych Unii Europejskiej, a także stworzenie przez gminę warunków dla możliwie szerokiego włączenia się sektora prywatnego w działania na rzecz rewitalizacji, ze szczególnym uwzględnieniem lokalnych firm i instytucji oraz programów aktywizacji i wsparcia dla spółdzielni i wspólnot mieszkaniowych.

Głównym unijnym źródłem finansowania projektów rewitalizacyjnych gminy jest Regionalny Program Operacyjny Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020, w ramach którego działaniem dedykowanym jest działanie 13.4. Rewitalizacja obszarów wiejskich.

W ramach powyższego działania na dofinansowanie szansę mają projekty infrastrukturalne, mające na celu przywracanie bądź nadanie nowych funkcji obszarom zdegradowanym pod względem przestrzennym, środowiskowym, społecznym i gospodarczym.

Realizacja projektów rewitalizacyjnych przy współfinansowaniu RPO WL w ramach tego działania będzie możliwa jedynie pod warunkiem wpisania ich do Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wisznice.

W działaniu 13.4 określony został szeroki katalog beneficjentów, którzy mogą starać się o dofinansowanie projektu rewitalizacyjnego, m.in.:

- podmioty publiczne (jednostki samorządu terytorialnego oraz ich związki, porozumienia i stowarzyszenia, samorządowe jednostki organizacyjne sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną, służby ratownicze i bezpieczeństwa publicznego, jednostki zaliczane do sektora finansów publicznych posiadające osobowość prawną nie wymienione wyżej),
- podmioty prywatne (spółki prawa handlowego, w których większość udziałów lub akcji posiadają jednostki samorządu terytorialnego lub ich związki, MŚP (przedsiębiorstwa muszą prowadzić działalność na terenie województwa lubelskiego).
- podmioty społeczne (przedsiębiorstwa społeczne, zgodnie definicją Krajowego Programu Rozwoju Ekonomii Społecznej, organizacje pozarządowe),
- podmioty mieszane (podmioty działające w oparciu o partnerstwo publiczno-prywatne).

W ramach RPO WL przewidziano także preferencje dla inwestycji niezbędnych dla kompleksowej rewitalizacji danego obszaru realizowanych w ramach następujących działań:

3.1 Tereny inwestycyjne,

- 5.2 Efektywność energetyczna sektora publicznego,
- 5.3 Efektywność energetyczna sektora mieszkaniowego,
- 5.5 Promocja niskoemisyjności,
- 7.1 Dziedzictwo kulturowe i naturalne,
- 9.1 Aktywizacja zawodowa,
- 9.3 Rozwój przedsiębiorczości,
- 9.6 Rozwój przedsiębiorczości w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych LOF,
- 11.1 Aktywne włączenie,
- 11.2 Usługi społeczne i zdrowotne,
- 11.4 Aktywne włączenie w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych LOF,
- 11.5 Usługi społeczne i zdrowotne w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych LOF,
- 12.2 Kształcenie ogólne,
- 12.6 Kształcenie ogólne w ramach Zintegrowanych Inwestycji Terytorialnych LOF,
- 13.2 Infrastruktura usług społecznych.

Szczególną formą finansowania działań rewitalizacyjnych jest połączenie środków publicznych i prywatnych poprzez zawiązanie partnerstwa publiczno-prywatnego (PPP). W rozumieniu ustawy o PPP z dnia 28 lipca 2005 r. (Dz. U. Nr 169 poz.1420) jest to oparta na umowie współpraca podmiotu publicznego i partnera prywatnego, służąca realizacji zadania publicznego, w ramach której partner prywatny w całości albo w części poniesie nakłady na wykonanie przedsięwzięcia będącego przedmiotem współpracy lub zapewni ich poniesienie przez osoby trzecie.

Partnerstwo publiczno-prywatne, jest szczególnie zalecane, gdy:

- samorząd chce utrzymać pewien stopień kontroli nad przedsięwzięciem,
- istnieją znaczne potrzeby inwestycyjne, a fundusze publiczne winny być kierowane na inne cele,
- zaangażowany w projekt sektor prywatny jest w stanie uzyskać zwrot zainwestowanych środków z opłat za użytkowanie obiektu.

Podobną formą finansowania działań rewitalizacyjnych jest partnerstwo publiczno-społeczne czyli forma współpracy jednostki publicznej z organizacjami pozarządowymi.

Zakres, organizacja i finansowanie rewitalizacji powinny być dostosowane do specyfiki obszaru, z wykorzystaniem wszystkich doświadczeń podmiotów planujących realizację projektów rewitalizacyjnych.

Ze względu na obecne niedostatki infrastrukturalne oraz problemy mieszkańców ciężar zainicjowania przemian społecznych na obszarze rewitalizacji spoczywa na władzach gminy. Jednakże, na etapie wdrażania LPR Gmina Wisznice będzie podejmowała liczne działania idące w kierunku aktywizacji lokalnej społeczności, organizacji pozarządowych i przedsiębiorców z terenu rewitalizacji w realizację działań i projektów rewitalizacyjnych. Tego typu działania przyczynią się do zmniejszenia udziału funduszy publicznych w realizacji projektów i spowodują wzrost efektywności finansowej projektów w odniesieniu do wsparcia zewnętrznego oraz możliwość realizacji projektów rewitalizacyjnych pomimo braku środków unijnych.

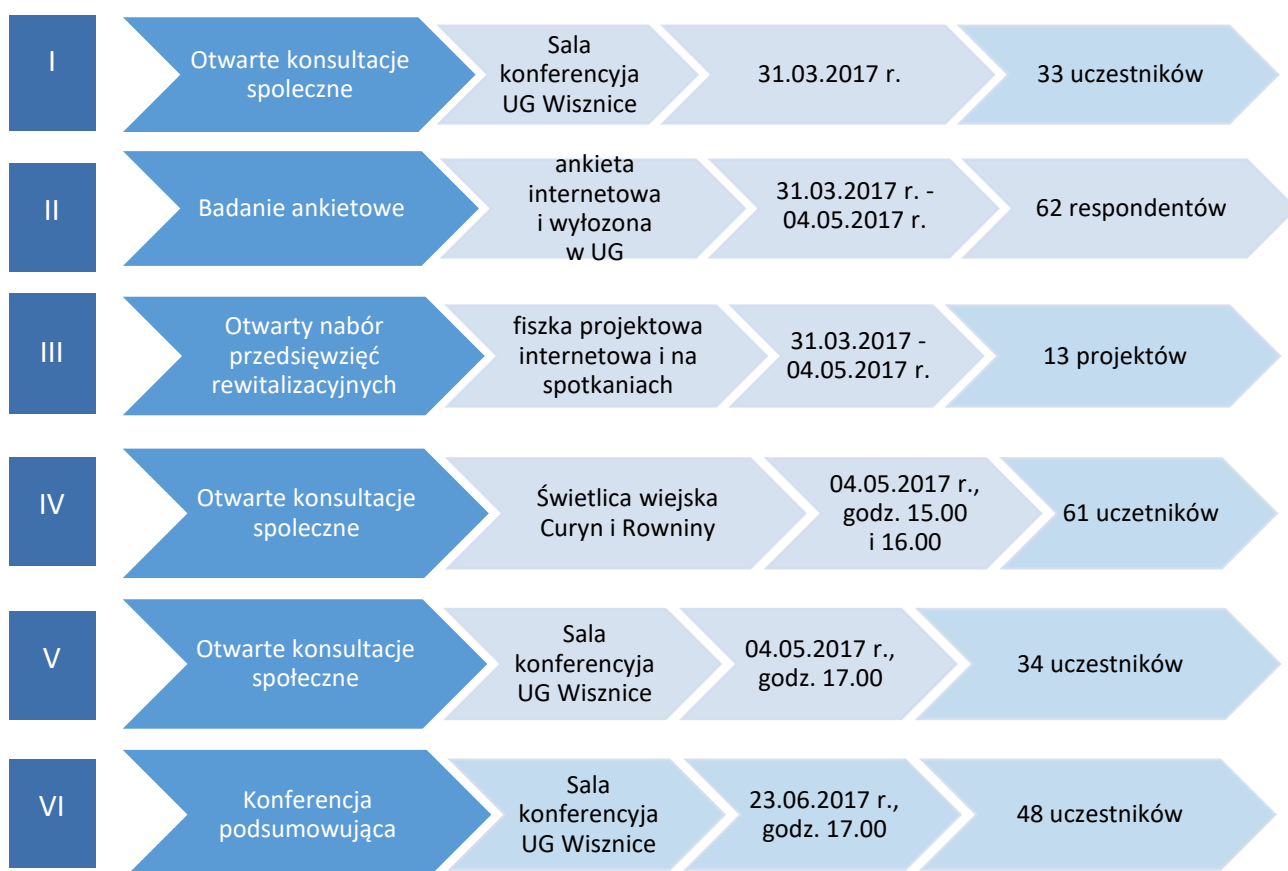
3. Partycypacja społeczna

Partycypacja społeczna została zapewniona na każdym etapie prac nad opracowaniem LPR. Zasady angażowania wszystkich grup interesariuszy w prace nad LPR, wraz ze wskazaniem wykorzystanych form partycypacji, terminów oraz zakresu podejmowanych czynności zostały opisane w kolejnym podrozdziale. Natomiast w podrozdziale 3.2. wskazano, w jaki sposób interesariusze będą uczestniczyli w procesie wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023.

3.1. Partycypacja w procesie tworzenia LPR

W ramach prac nad opracowaniem Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023, Urząd Gminy Wisznice (Zespół ds. Rewitalizacji) wraz z ekspertami zewnętrznymi organizował na każdym etapie prac konsultacje mające na celu włączenie interesariuszy w proces tworzenia dokumentu (współtworzenie dokumentu wraz z interesariuszami procesu rewitalizacji). Konsultacje społeczne miały postać zarówno bezpośrednich spotkań z mieszkańcami, jak i badań ankietowych. Głównym celem konsultacji było przedstawienie społeczności lokalnej oraz władzom postępów związanych z procesem tworzenia dokumentu, a także uzyskanie ich opinii w zakresie wyznaczenia obszaru zdegradowanego i rewitalizacji, a także celów rewitalizacji i planowanych projektów rewitalizacyjnych.

Schemat 3. Schemat partycypacji w procesie tworzenia LPR.

Źródło: Opracowanie własne.

I Pierwszym etapem zmierzającym do opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023 były otwarte konsultacje w formie spotkania informacyjno-konsultacyjnego w dniu 31.03.2017 r., w sali konferencyjnej Urzędu Gminy Wisznice. Na spotkaniu przedstawiciel eksperta zewnętrznego omówił przesłanki opracowania LPR oraz scharakteryzował cały proces prac nad dokumentem.

Ponadto podczas spotkania przedstawiono wstępne wyniki diagnozy rozwoju gminy i metodologię na postawie, której zdiagnozowano sytuacje kryzysowe występujące na terenie gminy w obszarach: społecznym, gospodarczym, środowiskowym i infrastrukturalnym (przestrzenno-funkcjonalnym i technicznym) oraz zaprezentowano metodykę delimitacji obszarów zdegradowanych i rewitalizacji za pomocą zestawu zaproponowanych wskaźników.

Uczestnikom spotkania konsultacyjnego wskazano kluczowe warunki umożliwiające zakwalifikowanie poszczególnych części gminy do tak zwanego obszaru objętego rewitalizacją oraz przedstawiono wstępne granice obszarów: zdegradowanego i rewitalizacji wyznaczone w oparciu o analizę kilkudziesięciu wskaźników delimitacyjnych.

W kolejnej części spotkania omówiono zakres ankiety identyfikującej obszary rewitalizacji i kierunki działań rewitalizacyjnych w gminie oraz fiszki projektowej.

W czasie spotkania każdy z mieszkańców mógł wypełnić przedmiotową ankietę (ankieta była dostępna w formie edytowalnej także na stronie internetowej <http://www.rewitalizacja.wisznice.pl> i przedstawić własną propozycję dotyczącą obszaru rewitalizacji (rozszerzenie, zawężenie obszaru), a także zaproponować przedsięwzięcia rewitalizacyjne, które byłyby kluczowe dla ożywienia zaproponowanego przez siebie obszaru rewitalizacji.

Uczestniczy konsultacji:

- mieszkańcy,
- przedstawiciele organizacji pozarządowych,
- radni Rady Gminy Wisznice,
- sołtysi i przedstawiciele rad sołectkich,
- przedstawiciele Urzędu Gminy Wisznice i jednostek organizacyjnych.

Łącznie w spotkaniu wzięło 33 osoby.

Sposoby informowania interesariuszy o ww. konsultacjach:

- zawiadomienia o spotkaniach na tablicach ogłoszeń w Urzędzie Gminy Wisznice,
- zawiadomienia o spotkaniach tablicach ogłoszeń w sołectwach,
- plakaty w Urzędzie Gminy i sołectwach,
- informacje i zaproszenia na stronie internetowej Urzędu Gminy Wisznice,
- informacje i zaproszenia na stronie internetowej projektu <http://www.rewitalizacja.wisznice.pl>

II

Drugim etapem prac nad opracowaniem Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023 była ankieta internetowa dostępna pod adresem <http://www.rewitalizacja.wisznice.pl> oraz ankiety wyłożone w siedzibie Urzędu Gminy Wisznice oraz rozdawane podczas wszystkich konsultacji społecznych. Ankietyzacja prowadzona była od 31.03.2017 r. do 05.05.2017 r. Ankiety wypełniło 62 osoby.

Respondenci:

- mieszkańcy,
- przedstawiciele organizacji pozarządowych,
- przedsiębiorcy,
- sołtysi i członkowie rad sołeckich,
- przedstawiciele Urzędu Gminy Wisznice i jednostek organizacyjnych.

Sposoby informowania o ankietyzacji:

- tablice ogłoszeń w Urzędzie Gminy Wisznice,
- tablice ogłoszeń w sołectwach,
- plakaty w Urzędzie Gminy i sołectwach,
- strona internetowa Urzędu Gminy Wisznice,
- strona internetowa projektu <http://www.rewitalizacja.wisznice.pl>

III

Kolejnym etapem prac nad współtworzeniem Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023, było ogłoszenie otwartego naboru przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Nabór przedsięwzięć rewitalizacyjnych do Programu Rewitalizacji, rozpoczął się w dniu 31.03.2017 r. W tym dniu, na stronie internetowej <http://www.rewitalizacja.wisznice.pl> pojawiła się informacja o naborze przedsięwzięć, informacja o tym, kto może zostać projektodawcą oraz fiszka projektowa, na której należało przygotować krótki opis zaplanowanego przedsięwzięcia rewitalizacyjnego. Interesariusze otrzymali także krótką informację dotyczącą będącego w przygotowaniu LPR, wraz z przykładami przedsięwzięć rewitalizacyjnych możliwych do realizacji. W ramach otwartego naboru wpłynęło 7 propozycji przedsięwzięć rewitalizacyjnych. Przedsięwzięcia obejmowały zarówno działania infrastrukturalne, jak i społeczne.

Sposoby informowania interesariuszy o naborze przedsięwzięć rewitalizacyjnych:

- tablice ogłoszeń w Urzędzie Gminy Wisznice,
- tablice ogłoszeń w sołectwach,
- plakaty w Urzędzie Gminy i sołectwach,
- strona internetowa Urzędu Gminy Wisznice
- strona internetowa projektu <http://www.rewitalizacja.wisznice.pl>
- w trakcie trwania otwartego naboru przedsięwzięć rewitalizacyjnych przeprowadzono także szeroką akcję informacyjną (emailową) dotyczącą zarówno przedsięwzięć rewitalizacyjnych, jak również przygotowywanego Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023.

IV, V

W następstwie ogłoszenia naboru przedsięwzięć rewitalizacyjnych zaplanowane zostały trzy otwarte spotkania warsztatowe dla mieszkańców, organizacji pozarządowych i przedsiębiorców. Spotkania odbyły się 04.05.2017 r. w sali w świetlicach wiejskich w Curynie, Rowinach i sali konferencyjnej Urzędu Gminy Wisznice.

Podczas spotkania zaprezentowano wyznaczony obszar zdegradowany i obszar rewitalizacji (składające się z kilku podobszarów), propozycję wizji obszaru rewitalizacji, celów rewitalizacji i kierunków działań operacyjnych w ramach procesu rewitalizacji w gminie. Ponadto, razem z mieszkańcami określone zostały słabe i mocne strony obszaru rewitalizacji, a także szanse i zagrożenia (analiza SWOT).

W dalszej części spotkania omówiono dotychczas zgłoszone projekty rewitalizacyjne, które zostały złożone w ramach naboru do Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023 i poddano je partycypacji społecznej.

W trakcie spotkania można było zgłaszać nowe i pracować nad kolejnymi przedsięwzięciami.

Każde z przedsięwzięć było przedyskutowane, wspólnie je analizowano, zgłaszano poprawki, uwagi, sugestie mające na celu wypracowanie ostatecznego kształtu przedsięwzięć – podczas warsztatów wykorzystano techniki pracy grupowej. Kończącym efektem spotkania było wypracowanie rekomendacji w zakresie dalszej pracy nad zgłoszonymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi (korekta, rozszerzenie opisów, uszczegółowienie informacji w zakresie planowanej lokalizacji przedsięwzięć, szacunkowych wartości inwestycji itp.). Wynikiem spotkania warsztatowego było wypracowanie 6 projektów rewitalizacyjnych.

Uczestniczy konsultacji:

- mieszkańcy,
- wnioskodawcy przedsięwzięć rewitalizacyjnych,
- przedstawiciele organizacji pozarządowych,
- radni Rady Gminy Wisznice,
- sołtysi i członkowie rad sołectkich,
- przedstawiciele Urzędu Gminy Wisznice i jednostek organizacyjnych.

Łącznie w spotkaniach wzięło udział 94 osoby.

Sposoby informowania interesariuszy o ww. konsultacjach:

- tablice ogłoszeń w Urzędzie Gminy Wisznice,
- tablice ogłoszeń w sołectwach,
- plakaty w Urzędzie Gminy i sołectwach,
- strona internetowa projektu <http://www.rewitalizacja.wisznice.pl>
- korespondencja elektroniczna.

Zdjęcie 1. Otwarte spotkania konsultacyjne w dniu 04.05.2017 r.

Źródło: Urząd Gminy Wisznice, fot. Dariusz Gromisz

VI

Ostatnim etapem prac nad współtworzeniem Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023 była konferencja prezentująca finalną wersję LPR, wypracowaną wraz z interesariuszami procesu rewitalizacji.

3.2. Partycypacja w procesie wdrażania LPR

Podstawowym celem działań partycypacyjnych jest włączenie jak najszerszej grupy beneficjentów i interesariuszy w proces rewitalizacji. Interesariuszami procesu rewitalizacji są m.in. mieszkańcy gminy, mieszkańcy obszaru rewitalizacji (w tym także poszczególne grupy społeczne, takie jak młodzież, seniorzy, osoby niepełnosprawne itp.), sołtysi wraz z członkami rad sołeckich, lokalni przedsiębiorcy, organizacje pozarządowe, itp.

Należy także zaznaczyć, że interesariusze procesu rewitalizacji będą angażowani w planowanie, realizację oraz monitoring wszystkich przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

W ramach wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023, przewidziano następujące formy włączania mieszkańców w działania rewitalizacyjne:

- objęcie przedsięwzięciami, projektami i działaniami rewitalizacyjnymi w pierwszej kolejności osób będących w najtrudniejszej sytuacji życiowej,
- bieżące zamieszczane wszystkich istotnych informacji związanych z procesem rewitalizacji w gminie w latach 2017-2023, na opracowanej podstronie internetowej

dedykowanej rewitalizacji Gminy Wisznice <http://www.rewitalizacja.wisznice.pl>, tablicach ogłoszeniowych w Urzędzie Gminy i na obszarze rewitalizacji,

- publikowanie najważniejszych informacji dotyczących procesu rewitalizacji na głównej stronie Urzędu Gminy Wisznice, w prasie lokalnej i mediach lokalnych,
- organizacja konferencji i spotkań informacyjnych dotyczących wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023,
- organizacja spotkań z mieszkańcami obszaru rewitalizacji, na których poruszana będzie tematyka rewitalizacji,
- powołanie Społecznej Rady ds. Rewitalizacji odpowiadającej za nadzór i opiniowanie sprawozdań i raportów z realizacji działań, projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych,
- włączanie do opracowywania i realizacji projektów społecznych przez Gminny Ośrodek Pomocy Społecznej,
- konsultowanie z interesariuszami procesu rewitalizacji koncepcji realizacji wszystkich przedsięwzięć rewitalizacyjnych.

Takie podejście podczas wdrażania LPR nie spowoduje utrudnień lub pogorszenia sytuacji osób lub grup pozostających w trudnej sytuacji. Przyjęte powyżej zasady partycypacji społecznej, rekrutacji do projektów rewitalizacyjnych i włączania w proces rewitalizacji - będą zapobiegać pominięciu słabszych lub biernych grup interesariuszy.

4. System realizacji (wdrażania), w tym monitoring skuteczności działań oraz sposób modyfikacji LPR

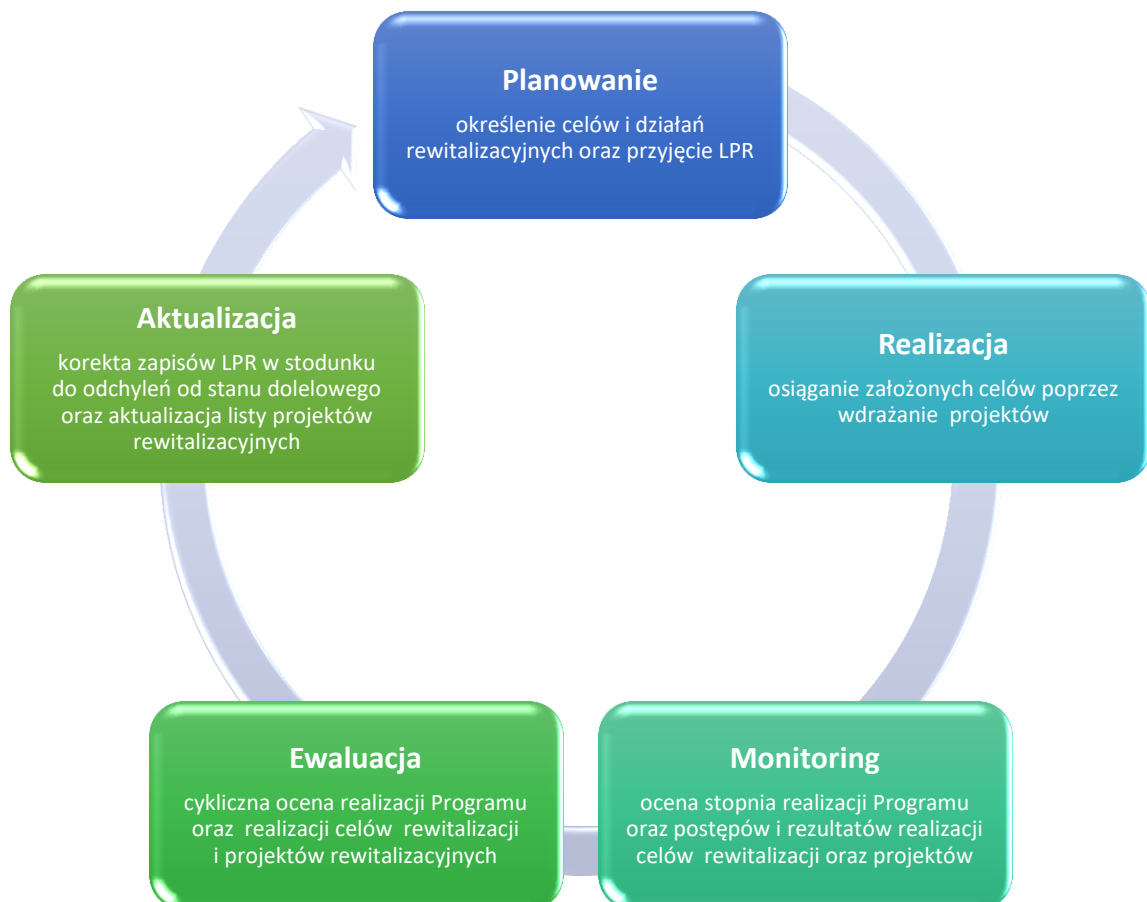
Ze względu na długookresowy charakter Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023 wdrażanie jego założeń jest procesem ciągłym, wymagającym stałego śledzenia zmian prawnych, społecznych, gospodarczych, politycznych oraz elastyczności w dostosowaniu się do wytycznych w zakresie pozyskiwania zewnętrznych środków finansowych. W wyniku podejmowanych działań stopniowo będą osiągnęte cele rewitalizacji i w związku z tym będą zmieniały się priorytety.

Proces wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji poprzedza jego opracowanie i ustalenie celów rewitalizacji oraz konkretnych projektów przeznaczonych do realizacji.

Pierwszym etapem wdrożenia LPR jest przyjęcie go stosowną uchwałą Rady Gminy.

Kolejnym etapem jest realizacja poszczególnych projektów, dzięki czemu osiągnęte będą cele. W trakcie wdrażania LPR odbywa się ocena stopnia jego realizacji, która prowadzi do aktualizacji zapisów Programu, jeżeli wystąpiły odchylenia od pierwotnie zaplanowanego stanu docelowego.

Schemat 4. Schemat systemu planowania, realizacji, monitoringu, ewaluacji i aktualizacji LPR.

Źródło: Opracowanie własne

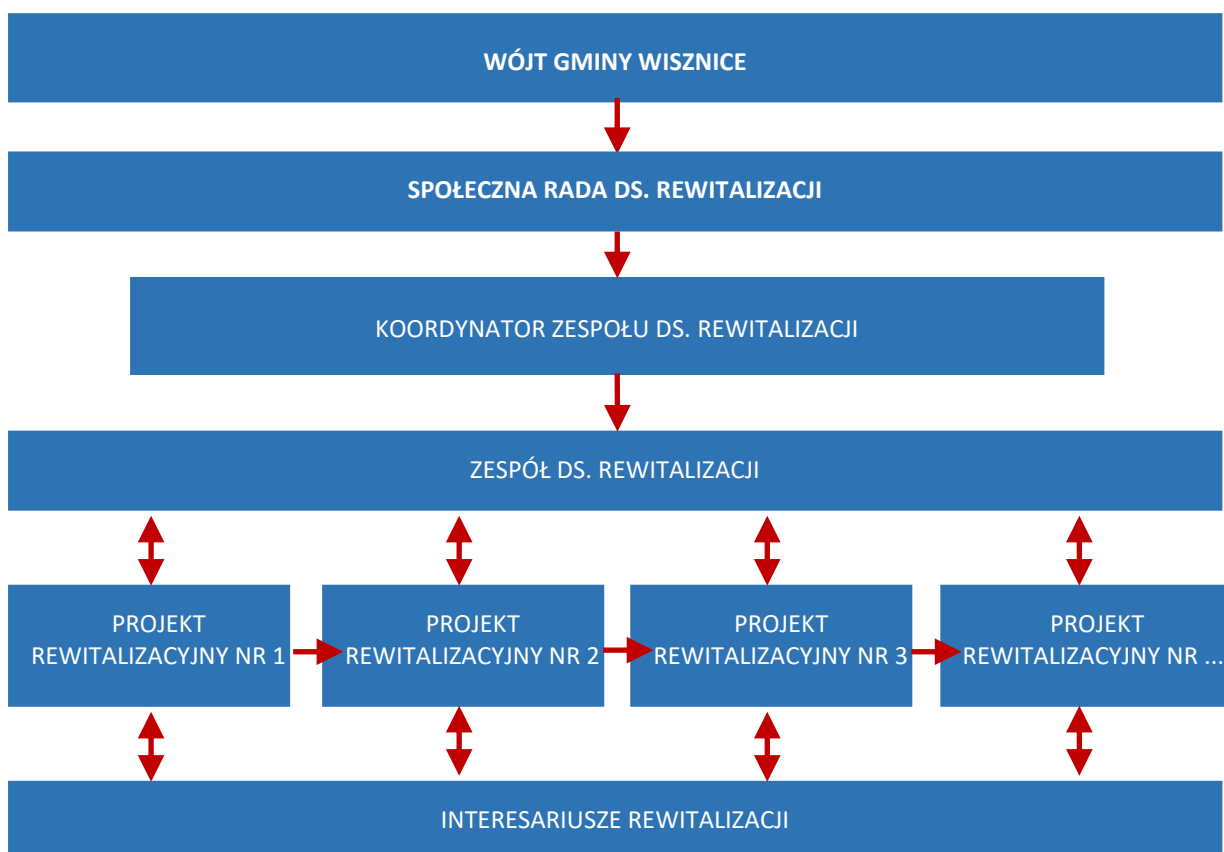
4.1. System realizacji (wdrażania) LPR

System realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023 powinien zakładać udział wszystkich uczestników procesu rewitalizacji. Dlatego też został on oparty o zasadę współpracy i dialogu wszystkich interesariuszy, w szczególności:

- mieszkańców obszaru rewitalizacji,
- prywatnych właścicieli nieruchomości znajdujących się na obszarze rewitalizacji,
- przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą na obszarze rewitalizacji,
- organizacje pozarządowe,
- wspólnoty wyznaniowe, kościoły itp. znajdujące się na obszarze rewitalizacji,
- Urząd Gminy Wisznice oraz jednostki organizacyjne gminy,
- inne podmioty publiczne.

W zależności od lokalnych uwarunkowań i specyfiki poszczególnych projektów w proces rewitalizacji jako partnerzy mogą włączyć się podmioty społeczne i gospodarcze.

Schemat 5. System wdrażania LPR.

Źródło: Opracowanie własne

Bezpośredni nadzór nad realizacją LPR będzie pełnił Wójt Gminy Wisznice. Koordynatorem wdrażania LPR będzie Koordynator Zespołu ds. Rewitalizacji, który będzie kierował pracą Zespołu ds. Rewitalizacji.

Zespół ds. Rewitalizacji zostanie powołany Zarządzeniem Wójta Gminy Wisznice i będzie odpowiedzialny przede wszystkim za:

- zarządzanie LPR,
- przygotowanie sprawozdań i raportów ewaluacyjnych z realizacji LPR,
- rekomendowanie propozycji zgłoszonych projektów celem wpisania ich do LPR,
- przygotowanie aktualizacji LPR,
- monitorowanie realizacji działań i projektów rewitalizacyjnych objętych LPR,
- upowszechnienie działań w zakresie realizacji procesu rewitalizacji w gminie.

W skład Zespołu wejdą m.in. przedstawiciele referatów i jednostek organizacyjnych gminy. Zespół ds. Rewitalizacji będzie współpracował także z każdym z koordynatorów projektów rewitalizacyjnych. Zapewni to komplementarność pomiędzy wszystkimi projektami rewitalizacyjnymi. Dopuszcza się także możliwość uczestnictwa w pracach zespołu osób spoza składu zespołu (przedstawiciele różnych środowisk oraz specjalistów z zakresu działań podejmowanych na obszarze objętym procesem rewitalizacji), po podjęciu przez Zespół decyzji o konieczności skorzystania ze wsparcia tych osób.

Dodatkowo zostanie powołana, z inicjatywy Wójta Społeczna Rada ds. Rewitalizacji, skupiająca przedstawiciele różnych grup interestariuszy (przedstawiciele organizacji pozarządowych, przedstawiciele przedsiębiorców, radnych, przedstawiciele rad sołeckich), która będzie brała udział w procesie wdrażania i monitorowania postanowień Programu. Dzięki temu, partycypacja społeczna zostanie zapewniona na każdym etapie prac nad LPR, tj. na etapie przygotowania, wdrażania oraz monitoringu i ewaluacji procesu rewitalizacji.

Szczegółowy zakres zadań oraz skład Zespołu ds. Rewitalizacji zostanie określony Zarządzeniem Wójta Gminy Wisznice.

W poniższej tabeli zaprezentowano ramowy harmonogram realizacji LPR.

Tabela 64. Ramowy harmonogram realizacji LPR.

2017 r. Etap początkowy	2018 r.-2021 r. Etap funkcjonowania	2022 r.-2023 r. Etap końcowy
Diagnoza i wyznaczenie obszaru rewitalizacji.	Realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych.	Realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych.
Opracowanie i przyjęcie LPR.	Monitorowanie stopnia realizacji celów określonych w LPR i skutków realizacji LPR.	Monitorowanie stopnia realizacji celów określonych w LPR i skutków realizacji LPR.
Powołanie Koordynatora ds. Rewitalizacji i Zespołu ds. Rewitalizacji.	Promowanie LPR.	Promowanie LPR.
Powołanie Społecznej Rady ds. Rewitalizacji	Aktualizacja LPR (jeśli dotyczy).	Aktualizacja LPR (jeśli dotyczy).
Realizacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych.	Ewaluacja śródkresowa (w latach 2019 i 2021).	Ewaluacja końcowa LPR i wnioski.
Promowanie LPR.		Opracowanie GPR na kolejne lata.

Źródło: Opracowanie własne

4.2. Monitoring i ewaluacja oraz ocena skuteczności podjętych działań

Skuteczność wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023 uzależniona jest od wielu czynników, z których najważniejsze to właściwie określone cele i działania oraz możliwość sprawnego monitorowania ich realizacji.

By możliwe było zmierzenie efektów wykonania przedsięwzięć rewitalizacyjnych oraz szybkie i skuteczne reagowanie na zjawiska niepożądane, niezbędne jest zaplanowanie kompleksowego systemu monitorowania i oceny.

Proces monitorowania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wisznice opierał się będzie na stałym gromadzeniu informacji koniecznych do oceny postępów wykonania przyjętych zapisów, systematycznym obserwowaniu zmian zachodzących dzięki realizacji poszczególnych założonych celów, jak również kontrolowaniu wpływu dokumentu na wszelkie dziedziny życia społeczno-gospodarczego gminy. Analiza, ocena i aktualizacja Programu odbywać się będzie w oparciu o zasadę współpracy z interesariuszami rewitalizacji.

Podstawą systemu monitorowania będą sprawozdania monitoringowe z postępów w realizacji przedsięwzięć uwzględnionych w LPR sporządzane przez podmioty odpowiedzialne za ich realizację.

Zawierać one będą takie informacje jak m.in.:

- opis stanu realizacji projektów,
- dotychczas osiągnięte efekty,
- napotkane problemy i sposoby ich rozwiązania,
- planowane w ramach dalszych prac nad projektem działania konieczne do zrealizowania,
- niezbędne do zrealizowania zadania zasoby,
- harmonogram prac na nadchodzące 2 lata.

Sprawozdania monitorujące sporządzane będą co 2 lata i podawane do publicznej wiadomości w pierwszym kwartale następnego roku.

Zgromadzone sprawozdania monitorujące z realizacji poszczególnych przedsięwzięć posłużą do opracowania zbiorczego podsumowania efektów wdrażania LPR - raportu monitoringowy z realizacji LPR podlegającego przyjęciu przez Wójta Gminy, za które odpowiadać będzie Referat Inwestycji, Budownictwa i Mienia Gminnego. Raporty monitoringowe z realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji pozwolą na bieżącą kontrolę stopnia realizacji Programu i ocenę jego aktualności. Wyniki monitoringu zawarte w raportach będą opiniowane przez Społeczną Radę ds. Rewitalizacji. Raporty monitoringowe z realizacji LPR Gminy Wisznice sporządzone zostaną pod koniec 2019, 2021 oraz 2023 roku i udostępniane będą w pierwszym kwartale następnego roku.

LPR podlegał będzie także cyklicznej ocenie jego aktualności i stopnia realizacji. Ocena (ewaluacja) Programu Rewitalizacji dokonywana będzie w połowie okresu realizacji (ewaluacja mid-term) oraz na zakończenie okresu realizacji (ewaluacja ex-post). Ocena mid-term obejmować będzie analizę efektywności funkcjonowania przyjętego systemu realizacji Programu, jego skuteczności w zakresie osiągnięcia założonych celów, racjonalności wykorzystania środków, jak również wpływu realizacji założeń LPR na sytuację społeczno-przestrzenno-gospodarczą w gminie. Ocena ex-post prowadzona będzie w celu zgromadzenia wyników prac związanych z Lokalnym Programem Rewitalizacji. Pozwoli na weryfikację osiągnięcia zakładanych wskaźników oraz określenie efektów podjętych działań naprawczych. Pomoże także wskazać dalsze kierunki działań w zakresie rewitalizacji.

Systematyczny monitoring i ewaluacja stanowiąc będą przesłanki do reakcji na zmiany w otoczeniu Programu obserwowane w trakcie jego wdrażania. Ponadto podstawą do wprowadzenia zmian w Programie będą wnioski i postulaty kierowane przez indywidualnych interesariuszy rewitalizacji i/lub za pośrednictwem ich przedstawicieli wchodzących w skład Społecznej Rady ds. Rewitalizacji. Dodatkowo podmioty zainteresowane wnioskowaniem o dokonanie aktualizacji dokumentu otrzymają możliwość składania w Urzędzie Gminy formularzy zgłoszeniowych (fiszek projektowych), podobnie jak miało to miejsce w trakcie tworzenia LPR. W przypadku pojawienia się potrzeby wprowadzenia modyfikacji w dokumencie, dokonywana będzie jego aktualizacja w zakresie dostosowywania do zmieniających się uwarunkowań.

System monitorowania LPR jest procesem ciągłym, mającym na celu analizę stanu zaawansowania wdrażania rewitalizacji. Obejmuje on monitorowanie działań zarówno podmiotów prywatnych jak i publicznych.

Monitoring i ewaluacja LPR odbywać się będą na dwóch płaszczyznach:

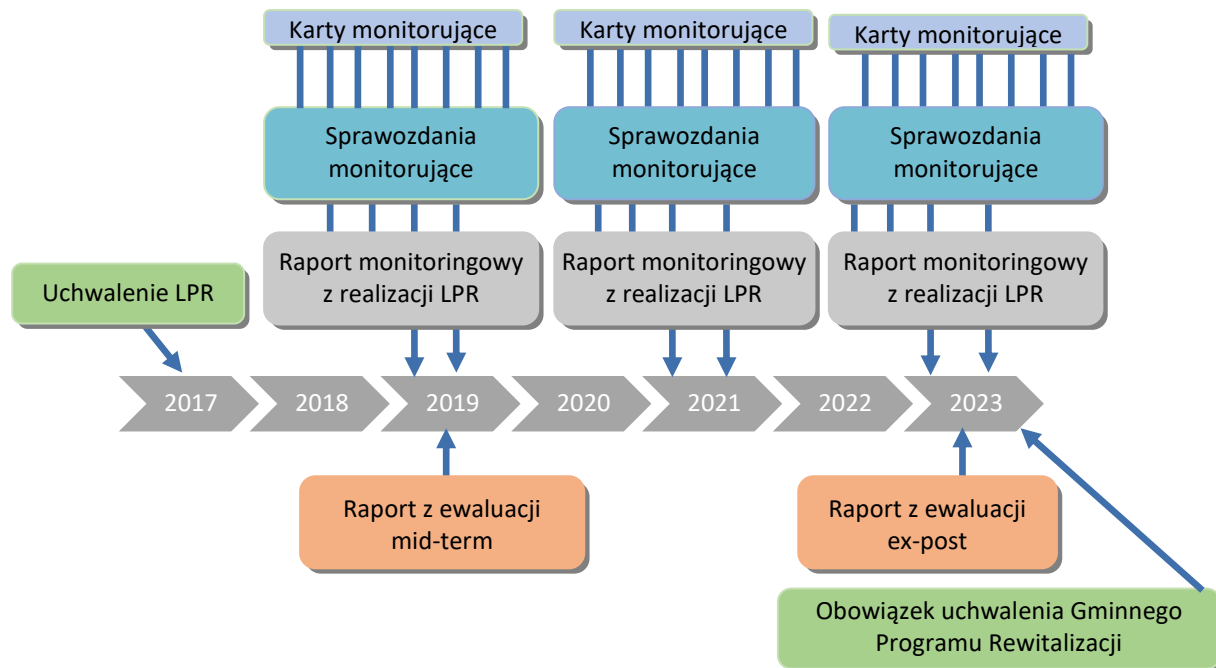
- płaszczyźnie strategicznej,
- płaszczyźnie operacyjnej.

System monitorowania na płaszczyźnie strategicznej dotyczy monitorowania wskaźników realizacji dla całego LPR w zakresie monitorowania podstawowych parametrów dokumentu (ludność, powierzchnia i przestrzenny charakter obszaru zdegradowanego i obszaru rewitalizacji), monitorowania skutków realizacji oraz stopnia realizacji celów strategicznych i działań operacyjnych Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023, monitorowanie stopnia realizacji wskaźników delimitacyjnych oraz stopnia realizacji przedsięwzięć realizacyjnych (rozdział 5. Wskaźniki realizacji LPR). System monitorowania na płaszczyźnie strategicznej będzie realizowany w cyklach dwuletnich, od momentu uchwalenia LPR przez Radę Gminy Wisznice, tj. w latach: 2019, 2021 i 2023.

Zaplanowany do 2023 roku okres obowiązywania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2016-2023 zobowiązuje do przeprowadzenia ewaluacji ex-post po tym terminie.

Schemat 6. System monitorowania i oceny realizacji LPR.

Źródło: Opracowanie własne

Raporty monitoringowe z realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji oraz raporty z przeprowadzonych ewaluacji, które pozwolą ocenić stopień realizacji procesu wychodzenia z sytuacji kryzysowej zdegradowanych obszarów gminy, a także perspektywa pozyskiwania funduszy na realizację przedsięwzięć po 2020 roku przyczynią się do podjęcia decyzji, czy proces rewitalizacji Gminy Wisznice będzie kontynuowany w kolejnych latach.

Jeśli widoczna będzie potrzeba prowadzenia działań rewitalizacyjnych, będą one realizowane w oparciu o niniejszy dokument do 31 grudnia 2023 roku, zgodnie z art. 52 ust. 1 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o rewitalizacji (Dz. U. z 2016 r. poz. 1020). Po tym terminie Gmina będzie zobowiązana do uchwalenia Gminnego Programu Rewitalizacji. Dlatego też ewaluacja ex-post przeprowadzona zostanie pod koniec 2023 r. Na podstawie jej wyników podjęta zostanie decyzja w zakresie konieczności kontynuowania działań rewitalizacyjnych, a co za tym idzie, przekształcenia Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wisznice w Gminny Program Rewitalizacji.

System monitorowania na płaszczyźnie strategicznej dotyczy stopnia realizacji wychodzenia z sytuacji kryzysowej obszaru rewitalizacji poprzez ocenę śródkresową w 2019 r. (raport z ewaluacji mid-term) oraz ocenę na zakończenie realizacji LPR na koniec 2023 r. (raport z ewaluacji ex-post). Ma na celu weryfikację, czy został osiągnięty zakładany poziom realizacji w wymiarze rzeczowym i finansowym przedsięwzięć rewitalizacyjnych, czy zostały osiągnięte zakładane poziomy realizacji celów i działań LPR (stopień realizacji wskaźników produktu i rezultatu poszczególnych przedsięwzięć), czy poprawiają się wskaźniki stanu kryzysowego, wykorzystywane na etapie delimitacji obszaru rewitalizacji.

Poniżej znajduje się tabela przedstawiająca podział kompetencji w zakresie monitorowania LPR na płaszczyźnie strategicznej.

Tabela 65. Podział kompetencji w zakresie monitorowania LPR na płaszczyźnie strategicznej.

Stanowisko	Zadania
Wójt Gminy Wisznice	Zatwierdzenie raportów z przeprowadzonej ewaluacji mid-term/ ewaluacji ex-post.
Spółeczna Rada ds. Rewitalizacji	Opiniowanie raportów z przeprowadzonej ewaluacji mid-term/ ewaluacji ex-post.
Koordynator Zespołu ds. Rewitalizacji	Weryfikacja raportów z przeprowadzonej ewaluacji mid-term/ ewaluacji ex-post oraz przekazanie do zaopiniowania do Społecznej Rady ds. Rewitalizacji i zatwierdzenia przez Wójta Gminy.
Zespół ds. Rewitalizacji	Sprawdzenie poprawności przedłożonych sprawozdań monitorujących, przygotowanie raportu monitoringowego z realizacji LPR i raportu z przeprowadzonej ewaluacji mid-term/ ewaluacji ex-post.
Koordynator przedsięwzięcia rewitalizacyjnego	Realizacja zadań ujętych w LPR, przygotowywanie sprawozdań monitorujących oraz przekazywanie ich Zespołowi ds. Rewitalizacji.

Źródło: Opracowanie własne

System monitorowania na płaszczyźnie operacyjnej dotyczy stopnia realizacji projektów rewitalizacyjnych wskazanych w LPR. Ma to na celu weryfikację czy projekt jest realizowany zgodnie z zakładanym harmonogramem, czy realizowany jest zakres rzeczowy i finansowy projektu, czy osiągnięte zostaną zakładane rezultaty projektu.

Monitorowanie na płaszczyźnie operacyjnej będzie odbywało się cyklach półrocznych. Każdy z koordynatorów przedsięwzięcia rewitalizacyjnego będzie zobowiązany do końca maja oraz do końca listopada każdego roku kalendarzowego (do 2023 roku włącznie) dostarczyć do Zespołu ds. Rewitalizacji wypełnioną kartę monitorującą.

Poniżej znajduje się tabela przedstawiająca podział kompetencji w zakresie monitorowania LPR na płaszczyźnie operacyjnej.

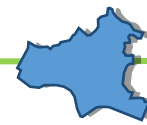
Tabela 66. Podział kompetencji w zakresie monitorowania LPR na płaszczyźnie operacyjnej.

Stanowisko	Zadania
Wójt Gminy Wisznice	Zatwierdzenie raportów monitoringowych z realizacji LPR.
Spółeczna Rada ds. Rewitalizacji	Opiniowanie raportów monitoringowych z realizacji LPR.
Koordynator Zespołu ds. Rewitalizacji	Weryfikacja raportów monitoringowych z realizacji LPR oraz przekazanie do zaopiniowania do Społecznej Rady ds. Rewitalizacji i zatwierdzenia przez Wójta Gminy.
Zespół ds. Rewitalizacji	Sprawdzanie poprawności przedkładanych kart monitorujących, przygotowywanie raportów monitoringowych z realizacji LPR.
Koordynator przedsięwzięcia rewitalizacyjnego	Realizacja zadań ujętych w LPR, przygotowywanie kart monitorujących oraz przekazywanie ich Zespołowi ds. Rewitalizacji.

Źródło: Opracowanie własne

W celu prawidłowej realizacji LPR oraz monitorowania stopnia jego wdrażania, niezbędne jest utrzymywanie stałego kontaktu z podmiotami realizującymi przedsięwzięcia rewitalizacyjne.

Wzory kart monitorujących, sprawozdań monitorujących, raportów monitoringowych i raportów ewaluacyjnych zostaną opracowane i przyjęte Zarządzeniem Wójta, po uchwaleniu LPR przez Radę Gminy.

4.3. System budowania i wspierania partnerstw

W celu jak najpełniejszego zrealizowania celów rewitalizacji wyznaczonych w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023, wskazane jest zaangażowanie w proces rewitalizacji instytucji mogących być partnerami w realizacji przedsięwzięć zapisanych w LPR oraz zachęcenie mieszkańców do podejmowania inicjatyw służących realizacji celów rewitalizacji.

Zasada „partnerstwa” jest jedną z kluczowych zasad przyświecających przygotowaniu i wdrażaniu LPR. Inicjowanie współpracy pomiędzy sektorem publicznym, prywatnym i organizacjami pozarządowymi stanowi kontynuację prac nad Lokalnym Programem Rewitalizacji, gdzie do współpracy zostali zaproszeni chętni z terenu obszaru rewitalizacji.

Wójt, Społeczna Rada ds. Rewitalizacji i Rada Gminy Wisznice przyjmują rolę inicjatora projektów rewitalizacyjnych, podejmując działania w celu pozyskania jak największej liczby wiarygodnych partnerów tych procesów. W tym celu będzie budowany właściwy system zachęt dla interesariuszy, kładąc szczególny nacisk na zidentyfikowanie osób mogących być lokalnymi liderami. Osoby takie zdolne są do pozyskania dla procesu rewitalizacji szerokiego poparcia mieszkańców obszaru. Ci partnerzy, którzy odpowiedzialni będą za realizację określonych projektów w ramach rewitalizacji, będą zobowiązani do zachowania określonych ram (terminów i zakresu zadania). Dla stabilizacji tego procesu będą zawierane stosowne porozumienia, umowy lub listy intencyjne pomiędzy władzą samorządową, a partnerami rewitalizacji.

Wójt, Społeczna Rada ds. Rewitalizacji odpowiedzialne będą za koordynację i nadzór prowadzonych i inicjowanych przez siebie działań w zakresie rewitalizacji oraz będą zapewniać właściwą współpracę wszystkich podmiotów zaangażowanych w ich realizację. W uzasadnionych przypadkach miasto może tworzyć nowe podmioty, które będą pełnić rolę koordynatorów rewitalizacji poszczególnych obszarów objętych projektem.

Współpraca pomiędzy partnerami LPR ma na celu:

- wykorzystanie potencjału organizacji i społeczności lokalnej poprzez skoordynowanie działań w ramach jednego, spójnego projektu akceptowanego i wspieranego przez wszystkich uczestników,
- optymalne wykorzystanie kompetencji i zasobów będących w dyspozycji gminy, organizacji pozarządowych oraz przedsiębiorców,
- wsparcie innowacyjności proponowanych rozwiązań, wyrażającej się zastosowaniem nowych podejść do problemów związanych z rozwojem lokalnym.

4.4. System informacji i promocji

Współpraca z wieloma partnerami podczas wdrażania Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023 i prowadzenia procesu rewitalizacji nakłada na Gminę Wisznice pewne obowiązki, wśród których jednym z najważniejszych jest obowiązek informacyjny. W związku z tym wdrażanie LPR będzie procesem jawnym, a więc publicznym i uspołecznionym.

Celem komunikacji społecznej jest nie tylko podnoszenie świadomości społecznej na temat korzyści płynących z procesu rewitalizacji poprzez poinformowanie możliwie największej liczby interesariuszy o ostatecznych zapisach LPR oraz wszystkich istotnych dla nich aspektach rewitalizacji, ale również zaproszenie ich do aktywnego udziału w pracach na rzecz realizacji zamierzonych celów i pobudzanie do wnoszenia własnych propozycji działań. Prawidłowo przeprowadzona kampania informacyjna o prowadzonych pracach nad założeniami dokumentu, a następnie ich realizacją będzie czynnikiem stymulującym do pozyskiwania partnerów procesu rewitalizacji.

Promocja dokumentu jest ważnym elementem realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji.

Działania promocyjne powinny być skierowane do następujących grup docelowych:

- społeczność lokalna,
- rady sołeckie,
- organizacje pozarządowe,
- partnerzy społeczno-gospodarczy, w tym lokalni przedsiębiorcy,
- media.

Za informowanie i promocję Lokalnego Programu Rewitalizacji na poziomie gminy odpowiedzialny będzie Wójt Gminy Wisznice. Poprzez właściwe przeprowadzenie działań w zakresie kreowania pozytywnego wizerunku przyjętego Lokalnego Programu Rewitalizacji oraz zaangażowanie partnerów społecznych w proces jego konsultacji i realizacji rozumie się:

- umieszczenie informacji nt. stanu realizacji założeń LPR, realizacji projektów itp. na oficjalnej stronie internetowej Gminy Wisznice <http://www.wisznice.pl> oraz na stronie projektu <http://www.rewitalizacja.wisznice.pl>,
- zamieszczanie informacji w lokalnych mediach (np. prasie),
- organizację spotkań i konferencji dla społeczności lokalnej, przedstawicieli lokalnych środowisk, organizacji pozarządowych dotyczących wdrażania i/lub aktualizacji LPR, które stanowią niezbędny element dialogu społecznego (zwłaszcza w przypadkach projektów społecznych, uzupełniających inwestycje infrastrukturalne), prowadząc do wymiany opinii, czasem nawet do weryfikacji planów lub ich uzupełniania,
- umożliwienie szerokiego dostępu do zapisów dokumentu poprzez jego powielenie, bądź udostępnienie w formie broszur i ulotek najważniejszych zapisów dotyczących realizowanych działań.

Oprócz Wójta Gminy, jako głównego podmiotu odpowiedzialnego za prowadzenie działań informacyjnych i promocyjnych związanych z Lokalnym Programem Rewitalizacji, działania tego typu będą prowadziły wszystkie inne podmioty, zaangażowane w poszczególne projekty zawarte w LPR.

Nie bez znaczenia jest fakt, że informowanie o planowanych przedsięwzięciach rewitalizacyjnych (inwestycyjnych i nieinwestycyjnych) to ważny sygnał dla potencjalnych inwestorów i nowych firm, a także dla mieszkańców zainteresowanych otwarciem własnej działalności gospodarczej na rewitalizowanym obszarze Gminy Wisznice.

4.5. Sposób modyfikacji i aktualizacji LPR

Proces rewitalizacji, jako rozciągnięty w czasie, podlegał będzie wpływowi czynników zewnętrznych, co implikuje konieczność założenia okresowej aktualizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023 oraz aktualizacji nadzwyczajnej w razie zaistnienia takich okoliczności.

System monitorowania i ewaluacji będzie podstawą do podjęcia działań naprawczych i aktualizacji LPR, w przypadku gdy stwierdzony zostanie brak osiągnięcia założonych celów, zaistnieje potrzeba wprowadzenia do Programu nowego zadania, zmiany harmonogramu realizacji, planu finansowego lub konieczność aktualizacji wskaźników. Ponadto, w przypadku wystąpienia nagłych zmian w otoczeniu wpływających na LPR, może nastąpić aktualizacja nadzwyczajna.

Ewentualność wprowadzenia poprawek i aktualizacji dokumentu wiązała się będzie z przyjęciem odpowiedniej uchwały przez Radę Gminy, tak aby LPR mógł w dalszym ciągu spełniać swoje zadania operacyjne. Wszelkie zmiany w Programie będą jednak musiały posiadać swoje uzasadnienie merytoryczne. Do LPR na późniejszym etapie jego realizacji będą mogli być również uwzględnieni dodatkowi partnerzy (zupełnie nowi, jak i zastępujący dotychczas funkcjonujących w Programie). Akceptowane będą te inicjatywy, które mogą się przyczynić do sukcesu Lokalnego Programu Rewitalizacji. Ze względu na ograniczone zasoby finansowo-rzeczowe (ograniczony budżet i potencjał instytucjonalno-organizacyjny) projekty, które zostaną dopisane do Programu, muszą być zgodne z politykami i programami lokalnymi, regionalnymi, krajowymi i europejskimi oraz z pilnością zaspokojenia potrzeb lokalnego społeczeństwa, jak również mieć wpływ na osiągnięcie spójności przestrzennej i społeczno-gospodarczej.

Dokonywana raz na pół roku ewaluacja przedsięwzięć rewitalizacyjnych będzie przesłanką do reakcji na zmienność otoczenia i korekt na poziomie pojedynczych przedsięwzięć rewitalizacyjnych, które będą dokonywane w miarę potrzeb.

Procedura okresowej aktualizacji LPR obejmuje następujące kroki:

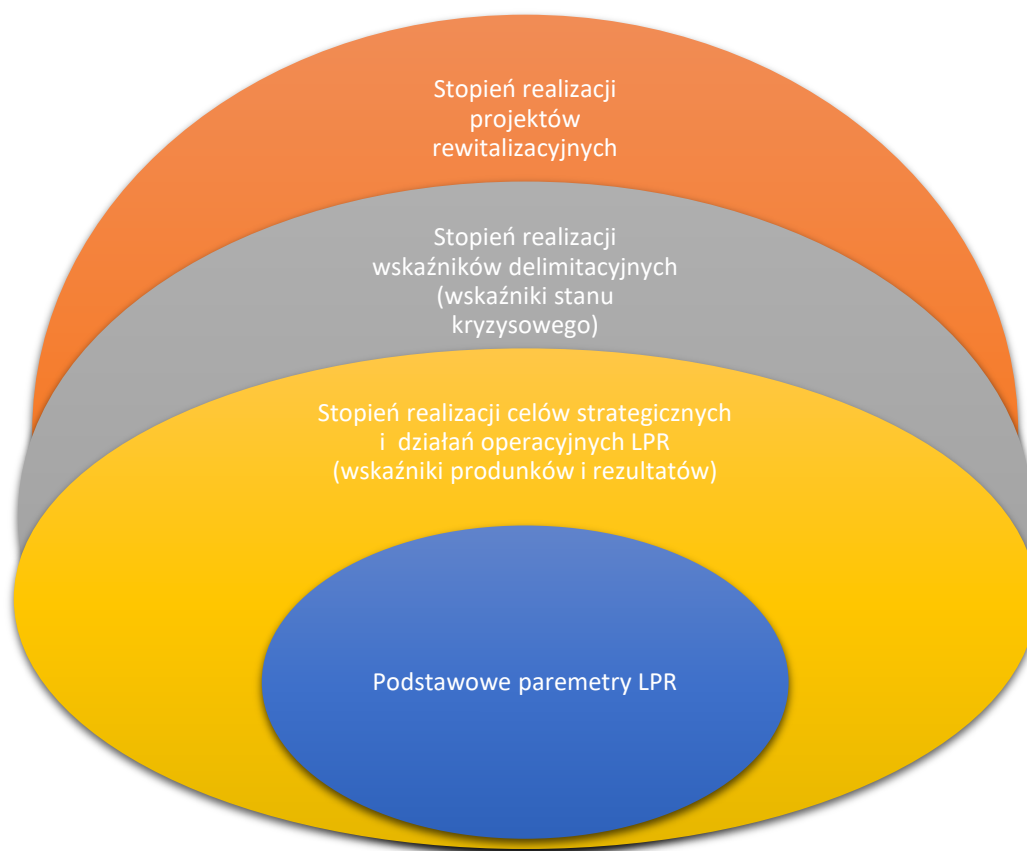
1. Zainteresowane podmioty, działające na obszarach wskazanych do rewitalizacji w ramach LPR lub zainteresowane podjęciem takiej działalności, w zakresie przyczyniającym się do realizacji celów rewitalizacji, zgłaszają swoje propozycje w formie pisemnej do Urzędu Gminy Wisznice lub fiszki projektu umieszczonej na stronie internetowej.
2. Oceny zgodności propozycji zmian w dokumencie i/lub propozycji włączenia nowego projektu rewitalizacyjnego dokonuje Zespół ds. Rewitalizacji.
3. Wójt wraz ze Społeczną Radą ds. Rewitalizacji dokonuje rozpatrzenia zgłoszonych propozycji i wydaje opinię odnośnie włączenia lub odmowy włączenia zgłoszonego działania bądź innej proponowanej zmiany do Lokalnego Programu Rewitalizacji,
4. Jeżeli planowane zmiany wymagają: włączenia do LPR nowych projektów, modyfikacji założonych celów bądź też wyznaczonych kierunków działań warunkujących powodzenie rewitalizacji, Wójt Gminy przy współpracy ze Społeczną Radą ds. Rewitalizacji podejmuje decyzję o przystąpieniu do aktualizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji.

5. Wskaźniki realizacji LPR

System monitorowania jest kluczowym elementem wdrażania LPR. Umożliwia jego skuteczną i efektywną realizację oraz pozwala na szybką reakcję w przypadku pojawienia się wszelkich komplikacji. Pozwala na dobrej jakości zarządzanie oraz optymalne wykorzystanie środków finansowych w celu zmaksymalizowania spodziewanych efektów. Sprawny monitoring zapewnia również odpowiednią ocenę aktualności dokumentu oraz stopnia jego realizacji, zaś w kwestiach finansowych pozwala na najefektywniejsze dopasowanie sposobu finansowania do konkretnych potrzeb poszczególnych projektów. Zgodnie z powyższym system monitorowania składa się z czterech części.

Schemat 7. System monitorowania wskaźników realizacji LPR.

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 67. Monitorowanie podstawowych parametrów LPR (co najmniej raz w roku).

Wskaźnik	Wartość wskaźnika	Miara wskaźnika	Źródło danych	Wartość wskaźnika w okresie monitoringu (2017 n+1)
Liczba ludności	5 124	osoba	UG, GUS	5124
Powierzchnia	17 580 ha (175,8 km ²)	ha/km ²	UG, GUS	17 580 ha (175,8 km ²)
Gęstość zaludnienia	29,15	os./km ²	UG, GUS	29,15
Przyrost naturalny	-14	osoba	UG, GUS	-14
Saldo migracji	- 35	osoba	UG, GUS	- 35
Liczba rodzin objętych pomocą społeczną	99	rodzina	UG - OPS, GUS	99
Liczba osób objętych pomocą społeczną	158	osoba	UG - GOPS, GUS	158

Średni wynik egzaminu szóstoklasistów	24,52	%	UG, OKE	24,52
Liczba pracujących na 1 000 mieszkańców	88	osoba	GUS	88
Liczba osób bezrobotnych	261	osoba	PUP, WUP, GUS	261
Liczba osób długotrwale bezrobotnych	99	osoba	PUP, WUP, GUS	99
Stopa bezrobocia	13,4	%	PUP, WUP, GUS	13,4
Wysokość przeciętnego wynagrodzenia	3 127,00	PLN	GUS	3 127,00
Liczba przestępstw	78	szt.	KPP	78
Liczba wykroczeń	77	szt.	KPP	77
Liczba interwencji domowych	64	szt.	KPP	64
Liczba przestępstw kryminalnych	43	szt.	KPP	43
Liczba NGO na 10 tys. mieszkańców	30	szt.	GUS	30
Frekwencja wyborcza, Wybory Prezydenta	50,84	%	PKW	50,84
Frekwencja wyborcza, Wybory do Sejmu	46,69	%	PKW	46,69
Frekwencja wyborcza, Wybory Samorząd.	50,94	%	PKW	50,94
Liczba podmiotów gospodarczych	304	szt.	GUS	304
Liczba podmiotów gospodarczych - osoby prowadzące działalność gospodarczą	215	szt.	GUS	215

Źródło: Opracowanie własne

Dodatkowo bieżącemu monitoringowi będzie podlegał przestrzenny obraz obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji, lista projektów i przedsięwzięć rewitalizacyjnych zapisanych w programie wraz z podaniem szacowanych kosztów oraz przewidywanych rezultatów, ramy finansowe LPR wraz z prognozowanym montażem finansowym).

Tabela 68. Monitorowanie stopnia realizacji celów i działań podstawowych projektów rewitalizacyjnych LPR (co najmniej raz na dwa lata).

Cel strategiczny	Nr i nazwa projektu	Wskaźnik		Jedn. miary wskaźnika	Wartość obecna wskaźnika	Źródło danych	Wartość docelowa wskaźnika	
Nr 1 ☒ Nr 2 ☒ Nr 3 ☒	1. Utworzenie Zakładu Opiekuńczo-Leczniczego w Curynie.	Produktu	1.	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanym obszarze.	obiekt	0	protokół odbioru	1
			2.	Budynki publiczne wyremontowane na obszarach wiejskich.	budynek	0	protokół odbioru	1
			3.	Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	obiekt	0	protokół odbioru	1
			4.	Powierzchnia wyremontowanych budynków publicznych na obszarach wiejskich.	m ²	0	protokół odbioru	2 450
		Rezultatu	1.	Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury społecznej.	osoba/rok	0	Czujniki rejestrujące. Pomiar przez administratora obiektu.	60
			2.	Powierzchnia użytkowa budynków przygotowanych pod działalność gospodarczą	m ²	0	Dokumentacja administratora.	2 378
Nr 1 ☒ Nr 2 ☒ Nr 3 ☒	2. Zagospodarowanie terenu zdegradowanego poprzez utworzenie parku rozrywki w miejscowości Rowiny.	Produktu	1.	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanym obszarze.	obiekt	0	protokół odbioru	7
			2.	Budynki publiczne wyremontowane na obszarach wiejskich.	budynek	0	protokół odbioru	7
			3.	Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami.	obiekt	0	protokół odbioru	6
			4.	Powierzchnia wyremontowanych i przebudowanych budynków publicznych na obszarach wiejskich.	m ²	0	protokół odbioru	461
		Rezultatu	1.	Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury społecznej.	osoba/rok	0	Czujniki rejestrujące. Pomiar przez administratora obiektu.	1 000
			2.	Powierzchnia użytkowa budynków przygotowanych pod działalność gospodarczą	m ²	0	Czujniki rejestrujące. Pomiar przez administratora obiektu.	345,75

Źródło: Opracowanie własne

Cel strategiczny	Nr i nazwa projektu	Wskaźnik		Jedn. miary wskaźnika	Wartość obecna wskaźnika	Źródło danych	Wartość docelowa wskaźnika	
Nr 1 ☒ Nr 2 ☐ Nr 3 ☒	3. Adaptacja budynku w centrum Wisznice na cele socjalne oraz komercyjne wraz z zagospodarowaniem przyległego terenu.	Produktu	1.	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanym obszarze	obiekt	0	Protokół odbioru.	1
			2.	Powierzchnia wyremontowanych budynków publicznych na obszarach wiejskich.	m ²	0	Protokół odbioru.	360
			3.	Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	obiekt	0	Protokół odbioru.	1
			4.	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją.	szt.	0	Protokół odbioru.	10 315
		Rezultatu	1.	Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury społecznej.	osoba/rok	0	Czujniki rejestrujące. Pomiar przez administratora obiektu.	500
			2.	Powierzchnia użytkowa budynków przygotowanych pod działalność gospodarczą.	m ²	0	Protokół odbioru.	180
Nr 1 ☒ Nr 2 ☐ Nr 3 ☒	4. Dostosowanie infrastruktury sportowej drogą do niwelowania zdiagnozowanych problemów społecznych wśród dzieci i młodzieży z obszaru zdegradowanego Gminy Wisznice.	Produktu	1.	Liczba wspartych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanym obszarze.	obiekt	0	Protokół odbioru.	1
			2.	Liczba obiektów dostosowanych dla osób niepełnosprawnych.	obiekt	0	Protokół odbioru.	1
			3.	Powierzchnia wyremontowanych budynków publicznych na obszarach wiejskich.	m ²	0	Protokół odbioru.	280
		Rezultat	1.	Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury sportowej.	osoba/rok	0	Czujniki rejestrujące. Rejestry prowadzone przez administratora obiektu i OZ.	150
Nr 1 ☒ Nr 2 ☒ Nr 3 ☒	5. Przywrócenia funkcji turystycznej budynkowi byłej cerkwi Unickiej w Wisznicach.	Produktu	1.	Liczba wspartych obiektów zabytkowych zlokalizowanych na rewitalizowanym obszarze.	obiekt	0	Protokół odbioru.	1
			2.	Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	obiekt	0	Protokół odbioru.	1
			3.	Powierzchnia wyremontowanych budynków publicznych na obszarach wiejskich.	obiekt	0	Protokół odbioru.	187,81
		Rezultatu	1.	Liczba osób korzystających z obiektów infrastruktury turystycznej.	osoba/rok	0	Rejestry prowadzone przez administratora obiektu.	360

Źródło: Opracowanie własne

Cel strategiczny	Nr i nazwa projektu	Wskaźnik		Jedn. miary wskaźnika	Wartość obecna wskaźnika	Źródło danych	Wartość docelowa wskaźnika	
Nr 1 ☒ Nr 2 ☒ Nr 3 ☐	6. „Od szkolenia do zatrudnienia – YEI”.	Produktu	1.	Liczba osób biernych zawodowo, nieuczestniczących w kształceniu lub szkoleniu objętych wsparciem w programie.	osoba	0	a) listy obecności podpisywane przez UP na 1.zajęciach (zad.1)(potwierdzające rozpoczęcie udziału w projekcie) prowadzone przez doradcę b)rejestr (arkusz kalkul.) podpisanych oświadczeń zawieraj. podst. informacje o UP	3
			2.	Liczba osób poniżej 30 lat z niepełnosprawnościami objętych wsparciem w programie.	osoba	0	a) listy obecności podpisywane przez UP na 1.zajęciach (zad.1)(potwierdzające rozpoczęcie udziału w projekcie), prowadzonym przez doradcę, b)rejestr (arkusz kalkul.) podpisanych oświadczeń zawieraj. podst. informacje o UP	1
		Rezultatu	1.	Liczba osób biernych zawodowo nieuczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, które otrzymały ofertę pracy, kształcenia ustawicznego, przygotowania zawodowego lub stażu po opuszczeniu programu.	osoba	0	Rejestr osób, które otrzymały ofertę pracy, kształcenia ustawicznego, przygotowania zawodowego lub stażu po opuszczeniu programu.	2
			2.	Liczba osób biernych zawodowo nieuczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, uczestniczących w kształceniu/szkoleniu lub uzyskujących kwalifikacje lub pracujących (łącznie z pracującymi na własny rachunek) po opuszczeniu programu.	osoba	0	a)rejestr (arkusz kalkulacyjny) wydanych przez jednostkę certyfikującą certyfikatów potwierdzających nabycie kwalifikacji.	2

			3.	Liczba osób biernych zawodowo nieuczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, które ukończyły interwencję wspieraną w ramach Inicjatywy na rzecz zatrudnienia ludzi młodych.	osoba	0	Rejestr osób, które ukończyły interwencję wspieraną w ramach Inicjatywy na rzecz zatrudnienia ludzi młodych.	2
Nr 1 ☒ Nr 2 ☒ Nr 3 ☐	7. „Aktywizacja, Integracja w OHP”.	Produktu	1.	Liczba osób biernych zawodowo, nieuczestniczących w kształceniu lub szkoleniu objętych wsparciem w programie.	osoba	0	a) listy obecności podpisywane przez UP na 1.zajęciach (zad.1)(potwierdzające rozpoczęcie udziału w proj.); prow. przez doradcę b) rejestr (arkusz kalkul.) podpisanych oświadczeń zawieraj. podst. info o UP.	2
		Rezultatu	1.	1. Liczba osób biernych zawodowo, które otrzymały ofertę pracy, kształcenia ustawicznego, przygotowania zawodowego lub stażu po opuszczeniu programu.	osoba	0	Rejestr osób, które otrzymały ofertę pracy, kształcenia ustawicznego, przygotowania zawodowego lub stażu po opuszczeniu programu.	2
			2.	2. Liczba osób biernych zawodowo, uczestniczących w kształceniu/szkoleniu lub uzyskujących kwalifikacje lub pracujących (łącznie z pracującymi na własny rachunek) po opuszczeniu programu.	osoba	0	a)rejestr(arkusz kalkulacyjny) wydanych przez jednostkę certyfikującą certyfikatów potwierdzających nabycie kwalifikacji.	2

Cel strategiczny	Nr i nazwa projektu	Wskaźnik		Jedn. miary wskaźnika	Wartość obecna wskaźnika	Źródło danych	Wartość docelowa wskaźnika	
Nr 1 ☒ Nr 2 ☐ Nr 3 ☐	8. „Usługi społeczne w Gminie Wisznice”.	Produktu	1.	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym objętych usługami społecznymi świadczonymi w interesie ogólnym.	osoba	0	Dokumentacja projektowa.	100
			2.	Liczba osób z niepełnosprawnościami objętych wsparciem.	osoba	0	Dokumentacja projektowa.	30
			3.	Liczba osób pochodzących z obszarów wiejskich.	osoba	0	Dokumentacja projektowa.	100
			4.	Liczba osób objętych usługami społecznymi w miejscu zamieszkania.	osoba	0	Dokumentacja projektowa.	20
			5.	Liczba osób objętych treningiem usamodzielniania.	osoba	0	Dokumentacja projektowa.	15
			6.	Liczba osób korzystających z punktu doradczego.	osoba	0	Dokumentacja projektowa.	100
			7.	Liczba osób objętych usługą transportową.	osoba	0	Dokumentacja projektowa.	20
			8.	Liczba osób, które wzięły udział w cyklu spotkań integracyjnych.	osoba	0	Dokumentacja projektowa.	100
		1.	Liczba wspartych w programie miejsc świadczenia usług społecznych, istniejących po zakończeniu projektu (ŚDS, zrewitalizowany obiekt w ramach projektu nr 3).	obiekt	0	Rejestr osób, zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy, uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, zdobywających kwalifikacje, pracujących (łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek) po opuszczeniu projektu.	2	
		2.	Liczba osób zagrożonych ubóstwem lub wykluczeniem społecznym poszukujących pracy, uczestniczących w kształceniu lub szkoleniu, zdobywających kwalifikacje, pracujących (łącznie z prowadzącymi działalność na własny rachunek) po opuszczeniu projektu.	osoba	0		15	

Cel strategiczny	Nr i nazwa projektu	Wskaźnik	Jedn. miary wskaźnika	Wartość obecna wskaźnika	Źródło danych	Wartość docelowa wskaźnika		
Nr 1 ☒ Nr 2 ☐ Nr 3 ☐	9. „Nowe szanse - Wzrost kluczowych kompetencji”.	Produktu	1.	Liczba osób, która weźmie udział w warsztatach motywacyjnych.	osoba	0	Dokumentacja projektowa.	20
			2.	Liczba osób, która weźmie udział w szkoleniu „Praca z osobą z niepełnosprawnością”.	osoba	0	Dokumentacja projektowa.	20
			3.	Liczba osób, która weźmie udział w szkoleniu „Bezpieczeństwo pracowników w pracy z osobami z zaburzeniami psychicznymi”.	osoba	0	Dokumentacja projektowa.	20
			4.	Liczba osób, która weźmie udział w warsztatach „Podstawy samoobrony”.	osoba	0	Dokumentacja projektowa.	20
			5.	Liczba osób, która weźmie udział w szkoleniu Animacja kultury.	osoba	0	Dokumentacja projektowa.	20
			6.	Liczba osób, która weźmie udział w konferencji poświęconej ochronie zdrowia psychicznego.	osoba	0	Dokumentacja projektowa.	50
			7.	Liczba osób, która weźmie udział w wizytach studyjnych (2x20 osób).	osoba	0	Dokumentacja projektowa.	40
			8.	Liczba osób, która weźmie udział w szkoleniu terapia środowiskowa.	osoba	0	Dokumentacja projektowa.	20
		Rezultatu	1.	Wzrost motywacji u co najmniej 75% uczestników projektu.	%	0	Dokumentacja projektowa.	75%
			2.	Wzrost wiedzy na temat niepełnosprawności u co najmniej 75% uczestników projektu.	%	0	Dokumentacja projektowa.	75%
			3.	Wzrost umiejętności praktycznych w zakresie odpowiedniego reagowania na zagrożenia u co najmniej 75% uczestników projektu	%	0	Dokumentacja projektowa.	75%
			4.	Wzrost wiedzy na temat funkcjonujących rozwiązań na rzecz osób z niepełnosprawnością u co najmniej 75% uczestników projektu	%	0	Dokumentacja projektowa.	75%
			5.	Wzrost umiejętności praktycznych w zakresie pracy w środowisku rodzinnym osób z niepełnosprawnością u co najmniej 75% uczestników projektu	%	0	Dokumentacja projektowa.	75%
			6.	Wzrost umiejętności organizacji zajęć dla osób z niepełnosprawnością u co najmniej 75% uczestników projektu	%	0	Dokumentacja projektowa.	75%

Cel strategiczny	Nr i nazwa projektu	Wskaźnik		Jedn. miary wskaźnika	Wartość obecna wskaźnika	Źródło danych	Wartość docelowa wskaźnika	
Nr 1 ☒ Nr 2 ☐ Nr 3 ☐	10. „Lokalna sieć samopomocy”.	Produktu	1.	Wzrost zainteresowania wolontariatem – liczba osób, która wzięła udział w spotkaniach informacyjnych.	osoba	0	Dokumentacja projektowa.	20
			2.	Wzrost liczby osób świadczących usługi wolontariackie – liczba osób świadczących usługi wolontariackie.	osoba	0	Dokumentacja projektowa.	15
			3.	Wzrost liczby osób objętych usługami asystencko-opiekuńczymi – Liczba osób objętych usługami asystencko-opiekuńczymi.	osoba	0	Dokumentacja projektowa.	10
			4.	Wzrost liczby osób objętych usługą wolnego słuchacza – Liczba osób objętych usługami wolnego słuchacza.	osoba	0	Dokumentacja projektowa.	10
			5.	Wzrost liczby osób objętych usługami integracyjnymi – Liczba osób objętych usługami integracyjnymi.	osoba	0	Dokumentacja projektowa.	20
		Rezultatu	1.	Wzrost kompetencji wolontariuszy – liczba wolontariuszy, którzy wzięli udział w szkoleniach (15 osób x 5 szkoleń = 75 osób).	%	0	Dokumentacja projektowa.	80%
			2.	Wzrost zaspokojenia potrzeb społecznych u osób korzystających z usług asystencko – opiekuńczych – wzrost zaspokojenia potrzeb społecznych u 80% osób korzystających z usług asystencko-opiekuńczych.	%	0	Dokumentacja projektowa.	80%
			3.	Wzrost kompetencji i samooceny wolontariuszy – wzrost kompetencji i samooceny u 80% wolontariuszy.	%	0	Dokumentacja projektowa.	80%
			4.	Wzrost satysfakcji osób korzystających z usługi wolnego słuchacza – wzrost satysfakcji u 80% osób korzystających z usługi wolnego słuchacza.	%	0	Dokumentacja projektowa.	80%

Źródło: Opracowanie własne

Cel strategiczny	Nr i nazwa projektu	Wskaźnik		Jedn. miary wskaźnika	Wartość obecna wskaźnika	Źródło danych	Wartość docelowa wskaźnika	
Nr 1 ☒ Nr 2 ☐ Nr 3 ☐	11. „Aktywni i sprawni”.	Produktu	1.	Liczba osób, z niepełnosprawnością weźmie udział w warsztatach poświęconych bezpieczeństwu na drodze.	osoba	0	Dokumentacja projektowa.	50
			2.	Liczba osób, w tym 50 osób z niepełnosprawnością, wolontariusze i inne osoby ze społeczności lokalnej) weźmie udział w Integrycyjnym Rajdzie Rowerowym Osób Niepełnosprawnych.	osoba	0	Dokumentacja projektowa.	100
			3.	Liczba osób, z niepełnosprawnością weźmie udział w zajęciach ogólnousprawniających.	osoba	0	Dokumentacja projektowa.	50
			4.	Liczba osób, z niepełnosprawnością weźmie udział w warsztatach „Aktywnie i zdrowo”.	osoba	0	Dokumentacja projektowa.	50
			5.	Liczba osób, z niepełnosprawnością weźmie udział w warsztatach plecionkarskich.	osoba	0	Dokumentacja projektowa.	50
			6.	Liczba osób, z niepełnosprawnością weźmie udział w warsztatach motywacyjnych.	osoba	0	Dokumentacja projektowa.	50
			7.	Liczba osób, w tym 50 osób z niepełnosprawnością, wolontariusze i inne osoby ze społeczności lokalnej) weźmie udział w spotkaniu integracyjnym.	osoba	0	Dokumentacja projektowa.	100
		Rezultatu	1.	Wzrost wiedzy na temat podstawowych zasad ruchu drogowego u minimum 75% uczestników projektu.	%	0	Dokumentacja projektowa.	75%
			2.	Poprawa kondycji fizycznej i wydolności u minimum 75% uczestników projektu.	%	0	Dokumentacja projektowa.	75%
			3.	Wzrost samodzielności, motywacji i wiary w siebie u co najmniej 75 % uczestników projektu.	%	0	Dokumentacja projektowa.	75%
			4.	Zwiększenie umiejętności nawiązywania i utrzymywania kontaktu z innymi u co najmniej 75% uczestników projektu	%	0	Dokumentacja projektowa.	75%
			5.	Nabycie umiejętności aktywnego spędzania czasu wolnego oraz wzrost wiedzy na temat zdrowego stylu życia u co najmniej 75% uczestników projektu.	%	0	Dokumentacja projektowa.	75%
			6.	Poprawa sprawności manualnej u 75% minimum uczestników projektu.	%	0	Dokumentacja projektowa.	75%

Cel strategiczny	Nr i nazwa projektu	Wskaźnik		Jedn. miary wskaźnika	Wartość obecna wskaźnika	Źródło danych	Wartość docelowa wskaźnika	
Nr 1 ☒ Nr 2 ☐ Nr 3 ☐	12. Udział w projekcie Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej - utworzenie przedsiębiorstwa społecznego.	Produktu	1.	Liczba kursów/szkoleń podnoszących kwalifikacje.	szt.	0	Dokumentacja projektowa.	5
			2.	Liczba osób biorących udział w kursach, szkoleniach.	osoba	0	Dokumentacja projektowa.	10
			3.	Liczba utworzonych podmiotów ekonomii społecznej.	szt.	0	Dokumentacja projektowa.	1
			4.	Liczba utworzonych miejsc pracy.	etat	0	Dokumentacja projektowa.	5
		1.	Liczba osób, które podniosły kwalifikacje.	osoba	0	Dokumentacja projektowa.	10	
		2.	Spadek poziomu bezrobocia w grupie osób zagrożonych wykluczeniem społecznym.	%	0	Dokumentacja projektowa.	2	
		3.	Wzrost liczby osób zagrożonych marginalizacją, które rozpoczęły aktywnie poszukiwać pracy i/lub podjęły zatrudnienie.	osoba	0	Dokumentacja projektowa.	5	
Nr 1 ☒ Nr 2 ☐ Nr 3 ☒	13. Adaptacja budynku w miejscowości Wisznice na cele socjalne oraz komercyjne wraz z zagospodarowaniem przyległego terenu	Produktu	1.	Liczba wspartych powstałych obiektów infrastruktury zlokalizowanych na rewitalizowanym terenie	szt.	0	Protokół odbioru	1
			2.	Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób z niepełnosprawnościami	szt.	0	Protokół odbioru	1
			3.	Powierzchnia użytkowa powstałego budynku	m ²	0	Protokół odbioru	240
			4.	Powierzchnia obszarów objętych rewitalizacją	m ²	0	Protokół odbioru	1200
		1.	Liczba osób korzystających (zamieszkałych) z budynku	osoby	0	Dane GOPS - lista mieszkańców	17	

Tabela 69. Monitorowanie skutków realizacji LPR, poprzez analizę poziomu wskaźników wykorzystywanych na etapie delimitacji obszaru rewitalizacji - wskaźniki stanu kryzysowego (co najmniej raz na dwa lata).

L.p.	Wskaźnik	Wartość wskaźnika	Miara wskaźnika	Źródło danych
1.	Średnia liczba osób objętych pomocą społeczną ze względu na ubóstwo na 100 mieszkańców Gminy Wisznice	2,58	osoba	GOPS w Wisznicach
2.	Średnia liczba osób objętych pomocą społeczną ze względu na bezrobocie na 100 mieszkańców Gminy Wisznice	2,65	osoba	GOPS w Wisznicach
3.	Średnia liczba osób objętych pomocą społeczną ze względu na niepełnosprawność na 100 mieszkańców Gminy Wisznice	2,66	osoba	GOPS w Wisznicach
4.	Średnia liczba osób objętych pomocą społeczną ze względu na długotrwałą lub ciężką chorobę na 100 mieszkańców Gminy Wisznice	1,11	osoba	GOPS w Wisznicach
5.	Średnia liczba osób objętych pomocą społeczną ze względu na bezradność w prawach opiekuńczo-wychowawczych na 100 mieszkańców Gminy Wisznice	0,20	osoba	GOPS w Wisznicach
6.	Średnia liczba osób objętych pomocą społeczną ze względu na wielodzietność na 100 mieszkańców Gminy Wisznice	1,53	osoba	GOPS w Wisznicach
7.	Średnia liczba osób objętych pomocą społeczną ze względu na alkoholizm na 100 mieszkańców Gminy Wisznice	0,13	osoba	GOPS w Wisznicach
8.	Średni wynik egzaminu 6 klas w 2016 r.	24,52	%	UG Wisznice
9.	Średnia liczba osób bezrobotnych na 100 mieszkańców Gminy Wisznice	4,63	osoba	PUP
10.	Średnia liczba osób długotrwale bezrobotnych na 100 mieszkańców Gminy Wisznice	3,17	osoba	PUP
11.	Średnia liczba przestępstw na 100 mieszkańców Gminy Wisznice	1,29	osoba	KPP
12.	Średnia liczba wykroczeń na 100 mieszkańców Gminy Wisznice	0,65	osoba	KPP
13.	Średnia liczba interwencji domowych na 100 mieszkańców Gminy Wisznice	0,99	osoba	KPP
14.	Średnia liczba przestępstw kryminalnych na 100 mieszkańców Gminy Wisznice	0,76	osoba	KPP
15.	Średnia liczba "Niebieskich kart" na 100 mieszkańców Gminy Wisznice	0,12	osoba	KPP
16.	Średnia liczba aktywnych organizacji pozarządowych na 100 mieszkańców Gminy Wisznice	0,52	szt.	UG Wisznice
17.	Średnia frekwencja wyborcza w wyborach samorządowych w Gminie Wisznice	50,45	%	PKW
18.	Średnia liczba podmiotów gospodarczych na 100 mieszkańców Gminy Wisznice	2,70	szt.	UG Wisznice
19.	Liczba aktywnych gospodarstw rolnych na 100 mieszkańców Gminy Wisznice	15,81	szt.	UG Wisznice
20.	Średnia ilość wyrobów zawierających azbest na 100 mieszkańców Gminy Wisznice	100,65	tona	UG Wisznice
21.	Liczba budynków użyteczności publicznej, gdzie brak rozwiązań termomodernizacyjnych	11	szt.	UG Wisznice
22.	Średnia ilość budynków budowlane w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym na 100 mieszkańców	14,75	szt.	UG Wisznice

Źródło: Opracowanie własne

Tabela 70. Monitorowanie poziomu realizacji rzeczowego i finansowego projektów rewitalizacyjnych (co najmniej raz w roku).

L.p.	Nazwa przedsięwzięcia	Zakładane do realizacji	W trakcie realizacji/ stopień zaawansowania w % i kwotowo	Zrealizowane
1.	Utworzenie Zakładu Opiekuńczo-Leczniczego w Curynie.	☐	☐ .....% ..... zł	☐
2.	Zagospodarowanie terenu zdegradowanego poprzez utworzenie parku rozrywki w miejscowości Rowiny.	☐	☐ .....% ..... zł	☐
3.	Adaptacja budynku w centrum Wisznice na cele socjalne wraz z zagospodarowaniem przyległego terenu.	☐	☐ .....% ..... zł	☐
4.	Dostosowanie infrastruktury sportowej drogą do niwelowania zdiagnozowanych problemów społecznych wśród dzieci i młodzieży z obszaru zdegradowanego Gminy Wisznice.	☐	☐ .....% ..... zł	☐
5.	Przywrócenia funkcji turystycznej budynkowi byłej cerkwi Unickiej w Wisznicach.	☐	☐ .....% ..... zł	☐
6.	„Od szkolenia do zatrudnienia – YEI”.	☐	☐ .....% ..... zł	☐
7.	„Aktywizacja, Integracja w OHP”.	☐	☐ .....% ..... zł	☐
8.	„Usługi społeczne w Gminie Wisznice”	☐	☐ .....% ..... zł	☐
9.	„Nowe szanse - Wzrost kluczowych kompetencji”	☐	☐ .....% ..... zł	☐
10.	„Lokalna sieć samopomocy”	☐	☐ .....% ..... zł	☐
11.	„Aktywni i sprawni”	☐	☐ .....% ..... zł	☐
12.	Udział w projekcie Ośrodka Wsparcia Ekonomii Społecznej - utworzenie przedsiębiorstwa społecznego	☐	☐ .....% ..... zł	☐
13.	Adaptacja budynku w miejscowości Wisznice na cele socjalne ora komercyjne wraz z zagospodarowaniem przyległego terenu	☐	☐ .....% ..... zł	☐

Źródło: Opracowanie własne

6. Strategiczna ocena oddziaływania LPR na środowisko

Zgodnie z ustawą z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 353 z późn. zm.) projekt niniejszego dokumentu należało skonsultować z Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska oraz Państwowym Wojewódzkim Inspektorem Sanitarnym, w celu ustalenia konieczności przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

W związku z powyższym projekt dokumentu, wyszczególniający wszystkie planowane do realizacji inwestycje został przesłany obu tym organom z prośbą o opinię, czy należy wykonać strategiczną ocenę oddziaływania na środowisko.

W odpowiedzi na wniosek Gminy Wisznice z dnia 19.05.2017 r. znak: FE.042.5.2017 dotyczący odstąpienia od przeprowadzania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko dla dokumentu pn. „Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023” - Lubelski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Lublinie w piśmie z dnia 23.05.2017 r. znak: DNS-NZ.7016.153.2017.MW stwierdził, że Lokalny Program Rewitalizacji jest dokumentem, który wymaga uzgodnienia wyłącznie z organem określonym w art. 57 ustawy z dnia 3 października 2008 r. o udostępnianiu informacji o środowisku i jego ochronie, udziale społeczeństwa w ochronie środowiska oraz o ocenach oddziaływania na środowisko (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 353 z późn. zm.), tj. Regionalnym Dyrektorem Ochrony Środowiska w Lublinie.

W odpowiedzi na pismo Gminy Wisznice z dnia 19.05.2017 r. znak: FE.042.6.2017 w sprawie możliwości odstąpienia od przeprowadzania strategicznej oceny oddziaływania na środowisko projektu dokumentu pn. „Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023” Regionalny Dyrektor Ochrony Środowiska w Lublinie, Wydział Spraw Terenowych w Białej Podlaskiej w piśmie z dnia 25.05.2017 r. znak: WST I.410.28.2017.WD stwierdził, że projekt dokumentu spełnia zapisane w ww. ustawie warunki odstąpienia od przeprowadzenia strategicznej oceny oddziaływania na środowisko.

ZAŁĄCZNIKI

1. Wyniki badań społecznych

Po przeprowadzeniu diagnozy obszarów zdegradowanych w 16 sołectwach, w ramach analizy wskaźnikowej wyłoniono obszar zdegradowany obejmujący następujące sołectwa: **Curyn, Dołholiska, Małgorzacin, Rowiny, Wisznice i Wygoda**, a obszarem o najsilniej identyfikowanym stanie kryzysowym okazał się obszar obejmujący: **Curyn, Rowiny i część Wisznic**.

Tym samym uznano o konieczności zagwarantowania udziału społeczności lokalnej, poddając proponowany obszar rewitalizacji konsultacjom.

Badanie przeprowadzono w terminie od 31 marca 2017 r. do 04 maja 2017 r. Ankieta była opublikowana na podstronie strony internetowej Urzędu Gminy dedykowanej rewitalizacji <http://www.rewitalizacja.wisznice.pl>, wyłożona w siedzibie Urzędu Gminy oraz rozdawana na wszystkich spotkaniach konsultacyjnych. **Łączna liczba respondentów wyniosła 62 osoby.**

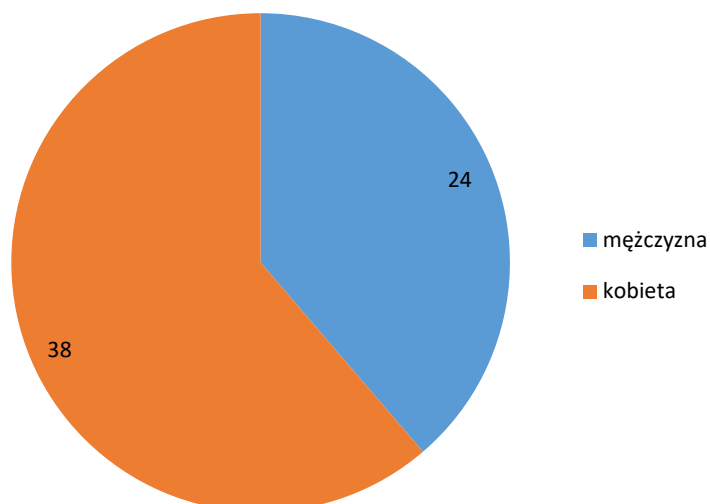
Celem badania było skonfrontowanie efektów przeprowadzonej analizy wskaźnikowej oraz uzyskanie informacji pozwalających na ocenę trafności doboru obszaru rewitalizacji.

W pierwszej części analizy zostaną przedstawione zmienne socjodemograficzne populacji biorącej udział w badaniu a w dalszej części podrozdziału znajduje się analiza odpowiedzi na poszczególne pytania merytoryczne.

Metryczka:

Wśród respondentów dominowały kobiety, ich udział kształtował się na poziomie 61,29%, natomiast odsetek mężczyzn wynosił 38,71%.

Wykres 53. Respondenci wg płci (osoba).

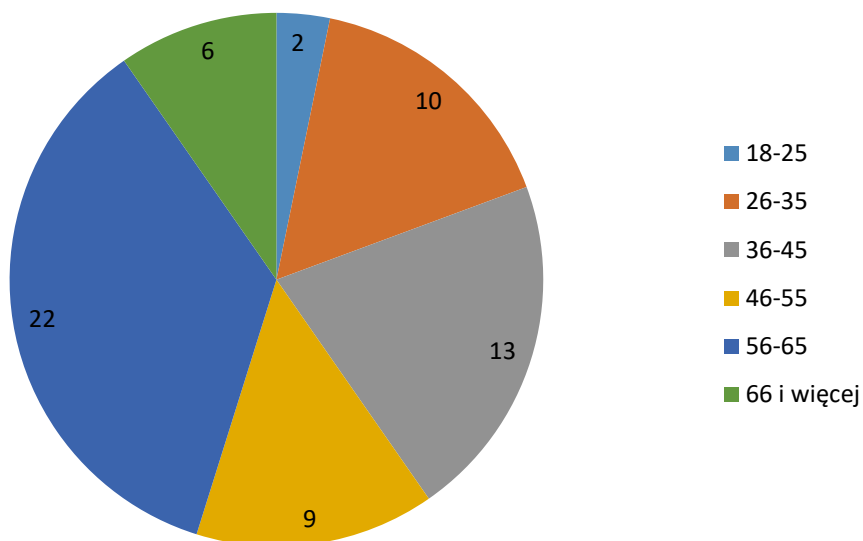

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego, n=62.

Wśród respondentów znajdują się przedstawiciele wszystkich grup wiekowych. Najliczniejszą grupę stanowią osoby pomiędzy 56 a 65 rokiem życia (35,48 oraz osoby pomiędzy 36 a 45 rokiem życia (20,97%). Łącznie te dwie grupy stanowią ponad połowę mieszkańców Gminy Wisznice, którzy wzięli udział w badaniu. Najmniej liczną grupą respondentów stanowią osoby powyżej pomiędzy 18 a 25 rokiem życia (3,23%).

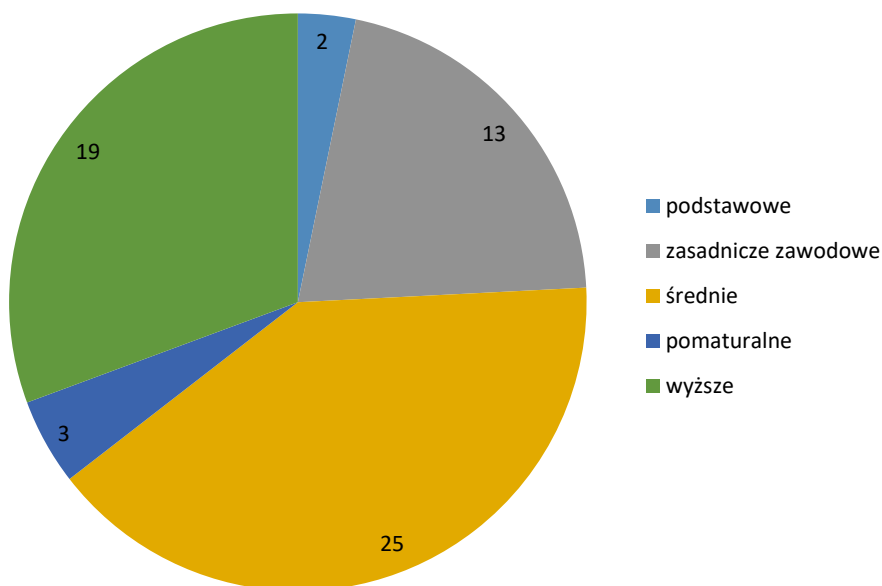
Wykres 54. Respondenci wg grup wiekowych (osoba).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego, n=62.

Największe zainteresowanie działaniami rozwojowymi Gminy Wisznice w grupie osób z wykształceniem średnim (40,32%). Kolejną grupę stanowią osoby posiadające wykształcenie wyższe (30,65%). Wynik ten potwierdza rosnące zainteresowanie sprawami publicznymi wraz z wzrastającym poziomem wykształcenia.

Wykres 55. Respondenci wg wykształcenia (osoba).

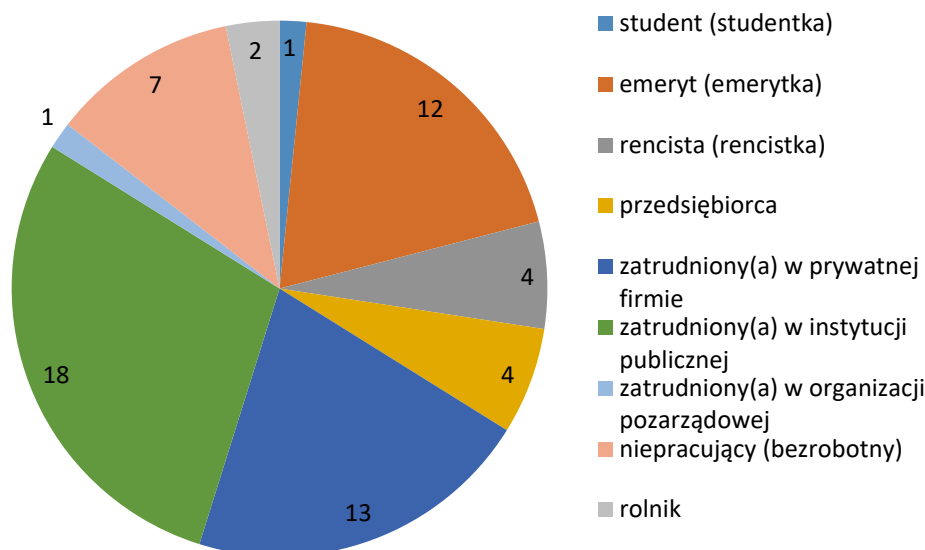

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego, n=62.

Status na rynku pracy mieszkańców może stanowić istotny czynnik determinujący wybór odpowiedzi i formułowanie opinii dotyczących planowanych działań rewitalizacyjnych. Dlatego warto przyjrzeć się jak przedstawia się przekrój ankietowanych w kontekście tego kryterium. Zdecydowaną przeważającą grupę wśród ankietowanych stanowiły osoby pracujące (58,06%). Osoby uczące się i bezrobotne, renciści oraz osoby będące na emeryturze stanowiły grupę o udziale 27,41% respondentów.

Wykres 56. Respondenci wg statusu na rynku pracy (osoba).

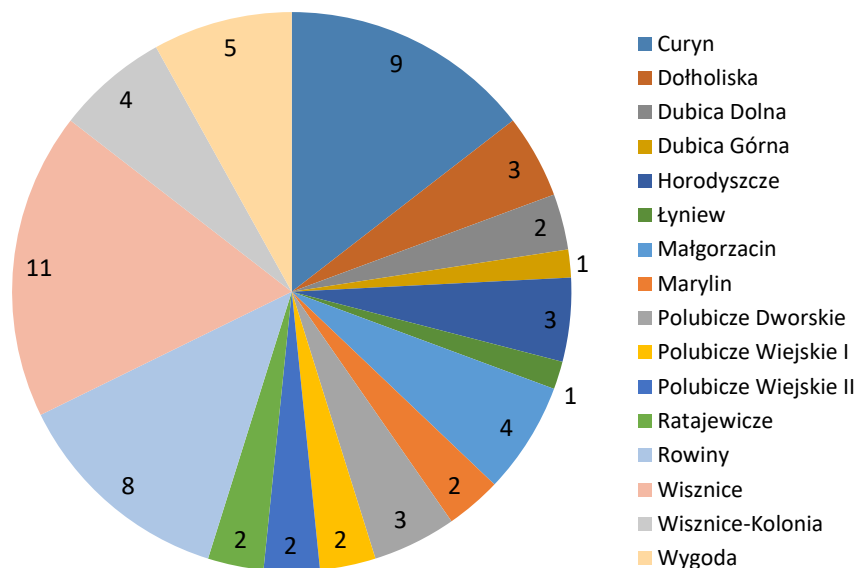

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego, n=62.

Odpowiedzi na pytania merytoryczne:

Bazując na analizie wskaźnikowej, poproszono respondentów o wskazanie obszaru gminy, który powinien być poddany procesowi rewitalizacji. Respondenci najczęściej wskazywali miejscowości: Wisznice (11 osób), Rowiny (8 osób) i Curyn (9 osób), tym samym potwierdzając trafność analizy opierającej się o analizę wskaźnikową.

Wykres 57. Jaki OBSZAR GMINY powinien być Pana(i) zdaniem poddany procesowi rewitalizacji? (osoba).

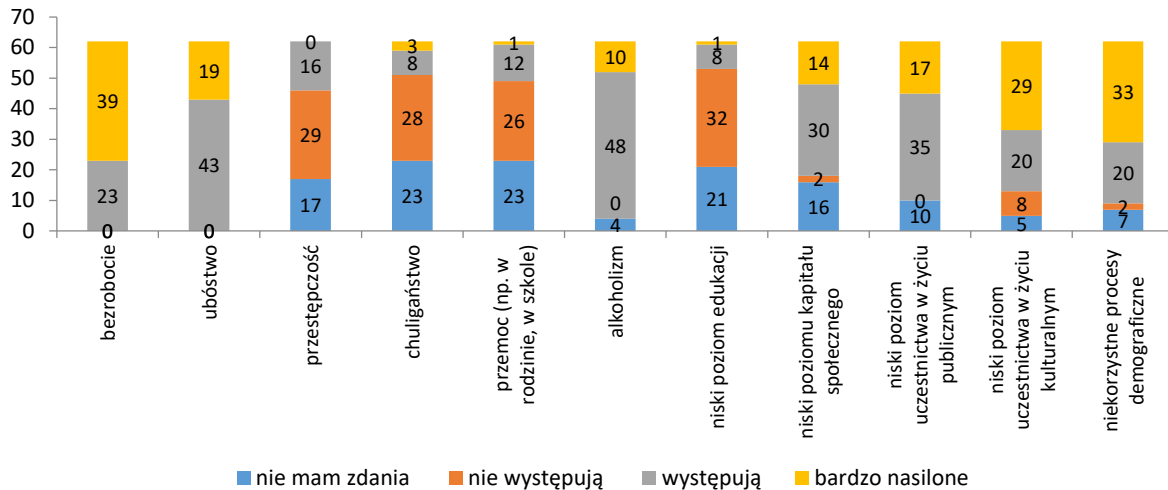

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego, n=62.

W kolejnych pytaniach poproszono respondentów o ocenę skali występowania problemów społecznych, środowiskowych, gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych i technicznych na wskazanym obszarze do rewitalizacji.

Poniżej zaprezentowano w formie graficznej odpowiedzi na przedmiotowe pytania.

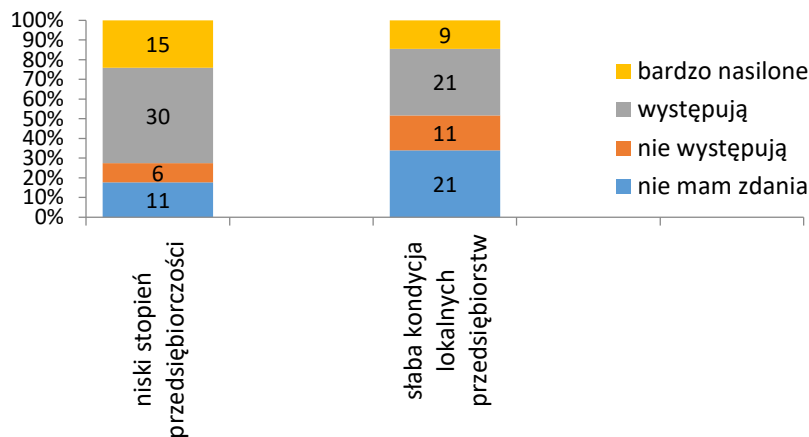
Wykres 58. Jak ocenia Pan(i) skalę występowania PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH na wskazanym przez Pana(ią) obszarze? (osoba).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego, n=62.

Najwięcej respondentów stwierdziło, że spośród problemów natury społecznej w największej skali i nasileniu występują bezrobocie, niekorzystne procesy demograficzne oraz niski poziom uczestnictwa w życiu kulturalny. Niekorzystnym zjawiskiem jest także częste występowanie problemów społecznych związanych z: alkoholizmem, ubóstwem i niskim poziomem kapitału społecznego.

Wykres 59. Jak ocenia Pan(i) skalę występowania PROBLEMÓW GOSPODARCZYCH na wskazanym przez Pana(ią) obszarze, które współwystępują wraz z problemami społecznymi? (osoba).

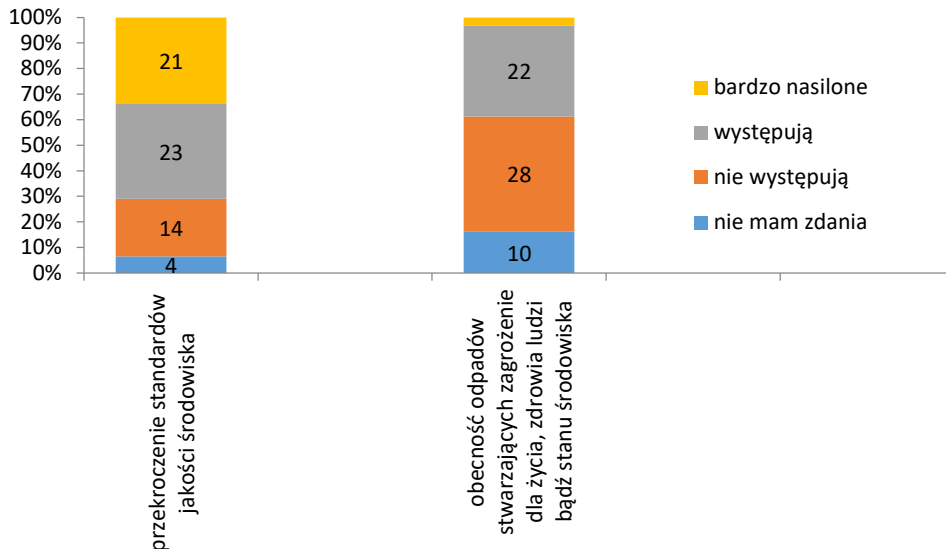

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego, n=62.

Ponad 51% respondentów stwierdziło, że spośród problemów gospodarczych największe znaczenia ma niski stopień przedsiębiorczości. Ponad 24% stwierdziło, że ten problem występuje w dużym nasileniu.

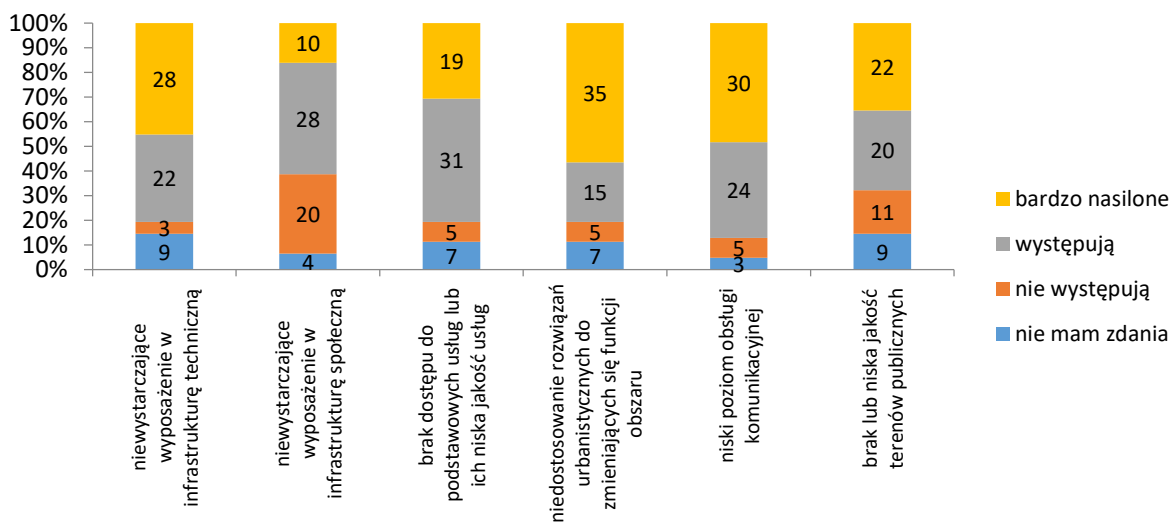
Wykres 60. Jak ocenia Pan(i) skalę występowania PROBLEMÓW ŚRODOWISKOWYCH na wskazanym przez Pana(ią) obszarze, które współwystępują wraz z problemami społecznymi? (osoba).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego, n=62.

Największa część osób ponad 55% uważa, że obszarze na rewitalizacji występują istotne przekroczenia standardów jakości środowiska, z czego 22,22% twierdzi, że występują, a 33,37% stwierdza, że w dużym nasileniu. Przeciwnego zdania było 37,90% pytanych.

Wykres 61. Jak ocenia Pan(i) skalę występowania PROBLEMÓW PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNYCH na wskazanym przez Pana(ią) obszarze, które współwystępują wraz z problemami społecznymi? (osoba).

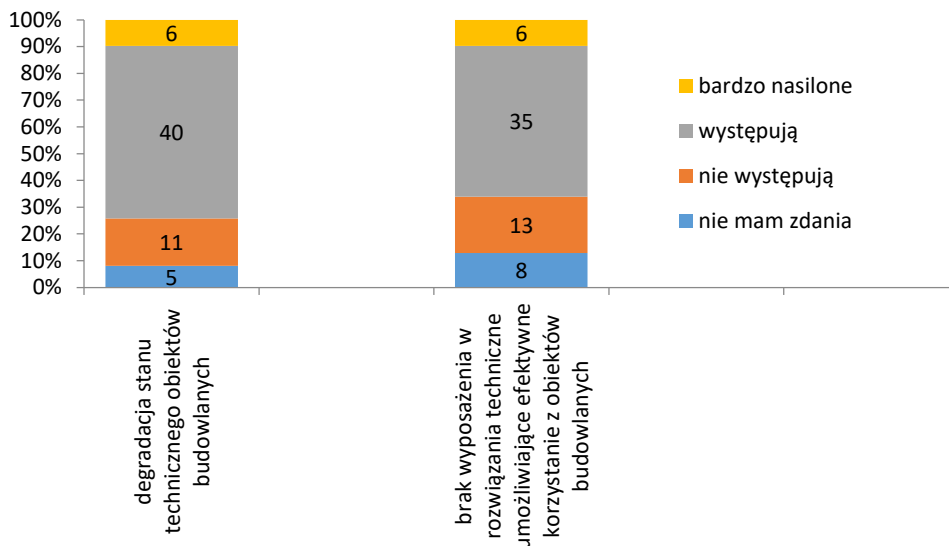
Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego, n=62.

Najwięcej respondentów stwierdziło, że spośród problemów przestrzenno-funkcjonalnych na wskazanym obszarze w największej skali i nasileniu występują: niedostosowanie rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niski poziom obsługi komunikacyjnej i niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę techniczną. Niekorzystnym zjawiskiem jest

także częste występowanie problemów przestrzenno-funkcyjnych związanych z: brak dostępu do podstawowych usług lub ich niska jakość usług i niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę społeczną.

Wykres 62. Jak ocenia Pan(i) skalę występowania PROBLEMÓW TECHNICZNYCH na wskazanym przez Pana(ią) obszarze, które współwystępują wraz z problemami społecznymi? (osoba).

Źródło: Opracowanie własne na podstawie badania ankietowego, n=62.

Respondenci pytani o skalę problemów technicznych na wskazanym obszarze stwierdzili, najczęściej wymienianymi problemami technicznymi była degradacja stanu technicznego obiektów budowlanych (w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym) i brak wyposażenia w rozwiązania techniczne umożliwiające efektywne korzystanie z obiektów budowlanych (w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska-termomodernizacja, odnawialne źródła energii).

2. Wzór ankiety

ANKIETA na potrzeby opracowania „Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023”

WYZNACZENIE OBSZARÓW DO REWITALIZACJI

Szanowni Państwo,

Celem badania jest poznanie Państwa opinii na temat aktualnych potrzeb w zakresie rewitalizacji problemowych przestrzeni Gminy Wisznice oraz oczekiwanych działań mających na celu ich ożywienie społeczno-gospodarcze, w związku z przystąpieniem Gminy Wisznice do opracowania „Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023” w ramach projektu pt. "Przygotowanie Gminnego Programu Rewitalizacji obszaru kryzysowego na terenie Gminy Wisznice" współfinansowanego ze środków Unii Europejskiej w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014-2020.

Dokument ten będzie stanowił podstawę do podjęcia kompleksowych działań rewitalizacyjnych na zdegradowanym obszarze Gminy Wisznice wymagającym szczególnego wsparcia. Ponadto umożliwi efektywne pozyskiwanie dofinansowania projektów ze środków Unii Europejskiej w perspektywie finansowej 2014–2020. Zaplanowane do realizacji projekty w ramach ww. dokumentu przyczynią się do pobudzenia aktywności społecznej i przedsiębiorczości mieszkańców, przywrócenia estetyki i ład przestrzennego, pozyskiwania energii ze źródeł odnawialnych, termomodernizacji budynków i obiektów użyteczności publicznej, ochrony środowiska naturalnego, zachowania dziedzictwa kulturowego, a tym samym poprawy jakości życia społeczności lokalnej.

Rewitalizacja - stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych, prowadzony w sposób kompleksowy, poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki, skoncentrowane terytorialnie, prowadzone przez interesariuszy rewitalizacji na podstawie programu rewitalizacji.

Obszar zdegradowany - to obszar Gminy, znajdujący się w stanie kryzysowym z powodu koncentracji negatywnych zjawisk społecznych (w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym) i występowania na nim ponadto co najmniej jednego negatywnego zjawiska ze sfery gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej lub technicznej, mającego w stosunku do nich charakter uzupełniający.

Państwa opinie, jako cenne i ważne źródło informacji na temat konkretnych potrzeb mieszkańców Gminy Wisznice, zostaną uwzględnione przy przygotowaniu programu w zakresie jej celów, priorytetów, kierunków działań i konkretnych projektów inwestycyjnych i społecznych.

Ankieta ma charakter anonimowy.

Prosimy o odpowiedź na każde pytanie, poprzez zaznaczenie odpowiedniego pola.

1. Jaki OBSZAR GMINY powinien być Pana(i) zdaniem poddany procesowi rewitalizacji?

(ze względu na koncentrację na tym obszarze problemów społecznych i współwystępowanie co najmniej jednego problemu wymienionego i opisanego w pkt. 4 ankiety (z sfery?: **gospodarczej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej**). Proszę dokładnie określić zakres obszaru – jego granice (np. wskazać nazwy miejscowości, ulic, nr działek, itp.):

--

2. Proszę podać Pana(i) związek z wybranym obszarem (można wskazać kilka odpowiedzi).

☐	miejsce zamieszkania
☐	miejsce pracy
☐	miejsce prowadzenia działalności gospodarczej
☐	klient
☐	miejsce rekreacji, wypoczynku
☐	Inne: .....

3. Jak ocenia Pan(i) skalę występowania PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH na wskazanym przez Pana(ią) obszarze.

Proszę zaznaczyć w skali od 0-3, gdzie: 0 - nie mam zdania 1 - nie występują 2 - występują 3 - bardzo nasilone

Wyszczególnienie:	0	1	2	3
bezrobocie	☐	☐	☐	☐
ubóstwo	☐	☐	☐	☐
przestępczość	☐	☐	☐	☐
przemoc (np. w rodzinie, w szkole)	☐	☐	☐	☐
alkoholizm	☐	☐	☐	☐
niski poziom edukacji: niskie wyniki w nauce, problemy w realizacji programów nauczania, duża liczba młodzieży niewypełniającej obowiązku szkolnego, rozkład stopnia wykształcenia wśród osób dorosłych itp.	☐	☐	☐	☐
niski poziomu kapitału społecznego: słabo wykształcone relacje wewnątrz społeczności lokalnej, niski poziom zaufania, nieprzestrzeganie zasady współżycia społecznego, słaba zdolność do współdziałania, mała liczba organizacji społecznych itp.	☐	☐	☐	☐
niski poziom uczestnictwa w życiu publicznym (np. niewielka liczba aktywnych organizacji pozarządowych, niska frekwencja wyborcza itp.)	☐	☐	☐	☐
niski poziom uczestnictwa w życiu kulturalnym (np. niewielka liczba mieszkańców, którzy biorą udział w wydarzeniach kulturalnych - teatralnych, muzealnych, imprezach masowych itp.)	☐	☐	☐	☐
niekorzystne procesy demograficzne (np. migracje, starzenie się społeczeństwa itp.)	☐	☐	☐	☐
Inne problemy społeczne, jakie?	☐	☐	☐	☐
.....				
.....				
.....				

4. Jak ocenia Pan(i) skalę występowania PROBLEMÓW GOSPODARCZYCH, ŚRODOWISKOWYCH, PRZESTRZENNO - FUNKCJONALNYCH lub TECHNICZNYCH, na wskazanym przez Pana(ią) obszarze, które współwystępują wraz z problemami zaznaczonymi w pkt. 3?

Proszę zaznaczyć w skali od 0-3, gdzie: 0 - nie mam zdania, 1 - nie występują, 2 – występują, 3 - bardzo nasilone

PROBLEMY GOSPODARCZE

Wyszczególnienie:	0	1	2	3
niski stopień przedsiębiorczości (np. mała ilość lokalnych przedsiębiorstw, niska aktywność przedsiębiorstw itp.)	☐	☐	☐	☐
słaba kondycja lokalnych przedsiębiorstw	☐	☐	☐	☐
Inne problemy gospodarcze, jakie?	☐	☐	☐	☐

PROBLEMY ŚRODOWISKOWE

Wyszczególnienie:	0	1	2	3
przekroczenie standardów jakości środowiska (zanieczyszczone środowisko naturalne)	☐	☐	☐	☐
obecność odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi bądź stanu środowiska (np. azbest, odpady medyczne itp.)	☐	☐	☐	☐
Inne problemy gospodarcze, jakie?	☐	☐	☐	☐

PROBLEMY PRZESTRZENNO-FUNKCJONALNE

Wyszczególnienie:	0	1	2	3
niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę techniczną (np. wodno-ściekową, ciepłowniczą, elektryczną, telekomunikacyjną, drogową itp.)	☐	☐	☐	☐
niewystarczające wyposażenie w infrastrukturę społeczną (np. przedszkola i szkoły, obiekty ochrony zdrowia, instytucje kultury, ośrodki sportowe i rekreacyjne itp.)	☐	☐	☐	☐
brak dostępu do podstawowych usług lub ich niska jakość usług (np. zdrowotnych, społecznych, socjalnych, opiekuńczych itp.)	☐	☐	☐	☐
niedostosowanie rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru (np. brak ograniczenia hałasu, brak parkingów itp.)	☐	☐	☐	☐
niski poziom obsługi komunikacyjnej (w tym dostęp do środków komunikacji publicznej, sieci drogowej, ciągów i przejść pieszych itp.)	☐	☐	☐	☐
brak lub niska jakość terenów publicznych (np. tereny zielone, parki, skwery, miejsca rekreacyjno – wypoczynkowe itp.)	☐	☐	☐	☐
Inne problemy przestrzenno-funkcjonalne, jakie?	☐	☐	☐	☐

PROBLEMY TECHNICZNE

Wyszczególnienie:	0	1	2	3
degradacja stanu technicznego obiektów budowlanych (w tym o przeznaczeniu mieszkaniowym)	☐	☐	☐	☐
brak wyposażenia w rozwiązania techniczne umożliwiające efektywne korzystanie z obiektów budowlanych (w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska-termomodernizacja, odnawialne źródła energii)	☐	☐	☐	☐
Inne problemy techniczne, jakie?	☐	☐	☐	☐

5. Proszę wymienić/opisać jakie działania należy podjąć w celu minimalizacji wskazanych problemów w Gminie Wisznice?

METRYCZKA:

PŁEĆ: ☐ mężczyzna ☐ kobieta	MIEJSCE ZAMIESZKANIA: ☐ Miasto (osiedle) ☐ Miasto (dom jednorodzinny) ☐ Wieś
WIEK: ☐ do 18 roku życia ☐ 18-25 ☐ 26-35 ☐ 36-45 ☐ 46-55 ☐ 56-65 ☐ 66 i więcej	STAN CYWILNY: ☐ kawaler (panna) ☐ żonaty (mężatka) ☐ wdowiec (wdowa) ☐ rozwiedziony (rozwiedziona) ☐ żyjący(a) w nieformalnym związku
STATUS NA RYNKU PRACY: ☐ uczeń (uczennica) ☐ student (studentka) ☐ emeryt (emerytka) ☐ rencista (rencistka) ☐ przedsiębiorca ☐ zatrudniony(a) w prywatnej firmie ☐ zatrudniony(a) w instytucji publicznej ☐ zatrudniony(a) w organizacji pozarządowej ☐ niepracujący (bezrobotny) ☐ rolnik	JAK OCENIA PAN/PANI SWOJĄ SYTUACJĘ MATERIALNĄ? ☐ bardzo dobrze ☐ dobrze ☐ średnio ☐ źle ☐ bardzo źle ☐ trudno powiedzieć
WYKSZTAŁCENIE: ☐ podstawowe ☐ gimnazjalne ☐ zasadnicze zawodowe ☐ średnie ☐ pomaturalne ☐ wyższe	Czy jest Pan/Pani mieszkańcem Gminy Wisznice? ☐ tak ☐ nie

DZIĘKUJEMY ZA WYPEŁNIENIE ANKIETY!

3. Wzór fiszki projektowej

	Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wisznice	FISZKA PROJEKTOWA na potrzeby opracowania „Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023”.
--	---	--

Szanowni Państwo,

Prace nad *Lokalnym Programem Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023* znajdują się w fazie opracowywania konkretnych **propozycji działań/przedsięwzięć (projektów)**, które będą podejmowane w ramach tego Programu w najbliższych latach.

Prosimy zatem wszystkie osoby i instytucje oddane sprawie poprawy jakości życia w naszej gminie o aktywne włączenie się w proces opracowywania Programu i opisanie swojego pomysłu, propozycji projektu do Lokalnego Programu Rewitalizacji (zgodnie z zaproponowaną poniżej fiszką projektową), bazując na wskazanym **obszarze zdegradowanym obejmującym poniższe sołectwa:**

- **Curyn**
- Dołholiska
- Małgorzacin
- **Rowiny**
- **część Wisznice**
- Wygoda

Obecnie wszczęta procedura naboru projektów jest elementem dalszych konsultacji Programu Rewitalizacji, a także formalnego zebrania przedsięwzięć (projektów), które, po weryfikacji przeprowadzonej przez zespół przedstawicieli wykonawcy dokumentu: Lubelskiej Fundacji Inicjatyw Ekologicznej i Urzędu Gminy Wisznice, zostaną umieszczone w Lokalnym Programie Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023.

Piotr Dragan
(-)
Wójt Gminy Wisznice

1. WZÓR FISZKI PROJEKTOWEJ:

1. Nazwa planowanego działania/projektu <i>(Nazwa działania/projektu powinna precyzyjnie wskazywać przedmiot działania).</i>	
2. Cel ogólny projektu <i>(np. przeciwdziałanie wykluczeniu społecznemu, poprawa jakości życia, poprawa estetyki).</i>	
3. Opis stanu istniejącego/problemu i pozytywne skutki, jakie przyniesie realizacja projektu/przedsięwzięcia <i>(Należy przedstawić stan obecny i wymienić problemy, które będą rozwiązywane w wyniku realizacji projektu, a także uzasadnić, że projekt przyczyni się do ich rozwiązania, np. redukcja negatywnych zjawisk społecznych, integracja społeczeństwa, wskazanie właściwych wzorców zachowań).</i>	
4. Lokalizacja projektu/adres	
5. Czy projekt realizowany będzie w partnerstwie? <i>TAK/NIE Jeśli TAK- podać dane kontaktowe partnera.</i>	☐ TAK / ☐ NIE .... ☐ sektor publiczny ☐ sektor społeczny ☐ sektor gospodarczy
6. Główne planowane działania / zadania	
7. Uzasadnienie potrzeby realizacji projektu	
8. Posiadane dokumenty, opracowania, analizy, dokumentacja projektowa, decyzje	
9. Planowany termin realizacji projektu <i>(Proszę wskazać czas realizacji projektu i ewentualnie poszczególnych działań?).</i>	
10. Typ projektu <i>(W jakich sferach projekt wpłynie na rozwiązanie problemów?).</i>	☐ społecznej ☐ gospodarczej ☐ przestrzenno-funkcjonalnej ☐ technicznej ☐ środowiskowej

11. Najważniejsze efekty jakie zostaną osiągnięte w wyniku realizacji projektu	Wzrost wykształcenia i dostosowanie kwalifikacji mieszkańców do potrzeb rynku pracy.	☐	Poprawa estetyki i funkcjonalności przestrzeni publicznych.	☐
	Włączenie społeczne osób wykluczonych i/lub zagrożonych marginalizacją.	☐	Poprawa stanu infrastruktury technicznej i drogowej.	☐
	Zwiększenie integracji mieszkańców i pobudzenie ich aktywności lokalnej.	☐	Stworzenie i/lub rozszerzenie bazy turystycznej i rekreacyjnej.	☐
	Poprawa bezpieczeństwa publicznego.	☐	Stworzenie i/lub rozszerzenie bazy sportowej.	☐
	Poprawa jakości i zwiększenie dostępności do usług publicznych.	☐	Ograniczenie tzw. niskiej emisji i poprawa jakości środowiska naturalnego.	☐
	Pozyskanie inwestorów zewnętrznych.	☐	Odnowa, ochrona i udostępnienie dziedzictwa kulturowego i naturalnego.	☐
	Rozwój mikro i małej przedsiębiorczości.	☐	Inne (jakie?)	☐
12. Wskaźniki produktów (Należy wymienić produkty realizacji projektu oraz zakładane wskaźniki. Przez produkty rozumie się bezpośrednie efekty powstałe po zakończeniu projektu. Wskaźniki opisują wielkość zakładanych produktów. Do przykładowych produktów należą: długość zmodernizowanej drogi – 500 m, powierzchnia zmodernizowanego boiska – 500 m ² , liczba osób, które wzięły udział w szkoleniu – 100 os.).				
13. Wskaźniki rezultatu (Należy wymienić rezultaty realizacji projektu oraz zakładane wskaźniki. Przez rezultaty rozumie się efekty powstałe po osiągnięciu zakładanych produktów projektu. Wskaźniki opisują wielkość zakładanych rezultatów. Do przykładowych rezultatów należą: spadek poziomu hałasu generowanego przez zmodernizowaną drogę – 10 dB, liczba osób korzystająca ze zmodernizowanego boiska – 300 os., liczba osób, które uzyskały świadectwo ukończenia szkoleń – 70 os.)				
14. Nakłady do poniesienia, źródła finansowania (w zł brutto) (proszę podać szacunkowe koszty realizacji projektu, jakie są oczekiwane źródła finansowania, np. prywatne, publiczne – ze środków budżetu gminy, publiczne – ze środków funduszy UE, inne).				
15. UWAGI / dodatkowe informacje				
W przypadku kilku planowanych projektów/przedsięwzięć prosimy o powielenie powyższej tabeli.				

2. INFORMACJE O ZGŁASZAJĄCYM:

1. Imię i nazwisko*	
---------------------	--

2. E-mail*	
3. Tel./Fax	
5. Wyrażam opinię jako*	☐ osoba prywatna ☐ reprezentująca następującą instytucję: .....
6. Adres Korespondencyjny*	

*Wypełnienie obowiązkowe

- Wyrażam zgodę na przetwarzanie moich danych osobowych zawartych w niniejszym formularzu dla potrzeb przeprowadzenia konsultacji społecznych projektu dokumentu pn.: *Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023*, zgodnie z ustawą z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (t.j. Dz. U. z 2016 r., poz. 195 ze zm.).

Administratorem danych osobowych jest Wójt Gminy Wisznice, ul. Rynek 35, 21-580 Wisznice. Osoba, której dane osobowe są przetwarzane ma prawo dostępu do treści swoich danych i ich poprawiania. Podanie danych osobowych jest dobrowolne, jednakże nie podanie danych osobowych będzie skutkowało nieuwzględnieniem fiszki zawierającej taki brak. Dane będą przetwarzane do celów przeprowadzenia konsultacji społecznych dotyczących opracowania dokumentu pn. „Lokalny Program Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023”.

Data, podpis .....

OŚWIADCZENIE WNIOSKODAWCY:

Ja, niżej podpisany oświadczam że:

- 1) posiadam tytuł prawny do nieruchomości, na której będzie realizowany projekt – dotyczy projektu infrastrukturalnego,
- 2) proponowany projekt w całości mieści się w zakresie działalności Wnioskodawcy/konsorcjum partnerów,
- 3) mam świadomość, że złożenie fiszki projektowej nie jest jednoznaczne z wpisaniem projektu do Programu Rewitalizacji.

Data, podpis .....

INFORMACJE DODATKOWE:

- Fiszka projektowa będzie podstawą do ujęcia pomysłu (projektu) w Programie Rewitalizacji.
- Na kolejnym etapie tworzenia Programu Rewitalizacji zgłoszone projekty zostaną zweryfikowane pod kątem zgodności z celami Programu i możliwości realizacji.
- W przypadku konieczności dokonania uzupełnień lub korekt zgłoszonego pomysłu, ze Zgłaszającym skontaktują się pracownicy Wykonawcy i/lub Urzędu Gminy Wisznice.
- Projekty zaakceptowane do Programu Rewitalizacji zostaną wpisane na listę planowanych podstawowych przedsięwzięć lub w inny sposób ujęte w tym programie, po wcześniejszych ustaleniach ze Zgłaszającym.
- Każdy Zgłaszający, który złożył wypełnioną fiszkę projektową zostanie powiadomiony, czy i w jakiej formie jego propozycja została uwzględniona.

Wypełnioną fiszkę należy przekazać do dnia 04.05.2017 r. w jednej z następujących form:

1. Drogą korespondencyjną na adres: **Urząd Gminy Wisznice**, ul. Rynek 35, 21-580 Wisznice
2. Drogą elektroniczną na adres: d.gromisz@wisznice.pl (tel. 83/378-20-33).
3. Osobiście na sekretariat **Urzędu Gminy Wisznice**, ul. Rynek 35, 21-580 Wisznice, **pok. 102**.

Spis tabel, wykresów, map, schematów i zdjęć

Spis tabel

- Tabela 1. Liczba ludności w poszczególnych sołectwach gminy w 2016 roku.
- Tabela 2. Gęstość zaludnienia wg. miejscowości.
- Tabela 3. Prognoza zmian liczby ludności na obszarze wiejskim dla województwa lubelskiego i powiatu bialskiego.
- Tabela 4. Rodziny objęte pomocą społeczną w latach 2005 – 2016.
- Tabela 5. Udzielona pomoc społeczna w latach 2005 – 2016.
- Tabela 6. Liczba osób korzystających ze wszystkich form pomocy społecznej w podziale na poszczególne sołectwa Gminy Wisznice.
- Tabela 7. Charakterystyka szkół podstawowych z terenu Gminy (stan na 2016 r.).
- Tabela 8. Charakterystyka szkół podstawowych z terenu Gminy.
- Tabela 9. Charakterystyka Publicznego Gimnazjum.
- Tabela 10. Charakterystyka liceum ogólnokształcącego.
- Tabela 11. Oddziały przedszkolne w szkołach podstawowych.
- Tabela 12. Obwody szkolne poszczególnych miejscowości w gminie.
- Tabela 13. Infrastruktura szkolnictwa, sportowa i rekreacyjna na terenie poszczególnych miejscowości w gminie.
- Tabela 14. Średni wynik egzaminu 6 klas zgodnie z rejonizacją
- Tabela 15. Poziom edukacji wg średniego wyniku egzaminu 6 klas zgodnie z rejonizacją w poszczególnych sołectwach Gminy Wisznice w latach 2015-2016.
- Tabela 16. Struktura bezrobocia w gminie w latach 2010-2015.
- Tabela 17. Liczba bezrobotnych i długotrwale bezrobotnych na 100 mieszkańców wg poszczególnych sołectwach Gminy Wisznice w 2016 roku.
- Tabela 18. Poziom przestępczości na 100 mieszkańców w poszczególnych sołectwach Gminy Wisznice w 2016 roku.
- Tabela 19. Liczba aktywnych fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w Gminie Wisznice w 2016 r.
- Tabela 20. Frekwencja wyborcza na poziomie poszczególnych sołectw Gminy Wisznice w 2010 i 2014 r.
- Tabela 21. Poziom kapitału społecznego i uczestnictwa w życiu publicznym na 100 mieszkańców w poszczególnych sołectwach Gminy Wisznice.
- Tabela 22. Liczba zarejestrowanych podmiotów gospodarczych w poszczególnych sołectwach Gminy Wisznice w latach 2015-2016.
- Tabela 23. Użytkowanie gruntów w Gminie Wisznice.
- Tabela 24. Charakterystyka gospodarstw rolnych w Gminie Wisznice w 2016 r.
- Tabela 25. Liczba gospodarstw rolnych w Gminie Wisznice w 2016 r.
- Tabela 26. Powierzchnia zasiewów w indywidualnych gospodarstwach rolnych (stan na 2010 r.).
- Tabela 27. Zestawienie szlaków oraz ścieżek turystycznych i przyrodniczych na terenie obszaru Gminy Wisznice.
- Tabela 28. Produkty turystyczne na terenie Gminy Wisznice.
- Tabela 29. Liczba podmiotów gospodarczych i gospodarstw rolnych na 100 mieszkańców w poszczególnych miejscowościach Gminy Wisznice.
- Tabela 30. Przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia ludzi lub stanu środowiska w poszczególnych miejscowościach Gminy Wisznice.
- Tabela 31. Wykaz obiektów zabytkowych w rejestrze zabytków.
- Tabela 32. Charakterystyka Gminnej Biblioteki Publicznej.
- Tabela 33. Dostęp do infrastruktury kultury oraz jej stan na poziomie miejscowości gminy.
- Tabela 34. Natężenie ruchu na drogach krajowych.
- Tabela 35. Natężenie ruchu na drogach wojewódzkich.
- Tabela 36. Ocena skomunikowania miejscowości z resztą gminy.

- Tabela 37. Średnia ilość odpadów przypadająca na jednego mieszkańca Gminy [kg].
- Tabela 5. Charakterystyka infrastruktury wodociągowej.
- Tabela 39. Infrastruktura wodociągowa na terenie poszczególnych sołectw Gminy Wisznice.
- Tabela 40. Charakterystyka infrastruktury kanalizacyjnej.
- Tabela 41. Charakterystyka infrastruktury kanalizacyjnej na terenie sołectw Gminy Wisznice.
- Tabela 42. Stan infrastruktury energetycznej na terenie sołectw Gminy Wisznice.
- Tabela 6. Dostęp do sieci Internetowej i telekomunikacyjnej na terenie poszczególnych miejscowości gminy w 2016.
- Tabela 44. Poziom wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną w poszczególnych sołectwach Gminy Wisznice.
- Tabela 45. Charakterystyka zasobów mieszkalnych Gminy Wisznice.
- Tabela 46. Struktura wiekowa mieszkań.
- Tabela 47. Stan techniczny budynków użyteczności publicznej i budynków o przeznaczeniu mieszkaniowym w poszczególnych sołectwach Gminy Wisznice.
- Tabela 48. Stopień i skala degradacji stanu technicznego budynków i obiektów użyteczności publicznej i o przeznaczeniu mieszkaniowym oraz brak funkcjonowania rozwiązań technicznych umożliwiających efektywne korzystanie z obiektów, w szczególności w zakresie efektywności energetycznej i ochrony środowiska w poszczególnych sołectwach Gminy Wisznice.
- Tabela 49. Zbiorcze zestawienie danych z poszczególnych sołectw ze wszystkich stref.
- Tabela 50. Charakterystyka sołectw objętych rewitalizacją.
- Tabela 51. Analiza SWOT Gminy Wisznice oraz obszaru zdegradowanego i rewitalizacji.
- Tabela 52. Zestawienie powiązań celów Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023 z celami Strategii UE RUCH 2020.
- Tabela 53. Zestawienie powiązań celów Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023 z celami Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju. Polska 20230. Trzecia Fala Nowoczesności.
- Tabela 54. Zestawienie powiązań celów Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023 z celami Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju. Polska 20230. Trzecia Fala Nowoczesności.
- Tabela 55. Zestawienie powiązań celów Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023 z celami Długookresowej Strategii Rozwoju Kraju. Polska 20230. Trzecia Fala Nowoczesności.
- Tabela 56. Zestawienie powiązań celów Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023 z celami Koncepcji Przestrzennego Zagospodarowania Kraju 2030.
- Tabela 57. Zestawienie powiązań celów Lokalnego Programu rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023 z celami Strategii Rozwoju Województwa Lubelskiego na lata 2014-2020 (z per. do 2030 roku).
- Tabela 58. Zestawienie powiązań celów Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023 z celami Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Lubelskiego do roku 2030.
- Tabela 59. Cele strategiczne i operacyjne Strategii Rozwoju Gmin Partnerskich Doliny Zielawy na lata 2015-2023.
- Tabela 60. Zestawienie powiązań celów Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Wisznice na lata 2017-2023 z celami Strategii Rozwoju Gmin Partnerskich Doliny Zielawy na lata 2015-2023.
- Tabela 61. Założenia projektów rewitalizacyjnych.
- Tabela 62. Harmonogram realizacji projektów rewitalizacyjnych.
- Tabela 63. Projekty rewitalizacyjne w wymiarze finansowym.
- Tabela 64. Ramowy harmonogram realizacji LPR.
- Tabela 65. Podział kompetencji w zakresie monitorowania LPR na płaszczyźnie strategicznej.
- Tabela 66. Podział kompetencji w zakresie monitorowania LPR na płaszczyźnie operacyjnej.
- Tabela 67. Monitorowanie podstawowych parametrów LPR (co najmniej raz w roku).
- Tabela 68. Monitorowanie stopnia realizacji celów i działań podstawowych projektów rewitalizacyjnych LPR (co najmniej raz na dwa lata).

Tabela 69. Monitorowanie skutków realizacji LPR, poprzez analizę poziomu wskaźników wykorzystywanych na etapie delimitacji obszaru rewitalizacji - wskaźniki stanu kryzysowego (co najmniej raz na dwa lata).

Tabela 70. Monitorowanie poziomu realizacji rzeczowego i finansowego projektów rewitalizacyjnych (co najmniej raz w roku).

Spis wykresów

Wykres 14. Liczba mieszkańców gminy w latach 2005-2016.

Wykres 15. Zmiana liczby ludności w gminie w wybranych latach.

Wykres 16. Liczba ludności w poszczególnych miejscowościach gminy w 2016 roku.

Wykres 17. Gęstość zaludnienia w poszczególnych miejscowościach gminy.

Wykres 18. Ludność wg. ekonomicznych grup wieku w latach 2011-2015.

Wykres 19. Przyrost naturalny w gminie w latach 2011-2015.

Wykres 20. Saldo migracji w Gminie w latach 2011-2014

Wykres 8. Ilość porad lekarskich udzielonych w Gminie Wisznice w latach 2006-2015.

Wykres 9. Ilość zgonów na 1000 ludności w Gminie Wisznice, województwie lubelskim i Polsce w latach 2006-2015.

Wykres 10. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w 2016 roku.

Wykres 11. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej w 2016 roku na poziomie miejscowości.

Wykres 12. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezrobocia w Gminie w 2016 roku.

Wykres 213. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu niepełnosprawności w Gminie w 2016 roku.

Wykres 14. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu wielodzietności w Gminie w 2016 roku.

Wykres 225. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu ubóstwa w Gminie w 2016 roku.

Wykres 236. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu długotrwałej lub ciężkiej choroby w Gminie w 2016 roku.

Wykres 247. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych w Gminie w 2016 roku.

Wykres 258. Liczba osób korzystających z pomocy społecznej z powodu alkoholizmu w Gminie w 2016 roku.

Wykres 269. Liczba dzieci w wieku 3-5 lat ogółem i objętych wychowaniem przedszkolnym w latach 2010-2015.

Wykres 20. Odsetek dzieci w wieku 3-5 lat objętych wychowaniem przedszkolnym w 2015 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa, powiatu i Gminy

Wykres 21. Pracujący na 1000 ludności w Gminie Wisznice, województwie lubelskim i Polsce w 2015 r.*

Wykres 22. Szacunkowa stopa bezrobocia rejestrowanego w Gminie Wisznice na tle województwa lubelskiego i Polski w latach 200-2015 (w%).

Wykres 23. Udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w gminie w latach 2005-2015.

Wykres 24. Udział % bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w 2015 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa, powiatu i gminy.

Wykres 25. Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto (w zł) w Gminie Wisznice na tle województwa lubelskiego i Polski w latach 2005-2015.

Wykres 26. Liczba osób bezrobotnych na poziomie miejscowości w 2016 roku.

Wykres 27. Liczba bezrobotnych I długotrwale bezrobotnych wg miejscowości w 2016 roku.

Wykres 28. Zestawienie liczby przestępstw i wykroczeń ujawnionych na terenie Gminy Wisznice w 2015 i 2016 r.

Wykres 29. Liczba przestępstw w 2016 r.

Wykres 30. Liczba wykroczeń w 2016 r.

Wykres 31. Interwencje domowe w 2016 r.

Wykres 32. Przestępstwa kryminalne w 2016 r.

- Wykres 33. Liczba założonych niebieskich kart w 2016 r.
- Wykres 34. Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych na 10 tys. mieszkańców w Gminie Wisznice w latach 2006-2015.
- Wykres 35. Liczba fundacji, stowarzyszeń i organizacji społecznych w przeliczeniu na 10 tys. mieszkańców w Gminie Wisznice, powiecie bialskim, województwie lubelskim i Polsce w 2015 r.
- Wykres 36. Porównanie frekwencji wyborczej w Gminie Wisznice, powiecie bialskim, województwie lubelskim i Polsce w różnych typach wyborów.
- Wykres 37. Podmioty gospodarcze w poszczególnych sektorach funkcjonujących w 2016 r.
- Wykres 38. Podmioty gospodarcze wg najważniejszych sektorów własnościowych latach 2006-2016.
- Wykres 39. Osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą wg sekcji PKD 2007 w 2016 r.
- Wykres 40. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w Gminie w latach 2010–2015.
- Wykres 41. Podmioty wpisane do rejestru REGON na 10 tys. ludności w 2016 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa lubelskiego, powiatu bialskiego i Gminy Wisznice.
- Wykres 42. Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w Gminie w latach 2010–2015.
- Wykres 43. Jednostki nowo zarejestrowane w rejestrze REGON na 10 tys. ludności w 2016 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa lubelskiego, powiatu bialskiego i Gminy Wisznice.
- Wykres 44. Podmioty gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w Gminie Wisznice w latach 2010–2015.
- Wykres 45. Podmioty gospodarki narodowej na 1000 mieszkańców w wieku produkcyjnym w 2016 roku – porównanie średniej dla Polski, województwa, powiatu i Gminy Wisznice.
- Wykres 46. Liczba podmiotów gospodarczych w poszczególnych sołectwach w Gminie Wisznice w 2016 roku.
- Wykres 47. Liczba gospodarstw rolnych wg liczby zarejestrowanych gospodarstw w Gminie Wisznice w 2016 r.
- Wykres 48. Średnie roczne temperatury w wybranych miejscowościach Gminy Wisznice.
- Wykres 49. Średnie roczne opady w wybranych miejscowościach Gminy Wisznice.
- Wykres 50. Średnia liczba dni słonecznych i deszczowych w wybranych miejscowościach Gminy Wisznice.
- Wykres 51. Nasłonecznienie w wybranych miejscowościach Gminy Wisznice.
- Wykres 52. Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań w m².
- Wykres 53. Respondenci wg płci (osoba).
- Wykres 54. Respondenci wg grup wiekowych (osoba).
- Wykres 55. Respondenci wg wykształcenia (osoba).
- Wykres 56. Respondenci wg statusu na rynku pracy (osoba).
- Wykres 57. Jaki OBSZAR GMINY powinien być Pana(i) zdaniem poddany procesowi rewitalizacji? (osoba).
- Wykres 58. Jak ocenia Pan(i) skalę występowania PROBLEMÓW SPOŁECZNYCH na wskazanym przez Pana(ią) obszarze? (osoba).
- Wykres 59. Jak ocenia Pan(i) skalę występowania PROBLEMÓW GOSPODARCZYCH na wskazanym przez Pana(ią) obszarze, które współwystępują wraz z problemami społecznymi? (osoba).
- Wykres 60. Jak ocenia Pan(i) skalę występowania PROBLEMÓW ŚRODOWISKOWYCH na wskazanym przez Pana(ią) obszarze, które współwystępują wraz z problemami społecznymi? (osoba).
- Wykres 61. Jak ocenia Pan(i) skalę występowania PROBLEMÓW PRZESTRZENNO-FUNKcjONALNYCH na wskazanym przez Pana(ią) obszarze, które współwystępują wraz z problemami społecznymi? (osoba).
- Wykres 62. Jak ocenia Pan(i) skalę występowania PROBLEMÓW TECHNICZNYCH na wskazanym przez Pana(ią) obszarze, które współwystępują wraz z problemami społecznymi? (osoba).

Spis map

Mapa 2. Położenie geograficzne Gminy Wisznice na mapie Polski, województwa lubelskiego i powiatu bialskiego.

Mapa 2. Mapa Gminy Wisznice.

- Mapa 3. Położenie Gminy Wisznice na mapie administracyjnej powiatu bialskiego.
- Mapa 4. Układ sieci osadniczej powiatu bialskiego.
- Mapa 5. Układ sieci osadniczej Gminy Wisznice i centrum gminy.
- Mapa 6. Jakość rolniczej przestrzeni produkcyjnej na terenie Gminy Wisznice.
- Mapa 7. OSI 4 Obszary gospodarczego wykorzystania walorów przyrodniczych i
- Mapa 8. Waloryzacja rolniczej przestrzeni produkcyjnej w powiecie bialskim w skali 100 punktowej.
- Mapa 9. Obszary chronione na terenie Gminy Wisznice.
- Mapa 10. Sieć drogowa na terenie gminy na tle zasobów przyrodniczych i infrastruktury
- Mapa 11. Obszar zdegradowany Gminy Wisznice.
- Mapa 12. Obszar rewitalizacji Gminy Wisznice.

Spis schematów

- Schemat 1. Podział negatywnych zjawisk na sfery.
- Schemat 2. Schematyczne przedstawienie analizy SWOT.
- Schemat 3. Schemat partycypacji w procesie tworzenia LPR.
- Schemat 4. Schemat systemu planowania, realizacji, monitoringu, ewaluacji i aktualizacji LPR.
- Schemat 5. System wdrażania LPR.
- Schemat 6. System monitorowania i oceny realizacji LPR.
- Schemat 7. System monitorowania wskaźników realizacji LPR.

Spis zdjęć

- Zdjęcie 1. Otwarte spotkania konsultacyjne w dniu 04.05.2017 r.